

*Республикалық оқу–әдістемелік журнал
Республиканский учебно–методический журнал*

Редакцияның мекен жайы:
Астана қаласы, Кенесары көшесі, 40
«7 континент» БО, 15 қабат

Журнал ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің
есебіне қойылған. 2009 жылғы 20 ақпандағы
№ 9909- Жеке есепке қою туралы куәлік.
Жазылу индексі-75289

Қосымша білім және тәрбие

№1(8) 2025 жылғы сәуір

Тел.: 8 (7172) 64-75-88

E-mail: kosymsha20@bk.ru

8(7172) 64-75-88

E-mail: kosymsha20@bk.ru

Ағылшын тілін оқытуда gbl (ойын негізінде оқыту) әдісінің тиімділігі Байкен С., Қуан Н.	3	Методическое пособие по мокрому валянию жилета с рисунком из вискозной бумаги Козловская Н.Ю.	68
Геометрии и в искусстве, определение дельтоида Алишова К.К.	6	Особенности обучения игре на фортепиано детей с особыми образовательными потребностями Кокшарова О.Н.	71
Оқушылардың шығармашылық және тілдік дағдыларын арттыру Г.Ы. Асылбекова, Ж.Н. Паримбекова.	9	Мотивирующие факторы обучения игре на фортепиано детей младшего школьного возраста Кошкарбаева И.А.	74
Оқу сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған жобалық іс-әрекетті ұйымдастырудың ерекшеліктері Ахметкалиева А.М.	12	Применение навыков визуализации на уроках изо, как средство формирования учебно-познавательных компетенций обучающихся Кравченко В.В.	75
Бастауыш сынып оқушыларының айтылым дағдысын қалыптастыру Базарбаева Н.К.	15	Развитие ценностно-смысловых компетенций у детей в дополнительном образовании Красноштанова Н.В.	79
Ансамбльді ұйымдастырудың алғашқы дайындық кезеңі және ансамбль мүшесін коллективке дағдылау Бектасова А.Ж.	18	Подготовка юного пианиста к выступлению на сцене Куропаткина И.А.	82
Развитие исполнительских навыков игры в ансамбле и оркестре А.В. Белецкая.	20	«Тіл дамыту» 1 сыныпқа арналған факультатив курс бағдарламасы Кусайнова Ж.К.	84
Развитие креативности учащихся 3 класса через вариативность творческих задач на занятиях изо Т. Б. Богачёва.	23	Өртүрлі жастағы балалардың музыкалық қабілеттерінің ерекшеліктері және домбыра үйретудің жас ерекшеліктеріне байланысты айырмашылықтары Малбаева Ш.Н.	86
Организация домашних занятий учащихся, как фактор успешного обучения в классе скрипки в условиях дополнительного образования А.В. Богомолова.	25	Музыкальный слух и его развитие в классе фортепиано Матвеева Т.Г.	89
Қазақстандық білім берудің құндылықтары мен әл-ауқаты Төлеу Г.Д.	27	Развитие функциональной грамотности по математике через решение математических моделей задач в начальных классах Мигачева О.Ю., Эмтер И.В.	91
Білім алушылардың тілдік дағдыларын жүйелеп оқыту білім сапасын арттырудың бір жолы Жексенова Д.К.	31	Дене қуаты қасиеттері және оны дамыту жолдарында ізденістер Муратбекова А.А.	96
Storytelling тәсілі арқылы авторлық бағдарлама жазудың лайфхактары Жувандикова А.Н.	36	Музыкалық мектепте ата-аналармен ынтымақтастықты арттырудың жолдары мен құралдары Муратова М.М.	100
Развитие навыков читательской грамотности через работу с текстом Жуйрикбаева.С.К.	38	Вокал сыныбындағы оқушылардың ән айту шеберлігін арттыруда репертуар таңдаудың маңыздылығы Мусанова Г.Б.	103
Ерекше білім алуды қажет ететін балаларға үрмелі аспаптарға үйрету әдістері Жұмабеков Б.Ж.	42	Табысқа жету қадамдары 10-11 сыныпқа арналған элективті курс Мусилимова А.Т.	106
Ұялшақ және тұйық балалардың белсенділігін арттыру жолдары Жумағалиева А.А.	44	Организация образовательного процесса для обучающихся с особыми образовательными потребностями в условиях гимназии Мынбаева К.К.	110
Түлкібас өңіріндегі тас қашау өнері мен оның ерекшеліктері Жунисов С.А.	47	Бастауыш сыныпта логикалық тапсырмалар шешу арқылы ойлау қабілеттерін арттыру Осипова Б.К., Досмаилова С.С.	113
Физиканы жасанды интеллект негізінде инновациялық технологиялармен оқыту Заманбекова Ж.Қ.	49	О развитии хоровых навыков на начальном этапе обучения в вокальной студии «конфетти» Пилипенко Е.Е.	117
Музыка мектебінің домбыра сыныбындағы оқушыларға классикалық шығармаларды үйретуді қалыптастыру Икиманова Г.М.	52	Возникновение и развитие казахского танца Сарбасова Т.В.	121
Школьный проект как инструмент развития современных педагогических компетенций Иргалиева С.М.	55	Особенности развития террариумистики в экологобиологическом направлении Сауленко О.В.	123
Білім алушының домбыра аспабында ойнау шеберлігін арттыру жолдары Исмуханбетова К.К.	59	Развитие артистизма учащихся-вокалистов на интегрированных занятиях по классу вокала и хореографии Сиренко Е.В.	126
Декомпозиция: мазмұнды есептерді шешудегі тиімді қадамдар Канагатова М. Н.	61	Цифровые образовательные ресурсы как средство повышения функциональной грамотности Дубинина Д.У.	129
Здоровье педагога как профессиональная ценность (и залог успешной организации и реализации образовательного процесса) Канатова Н.Т.	63	Исследовательский подход: Развитие слуховой культуры у учащихся на уроках фортепиано Сулейменова С.К.	133
Эффективное управление процессом создания самообучающейся организации через подход «lesson study» Касенова З.Е.	65	Исследование внедрения Образовательной модели на основе мышления роста: опыт КГУ «средняя школа №41» Сыздыкова А.Н.	137

Коррекция почерка младших школьников: шаг к личностному интеллектуальному росту Тиханская Т.П.	142	Заманауи білім берудегі кейс және онлайн оқыту Рахымханқызы Н.	175
Ұялшақ және тұйық балалардың белсенділігін арттыру жолдары Толеубаева Ж.Б.	146	Особенности реализации инклюзивного образования в условиях общеобразовательной школы (на примере КГУ «ОШ №135» г. Алматы). Инклюзия в образовании: создаем толерантное будущее! Сейсебаева Э.К.	178
Развитие личности ребёнка через реализацию программы по театру «подмостки» Топычканова Е.П.	150	Влияние визуализации на формирование ключевых компетенций, обучающихся на уроках цифровой грамотности Палагина О.А.	183
Развитие креативности на занятиях глинолечения у младших школьников, через использование активных методов Н.И.Хонина	153	Көркем еңбек және экологиялық тәрбие: табиғатты аялауға үйрету Баймағамбетова Л.К.	187
Психолого-педагогическое сопровождение дошкольников с особыми образовательными потребностями Цыганаш Г.С.	157	STEM образование в школе №16 имени Толегена Айбергенова Азимханова С.М.	191
Визуализация на уроках математики Чернецова А.В.	161	Влияние уровня сформированности учебных навыков на качество обучения детей с задержкой психического развития (ЗПР) Ерназарова Б.А.	195
Тенденция внедрения онлайн-калькулятора в учебный процесс Шагирбаева Г.С.	165	Применение цифровых образовательных ресурсов на уроках географии Русских Т.А.	200
Как работа учащихся в парах влияет на эффективность подготовки к итоговой аттестации Шакубаева Б.Т.	167		
Инновации и применение искусственного интеллекта на музыкально-теоретических дисциплинах ДМШ Щеглова Е.В.	171		

Меншік иесі – Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің «Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК (Астана қаласы)

Редакциялық кеңес:

Садвакасова Д.Т., редакциялық кеңестің төрағасы, ҚР ОАМ РҚББОӨО директордың м.а.
Гончаров А.С., «Қалалық техникалық шығармашылық орталығы» ММ қосымша білім беру педагогі, «Радио және робот техникасы» үйірмесінің жетекшісі.
Мажитов М.К., Қарағанды қаласы ЮНЕСКО Клубы №2 Өнер мектебінің директоры.
Ерубаета А.Ж., Павлодар қаласы, М.М. Катаев атындағы Оқушылар сарайының директоры.
Оразова Т.Б., ЮНЕСКО клубы Балалар көркемсурет мектебінің директоры, Шымкент қаласы.
Сенталиев О.Т., Ақтөбе қаласы Жас натуралистер станциясының директоры.

Шығарумен жұмыс жасағандар:

Бас редактор – Атажанова Л. А.
Жауапты редактор – Сарсекеева Г. С.
Дизайн – Хұрмет К. Х.

Редакцияның мекен-жайы: Астана қаласы, Кенесары к-сі, 40, «7 континент» БО, 15-қабат.

Тел.: 8 (7172) 64-75-88, e-mail: kosymsha20@bk.ru

Журнал ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің есебіне қойылған.

2009 жылғы 20 ақпандағы № 9909-Ж есепке қою туралы куәлік.

Жазылу индексі – 75289.

Редакция материалдардағы ақпарат үшін жауап бермейді. Редакцияның пікірі автордың пікірімен әрдайым сәйкес келмейді. Қолжазбалар рецензияланбайды және қайтарылмайды.

Редакция мақалаларды, әдістемелік әзірлемелерді қысқартуға, редакциялауға және қажет болса, әдеби түзетулер жасауға құқылы. Респонденттердің материалдары қайтарылмайды және рецензияланбайды. Редакция хат алмаспайды.

АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДА GBL (ОЙЫН НЕГІЗІНДЕ ОҚЫТУ) ӘДІСІНІҢ ТИІМДІЛІГІ

Байкен Серикжан, Қуан Нұржайна
Павлодар облысының білім беру басқармасы,
Ақсу қаласының білім беру бөлімінің
«Үштерек ауылының орта мектебі» КММ
Ақсу, Павлодар облысы

Аңдатпа. Бұл мақала ағылшын тілін оқытуда ойын негізіндегі оқыту (GBL) әдісінің тиімділігін қарастырады. GBL оқушылардың қызығушылығын арттырып, шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытады. Сонымен қатар, ол сөздік қорды кеңейтуге, грамматиканы меңгеруге және коммуникативтік дағдыларды жетілдіруге ықпал етеді. Әдістемелік бөлімде мотивацияны арттыру, интерактивті оқыту, қателерден үйрену және жекелендірілген оқыту тәсілдері сипатталады. Сондай-ақ, тілдік дағдыларды дамытуға арналған практикалық ойындар мен оларды тиімді қолдану бойынша ұсыныстар беріледі. GBL әдісін жүйелі қолдану арқылы оқыту процесін қызықты әрі нәтижелі етуге болады.

Түйін сөздер: Ойын арқылы оқыту, Game-Based Learning, ағылшын тілі, интерактивті оқыту, білім беру әдістері, мотивация.

Кіріспе

Қазіргі жаһандану дәуірінде ағылшын тілін меңгеру маңызды қажеттілікке айналды. Тілдік құзыреттерді дамыту білім беру процесінде үлкен рөл атқарады, сондықтан заманауи әдістерді қолдану өзекті мәселе болып отыр. Ойын негізінде оқыту (Game-Based Learning, GBL) – білім алуды жеңіл әрі қызықты етудің тиімді тәсілі.

Бұл әдіс оқушылардың оқу мотивациясын арттырып, оларды белсенді қатысуға ынталандырады. Ойын элементтері арқылы оқушылардың коммуникативтік дағдылары, шығармашылық ойлау қабілеттері және топтық жұмыс дағдылары дамиды. Сондай-ақ, GBL оқушылардың өз бетінше білім алуына және алған білімдерін шынайы өмірде қолдануына ықпал етеді.

Ғылыми зерттеулер GBL әдісінің тіл үйренушілерге материалды терең меңгеруге, сыни ойлау мен мәселелерді шешу қабілеттерін дамытуға көмектесетінін дәлелдеген. Осы мақалада ағылшын тілі сабақтарында GBL әдісін тиімді қолдану жолдары қарастырылып, әдістемелік ұсыныстар мен жетілдіру мүмкіндіктері ұсынылады.

Әдістеме

GBL (Ойын негізінде оқыту) әдісі ағылшын тілін меңгеру барысында интерактивті ойындарды қолдануға негізделген тиімді педагогикалық құрал болып табылады. Бұл әдіс оқушылардың оқу процесіне белсенді қатысуына, ынтасын арттыруға және тілдік дағдыларын дамытуға бағытталған. Оқытудың тиімділігін қамтамасыз ету үшін төменде ұсынылған әдістемелік қадамдарды ұстану қажет.

1. Мақсаттарды анықтау

Ойындарды қолданбас бұрын сабақтың нақты мақсаттары белгіленуі керек. Мақсаттар оқу материалының мазмұнына және оқушылардың деңгейіне сәйкес болуы тиіс. Мысалы, грамматикалық ережелерді бекіту немесе жаңа сөздерді меңгеру ойындарының мақсаты нақты әрі айқын болуы қажет.

2. Ойын түрлерін таңдау

Оқу мақсаттарына сәйкес келетін ойындарды таңдау өте маңызды. Ойындар бірнеше санатқа бөлінеді:

Сөздік ойындар: Сөздік қорды байыту мақсатында «Жасырын сөздер» немесе «Сөздер шеңбері» ойындары тиімді.

Грамматикалық ойындар: Сөйлемдерді дұрыс құрастыруға арналған «Сөйлемді толықтыр» немесе «Сөздерді сәйкестендір» ойындары.

Рөлдік ойындар: Оқушылардың коммуникативтік дағдыларын дамыту үшін «Рөлдік сценарийлер» немесе «Драма сахналары» тиімді.

Сандық ойындар: Canva, Symbaloo, Quizlet сияқты платформалар

арқылы оқыту. Бұл платформалар оқушылардың бәсекелестік қабілетін арттырып, қызығушылығын оятады.

3. Ойындарды жоспарлау

Әрбір ойынның құрылымы мен ережелері мұқият жоспарлануы керек. Мұғалім оқушыларға ойынның мақсатын түсіндіруі және оның ережелерін нақты жеткізуі тиіс. Сондай-ақ, әр оқушының белсенді қатысуына жағдай жасау маңызды.

4. Интерактивті құралдарды пайдалану

Интерактивті тақталар, компьютерлік бағдарламалар және мобильді қосымшалар оқушылардың ойынға қызығушылығын арттырып, сабақтың тиімділігін күшейтеді. Мысалы, интерактивті викториналар мен бейнесабақтарды қолдану арқылы оқу процесін жандандыруға болады.

5. Командалық жұмыс

GBL әдісі топтық және жұптық жұмыстарды ұйымдастыруға қолайлы. Оқушылардың бірлесіп жұмыс істеу дағдыларын дамыту үшін командалық жарыстар мен бірлескен тапсырмалар тиімді. Мұндай тәсіл топтық шешім қабылдауды, жауапкершілікті және көшбасшылық қасиеттерді қалыптастырады.

6. Бағалау және кері байланыс

Ойынның соңында оқушылардың жетістіктері мен оқу материалын меңгеру деңгейін бағалау қажет. Бағалау бірнеше формада жүзеге асырылуы мүмкін:

Өзін-өзі бағалау: Оқушылар өздерінің ойын кезіндегі жетістіктерін талдайды.

Өзара бағалау: Топ мүшелері бір-бірін бағалап, өз пікірлерін білдіреді.

Мұғалімнің бағалауы: Мұғалім оқушылардың жетістіктерін ескере отырып, оларды жетілдіру жолдарын көрсетеді.

Кері байланыс кезінде оқушылардың ойын туралы пікірлері мен ұсыныстарын тыңдап, келесі сабақтарда бұл ұсыныстарды ескеру маңызды.

7. Оқушылардың дербестігін дамыту

Ойындар барысында оқушылардың өз бетімен жұмыс істеуін ынталандыру керек. Олар өз идеяларын білдіруге, шешім қабылдауға және шығармашылық тапсырмаларды орындауға дағдыланады. Дербестікті арттыру оқушылардың оқу процесіне деген сенімін нығайтады.

8. Мұғалімнің рөлі

GBL әдісін сәтті қолдануда мұғалімнің кәсіби шеберлігі шешуші рөл атқарады. Мұғалім ойын процесін тиімді ұйымдастырып, оқушылардың белсенді қатысуына жағдай жасауы тиіс. Сонымен қатар, мұғалімдерге инновациялық әдістерді меңгеруге арналған арнайы семинарлар мен тренингтерден өту ұсынылады.

9. Мотивацияны арттыру

Ойындар оқушылардың ішкі мотивациясын күшейту үшін қолданылуы қажет. Бәсекеге қабілеттілік пен қызығушылықты ояту мақсатында оқушыларды мақтап, олардың жетістіктерін мойындау маңызды. Ойындар жеңіске жету мен жетістікке қол жеткізуді ынталандыратын орта қалыптастырады.

10. Оқу процесіне әртүрлілік енгізу

Сабақта түрлі ойын түрлерін қолдану сабақтың бірсарынды болмауын қамтамасыз етеді. Әр түрлі ойындар оқушылардың қызығушылығын сақтап, әр сабақтың ерекшелігін айқындауға мүмкіндік береді.

Практикада қолдану

GBL (Game-Based Learning, ойын негізінде оқыту) әдісі ағылшын тілін оқыту процесінде түрлі ойын түрлерін қолдану арқылы білім алушылардың мотивациясын арттыруға және тілдік дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Төменде GBL әдісін ағылшын тілі сабақтарында қолданудың негізгі тәсілдері мен тәжірибелік мысалдары ұсынылған.

1. Сөздік қорды дамыту ойындары

Ағылшын тілін үйренушілер үшін жаңа сөздерді меңгеру – маңызды қадамдардың бірі. Бұл мақсатта келесі ойындар қолданылуы мүмкін:

- «Сөздер пирамидасы» ойыны: Оқушылар сөздерді әр түрлі тақырыпқа байланысты реттеп, пирамидалық құрылым жасайды. Бұл ойын сөздерді есте сақтауды жақсартады.

- «Жасырын сөздер» ойыны: Сыныптағы әрбір оқушыға жасырылған сөз беріледі. Олар сол сөзді анықтай отырып, оның мағынасын түсіндіруге тырысады. Бұл әдіс арқылы

сөздік қор байиды.

2. Грамматикалық ойындар

Грамматиканы меңгеру қиын болуы мүмкін, бірақ ойын элементтері оны жеңілдетеді:

- «Дұрыс сөйлем құрастыр» ойыны: Оқушыларға аралас сөздер беріледі, олар дұрыс сөйлем құрастыруы керек. Бұл жаттығу сөз тәртібін түсінуге көмектеседі.
- «Қате тап» ойыны: Оқушыларға қате жазылған мәтін беріледі, олар қателерді анықтап, түзетуі тиіс. Бұл ойын грамматикалық ережелерді бекітеді.

3. Сөйлеу дағдыларын дамыту ойындары

Коммуникативті қабілеттерді дамыту үшін рөлдік ойындар қолданылады:

- «Рөлдік ойындар»: Оқушыларға түрлі жағдайларға (мысалы, дүкенде сатып алу, қонақүйде бөлме брондау) байланысты рөлдер беріледі. Бұл ойын сөйлеу дағдыларын дамытып, шынайы өмірлік жағдайларда ағылшын тілін қолдануға үйретеді.

4. Командалық ойындар

Командалық ойындар топтық жұмыс дағдыларын жетілдірумен қатар, оқушылардың бір-бірімен тығыз қарым-қатынас жасауына ықпал етеді:

- «Пазл шешу» ойыны: Оқушылар бірлесіп тапсырма орындайды немесе мәтінді құрастырады. Бұл ойын ынтымақтастыққа үйретеді.
- «Жарыстар»: Оқушылар бірнеше командаға бөлініп, белгілі бір тапсырмаларды орындау арқылы жарысады. Мұндай ойындар сабаққа қызығушылықты арттырып, белсенділікті күшейтеді.

5. Сандық ойындар

IT технологиялар GBL әдісін қолдануды жеңілдетіп қана қоймай, оны тиімдірек етеді:

Wordwall, Symbaloo, EasyQuizzy және Canva платформалары оқушыларға қызықты викториналар арқылы материалды бекітуге мүмкіндік береді. Бұл платформалар арқылы интерактивті сабақтар өткізу – білім беру сапасын арттырудың тиімді жолы.

6. Жазбаша дағдыларды дамыту ойындары

Жазу қабілетін дамыту үшін келесі ойындар қолданылады:

- «Хикая құрастыр» ойыны: Оқушылар топпен бір хикая құрастырады, әрқайсысы кезекпен сөйлем қосады. Бұл жаттығу шығармашылық ойлауды дамытып, мәтін құрастыру дағдысын қалыптастырады.

7. Рефлексиялық ойындар

Сабақ соңында оқушылардың білім деңгейін бағалау және оларды өз жетістіктері туралы ойландыру үшін рефлексиялық ойындар қолданылады:

- «Не үйрендім?» ойыны: Оқушылар сабақта не үйренгенін қысқаша айтып береді. Бұл ойын олардың білімін бекітуге көмектеседі.
- «Бағдаршам» әдісі: Оқушылар өздерінің білім деңгейін бағалау үшін жасыл, сары және қызыл түстерді қолданады. Бұл әдіс кері байланыс беруге мүмкіндік береді.

Ұсыныстар

GBL (Ойын негізінде оқыту) әдісін ағылшын тілі сабақтарында тиімді пайдалану үшін келесі ұсыныстарды ескеру қажет:

- Ойындарды оқу мақсаттарына сәйкестендіру: Сөздік қорды байыту үшін сөздік ойындар, ал грамматиканы меңгеру үшін грамматикалық ойындар қолдану тиімді.
- Оқушылардың деңгейін ескеру: Ойындар оқушылардың жас ерекшеліктері мен тілдік дайындығына сай болуы керек.
- Мұғалімдердің біліктілігін арттыру: Ойын әдістерін тиімді қолдану үшін арнайы семинарлар мен тренингтер ұйымдастыру қажет.
- Интерактивті технологияларды пайдалану: Компьютерлік ойындар, сандық платформалар мен мобильді қосымшаларды қолдану оқушылардың қызығушылығын арттырады.
- Кері байланыс: Ойын нәтижелерін талдап, оқушылардың жетістіктері мен қиындықтарын ескеріп отыру маңызды.
- Жүйелі қолдану: GBL әдісін тұрақты енгізу оқушылардың тілдік дағдыларын дамытып, сабақты қызықты етеді.

Қорытынды

GBL (Ойын негізінде оқыту) әдісі – ағылшын тілін үйренуді қызықты әрі тиімді

ететін заманауи тәсіл. IT платформалар мен түрлі ойындарды қолдану арқылы оқыту оқушылардың қызығушылығын арттырып, білім сапасын жақсарттады.

GBL әдісі арқылы сөздік қорды байыту, сөйлеу дағдыларын дамыту және грамматикалық ережелерді меңгеру жеңіл әрі тиімді жүзеге асады. Рөлдік ойындар мен топтық тапсырмалар оқушыларды ағылшын тілінде еркін қарым-қатынас жасауға үйретіп, олардың шығармашылық және ынтымақтастық дағдыларын дамытады.

Әдістің тиімділігін арттыру үшін мұғалімдер ойындарды оқу мақсаттарына сәйкестендіріп, интерактивті платформалар мен сандық ресурстарды тиімді қолдануы қажет.

Қорыта айтқанда, GBL әдісін жүйелі түрде қолдану ағылшын тілі сабақтарының сапасын арттырып, оқушылардың тілді меңгеруге деген ынтасын күшейтеді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Әбдіғалиева, А. (2018). Ойын арқылы тілді меңгерту әдістері. Алматы: «Білім» баспасы. – 112 б.
2. Сейітқазина, Г. (2020). Ағылшын тілін оқытудың инновациялық әдістері. Астана: «Ұлттық оқу орталығы». – 98 б.
3. Оспанова, Б. (2017). Бастауыш сыныпта шет тілін оқыту. Шымкент: «Қазақ университеті» баспасы. – 76 б.
4. Выготский, Л. С. (1984). Психология развития. М.: Педагогика. – 320 б.
5. Wright, A., Betteridge, D., & Buckby, M. (2006). Games for Language Learning. Cambridge University Press. (бет 112-130)
6. Kiili, K. (2005). Digital game-based learning: Towards an experiential gaming model. The Internet and Higher Education, 8(1), 13-24. (бет 13-24)

ГЕОМЕТРИИ И В ИСКУССТВЕ. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ДЕЛЬТОИДА

Алишова Камилахан Каримбердиевна
город Шымкент

ГКП на ПХВ «Школа-гимназия № 1 имени А.С. Пушкина»
Учитель математики

Аннотация: данной работы заключается в том, чтобы расширить применение свойств геометрических фигур в жизни и искусстве, использовать задачи на применение свойств дельтоида при проведении олимпиад.

Объектом исследования выступает осознание таких понятий как определения, свойства, признаки фигуры.

Предметом исследования является создание образовательного ресурса на тему «Дельтоид» в виде тестовых заданий, ознакомление учащихся с профессией составителя задач учебника.

Гипотеза исследования заключается в том, что в окружающем нас мире встречается множество объектов, имеющих форму дельтоида. Но этот четырехугольник не рассматривается в учебном курсе. Если дельтоид существует как один из видов четырехугольников, то изучение его свойств должно быть обязательным.

Цель данной исследовательской работы – показать широкие возможности творческой деятельности ученика, которые открываются при изучении этой фигуры. Поэтому сформулирую задачи: дать определение фигуры, определить ее свойства и признаки, доказательства свойств и признаков. При всей кажущейся простоте этой фигуры, я придумала много занимательных, увлекательных и достаточно трудных задач. Вместе с тем, я составила задачи посильные как семиклассникам, так и девятиклассникам, а так же задачи для внеклассной работы.

Этапы исследования: работа состоит из трех частей - введения, основной части, заключения. В основной части рассматриваются свойства дельтоида, затем задачи на применение этих свойств.

теоретический, практический.

Источники исследовательской работы: в качестве материала для исследовательской работы используется учебники, научные труды, справочники, пояснительные записки, а также интернет-ресурсы.

Методы исследования: в ходе исследования используются методы, такие как обобщение, сравнение, анализ, разработка задач.

Научная новизна проекта: исследования данной работы - это включение материала о дельтоиде в факультативный курс в девятом классе.

Практическая значимость: фигура неизвестна в школьном курсе математики и мало известна в математической литературе, а встречается на каждом шагу. При всей кажущейся простоте этой фигуры, я придумала много занимательных, увлекательных и достаточно трудных задач. Вместе с тем, я составила задачи посильные как семиклассникам, так и девятиклассникам, а так же задачи для внеклассной работы.

После изучения темы «Четырехугольники» в школьном курсе, я решила изучить другие виды четырехугольников. Именно «Дельтоид» натолкнул на мысль показать широкие возможности творческой деятельности, которые открываются при изучении этой фигуры.

Я поставила задачу дать определение фигуры, определить ее свойства и признаки, следя за их полнотой и непротиворечивостью и, наконец, придумать достаточное количество интересных, разноуровневых задач по сложности, задач с использованием свойств окружности.

Эта работа развивает математические способности при доказательстве свойств, признаков при решении задач.

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА МНОГОУГОЛЬНИКОВ

Четырёхугольник (греч. τετραγωνον) — это геометрическая фигура (многоугольник), состоящая из четырёх точек (вершин), три из которых не лежат на одной прямой, и четырёх отрезков (сторон), последовательно соединяющих эти точки. Различают выпуклые и невыпуклые четырёхугольники, невыпуклый четырёхугольник может быть самопересекающимся. Четырёхугольник без самопересечений называется простым, часто под термином «четырёхугольник» имеется в виду только простые четырёхугольники.

Четырёхугольник называется выпуклым, если он лежит в одной полуплоскости относительно любой прямой, содержащей его сторону.

Виды четырёхугольников

Параллелограмм — четырёхугольник, у которого все противоположные стороны попарно равны и параллельны;

Прямоугольник — четырёхугольник, у которого все углы прямые;

Ромб — четырёхугольник, у которого все стороны равны;

Квадрат — четырёхугольник, у которого все углы прямые и все стороны равны;

Трапеция — четырёхугольник, у которого две противоположные стороны параллельны;

Дельтоид — четырёхугольник, у которого две пары смежных сторон равны.

Антипараллелограмм, или контрпараллелограмм — четырёхугольник, в котором каждые две противоположные стороны равны между собою, но не параллельны, в отличие от параллелограмма. В антипараллелограмме две пары противоположных сторон антипараллельны.

Сумма углов четырёхугольника без самопересечений равна 360° .

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ДЕЛЬТОИДА, СВОЙСТВА ДЕЛЬТОИДА

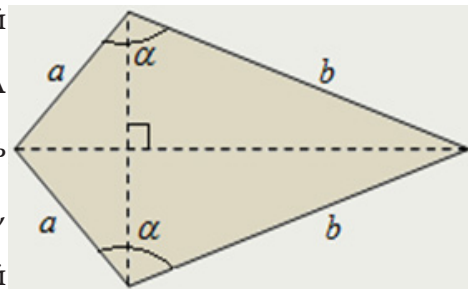
Дельтоид - выпуклый четырёхугольник, у которого есть только две пары равных смежных сторон.

Главная диагональ дельтоида - это линия, соединяющая вершины не равных углов дельтоида.

Неглавная диагональ дельтоида - назовем второй диагональю дельтоида.

Средняя линия дельтоида это – прямая соединяющая середину смежных сторон дельтоида.

2. Свойства дельтоида.

- 2.1 Неглавная диагональ дельтоид на два равнобедренных треугольника.
- 2.2 Углы, лежащие по разную сторону от главной диагонали равны.
- 2.3 Главная диагональ является биссектрисой углов дельтоида.
- 2.4 Неглавная диагональ дельтоида точкой пересечения с главной диагональю, делится пополам.
- 2.5 Диагонали дельтоида взаимно перпендикулярны.
- 2.6 Средние линии дельтоида образуют прямоугольник, Р которого равен сумме диагоналей данного дельтоида.
- 2.7. В дельтоид всегда можно вписать единственную окружность
- 2.8 Площадь дельтоида определяется по формуле: $0,5 d_1 d_2$, где d_1 и d_2 -диагонали.
- 2.9 Периметр дельтоида определяется по формуле: $2(a+b)$, где a и b смежные неравные стороны дельтоида.

III. РАЗДЕЛ

ДЕЛЬТОИД В ПРИРОДЕ, ЖИЗНИ, ИСКУССТВЕ

В справочниках и учебниках нет информации об этой геометрической фигуре. Но между тем дельтоид встречается в окружающем нас мире:

В биологии - это тело рыбы, лист дерева, человеческий мозжечок, форма носа и глаза.

Дельтоидом называют мышцы плеча

Человеческий мозжечок имеет рисунок, который ученые называют (деревом жизни), составной частью которого являются дельтоиды.

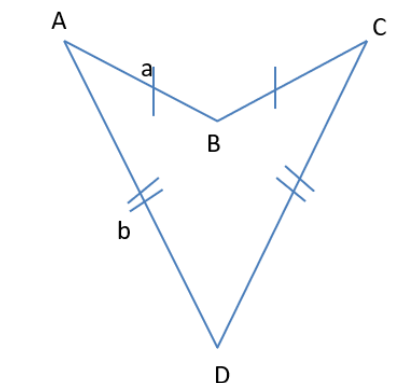
В геологии - оттаявший грунт покрывается дельтоидами.
В физике - составной частью летающих аппаратов служит дельтоид. Например, части ракет, дельтопланов, самолетов.
В искусстве – национальные казахские украшения, в частности, серьги и височные подвески (шекелик), узоры, искусственные газоны, изображение воздушного змея.

IV. ЗАДАЧИ НА ТЕМУ «ДЕЛЬТОИД»

Задача.1

Найдите стороны невыпуклого дельтоида, периметр, которого равен 116см и известна сторона, которая меньше другой на 3 см.

Дано: выпуклый дельтоид ABCD

$$a = x; b = x+3; P = 116\text{см}$$

Найти: $a = ?; b = ?$

Решение:

$$P = (a + b) \times 2; 116 = (x + (x + 3)) \times 2;$$

$$116 = 2x + 2x + 6; 110 = 4x; x = 27,5\text{см}.$$

$$a = 27,5\text{см}; a = AB \quad b = 27,5 + 3 = 30,5\text{см}$$

$$AB = 27,5\text{см}$$

$$b = AD$$

$$BC = 27,5\text{см}$$

$$AD = DC; AD = 30,5\text{см}; DC = 30,5\text{см}$$

Ответ: $AB = 27,5\text{см}; BC = 27,5\text{см}; AD = 30,5\text{см}; DC = 30,5\text{см}$

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

К работе над данным исследованием меня подтолкнула изящная красота дельтоида. Меня увлекло то, что сама фигура неизвестна в школьном курсе математики и мало известна в математической литературе, а встречается на каждом шагу. При всей кажущейся простоте этой фигуры, я придумала много занимательных, увлекательных и достаточно трудных задач. Вместе с тем, я составила задачи посильные как семиклассникам, так и девятиклассникам, а так же задачи для внеклассной работы

ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА

1. Смирнов В.А., Туяков Е.А. Геометрия. Учебник для 9 кл. общеобразовательных школ. - Алматы: Мектеп, 2019
2. <https://yandex.kz/search/?clid=1882628&text=геология, 20 дельтоид&l10n=ru&rnd=919437&lr=163&redircnt=1589383237.3>
3. Балаян Э.Н. Репетитор по математике для поступающих в вузы \ изд. 4- Ростов н \ Д: Феникс, 2005г.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ТІЛДІК ДАҒДЫЛАРЫН АРТТЫРУ

Г.Ы. Асылбекова, Ж.Н. Паримбекова
Астана қаласы, Ғали Орманов атындағы
№7 мектеп- гимназиясының
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімдері

Аннотация

Бұл әдістемелік авторлық жұмыс (әрі қарай, бағдарлама) оқушылардың шығармашылық және тілдік дағдыларын дамытуға бағытталған. Бағдарлама аясында оқушылардың сөздік қоры байытылып, сын тұрғысынан ойлау қабілеттері жетілдіріледі. Сабақтар барысында түрлі шығармашылық тапсырмалар, әдеби және мәдени мұраларды талдау, топтық жұмыстар жүргізіледі. Әдістемелік жұмыста заманауи оқыту әдістері мен дәстүрлі педагогикалық тәсілдер үйлесімді қолданылған. Оқушылардың өз ойын еркін жеткізе білуі, мәдениетаралық қарым-қатынасқа бейімділігі мен қоғамдағы белсенділігі артады. Әдістемелік құрал оқушылардың жеке тұлғалық және интеллектуалдық дамуына ықпал етеді.

Бағдарлама қазақ тілі мен әдебиеті пәні мамандарына, жалпы білім беретін мектеп оқушыларына арналған.

Негізгі сөздер: мұғалім шеберлігі, шығармашылық қабілет, интеллектуалдық даму, жетістік

Данная методическая авторская работа (далее - программа) направлена на развитие творческих и языковых навыков учащихся. В рамках программы будет обогащен словарный запас учащихся, совершенствоваться их критическое мышление. В ходе занятий проводятся различные творческие задания, анализ литературного и культурного наследия, групповая работа. В методической работе гармонично использованы современные методы обучения и традиционные педагогические подходы. Повышается способность учащихся свободно выражать свои мысли, склонность к межкультурным отношениям и активность в обществе. Методическое пособие способствует личностному и интеллектуальному развитию учащихся. Программа рассчитана на специалистов по казахскому языку и литературе, учащихся общеобразовательных школ.

Ключевые слова: мастерство учителя, творческие способности, интеллектуальное развитие, достижения

Анамыздың ақ сүтімен бойымызға дарып, бесікте жатқанда-ақ жүрегімізден орын алған мемлекеттік тілдің мәртебесі қашанда биік! Ендеше, қасиетті тілімізде дұрыс сөйлеп, ойын анық жеткізе алатын шығармашыл, жан- жақты тұлға тәрбиелеу- ұстаздардың басты міндеті. Шегі жоқ, өлшеусіз қиялдың шарықтауына ерік беріп, оқушы ойының еркін самғауына қанат беретін мұғалімнің қолдауы, шәкірт үшін кең даланың тынысы секілді. Сол қиырсыз жазық даланың жүйткіген желіндей, ойдың шыңына жетелейтін тапсырмаларды түрлендіріп, шығармашылық қабілеттерін ояту – мұғалімнің шеберлігі.

К.Д. Ушинский: «Мұғалім- өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, ал оқуды, ізденуді тоқтатқанда оның мұғалімдігі жойылады» деген екен. Олай болса, өз сабағында жаңа әдіс - тәсілдерді, платформаларды пайдаланып, мейлінше сабағын түрлендіріп, баланың шығармашылық қабілетін ояту – жаңашыл мұғалімнің негізгі мақсаты. Шығармашылық сипаттағы жұмыстардың жүйелі ұйымдастырылуы оқушының танымдық көзқарасын, сын тұрғысынан ойлай алатын, үнемі білімін ұштап отыратын жеке тұлғаның қалыптасуына мүмкіндік береді. Оқушы білімді дайын күйінде мұғалімнен алмай, өзінің өмірлік тәжірибесіне сүйену арқылы жаңалық ашуы, шығармашылық тапсырманы орындау кезінде өзіндік дербес пікір қалыптастыра алуы, оның дүниетанымының кеңеюіне жол ашады.

Қазіргі білім беру жүйесінде оқушылардың шығармашылық және аналитикалық ойлау дағдыларын дамыту басты мақсаттардың бірі болып табылады. Осы тұрғыда біз, қазақ тілі мен әдебиеті пәнінде сын тұрғысынан ойлау технологиясын қолдануға кең мүмкіндік беретін «Тіл шеберханасы» бағдарламасын жасауды жөн санадық. Бұл әдістемелік жұмысқа оқушылардың сөздік қорын байытатын, сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін жетілдіретін шығармашылық тапсырмалар, әдеби және мәдени мұраларды талдауға арналған жүйелі кешенді жұмыстар енгіздік. Бағдарламада заманауи оқыту әдістері мен дәстүрлі педагогикалық тәсілдер үйлесімді қолдануға тырыстық. Әдістемелік құралда оқушылардың жеке тұлғалық және интеллектуалдық дамуына ықпал ететін, интерактивті әдістер, топтық жұмыстар мен рефлексиялық тәсілдерді кеңінен қолдануды жөн санадық. Курстың құрылымын оқушылардың жас ерекшелігіне сәйкес жоспарладық.

Өзектілігі: Бүгінгі қоғамда оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту мен мәдениетаралық қарым-қатынас жасауға бейімдеу өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Қазіргі заманғы технологиялық және әлеуметтік өзгерістер жағдайында оқушылардың тілдік дағдыларын жетілдіру, сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін дамыту арқылы олардың болашақта табысты тұлға болып қалыптасуына ықпал ету маңызды деп есептейміз.

Күтілетін нәтиже:

- оқушы өз ойын еркін сауатты және шығармашылық түрде жеткізуге жаттығады;
- сөзі тартымды, мазмұнды болады;
- әдеби тілдің нормасын сақтап, мәнерлеп сөйлеуге дағдыланады;
- тақырыпқа өз көзқарасын білдіріп қана қоймай, жан- жақты талдап, қорытынды пікір айта алады;
- әлеуметтік және мәдени құндылықтарға құрмет қалыптасады;
- қоғамдағы әлеуметтік мәселелерді түсініп, оны шешуге белсенділік танытады;
- өзіне сыни көзбен қарап, баға бере алады;
- болашаққа мақсат қоя алады.

Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінен жазылған «ТІЛ шеберханасы» атты бағдарламаның

«Танымның алғашқы қадамдары» бөлімі төмендегі тақырыптарды қамтиды: «Сын тұрғысынан ойлау: неден бастау керек?», «Сұрақ қою – ойлаудың негізі», «Ойлау картасы: идеялар ағыны», «Нақты мен жалғанды ажырату», «Бір идея – бірнеше көзқарас», «Диалог арқылы дамыған ойлар. Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінен жазылған «ТІЛ шеберханасы» атты бағдарламаның екінші «Сөз – ойдың айнасы» бөлімі төмендегі тақырыптарды қамтиды: «Сөзге жан бітіру: шығармашылық жаттығулар», «Пікірталас өнері: қарсы дәлел келтіру», «Тіл шеберлігі: метафора мен теңеу», «Келісу және келіспеу мәдениеті», «Сөзді суретке айналдыру», «Көркем мәтінді талдау: автор көзқарасы». Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінен жазылған «ТІЛ шеберханасы» атты бағдарламаның үшінші «Сөз – ойдың айнасы» бөлімі төмендегі тақырыптарды қамтиды: «Қиялдан туған оқиға», «Мәтінге жаңа аяқтау жазу», «Сценарий жазу өнері», «Поэзия тілімен сөйлеу», «Оқиғаны визуализациялау», «Суретке қарап мәтін құру». Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінен жазылған «ТІЛ шеберханасы» атты бағдарламаның төртінші «Әлеуметтік және мәдени сөйлеу» бөлімі төмендегі тақырыптарды қамтиды: «Сөз этикасы: тіл мәдениеті», «Әңгімелесу шеберлігі», «Мақал-мәтелдер – даналық көзі», «Мәдениетаралық қарым-қатынас», «Қазақы дәстүрлер», «Тілдік кедергілерді жеңу». Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінен жазылған «ТІЛ шеберханасы» атты бағдарламаның бесінші «Қорытынды және жетістікке жету» бөлімі төмендегі тақырыптарды қамтиды: «Жоба қорғау: менің идеям», «Әссе жазу өнері», «Топтық жұмыс: ортақ шешім», «Әдебиет әлеміне саяхат», «Кино және тіл», «Пікірталас алаңы», «Сөз мерекесі: шығармашылық кеш», «Өз жетістігімді саралау», «Сөз арқылы әлемді өзгерту», «Қорытынды тест және рефлексия».

Бағдарлама аясында оқушылардың сөздік қоры байытылып, сын тұрғысынан ойлау қабілеттері жетілдіріледі. Оқушылардың жеке тұлғалық және интеллектуалдық дамуына ықпал етеді. Бағдарлама қазақ тілі мен әдебиеті пәні мамандарына, жалпы білім беретін мектеп оқушыларына арналған.

Қорыта айтқанда, «Шәкірт- мұғалімнің айнасы» демекші, оқушыларымыздың мемлекеттік тілге деген сүйіспеншіліктері артып, ана тілімізде ойын еркін жеткізе алатын шығармашыл, өзіне сенімді тұлға тәрбиелеп шығарсақ, еңбегіміздің жемісі деп білеміз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Адамбекова Қ.Ш. Сын тұрғысынан ойлау технологиясы: теория және тәжірибе. – Алматы: Білім, 2020.
2. Ахметова С.Қ. Педагогикалық технология негіздері. – Нұр-Сұлтан: Қазақ университеті, 2019.
3. Әбілқасымова А.Е. Оқыту әдістемесінің негіздері. – Алматы: Рауан, 2015.
4. Баймұхамедова С. Оқытудың белсенді әдістері. – Алматы: Дарын, 2021.
5. Гейдж Н.Л., Берлинер Д.С. Педагогикалық психология. – Алматы: Мектеп, 2004.
6. Дьюи Дж. Білім беру философиясы. – Алматы: Аударма кітап, 2021.
7. Жұмабаева Ә.М. Қазіргі білім берудегі инновациялық әдістер. – Алматы: Рауан, 2021.
8. Зайнутдинова Ш.Қ. Қазақ тілін оқыту әдістемесі. – Нұр-Сұлтан: Фолиант, 2018.
9. Кембридж университеті Active Learning Methods. – Cambridge University Press, 2018.
10. Қалиев С. Білім беру жүйесіндегі жаңашылдық. – Алматы: Атамұра, 2017.
11. Құдайбергенова К.С. Интерактивті оқыту әдістері. – Нұр-Сұлтан: Фолиант, 2020.
12. Левитас В. Инновациялық педагогика. – Алматы: Білім, 2019.
13. Мұқамбетжанова Қ.Т. Сыни ойлау қабілетін дамыту. – Алматы: Қазақ кітап, 2018.
14. Пиаже Ж. Баланың психологиялық дамуы. – Алматы: Қазақ университеті, 2003.
15. Рубинштейн С.Л. Жалпы психология негіздері. – Алматы: Мектеп, 1995.
16. Сағымбаев Ә.Р. Оқыту технологияларының тиімділігі. – Алматы: Атамұра, 2021.
17. Тәжібаев Т. Психология. – Алматы: Қазақ университеті, 1998.
18. Фрейр П. Басыбайлыдан азат ету педагогикасы. – Алматы: Аударма кітап, 2022.
19. Хмель Н.Д. Педагогикалық процесті ұйымдастыру. – Алматы: Білім, 2008.
20. Шыңғысова Н.А. Қазақ тілін оқыту әдістемесінің заманауи тәсілдері. – Нұр-Сұлтан: Фолиант, 2020.

ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ЖОБАЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТТІ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Ахметкалиева Алия Миращевна
Астана қаласының әкімдігі «Ғали Орманов атындағы
№7 мектеп-гимназиясы» ШЖҚ МКК
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Аннотация. Мақалада мектеп оқушыларының жобалық іс-әрекетінің мәні, сонымен қатар мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту тұрғысынан оның мүмкіндіктері қарастырылған. Жалпы функционалдық сауаттылықты және оның ішінде оқу сауаттылығын қалыптастырудағы жобалық іс-әрекеттің рөлі көрсетіліп, мектеп оқушыларының оқу сауаттылығын дамыту мәселелерін шешу аспектісінде оны жүзеге асырудың принциптері мен кезеңдері қарастырылады. Оқу сауаттылығы мәтінді түсінуді ғана емес, сонымен қатар ақпаратты әртүрлі контексте талдау және қолдану қабілетін де қамтиды. Жобалық іс-әрекет сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін дамытуға, ақпаратты өз бетінше іздестіруге және өңдеуге, сонымен қатар оқушылардың оқу процесіне қатысу деңгейін арттыруға ықпал етеді. Осындай жобаларды сәтті жүзеге асыру үшін мұғалімдердің әдістемелік дайындығын және ақпараттық технологияларды пайдалануды ескеру маңызды.

Негізгі сөздер: функционалдық сауаттылық, оқу сауаттылығы, жобалық іс-әрекет, ақпараттық коммуникациялық технология

В статье рассматривается сущность проектной деятельности школьников, а также её возможности в плане формирования функциональной грамотности у школьников. Показана роль проектной деятельности в формировании функциональной грамотности вообще и читательской грамотности в частности, рассмотрены принципы и этапы ее осуществления в аспекте решения задач формирования читательской грамотности у школьников. Читательская грамотность включает не только понимание текста, но и способность анализировать и применять информацию в различных контекстах. Проектная деятельность способствует развитию навыков критического мышления, самостоятельного поиска и обработки информации, а также повышению уровня вовлеченности учащихся в учебный процесс. Важно учитывать методическую подготовку учителей и использование информационных технологий для успешной реализации подобных проектов.

Ключевые слова: функциональная грамотность, читательская грамотность, проектная деятельность, информационно-коммуникационная технология

Функционалдық сауаттылық – мектепте алған білімдерін күнделікті мәселелерді шешуде қолдана білу. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығының базалық дағдысы оқу сауаттылығы болып саналады - бұл адамның жазбаша мәтіндерді түсіну және пайдалану, талдау, оларды өмірлік мәселелерін шешу үшін зерттеу қабілеті. Оқушылардың оқу сауаттылығын дамыту – қазіргі білім берудің өзекті міндеттерінің бірі, ал мектеп оқушыларының оқу материалы бойынша өз бетімен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру – табысты оқудың алғы шарттарының бірі [1].

Жобалық іс-әрекеттер, өз кезегінде, оқушылардың, мұғалімдердің және ата-аналардың зерттеу дағдыларын дамытуға бағытталған бірлескен оқу, танымдық, шығармашылық іс-әрекеттерін білдіреді, оның ішінде проблеманы қою, ақпаратты жинау және өңдеу, эксперименттер жүргізу және алынған нәтижелерді талдау. Бұл әдіс оқушыларға өмірлік маңызды мәселелерді шешуге қатысуға және сыни ойлау дағдыларын көмектеседі.

Жоба өз мәні бойынша кез келген пәнді оқытуда қолдануға болатын әмбебап білім беру технологиясы болып табылады. Ол сабақта да, сыныптан тыс іс-шараларда да өзектілігін сақтайды. Әрбір жоба оқушылардың қызығушылықтары мен қажеттіліктеріне бағытталғандықтан, бірегей болып табылады. Жобалар әдісі тиімді, себебі ол оқушылардың метапәндік дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Жоба бойынша жұмыс істей отырып, оқушы шығармашылық ойлау қабілетін белсенді дамытады және практикалық іс-әрекет арқылы функционалдық сауаттылығын қалыптастырады [2]. Жобалау технологиясы оқушылардың оқу процесі кезінде топта бірлесе жұмыс істей отырып, өзара оқыту идеясына негізделген. Бұл әдіс оқушылардың тек жеке емес, топтық жұмыста бір-біріне

көмек көрсетуіне және топ мүшелерінің жетістіктеріне жауапкершілікпен қарауына ықпал етеді.

Оқыту үрдісінде жобалық іс-әрекетті қолдану оқушылардың оқу сауаттылығын қалыптастыруға жаңа мүмкіндіктер ашады. Бұл білім мен дағдыларды практикалық іс-әрекетте қолдануға мүмкіндік береді. Мұндай тәсіл оқытуды оқушылар үшін қызықты әрі ынталандыратын етіп жасайды, себебі олар нақты жобалар бойынша жұмыс істейді және өзекті мәселелерді шешуге атсалысады. Сонымен қатар жобалық іс-әрекет оқушылардың топпен жұмыс істей білу қабілетін дамытады, олардың коммуникативтік дағдыларын жақсартады және басқа адамдармен келісімге келіп, бірге жұмыс істей білуге үйретеді [3].

Жобалық іс-әрекет оқушылардың оқу сауаттылығын дамытуда тиімді құрал ретінде қызмет етеді. Дәстүрлі оқыту әдістерінен айырмашылығы, жобалық іс-әрекет оқушыларды тақырыпты өз беттерінше зерттеуге ынталандырып, оқыған мәтіндерін терең түсінуіне септігін тигізеді. Маңыздысы, жобалар өмірде қолданылатын нақты жағдайлармен байланыстырылған болуы керек, бұл балалардың қызығушылығын арттырып, оқу процесіне қатысуын күшейтеді. Мұғалімдер жобалық іс-әрекетті ұйымдастыру кезінде әртүрлі тәсілдерді пайдалана алады, мысалы, әдеби шығармаларды талдау, өздерінің мәтіндерін жазу немесе оқу арқылы өзекті әлеуметтік мәселелерді зерттеу. Мұндай тәсілдер тек талдау дағдыларын ғана емес, сыни ойлауды да дамытуға ықпал етеді, бұл қазіргі ақпараттық қоғамда өте маңызды болып табылады.

Жобалық іс-әрекетті ұйымдастырудағы басты аспектілердің бірі — мақсат қою және жоспарлау. Мұғалім оқушыларға жобаның мақсаттары мен міндеттерін анықтауға, сондай-ақ оларды жүзеге асыру тәсілдерін табуға көмектесуі тиіс. Бұл оқушыларға олардың мақсаттары мен дамытатын дағдыларын түсінуге мүмкіндік береді. Жобаны әзірлеу оқушылардың қызығушылығын тудырудан, өзекті тақырыптарды талқылаудан басталуы керек. Бұл классикалық әдеби шығармалар болуы мүмкін, сондай-ақ олардың өмірінің шындығын бейнелейтін қазіргі заманғы мәтіндер болуы мүмкін. Сыныпта тақырыптарды талқылау балалардың қызығушылығын арттырып, олардың мазмұнды тереңірек түсінуіне ықпал етеді. Жобаны жүзеге асыру кезінде нәтижелерді әртүрлі тәсілдермен көрсету тәсілдерін ескеру маңызды: жазбаша жұмыстар, мультимедиялық презентациялар немесе шығармашылық көріністер [4].

Сонымен қатар, жобалық іс-әрекеттің сәтті жүзеге асырылуында ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану маңызды рөл атқарады, өйткені оқушыларға ақпарат іздеу және өңдеу үшін жаңа мүмкіндіктер ашады. Мұғалімдер жобалық іс-әрекетте онлайн ресурстарды, электронды кітапханаларды және түрлі білім беру платформаларын қолдана алады, бұл ақпаратқа қолжетімділікті кеңейтіп, оқу сауаттылығын дамытуға ықпал етеді. Мұғалімдердің бұл технологияларды білім беру процесінде пайдалану бойынша кәсіби біліктіліктерін арттыру маңызды. Бұл олардың біліктілігін арттырып қана қоймай, оқушыларды жобалық іс-әрекетке белсенді қатыстыру үшін жағдай жасайды, нәтижесінде оқу сауаттылығы мен жалпы оқу үлгерімі жақсарады.

Оқу сауаттылығы тек мәтінді декодтау қабілетін ғана емес, оны талдай білу, қорытындылар жасау және алынған білімдерді әртүрлі контексттерде қолдану дағдысын қамтиды.

Оқу сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған жобалық іс-әрекетті ұйымдастыру кезінде бірнеше негізгі аспектілерді ескеру қажет:

1. Мақсат қою және жоспарлау.

2. Тақырыпты таңдау.

3. Жобаны жүзеге асыру кезеңдері.

Жобалық іс-әрекет бірнеше кезеңнен тұруы керек:

Дайындық кезеңі: оқу материалдарын талдау, топтар құру.

Зерттеу кезеңі: ақпарат жинау және талдау.

Қорытынды кезеңі: нәтижелерді ұсыну және оларды талқылау.

Практикада жобалық іс-әрекетте оқу сауаттылығын қалыптастыру келесі тапсырмаларды орындауды қамтуы мүмкін:

1. Оқушылар өздерінің блогтарын құрып, оқыған шығармаларын талдайды, оларды сыныптастарымен талқылайды және ата-аналарды немесе басқа сарапшыларды қатысуға шақырады.

2. Конференциялар ұйымдастырып, оқушылар түрлі әдеби шығармалар бойынша зерттеулерін ұсынады, пікірлерімен алмасады және өз қорытындыларын дәлелдеуге үйренеді.

3. Оқушылар әртүрлі әдеби жанрлардың ерекшеліктерін зерттеп, талдайды, бұл олардың мәтін құрылымын тереңірек түсінуіне және ақпаратты сыни тұрғыдан қабылдауға көмектеседі.

Біздің мектебімізде бағдарламасы аясында жыл сайын түрлі жобалық конкурстар ұйымдастырылады, оқушылар белсенді қатысып, оқу сауаттылығын дамытудағы жетістіктерін көрсетеді. Мысалы, қалалық зерттеу жобалары конкурсында 7-сынып оқушысы «Менің отбасым: дәстүрлер мен құндылықтар» тақырыбына жоба әзірледі. Ол отбасы әдет-ғұрыптарын зерттеп, түрлі дереккөздерден ақпарат жинады, соның ішінде ата-әжесінің ауызша әңгімелерін де ескере отырып, өз тұжырымдарын эссе және мультимедиялық презентация түрінде ұсынды. Бұл оған ақпаратты жинақтауға ғана емес, мәтіндерді сыни тұрғыдан оқып, талдауға көмектесті. Тағы бір мысал — 6-сынып оқушысының спорт терминдерін зерттеуге арналған жобасы. Жоба барысында оқушы спорт әдебиетін зерттеп, сыныптастарынан және жаттықтырушылардан сауалнама алып, спорт терминдерінің түсіндірмелері сөздігін әзірледі. Бұл тәсіл оқушылардың сөздік қорын байытумен қатар, ақпаратты интерпретациялау мен жүйелеу дағдыларын да дамытуға ықпал етті.

Сонымен қатар, мектепте әдеби шығармаларды оқу процесіне кіріктіруге бағытталған шығармашылық жобалар белсенді жүзеге асырылады. Мысалы, 6-сынып оқушылары Абай Құнанбаевтың ертегілерінің желісі бойынша сахналық қойылымдар дайындап ұсынды, бірақ олар алдымен ертегілердің мәтіндерін зерттеп, кейіпкерлердің мінез-құлықтарын талдап, өздерінің қойылымдарын дайындады. Мұндай жобалар барысында балалар тек мәтіннің мазмұнын түсініп қана қоймай, оны өздерінің көзқарастары арқылы интерпретациялауды үйренеді.

Мектебімізде сыныптан тыс жұмыстарда да оқу сауаттылығын дамытуға бағытталған түрлі жобалық іс-әрекет түрлері ұйымдастырылады. Кітап құмар клубы аясында оқушылар оқыған шығармаларын талқылайды, буктрейлерлер жасайды және өздерінің мектеп газетіне кітаптарға рецензиялар жариялайды, бұл мәтінді аналитикалық және сыни тұрғыдан қабылдауды дамытуға ықпал етеді.

Жобалық іс-әрекетті жүзеге асырудың принциптері

- Білімді интеграциялау. Жобалар әртүрлі пәндер элементтерін қамтуы керек, бұл оқушыларды әртүрлі контексттерде білімді қолдануға және интеграциялауға ынталандырады.

- Оқушылардың белсенді қатысуы. Жобалар оқушылардан белсенді жұмыс істеуді және шешімдерді өз бетінше іздеуді талап етеді, бұл тәуелсіздік пен сыни ойлауды дамытуға ықпал етеді.

- Нақты өмірмен байланыс және практикалық маңыздылығы. Жобалар нақты өмірлік жағдайлармен байланысты болуы керек, бұл оқушылардың мотивациясын арттырады және зерттелетін мәселелердің практикалық маңыздылығын көрсетеді.

- Топтық жұмыс ұйымдастыру. Топта жұмыс істеу коммуникативтік дағдыларды дамытып, командалық жұмыстың маңыздылығын көрсетеді.

- Рефлексия. Әр кезеңде жұмыс нәтижесін талдап, бағалауға уақыт бөлу маңызды, бұл оқушыларға өз оқу барысын түсінуге көмектеседі.

Осылайша, оқу жобасы білім берудің тек ақпарат беру процесінен тыс, белсенді және шығармашылық процессі болып, оқушыларға білімдерін практикада қолдануға мүмкіндік береді. Бұл дербес, жауапкершілік және күрделі тапсырмаларды шешуге дайын болуды дамытуға ықпал етеді, бұл қазіргі білім беру жүйесінің маңызды аспектісі болып табылады.

Әдебиеттер тізімі

1. Маликова Д. М. Проблема формирования читательской культуры у школьников //European science. – 2020. – №. 4 (53). – С. 31-32.

2. Колмогорова И. А., Россова Ю. И. Реализация функционального подхода к управлению процессом формирования читательской культуры младших школьников // ББК 74.660. 1я431 П 24. – 2021. – С. 360.

3. Кекеева З. О., Абдираимова Э. К. Формирование читательской культуры

студентов-будущих педагогов в условиях цифровизации образования в Казахстане // Вестник Вятского государственного университета. – 2021. – №. 1. – С. 42-48.

4. Кекеева З. О., Абдираимова Э. К. Проблема Формирования читательской культуры будущего Педагога В Казахстане //Известия Волгоградского государственного педагогического университета. – 2020. – №. 6 (149)

5. Бозшатаева Г. Т. и др. Организация проектной деятельности учащихся во внеурочное время //Международный журнал экспериментального образования. – 2016. – №. 3-1. – С. 15-17.

6. Кекеева З. О., Абдираимова Э. К. Формирование читательской культуры студентов-будущих педагогов в условиях цифровизации образования в Казахстане //Вестник Вятского государственного университета. – 2021. – №. 1. – С. 42-48.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ АЙТЫЛЫМ ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Базарбаева Нургуль Калдыбековна
Астана қаласы Есіл ауданы «№107 орта мектеп» КММ

Айтылым дағдысы оқушылардың тілін дамытудың маңызды бөлігі болып табылады, себебі бұл дағды олардың сөздік қорын кеңейтіп, сөйлеу мен тыңдау қабілеттерін жетілдіреді. Мақалада айтылым дағдысын қалыптастырудың тиімді әдіс-тәсілдері, оқушылардың сөйлеу мәдениетін арттыру, олардың өз ойларын анық әрі логикалық түрде жеткізуге үйрету мәселелері талқыланады. Сонымен қатар, құндылыққа негізделген сабақтардың маңыздылығы, қазақтың ұлттық құндылықтары мен мәдениетіне сүйене отырып, оқушылардың тұлғалық дамуына әсері көрсетіледі. Мақала оқыту процесінде тиімді әдістер мен тәсілдерді қолдана отырып, балалардың тілдік дағдыларын қалыптастыруды мақсат етеді.

Бастауыш сыныпта балалардың тілдік дағдыларын дамыту, атап айтқанда, айтылым дағдысын қалыптастыру тек мектепте білім алудың бірінші кезеңінде ғана емес, болашақта оқушының басқа да пәндер бойынша оқу жетістіктерін қамтамасыз ету үшін өте маңызды. Сондықтан бұл тақырыптың өзектілігі ерекше.

Мақсат:

Бастауыш сынып оқушыларының айтылым дағдысын қалыптастыру – бұл олардың сөйлеу мәдениетін, тілдік қарым-қатынас дағдыларын дамытуға бағытталған жүйелі жұмыс. Айтылым дағдысын қалыптастыру арқылы оқушылар өз ойларын еркін, анық және түсінікті жеткізе білуге үйренеді.

1. Оқушылардың ауызша сөйлеу дағдыларын дамыту;
2. Оқушыларды тіл мәдениетіне баулу, сөйлеу қарым-қатынасын қалыптастыру;
3. Тілдік құралдарды дұрыс пайдалану арқылы өз ойларын еркін жеткізу қабілеттерін арттыру;
4. Оқушылардың сөздік қорын кеңейту, сөйлеу нормаларын меңгерту;
5. Оқушылардың тілдік тұлғаларын дамыта отырып, тілдің грамматикалық құрылымдарын игерту.

Міндеттер:

1. **Сөздік қорын байыту:** Оқушыларды жаңа сөздермен таныстырып, сөздік қорын кеңейту. Бұл олардың сөйлеуін байытып, өз ойларын әртүрлі тәсілдермен жеткізуге мүмкіндік береді.
2. **Сөйлеу дағдысын дамыту:** Оқушыларды өз ойларын анық, дұрыс және жүйелі түрде айтуға үйрету. Мұнда дұрыс сөйлеу үлгілерін көрсету мен жаттығулар маңызды.
3. **Диалогтық және монологтық сөйлеу дағдыларын дамыту:** Оқушыларды екіжақты сөйлесуге (диалог) және өздерінің ойларын біржақты жеткізуге (монолог) үйрету. Бұл үшін түрлі диалогтар мен рөлдік ойындарды ұйымдастыру қажет.
4. **Тілдік нормаларды меңгерту:** Оқушыларға грамматикалық, лексикалық және стилистикалық нормаларды түсіндіріп, олардың дұрыс сөйлеуін қамтамасыз ету.
5. **Әңгімелеу дағдыларын дамыту:** Оқушылардың өз тәжірибелері немесе

қиялдары бойынша әңгімелер айтып, оларды құрылымдауға және дұрыс сөйлеуге үйрету.

6. Жұптық және топтық жұмыс: Оқушыларды топтарға бөліп, олардың арасында қарым-қатынас жасау, сұрақ-жауап жүргізу арқылы сөйлеу дағдыларын дамыту.

7. Кері байланыс беру: Оқушылардың айтылымын тыңдап, оларды бағалап, сөйлеу дағдыларын дамыту үшін кері байланыс беру.

Бастауыш сынып оқушыларының айтылым дағдысын қалыптастыруда түрлі әдістерді қолдану оқушылардың сөйлеу мәдениетін, тілдік қарым-қатынас дағдыларын дамытуды қамтамасыз етеді. Әдіс-тәсілдер мен жаттығулардың жүйелі қолданылуы олардың ойлау қабілеттерін жетілдіріп, тілдік дағдыларын дамытады. Мұғалімдер бұл үдерісті әртүрлі әдістер мен техникаларды пайдалану арқылы жүзеге асырады.

Қазіргі таңда бастауыш сынып оқушыларының тілін дамыту, атап айтқанда айтылым дағдысын қалыптастыру – еліміздің білім беру жүйесінде аса маңызды бағыттардың бірі болып табылады. Осы үдерісте қазақи құндылықтарды енгізу – балалардың ұлттық мәдениетке деген сүйіспеншілігін оятып, ұлттық тіл мен дәстүрлерді қадірлеуге үйрету арқылы олардың тілдік дағдыларын жетілдіруде маңызды рөл атқарады.

Қазақтың ұлттық құндылықтарын – батырлық, отаншылдық, ұлттық бірлік, сыйластық, адамгершілік, табиғатқа деген құрмет, салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптар – балалардың санасына сіңіру арқылы олардың өз ойларын ашық әрі терең білдіруіне септігін тигізеді. Осы құндылықтарды әртүрлі әдістермен сабақтарда ұштастыру, оқушылардың айтылым дағдысын қалыптастыруға әсер етеді.

Қазақи құндылықтармен үйлескен диалогтық әдіс

Диалогтық әдіс балалардың қарым-қатынас дағдыларын дамытуға көмектеседі. Оқушыларға қазақи құндылықтарды, салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды түсіндіру арқылы оларға сұрақтар қойылып, пікірлерін айтуға мүмкіндік беріледі.

Қолданылуы:

- **Тақырыптар таңдау:** Мысалы, «Наурыз мейрамы», «Қазақтың ұлттық тағамдары», «Қазақ батырларының ерліктері» немесе «Ұлттық салт-дәстүрлер» тақырыптары бойынша диалог құру. Оқушылар қазақи құндылықтарды, тарихи тұлғаларды және ұлттық дәстүрлерді талқылай отырып, өз ойларын жеткізеді.

- **Құндылықтарға сұрақ-жауап:** Оқушылар қазақтың ұлттық құндылықтарына қатысты сұрақтарға жауап бере отырып, өз ойын білдіреді. Мысалы: «Қазақтың қай батырын білесің?» немесе «Наурыз мейрамында не істейді?» деген сұрақтар арқылы балалар өз білімдерін бөліседі.

Мақсаты: Оқушыларға қазақ мәдениетін ұғындыру, қазақи құндылықтарды меңгерту арқылы сөйлесу қабілетін дамыту.

2. Рөлдік ойындар арқылы қазақы дәстүрлерді меңгерту

Рөлдік ойындар оқушыларға қазақы дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды меңгерту үшін тамаша әдіс болып табылады. Мұндай ойындарда балалар әртүрлі ұлттық жағдайларды өмірде қолданылып жүргендей, нақты көрсетіп, сөйлесуді үйренеді.

Қолданылуы:

- **Салт-дәстүрге негізделген ойындар:** Мысалы, «Қазақтың қонақ күту салты» тақырыбы бойынша рөлдік ойын ұйымдастыру. Оқушылар қонаққа бару, ас дайындау, күту, сый-сияпат көрсету сияқты дәстүрлерді айтып, көрсетеді.

- «Наурыз көже дайындау» ойыны: Балалар Наурыз мерекесіне дайындық жұмыстарын сипаттай отырып, өз ойларын айтып, қазақы дәстүрлерді көрсету арқылы сөйлеу дағдыларын жетілдіреді.

- **Қазақ батырларының ерліктерін талқылау:** Оқушылар тарихи батырлардың рөлін алып, сол батырлар туралы әңгімелер айтып, сол дәуірдің рухын сезінеді.

Мақсаты: Қазақи құндылықтар мен дәстүрлерді оқушыларға жете таныстыру, ойын арқылы балалардың сөйлеу дағдыларын дамыту.

3. Әңгімелеу әдісі арқылы ұлттық құндылықтарды көрсету

Әңгімелеу әдісі – оқушыларға өз ойларын ретке келтіріп, қазақи құндылықтарды, халық ауыз әдебиеті мен батырлық эпостарды тіл арқылы жеткізуге мүмкіндік береді. Әңгімелеу кезінде оқушылар қазақ халқының бай мәдениеті мен тарихы туралы өз білімі мен пікірлерін айта алады.

Қолданылуы:

- Қазақ ертегілері мен батырлар жыры: «Алпамыс батыр», «Қобыланды батыр»

немесе «Ер Төстік» сияқты қазақ батырлары туралы әңгімелерді оқушылар өз сөздерімен баяндап береді. Бұл әдіс олардың ұлттық құндылықтарға деген сүйіспеншілігін арттырып, сөйлеу дағдыларын дамытады.

- Қазақ халқының еңбек ерліктері: Оқушылар қазақ халқының тарихындағы маңызды оқиғалар мен тұлғалар туралы әңгімелеп, оларды өз сөздерімен жеткізу арқылы айтылым дағдысын қалыптастырады.

Мақсаты: Оқушыларды қазақ халқының тарихымен таныстыру, қазақи құндылықтарды еркін түрде жеткізу дағдыларын дамыту.

4. Суретке қарап әңгіме құрастыру әдісі

Суретке қарап әңгіме құрастыру әдісі қазақтың мәдени мұрасын танытуда, ұлттық құндылықтарды бала санасына жеткізуде маңызды рөл атқарады. Әсіресе, суретте қазақ халқының өмірінен көріністер болса, балалар оны сипаттау арқылы өз ойларын айтуға мүмкіндік алады.

Қолданылуы:

- Қазақтың табиғаты мен тұрмысы: Оқушыларға қазақ ауылын, жылқышыларды, қазақ киіз үйін немесе даладағы өмірді бейнелейтін суреттер көрсетіледі. Оқушылар осы суреттерді сипаттап, қазақ халқының тұрмысын айтып береді.

- Қазақ ұлттық ойындары: «Қыз қуу», «Асық ойындары», «Тоғызқұмалақ» ойындары туралы суреттер көрсетіліп, олар туралы әңгіме құрастырылады.

Мақсаты: Қазақ халқының тұрмысын, дәстүрлерін және мәдениетін балалардың санасына жеткізу арқылы айтылым дағдысын дамыту.

5. Қазақша мақал-мәтелдер мен жұмбақтар арқылы дағды қалыптастыру

Қазақ тілінде көптеген мақал-мәтелдер мен жұмбақтар бар, олар балалардың тілін дамытады, сөйлеу дағдысын қалыптастыруға ықпал етеді. Бұл әдіс оқушыларды халық даналығы мен ұлттық ойлау тәсілдеріне баулуға негізделген.

Қолданылуы:

- Мақал-мәтелдер: Оқушыларға қазақ мақал-мәтелдерін айтып, олардың мағынасын түсіндіру. Мысалы: «Тіл — елдің қазынасы», «Адамның досы — тілінде», «Үйдегі бала — сырттағы бала» мақалдарын талдау.

- Жұмбақтар: Қазақтың жұмбақтарын шешу арқылы оқушылар ойлау қабілетін дамытады. Мысалы, «Тауға шықсаң, қырға шыққандай боласың, жерге түссең, жаңбырдан қорыққандай боласың» деп жұмбақ шешуге бағытталған тапсырмалар.

Мақсаты: Оқушылардың тіл байлығын дамыту, қазақ тіліндегі мақал-мәтелдер мен жұмбақтар арқылы айтылым дағдысын қалыптастыру.

Бастауыш сынып оқушыларының айтылым дағдысын қалыптастыру бағытында қазақи құндылықтарды енгізу балалардың ұлттық мәдениетке деген сүйіспеншілігін оятуға, өз ойларын қазақ тілінде еркін және мәдениетті түрде білдіруге мүмкіндік береді. Ұсынылған әдістер мен тәсілдер арқылы оқушылар өз халқының тарихы, дәстүрлері мен құндылықтары туралы терең білім алып, осы білімдерін күнделікті өмірде қолдана отырып, өз сөйлеу қабілеттерін жетілдіреді.

Бастауыш сынып оқушыларының айтылым дағдысын қалыптастыруда қазақи құндылықтарды енгізу олардың тілдік дағдыларын дамыту ғана емес, ұлттық сана-сезімін оятуға да ықпал етеді. Мұндай жұмыстарды мектептің әртүрлі пәндерінде, сыныптан тыс шараларда, тәрбие сағаттарында және ұлттық ойындар арқылы жүзеге асыру оқушылардың қазақ мәдениетін тереңірек түсініп, өз ойларын қазақ тілінде еркін әрі мәнерлі түрде жеткізуіне мүмкіндік береді.

Қорытынды

Бастауыш сынып оқушыларының айтылым дағдысын қалыптастыруда қазақи құндылықтарды енгізу олардың ұлттық санасын оятады және тілдік дағдыларын арттырады. Диалогтық әдістер, рөлдік ойындар, әңгімелеу, суретке қарап әңгіме құрастыру, мақал-мәтелдер мен жұмбақтар қолдану арқылы балалар ұлттық мәдениетті танып, өз ойларын еркін әрі толық жеткізуге үйренеді. Бұл әдістер оқушылардың ұлттық құндылықтарға деген сүйіспеншілігін оятып, қазақ тілінде сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қалиев, С. (2004). Қазақ тілі: Бастауыш мектепке арналған оқулық. Алматы: Мектеп баспасы.

2. Айтмұхамбетова, З. (2010). Бастауыш сынып оқушыларының тілдік дағдыларын қалыптастыру жолдары. Қазақстан мектебі, №5.
3. Сәрсенбаева, Ә. (2012). Тіл дамытудағы әдіс-тәсілдер. Алматы: Дарын.
4. Құрманова, Ж. (2015). Айтылым дағдысын қалыптастыруда жаңа тәсілдер мен әдістер. Білім және ғылым, №3.
5. Мұхамбетова, М. (2018). Бастауыш сынып оқушыларының сөйлеу мәдениетін дамыту. Қазақ тілі мен әдебиеті, №2.
6. Рахметова, Қ. (2016). Бастауыш мектеп оқушыларының тілдік дағдыларын дамыту әдістемесі. Алматы: Білім.

АНСАМБЛЬДІ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ АЛҒАШҚЫ ДАЙЫНДЫҚКЕЗЕҢІ ЖӘНЕ АНСАМБЛЬ МҮШЕСІН КОЛЛЕКТИВКЕ ДАҒДЫЛАУ

Бектасова Айзат Жанатовна ШҚО білім басқармасы «Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің №1Балалар музыка мектебі» КМҚК домбыра сыныбының оқытушысы

Аннотация:

В статье рассматривается начальный подготовительный этап организаций ансамбля и новые способы и методы обучения участников ансамбля к коллективу.

Мақалада ансамбльді ұйымдастырудың алғашқы дайындық кезеңі жайлы және ансамбль мүшесін коллективке үйретудің жаңа жолдары мен әдіс-тәсілдері қарастырылған.

Ключевые слова: Организация ансамбля, подготовка к коллективу.

Түйінді сөздер: Ансамбльді ұйымдастыру, коллективке дағдылау.

Кіріспе. Көшпелі өмір-салттағы біздің ата-бабамыздың өнері үш арнада дамыған. Олар: саз өнері, музыка өнері, қол өнері. Қазақ халқының музыка мәдениеті, оның ішінде аспапты музыка, күй өнерінің ежелден-ақ жоғары дәрежеде дамығандығы бізге мәлім. Жалпы білім беретін және кәсіптік мектеп реформасының негізгі бағыттарында жас жеткіншектерге идеялық саяси тәрбие беруді жан-жақты дамытуда өнердің роліне ерекше мән берілген.

Қосымша білім берудегі аса маңызды міндет – оқушыларға көркемдік білім беру, өнер шығармаларын бағалай білу қасиетін қалыптастыру қажет. Осы арнада іске асыруда балалардың бойындағы көркемдік талғам мен творчестволық ізденіс дағдыларын дамытуда талант пен дарын көзін дер кезінде ашуда арнаулы музыка және жалпы білім беретін мектептердегі ұлт аспаптар ансамбльдері үйірмелерінің тәрбиелік маңызы ерекше.

Қазірде Республикамызда халық аспаптар ансамблінің саны жыл сайын көбейіп, олардың орындаушылық шеберліктерін және репертуары күрделене түсуде.

Ансамбль-музыкаға икемі мен қабілеті бар және халық аспаптарын жақсы көріп, онда ойнағысы келетін оқушылардан құралған музыкалық коллективі.

Әдістеме: Ансамбльдегі ойналатын музыкалық шығарманың ерекшелігіне күй, пьеса, би, ән т.б авторына, оқушылардың жасына, білім деңгейіне байланысты оқыту, тәрбиелеу әдістері әртүрлі болып келеді. Ансамбльде пайдаланылатын методикалық әдіс-тәсілдер оқушыларға музыкалық теориялық білім негіздерімен қатар, оның көркемдігін, өмірмен байланысын аңарту, білім, білік, дағдыларын дамытуды көздейді.

Зерттеу бөлімі: Ансамбльді ұйымдастырудың бірнеше зерттеу кезеңдерін қарастыра аламыз:

- домбыра ансамблі үшін қатысушылардың саны мен құрамын таңдау.
- домбыра ансамблі үшін репертуар таңдау.
- домбыра ансамблі үшін дайындық кезеңі.
- музыкалық шығарманы орындау кезеңінде ансамбль мүшелерінің өзара байланысын орнату.

Практикалық қолдану: Ансамбльді ұйымдастыруда ең маңызды мәселе - ол оқушыларды аспаптарға бөлу. Бұл оқушылардың музыкаға икемділігі мен дене құрылысына байланысты жүргізілуі тиіс. Дене жағынан ірілеу, саусағы күшті оқушыларды ансамбльдің бас домбырасына ал қалғандарын қобыз, домбыра аспаптарына отырғызуға болады. Ал, дауылап, ұрмалы аспаптарға музыкалық ритмикалық ырғақтарды жақсы сезіне білетін оқушыларды отырғызған жөн.

Ансамбль ұйымдастыру сәтінде ендігі көңіл аударатын мәселе оның актив мүшелерін іріктеу. Ансамбль активін құрардан бұрын жетекші оқушылармен түрлі дайындық, яғни ол оқушының қызығушылығын анықтау арқылы, коллективтегі қарым-қатынасын, ынтасын байқаған жөн.

Ансамбльдегі алғашқы дайындық үлкен әсер қалтыру мен қатар ұйымдастырылу процессі жоғарғы дәрежеде болуы тиіс. Өйткені ансамбльде болашақта творчестволық бағытпен дамып, біртұтас коллективтік тұрғыда қалыптасуына, алғашқы дайындықтардың, ұйымдық қызметтердің дәрежесі мен тығыз байланысты.

Алғашқы дайындықтағы енді бір ескерер мәселе – оқушылардың көңіл көтеріңкілігі мен қызығушылығының дәрежесін бәсеңдетіп алмай дамыта түсу. Домбыраны игерудегі ойнау аспаптарын дұрыс қою кезеңі немесе шығарманы сапасыз қайталай беру оқушыларды жалықтырады. Мұндай сәтте олардың жақсы көретін күйлерін ойнап, музыка тарихы, ансамбль аспаптары жайлы әңгіме айтып сөйлдіріп отырған жөн. Әсіресе жетекшінің өзі ойнап беруі оқушыларға эстетикалық құштарлық туғызып, менде осылай ойнасам екен деп ынталанады.

Ансамбльдің алғашқы дайындығында қысқа да көңілді ән-күйлерді ойнаған жөн. Себебі оқушының ансамбльге келудегі негізгі мақсаты – музыка аспабын тезірек үйреніп, достарының алдында үлкен сахналарға шығып, жұрттың назарына ілігу болып табылады. Міне, алғашқы үйренген ән-күйлер оқушыларды көңілдендіреді, қызығушылығын арттырады. Аспапта ойнай алады екенмін деген ынта-сезімін туғызады.

Жетекші оқушылардың осы бір алғашқы талап ұшқындарын сөндіріп алмай, жандандыра түскені жөн. Яғни, оның не ойнағысы келетінін, оны қандай жолдармен игеруге болатындығын түсіндіру, концертке шығару, ойнағысы келетін шығармаларының үзіндісін үйрету және осы үзінділерді бір неше дауысқа бөліп ойнату, концерттерге апару.

Ансамбльдегі ендігі бір басты мәселе-оқушыларды коллективизм рухында тәрбиелеу. Ансамбль мүшесін коллективизм рухында тәрбиелеудегі алғашқы талап – әрбір оқушының өз тәртібін, мақсат-мүддесін, білімдік-танымдық қасиеттерін ансамбль талабымен ұштастыра, санаса отырып жұмыс істеуі. Демек, әрбір оқушының музыкалық қызметі - бүкіл ансамбльдің творчестволық беталысына, дамуына, жетістігіне әсер береді.

Мысалы бір оқушы өзіне бөлінген партиясын білмесе, екіншісі жалпы ансамбль ырғағына ілесе алмаса, ал үшіншісі бір кезеңде бітіру шартын бұзса бұл әрине ансамбль дайындығына үлкен нұсқан. Коллективтік жұмыс іске аспаған деген сөз. Мұндай жағдайда шығарманың көркемдік мәні ашылмайды. Міне осындай сәтте коллективтік сын, өзара сын өте қажет. Коллектив біріге отырып жоғарыдағы айтылған кемшіліктердің жою жолын қарастыруы қажет. Ал, ол оқушылар сыннан қорытынды шығарып, өзіндік дайындықтарды күшейтіп, ансамбльге қосылып ойнап кетуге тиіс.

Ұсынымдар: Домбыра ансамблін ары қарай дамыту үшін жүйелі жұмыс пен ізденіс қажет.

- дәстүрлі күйлерді жаңа өңдеуде орындау.
- заманауи шығармалар мен танымал әуендерді домбыраға лайықтау.
- жеке және топтық жұмыстарды күшейту.
- өзге ансамбльдермен тәжірибе алмасу.

Қорытынды. Қорыта келе, ол ансамбль мүшелерімен санаса отырып, дайындық стилін соған икемдеп өзгертеді. Сонымен, оқушылар ансамбльдегі коллективтік пікір, коллективтік дайындық – оның творчестволық жетістікке жетудегі ең дұрыс жолдардың бірі екен.

«Шын өнерді еш уақытта тот баспайды» дейді халық даналығы. Бастауын әріден алған сан салалы күй өнеріміз өзінің биік деңгейінде кеңейіп келеді. Ал, бұрынғы күй дәстүрі жас ұрпақты домбыра мамандығына тәрбиелеуде шарықтай дамып, жаңа белес, жаңа үрдіске жол бастады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. К.Сахарбайқызы, «Домбыра – Дастан», Алматы қ., «Мектеп» баспасы, 2002 ж., 256 бет.
2. З.Әбілова, «Оқушыларға эстетикалық тәрбие беру», Алматы қ., 1972 ж., 126 бет.
3. С.Ұзақбаева, «Қазақтың ән мен әншілік өнері», Талдықорған қ., 1992 ж., 200 бет.
4. Методикалық нұсқау, «Оқушылардың халық аспаптар оркестрі», Алматы қ., 1988 ж., 104 бет
5. Х.Тастанов, «Домбырадан сабақ беру методы», Алматы қ., «Өнер», 1986 ж.

РАЗВИТИЕ ИСПОЛНИТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ ИГРЫ В АНСАМБЛЕ И ОРКЕСТРЕ

А.В. Белецкая, преподаватель по классу скрипки КГКП «Детская музыкальная школа №1» отдела образования по городу Усть-Каменогорску управления образования ВКО

Аннотация.

В данной статье показаны основные этапы работы с ансамблем скрипачей ДМШ.

Бұл мақалада БММ дегі скрипка ансамблімен атқарылатын жұмыстың негізгі кезеңдері көрсетілген.

Ключевые слова: скрипка, педагог, ансамбль, технологии, репертуар.

Түйін сөздер: скрипка, мұғалім, ансамбль, технология, репертуар.

Современная педагогика наряду с индивидуальным подходом к учащимся, который является основным в работе, уделяет все более пристальное внимание различным формам коллективного музицирования. Ансамбли скрипачей, виолончелистов, создаваемые на базе детских музыкальных школ, свидетельствуют о том, что в этих коллективных формах работы педагоги увидели целый ряд дополнительных резервов музыкального воспитания творческой молодежи. В ансамбле профессиональные навыки и художественный вкус формируются быстрее и устойчивее.

Нежелательно навязывать ребенку стремление к творчеству, заставить его мыслить, но можно предложить ему разные способы достижения цели и помочь ему ее достичь.

Деятельности в составе ансамбля или оркестра имеет сильное мотивационное влияние. После таких мотивационных «толчков» есть возможность многое сделать в индивидуальном как техническом росте, так и в участии в конкурсах с сольной программой.

Групповые технологии предполагают организацию совместных действий, коммуникацию, общение, взаимопонимание, взаимопомощь, взаимокоррекцию. Современный уровень дополнительного музыкального образования характеризуется тем, что групповые технологии широко используются в его практике. Можно выделить уровни коллективной деятельности в группе:

- одновременная работа со всей группой;
- работа в парах;
- групповая работа на принципах дифференциации.

Особенности групповой технологии заключаются в том, что учебная группа делится на подгруппы для решения и выполнения конкретных задач; задание выполняется таким образом, чтобы был виден вклад каждого ученика. Состав группы может меняться в зависимости от цели деятельности. Во время групповой работы педагог выполняет различные функции: контролирует, отвечает на вопросы, регулирует споры, оказывает помощь. Обучение осуществляется путем общения в динамических группах, когда каждый учит каждого. Работа в парах сменного состава позволяет развивать у обучаемых самостоятельность и коммуникативность.

Существуют технологии, в которых достижение творческого уровня является приоритетной целью. Наиболее плодотворно в системе дополнительного музыкального образования применяется технология коллективной творческой деятельности, которая широко применяется в дополнительном музыкальном образовании. Технология предполагает такую организацию совместной деятельности детей и взрослых, при которой

все члены коллектива участвуют в планировании, подготовке, осуществлении и анализе любого дела. Можно говорить о некоторых принципах организации коллективного дела как творческого. Это принципы состязательности, игры, импровизации, которые работают потому, что они опираются на глубокие психологические основания: потребности человека в самоутверждении, самовыражении, общении.

Технология «диалог культур» нами широко применяется при обучении игре на скрипке в самых разных ситуациях: при чтении с листа, при разборе нового произведения, при прослушивании музыки и т.д. Сущность ее состоит в связывании современной музыкальной культуры с культурами разных эпох и народов. Общаясь с учеником не на деловом, а на духовном уровне, мы имеем прекрасную возможность передавать ему знания, формировать отношения к музыке, искусству, культуре, деятельности музыканта и, что не менее важно, совершенствуется сама.

В подборе репертуара для ансамбля скрипачей мы учитываем уровень подготовки участников, обязательные программные требования и пожелания детей. Большой интерес учащихся вызывают популярные произведения в современной обработке.

Нами были выделены следующие основные принципы при подборе репертуара:

1. Доступность произведений, как в техническом отношении, так и по содержанию. Репертуар ансамбля скрипачей не должен по трудности быть сложнее пьес, изучаемых в классе по специальности.

2. Репертуар следует включать пьесы программного характера, жанровые зарисовки. Это будет способствовать развитию творческого воображения учащихся.

3. Следует учитывать уровень технической подготовки участников ансамбля.

4. Принцип изучения музыкального материала «от простого – к сложному».

5. Принцип разнообразия пьес в репертуаре.

6. Выбор репертуара с перспективой дальнейших концертных выступлений.

В работе обязательно есть произведения композиторов Казахстана или казахские народные песни в различных обработках. Эти произведения помогают ближе познакомиться учащихся с многогранной казахской культурой, привить любовь к народной музыке. Данный репертуар востребован на мероприятиях различного уровня. Тем произведениям, которые особенно нравятся своим звучанием, удачной аранжировкой, мы стараемся найти возможность сделать «минусовку». Пожелание учащихся помогают разнообразить репертуар скрипичного ансамбля произведениями современных композиторов. Так в свое время появилась в репертуаре ансамбля скрипачей мелодия из к\ф «Бандитский Петербург» и песня норвежского певца-скрипача Алексея Рыбака. Сейчас в репертуаре Мелодия из к\ф «Пираты Карибского моря» К. Баделя, песня группы «Король и шут» «Кукла колдуна». Учащиеся выбрали сами произведение, нашли в интернете нотный текст, распечатали ноты. Аранжировку для ансамбля мы сделали сами. На основе оригинального текста расписали на два голоса, один из которых часто бывает в облегченном варианте. Это дает возможность включить в состав ансамбля детей младшего школьного возраста или с общеразвивающим уровнем обучения.

Нами применяются в работе различные виды сопровождения ансамбля скрипачей. Это работа с концертмейстером, игра под «минус» и с сопровождением синтезатора. Разучивание новых произведений невозможно без концертмейстера. В процессе работы мы играем и частями, и в более сдержанных темпах. Концертмейстер может выделить в своей партии определенные интонационные или ритмические моменты, с помощью которых руководитель ансамбля сможет добиться целостного исполнения. Сопровождение под «минус» продиктовано современностью. С открытием класса синтезатора в ДМШ №1 у нас появилась возможность привлечь для сопровождения современный инструмент. Наш опыт показал, что добавление синтезатора в состав ансамбля скрипачей имеет положительный результат. В 2024 году ансамбль скрипачей «Жұлдыздар» записал программу из 6 произведений для участия в областном отборочном туре республиканского конкурса «Юный музыкант». Итог конкурса – 3 место. В программу были включены произведения различных жанров:

1. П.И. Чайковский «Неаполитанская песенка»
2. Е. Брусиловский «Шөлпан»
3. Медведовский «Гамма-джаз»
4. Агапкин «Прощание славянки»

5. Биржан-сал «Көкек»
6. К. Бадель Мелодия из к\ф «Пираты Карибского моря»
7. Король и шут «Кукла колдуна»

Работа над этими пьесами требует определенной подготовки учащихся. Преодоление технических сложностей: синкопированный ритм, многоголосие, фразировка, переходы в позиции, укрупнение формы, слуховой контроль качества звука, звуковедение – составляет основу работы с ансамблем на данном этапе.

Этот репертуарный список далеко не полный и не претендует на эксклюзивность.

В XXI век технического прогресса, благодаря интернету, нет проблем с поиском нот. На любом уровне сложности можно подобрать интересные и полезные произведения классики, казахской и эстрадной музыки. Главное, не завышать программу и стараться подбирать разнохарактерные яркие пьесы.

Состав ансамбля обновляется каждый год. Мы каждый год берём для изучения два произведения в полугодие. Некоторые произведения мы повторяем в следующем учебном году. В состав ансамбля скрипачей «Жұлдыздар» входят в основном учащиеся 4, 5, 6, 7 классов. Но так как в нашей школе есть программа обучения не только семилетнего обучения, но и пятилетнего, в составе есть участники 2 и 3 класса. Это вносит определенные трудности в изучении партий, но все решаемо.

Одним из важных составляющих в работе с учащимися мы считаем личный пример педагога. Целесообразно участие в детском ансамбле педагогов-струнников – это способствует более успешной работе. Пример совместного музицирования педагогов и учащихся поднимает уровень исполнительства, ведет к лучшему взаимопониманию педагогов и учеников. Для разбора и разучивания партий привлекаются преподаватели по специальности, используя дополнительное время или основной урок. Педагоги нашей школы тоже ведут активную концертную деятельность.

Подготовка к разным мероприятиям иногда диктует необходимость к созданию различных составов ансамблей и оркестров. У нас был проект школьного оркестра, в состав которого вошли: ансамбль скрипачей, ансамбль флейтистов, ансамбль домбристов, ансамбль виолончелистов, домра, баян, ударная установка. Такой состав школьного оркестра принял участие в городском конкурсе оркестров и занял 1 место. В августе 2023 года Республиканская августовская конференция педагогов дополнительного образования проходила в нашем городе, в Усть-Каменогорске. Для этой конференции нами был организован сводный ансамбль учащихся и педагогов оркестрового отделения ДМШ №1 г. Усть-Каменогорска.

Исходя из всего вышеизложенного, следует ряд выводов.

1. Современная методика обучения может рассматриваться как система знаний, как научно-практическая основа организации обучения, а технологии – как конкретные процессы и алгоритмы реализации педагогических и исполнительских задач.

2. Методика обучения в классе скрипичного ансамбля включает в свой состав технологическую сферу.

3. Технологии обучения в классе скрипичного ансамбля разработаны недостаточно. Остаются неразработанными теоретические основы их построения и применения, не созданы свои унифицированные технологии и их комплексы.

Необходимо учитывать, что современный педагог по классу скрипки должен хорошо овладеть не только базовой методикой обучения в классе скрипичного ансамбля, но также и знанием технологий, специальными методиками и умением их применять в учебном процессе. Стоит отметить, что использование образовательных технологий в процессе обучения на уроках ансамбля возможно только в течение достаточно продолжительного периода. Назрел вопрос о внедрении в учебный процесс в классе скрипичного ансамбля определенной технологической системы обучения, интегрирующей несколько технологий, четко обозначающих цели, задачи, методы обучения и воспитания, определенный алгоритм действий от урока к уроку. Важно, что данная система обучения имела четко прописанные параметры, но при этом не превращалась в некий трафарет, а так же и позволяла самому педагогу выбирать эффективные технологии, влияющие на положительное развитие исполнительских навыков учащихся игры в ансамбле и оркестре.

Литература.

1. Мазель В.Х. «Скрипач и его руки. Правая рука». – Санкт-Петербург, 2006

2. Мазель В.Х. «Скрипач и его руки. Левая рука». – Санкт-Петербург, 2006
3. МО и науки РК Казахский национальный педагогический университет имени Абая «Компетентностно ориентированное образование в современной школе» – Алматы, 2009
4. Международный образовательный портал «Азбука.kz» <http://www.azbyka.kz/metodicheskii-doklad-na-temu-nekotorye-voprosy-postanovki-ispolnitelskogo-apparata-skipacha-prava>
5. METOD-KOPILKA.ru <https://www.metod-kopilka.ru/doklad-naviki-chistogo-intonirovaniya-na-skipke-59790.html>
6. Studentbank <http://studentbank.ru/view.php?id=43452>
7. История явлений и событий http://www.letopis.info/themes/music/istorija_skipki.html
8. Colref.ru Коллекция рефератов <http://colref.ru/besplatno/fffzvcdzc/>

РАЗВИТИЕ КРЕАТИВНОСТИ УЧАЩИХСЯ 3 КЛАССА ЧЕРЕЗ ВАРИАТИВНОСТЬ ТВОРЧЕСКИХ ЗАДАЧ НА ЗАНЯТИЯХ ИЗО

Т. Б. Богачёва

Коммунальное государственное учреждение «Школа-центр дополнительного образования №19»

Жұмыс Т.Б.Богачеваның «Шығармашылық гармониясы» авторлық бағдарламасы бойынша 3-сынып оқушыларының көркемсурет сабағында шығармашылық қабілетін арттыру мәселелерін зерттеуге арналған. Бүкіл 2022-2024 оқу жылында оқушылардың бейнелеу белсенділігі бақыланады, мұнда шығарманың авторлық тұжырымдамасын дамытуға, сызба құрудың шешімдерін өз бетінше іздеуге, дайын алгоритмдерден аулақ болуға, ұсынылған үлгілерді көшіруге баса назар аударылды.

Работа посвящена исследованию вопросов повышения креативности группы учащихся 3 класса из 12 человек на занятиях ИЗО по авторской программе Т. Б. Богачёвой «Гармония творчества». На протяжении 2022-2024 года отслеживалась изобразительная деятельность учащихся, где упор делался на разработку авторской концепции произведения, самостоятельного поиска вариантов решений создания рисунка, избегая готовых алгоритмов, копирования предложенных образцов.

Түйінді сөздер: креативтілік, креативтілік, құзыреттіліктер, өзгермелілік, қиял, өзіндік, прогрессивті көзқарас

Ключевые слова: творчество, креативность, компетенции, вариативность, воображение, оригинальность, прогрессивный подход

Введение. Целью работы стало исследование гипотезы о том, что вариативность решения творческих задач способствует росту креативности учащихся. Creatio (творчество) – умение человека отступать от стандартных идей, правил и шаблонов. Креативность предполагает присутствие прогрессивного подхода, воображения и оригинальности. Прослеживается в различных видах деятельности, её продуктах, а также в отдельных сторонах качества личности. Отсюда вытекают следующие задачи:

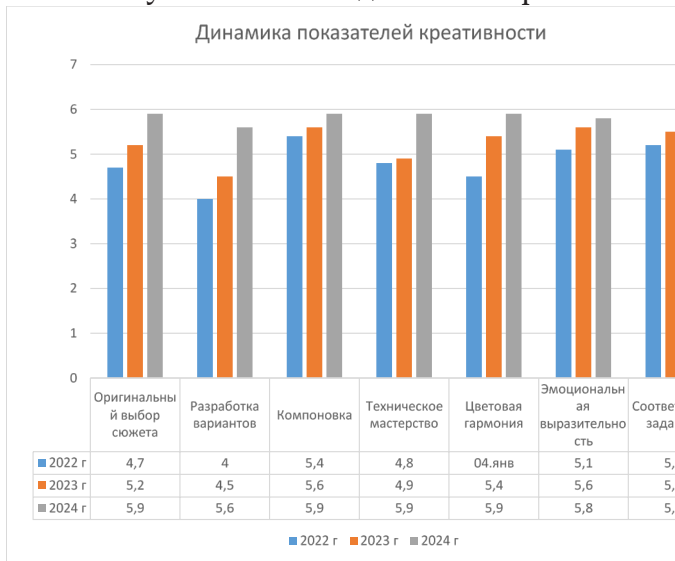
- проведение входной диагностики (по ряду критериев креативности)
- освоение авторской программы
- проведение выходной диагностики

Методология. Авторская программа, по которой проводилась исследовательская работа, подразумевает выдачу общего направления задания без жёсткого регламента и готовых рецептов исполнения. Предполагается, что разработка нескольких вариантов развития художественной работы расширяет изобразительный диапазон учащихся, стимулирует их творческий потенциал, высвобождает креативную энергию и, в целом, формирует современную личность.

Исследовательская часть. Продуктом исследования являлись творческие работы учащихся. Это должны были быть оригинальные, яркие, выразительные, завершённые произведения, выполненные в разных техниках, в широком тематическом спектре. Они оценивались по следующим критериям: оригинальность выбора сюжета, разработка

вариантов по предложенной теме, техническое мастерство исполнения, цветовая гармония, эмоциональная выразительность, экспрессия, соответствие теме задания.

Результаты исследования отражены в гистограмме.

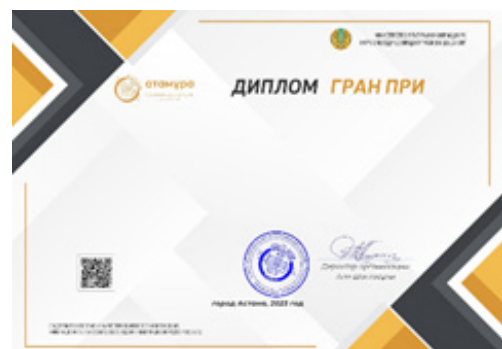

Практическое применение.
Практика исследования показала, что учащиеся проявляют больше креативности, любознательности, энтузиазма, творческой активности, ответственности, если предоставить им возможность проявить самостоятельность. Разрабатывая варианты построения рисунков, учащиеся стимулировали мозговую деятельность, участвовали в своеобразном интеллектуальном соревновании с ровесниками. Вот как выглядят, например, работы по теме «Здравствуй, Наурыз! Праздничная композиция»:

Анализ работ показывает возросшее мастерство учащихся, разнообразие вариантов в передаче темы задания, свободу выбора, интеллект, знание культуры своего

народа, и как итог – рост креативности. Такие результаты подтверждает и участие в творческих конкурсах, успешность которых отражают занятые призовые места и дипломы;

Рекомендации. Применение программы, основанной на вариативности выполнения творческих заданий показывает возрастание креативности. Эту работу – составление авторской программы – можно продолжать и в других возрастных рамках: для младшего и старшего звена учащихся. Программа допускает адаптацию к личности каждого учителя ИЗО и сообразно индивидуальным требованиям коррекцию и подгонку. Но даже если программа не соответствует ожиданиям учителя, каждый может, применяя принцип вариативности, составить свою версию программы.

Перечень использованных источников

1. О. Потёмкина, Е. Потёмкина. «Тесты для подростков», М., АСТ-ПРЕСС, 2008
2. <https://externat.foxford.ru>
3. <https://cyberleninka.ru>
4. Sirius Future

ОРГАНИЗАЦИЯ ДОМАШНИХ ЗАНЯТИЙ УЧАЩИХСЯ, КАК ФАКТОР УСПЕШНОГО ОБУЧЕНИЯ В КЛАССЕ СКРИПКИ В УСЛОВИЯХ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

А.В. Богомолова, педагог дополнительного образования по классу скрипки, КГКП «Восточно-Казахстанское училище искусств имени народных артистов братьев Абдуллиных» управления образования ВКО

Аннотация.

В данной статье показаны основные этапы работы по организации домашних занятий в классе скрипки.

Бұл мақалада скрипка сабағында үй жұмыстарын ұйымдастырудың негізгі кезеңдері көрсетілген.

Ключевые слова: скрипка, педагог, домашние задания, мотивация, родители.

Түйін сөздер: скрипка, мұғалім, үй тапсырмасы, мотивация, ата-ана.

«Хорошая проработка домашних занятий юного Скрипача является той почвой, на которой в учебном процессе правильная методика и система развития исполнительских навыков дают свои ценные плоды»

Б.А. Струве

Тема организации домашней работы у начинающего скрипача непростая и довольно злободневная. На всех этапах ее становления, она по сей день не потеряла своей важности и актуальности. К этой теме многократно возвращались великие музыканты, выдающиеся скрипачи, педагоги и музыковеды: Константин Мострас, Леопольд Ауэр, Карл Флеш, Петр Столярский, Абрам и Израиль Ямпольские, Михаил Казинник и другие.

Михаил Казинник, которого называют ныне живущим гением, скрипач, крупный общественный деятель, написал множество публикаций о воспитании будущего музыканта-скрипача.

С первых шагов педагог-скрипач дополнительного образования сталкивается с необходимостью ежедневной систематической и целенаправленной домашней работы, неосознаваемой большинством учащихся и их родителей.

К сожалению, многие родители думают, что научиться играть на скрипке – это примерно, то же, что и научиться играть в шашки. Но, увы – это очень долгий и кропотливый процесс. Два урока специальности и один урок сольфеджио – это только минимум школьной нагрузки.

Что же является первоочередной задачей и одной из основных проблем музыкальной педагогики, с которой сталкиваются педагоги, обучающие детей игре на любом инструменте? Это построение наиболее рациональной системы домашних

занятий, включающие в себе режим занятий и метод занятий, то есть распределение времени в течение недели и распределение заданного материала. Без режима не может быть выработано чувство времени, не может появиться умение планировать свою работу. Самостоятельные занятия должны проводиться в одно время и систематически, для этого нужно составить расписание домашней работы. Приобретаемая при этом привычка к занятиям в определенное время, закрепляется, намного повышает продуктивность занятий, увеличивает объем выученного материала.

Психолог Габбасова А. пишет: «Родитель полагает, что ребенок готов к обучению в школе, потому что он знает много для своего возраста, но интеллектуальная готовность – синоним готовности психологической, то есть умение ребенка подчиняться определенным правилам и делать не то, что ему хочется в данный момент, а то, что делать необходимо».

Главное, чтобы родители и педагог были вместе заинтересованы в повышении учебной мотивации ребенка. Мы должны сообща и согласованно действовать в этом направлении. С первых дней обучения игре на скрипке должна быть тесная связь педагога с родителями ученика, ведь на уроке проводится та работа, которую дома надо повторить, закрепить. Преподаватель обязан записывать домашнее задание в полном объеме: нужные рекомендации, работа над постановкой левой и правой рук, изучение нотной грамоты и т.д. Обязанность родителя расспросить ребенка о прошедшем уроке, прочитать в дневнике, над чем надо работать.

Первые трудности, с которыми сталкиваются родители – это их реакция на «я не знаю», «не могу», «у меня ничего не получается» – поэтому не хочу это делать и не буду. Родители, как правило, отвечают «ничем не могу помочь» или «не знаешь – не делай».

В этом случае надо учить не только детей, но и их родителей как правильно мотивировать и помогать своему ребенку в домашней работе. Ведь многие юные скрипачи считают занятия музыкой бесполезным делом. Так зачем же тратить свое время и свои усилия? И только родители, и педагог должны зародить желание заниматься этим делом здесь и сейчас, а не в будущем и потом. Это длительная и кропотливая работа, требующая от родителей значительных усилий, но сулящая большое вознаграждение. Одной из главных проблем в домашних занятиях является их качество, которое, как убедительно пишет В. Рабей «В конечном счете, определяет собой результативность методов обучения». Эта проблема может быть решена лишь при наличии самых важных компонентов, а именно заинтересованность, самостоятельность, внимание и сосредоточенность, самоконтроль. Классные и домашние работы скрипача составляют общий учебный процесс, все вышеперечисленные качества начинают свое развитие в классе и продолжают в домашних занятиях. Из всех компонентов самый ответственной и сложной задачей для педагога является развитие у ученика самостоятельности и самоконтроля.

И. Лесман писал: «Музыканта нельзя принуждать – его можно увлечь творческим горением...».

Задача педагога с первых уроков увлечь, заинтересовать юного скрипача, развить творческую инициативу учащегося. На ранней стадии обучения (подготовительная группа, 1-2 класс) больше применять работу со стихами, считалками, загадками, детскими песнями, в упражнениях на открытых струнах смычком, также приемам игры *pizz*, опираясь на образность, представление и восприятия, мышление детей. Существует множество пособий в стихах для развития ритма, изучения длительности нот, и т.д. Малышам очень нравятся такие уроки в классе. С большим удовольствием и интересом дети выполняют такие задания и дома: прохлопывают любимые детские песни.

Эти способы работы применяются в классе и дома на начальной стадии знакомства со скрипкой, чтобы не исчез интерес к инструменту и занятиям на нем, когда еще не изучаются пьески и не звучит конкретный мотив. Они развивают у детей внимание и сосредоточенность, из чего потом развивается самоконтроль. Первые упражнения на распределение смычка по открытым струнам со стихами:

1. «Андрей – воробей».
2. «Тик-так».
3. «Вот иду я вверх, вот иду я вниз».

Большую помощь в работе с начинающими, оказывает межпредметная интеграция: заучивание стихов, исполнение первых пьесок на скрипке, раскрашивание картинок. Хорошим подспорьем в этой деятельности являются современные пособия и учебники

для юных скрипачей: «Разноцветные песенки» – сборник для начинающих с картинками для раскрашивания сост. Шевченко Т.И. Сосина С.Ю.; несколько изданий казахстанского композитора Т.Романовой с черно-белыми иллюстрациями для раскрашивания и стихами детских поэтов.

Также на начальной стадии обучения можно использовать как педагогу, так и родителям дома, различные музыкальные ребусы, музыкальные карточки с загадками и стихами для работы в изучении длительности нот и ритма. Наклейки на музыкальную тематику. Такое пособие должен иметь каждый родитель, заинтересованный в правильном музыкальном развитии своего ребенка.

Регламент времени, отводимого для занятий по специальности, устанавливается в зависимости от возраста. По рекомендации К.Г. Ностраса, которую он дает в работе «Система домашних занятий скрипача» на начальном этапе обучения продолжительность занятий должны составлять не более получаса, разделенного на два приема с перерывом после каждых 15 минут для отдыха и освобождения игрового аппарата. Как только появляется физическая выдержка, привычка держать инструмент, устойчивость внимания, длительность занятий увеличивается до академического часа (40 минут).

Тамара Гусева в статье «Артиста надо воспитывать» пишет: «Чтобы стать хорошим педагогом, нужно много знать и уметь хорошо играть». Максимальную пользу ученику приносит тот учитель, который не столько говорит, сколько хорошо играет на инструменте. Отсюда понятие «школа», то есть передача лучших исполнительских традиций от педагога к ученику. Это значит, на первый план в классной работе выдвигается иллюстрационный метод работы педагога с учеником, использующий подражательную способность человека. И именно этот метод стимулирует художественное мышление учащихся и служит отправным началом в домашней проработке материала.

Полноценным же процесс работы станет только при отсутствии нерациональных навыков, вредных привычек, зажимов, при всестороннем развитии ученика, при равноценно развитой у него технической базы и художественного мышления. Роль педагога здесь огромна, роль домашней работы – ответственна. Но еще большую роль играет постепенно приобретаемая ребенком собственная инициатива и самостоятельность.

Литература.

1. Ауэр И. «Моя школа игры на скрипке» М., 1965
2. Гусева Т. «Артиста надо воспитать» (Газета «Советская культура, 1980)
3. Лесман И, Очерки по методике обучения игре на скрипке, Музыка, 1964
4. Мострас Г.К. «Система домашних занятий скрипача» методический очерк, М., 1956
5. Струве Б.А. «Пути начального развития юных скрипачей» М., 1952

ҚАЗАҚСТАНДЫҚ БІЛІМ БЕРУДІҢ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫ МЕН ӘЛ-АУҚАТЫ

**Гүлжан Дәрібайқызы Төлеу, Астана қаласы,
Сырбай Мәуленов атындағы №37 мектеп-лицейінің директоры**

Аннотация

Бұл мақалада мектептегі құндылықтарға бағытталған білім беру арқылы мұғалімдердің кәсіби дамуын басқару тәжірибесі көрсетілген. Мақала мектеп басшыларына, орта білім беру ұйымдарының мұғалімдеріне арналған.

Білім алу қазіргі қоғамдық дамудың негізгі құндылықтарының біріне айналады. Көбінесе бұл білім берудің өзінің дамуымен және әрбір адамның өміріндегі білімнің маңыздылығымен байланысты.

Тәрбие, өздеріңіз білетіндей, адамды басқа адамдармен әлемде оның болмысының жалпыға ортақ формаларымен таныстыру процесі. Негізінде, бұл адамдардың қоршаған дүниедегі әлеуметтік маңызы бар идеяларды, ұғымдарды, сезім мен мінез-құлық формаларын дәл білім арқылы меңгеретінін білдіреді. Егер бұрын «өмір бойы білім беру» ұғымы жақсы қалыптасқан болса, қазір ол «өмір бойы үздіксіз білім беру» ұғымына айналды [1].

Ал шынында да: қазір мектеп оқушысы немесе университет студенті бітірген білім көлемінен пропорционалды түрде көп болатын дағдылар мен құзыреттіліктерге көбірек назар аударылады.

Мұғалім мәртебесін көтеру, сәйкесінше, мектептің білім беру қызметінің сапасын арттыруды талап етеді. Мектеп балаларды қандай құндылықтарға бағыттайды? Мұғалімдер осы құндылықтарды сақтай ма? Балалар мектепте өзін қаншалықты жақсы сезінеді? Олар өз мектебіне оқуға құштарлықпен барады ма? Мұғалімдер мектепте өзін қаншалықты жақсы сезінеді? Осы және басқа да сұрақтар бүгінгі күні, менің ойымша, әрбір басшыны алаңдатады. Білімге бағытталған білім беруден құндылықтарға бағытталған білім беруге көшкен жағдайда қандай өзгерістерді болжауға болады? Оқушылар мен ұстаздар пікірлес болады, бірін-бірі түсінеді, бірін-бірі қолдайды, мектеп ата-ананың көңілінен шығатын табысты, әл-ауқатты оқу орны мәртебесіне жетеді. Ата-аналар тарапынан түскен арыздар мен шағымдар тоқтатылады. Бұл, әрине, тамаша сурет! Мектептегі осындай тамаша суретті кім қаламайды?! Бәрі де қалайтын шығар. Бұған қалай қол жеткізуге болады? Мектеп қандай принциптерді бірінші орынға қоюы керек?

Мектептер балаларға қандай құндылықтарды сіңіруі керек? Қазіргі мектеп құндылыққа бағытталған білім бере ме? Біздің мектебіміздің мұғалімдері мен ата-аналары арасында жүргізілген сауалнаманың нәтижесін көрейік. Мұғалімдер мен ата-аналарға сауалнамада осы екі сұрақ қойылған.

1 сұрақ) Заманауи мектепте қандай құндылықтарды бала бойына сіңіру керек деп ойлайсыз?

Мұғалімдердің жауаптары: құрмет (тұлғаға, үлкендерге)-29,9%, әділдік - 19,5%, адамгершілік - 15,7%, жауапкершілік, мейірімділік, ұлттық құндылықтар-13%, отансүйгіштік, патриотизм-11,7%, еңбекқорлық, жалпыадамзаттық құндылықтар-10,4%)

Ата-аналардың жауаптары: құрмет (тұлғаға, үлкендерге)-30,2%, әділдік - 9,0%, адамгершілік - 5,6%, жауапкершілік-10%, мейірімділік-7,7%, ұлттық құндылықтар-7,7%, отансүйгіштік, патриотизм-10%, еңбекқорлық-6,9%, жалпыадамзаттық құндылықтар -10,3%)

Сонымен қатар, ата-аналардың қосып отырған құндылықтары мен қоса балалардың жеке қасиеттерін дамытуға мектептен үміттеніп отыр: білімге деген сүйіспеншілік, құштарлық, дамуға деген ұмтылыс, сенімділік, эмпатия, мақсаттылық, өз құқықтарын қорғау қабілеті, жанжақтылық, өз-өзіне сену, оқушының жеке өсуі, достық, адалдық, бірігу, коммуникативтілік, қиындықтарды жеңу, өмірге бейімділік, салауатты өмір салты, келешек проффессияларға дайындық, қаржылық сауаттылық – 26,5%.

Ұстаздар мен ата-аналардың ұсынып отырған құндылықтар иерархиясы осындай:

Мұғалімдер	Ата-аналар
құрмет	құрмет
әділдік	білімге деген сүйіспеншілік, құштарлық, дамуға деген ұмтылыс, сенімділік, эмпатия, мақсаттылық, өз құқықтарын қорғау қабілеті, жанжақтылық, өз-өзіне сену, оқушының жеке өсуі, достық, адалдық, бірігу, коммуникативтілік, қиындықтарды жеңу, өмірге бейімділік, салауатты өмір салты, келешек проффессияларға дайындық, қаржылық сауаттылық
адамгершілік	жалпыадамзаттық құндылықтар
жауапкершілік, мейірімділік, ұлттық құндылықтар	жауапкершілік, отансүйгіштік, патриотизм
отансүйгіштік, патриотизм	әділдік
еңбекқорлық, жалпыадамзаттық құндылықтар	мейірімділік, ұлттық құндылықтар
	еңбекқорлық
	адамгершілік

Бұл нәтижелер не көрсетеді? Ата-ананың мектептен күтетіні өте жоғары. Сондықтан мектептің ата-ана үмітін ақтауы біз үшін маңызды. «Мұғалім мен балалардың арасындағы шынайы қарым-қатынас», - деп жазды бір ата-ана.

2 сұрақ) Қалай ойлайсыз, қазіргі мектеп құндылықтарға бағытталған білім береді ме?

Мұғалімдердің жауабы: «иә»-90,9%, «жоқ»-9,1%; ата-аналардың жауабы: «иә»-61,6%, «жоқ»-38,4%.

Менің ойымша, ұстаздар мен ата-аналардың пікірлері бір-бірінен қатты ерекшеленеді деп айтуға болмайды. Мұғалімдер мектепті іштей біледі, ата-ана білмейді. Бірақ бұл нәтиже бізге ойлануға және жұмыс істеуге бағыт берді.

«Ұстаз болу қызмет емес, Алланың қалауы. Ол үшін ешнәрсе талап етпей, өз жалынын басқа адамдарға бере алатын биік жан болуы керек», - дейді Ыбырай Алтынсарин.

Ұстазға құрмет көрсету көп халыққа тән. Біліммен кіріктірілген жалпыадамзаттық құндылықтар арқылы білім беру еліміздің қазіргі білім беру жүйесіндегі басты басымдық болып табылады. «Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың 2022-2023 оқу жылындағы ерекшеліктері туралы» әдістемелік нұсқау хатында Құндылыққа негізделген мектеп бойынша мұғалімдерге рухани-адамгершілік элементтерін міндетті білім беру компоненті ретінде білім берудің әр деңгейлеріндегі барлық академиялық пәндер бойынша сабақтардың мазмұнына кіріктіруді ұсынады [2].

Екі жылдық пандемия оқушыларымыздың біршама адами құндылықтарының төмендеуіне біршама әсер етті. Бұл мәселе біздің мектебімізде де көрініс тапты. Қазіргі ұрпақты тәрбиелеудің қиындықтарын сезіндік.

Бүгінде «Құндылықтарға негізделген білім беру» жобасымен жұмыс жасап жатқанымызға бір жыл болды. Құндылыққа негізделген оқыту курсына 46 мұғалім қатысып, өз біліктіліктерін арттырды. Мектепте Құндылықтар командасы құрылып, барлық ұжымға тарату, балаларды ұжым қызметкерлері, ата-аналар болып бірге тәрбиелеуге көштік.

Қандай мектеп болмасын, біздің басты сыншымыз – ата-ана. Олар өздерінің балалары оқып жатқан мектептің ауласынан бастап, сабақ беретін мұғалімдеріне, мектептің барлық жай-күйіне, т.б. сын айтып отырады. Соның ішінде «Мектеп балаларымызға тәрбие беріп жатқан жоқ», «Мектептің мұғалімдерінің оқыту сапасы төмен», «Балаларымыз ештеңе үйреніп жатқан жоқ» деген нақты сындар болатыны сөзсіз. Негізінде мектепте өте ауқымды оқу-тәрбие жұмыстары жүреді, бірақ ол туралы өзіміз ғана білеміз. Біздің кемшілігіміз бұл туралы ата-аналарға жеткізбейтінімізде немесе аз ақпарат беретінімізде. Біз былтырғы оқу жылынан бастап мектептегі әр жұмысымызды, мәселен шараларымызды, олимпиада, ғылыми жоба жетістіктерін, жетістікке жеткен мұғалімдерімізді тек фейсбук, инстаграм, мектеп сайты ғана емес, күнделікті ата-аналар чатына салып, көрсетіп отырдық және бұл бүгінгі күнге дейін жалғасын табуда.

Бұл ата-аналардың көкейіндегі көп сұрақтың жауабын алуына көмектесті, екіншіден, балалары оқып жатқан мектептің жетістіктеріне қуанды, тіпті «біздің мектеп республикадағы ең мықты мектеп», «мұғалімдері ең мықты мұғалімдер» деген кері байланыс алуымызға да себеп болды.

Тағы бір кейс. Қазір біздің ата-аналарымыз мектепке келіп, сынып жетекшінің қызметін атқаруда. Яғни, әр құндылықтар айында нақты бір құндылықты балаларына түсіндіру үшін сынып сағаттарын өздері өткізеді. Мұндай сабақтарды ата-аналар жеке де, топтасып та өткізіп жүр. «Мен бір сынып сағатын өткізу арқылы мұғалімнің қадірін түсіндім, Сіздерге басымды иемін», «Сабақ беріп боламын дегенше үстімдегі жейдем су болды», «Өмірімде бірінші рет өз баламның сыныптастарынан қатты қорықтым» деген ата-ананың пікірі біз үшін құнды болса, ата-ана тарапынан мектепке, мұғалімге деген көзқарастың өзгеруіне әкелді.

Мұндай мысалдар өте көп. Бастысы қазір мұғалім де, оқушы да, ата-ана да бір тілде сөйлеуге үйреніп келеміз. Біз қазір биік белеске шықтық, барлығын керемет өзгерттік деп айта алмаймыз, бірақ мектептегі өзгерістің бар екенін көріп отырмыз.

Бірінші өзгеріс – мектеп оқушыларының күнделікті кітап оқуының жолға қойылуы. Мысалы, 2-сыныптың оқушысы өзінің қыркүйек айынан бастап алты кітап оқығанымен бөлісті, ол үшін мұғалімнен бір қорап шоколад алғанын ерекше мақтанышпен жеткізді. Кабинеттерде «Сынып кітапханалары» ашыла бастады, бұл оқушыларымыздың идеясы.

Екінші өзгеріс – мұғалімнің көзқарасы. Мұғалім балаларға «Менің айтқанымды

істеме, менің істегенімді істе» деу арқылы өз сабақтарында функционалдық сауаттылықты қолданудың маңыздылығын түсіне бастады. Қай кезде де мұғалімнің кәсіби шеберлігі, педагогикалық әдеп нормаларын сақтауы, оқушы тұлғасына деген құрметі баланы бейжай қалдырмайды. Мектепке осындай мұғалімдер керек.

Үшінші өзгеріс – біз педагогикалық ұжым болып бірге оқуды бастадық. Жасыратыны жоқ, мұғалімдердің бәрі бірдей әдістемелік немесе көркем әдебиетті оқымайды. WhatsApp топтық чаттарын және басқа да әлеуметтік желілерді педагогтерді оқыту үшін пайдалануға болады. Мысалы, өткен оқу жылында «Бірге оқимыз» жобасы аясында мұғалімдерге апта сайын жүйелі түрде оқытудың әдіс-тәсілдерін дұрыс қолдану, жұмыс формалары туралы, зерттеу жұмыстарын жүргізу кезінде мәліметтерді дұрыс жинауға үйреттік. Сонымен қатар мұғалімдердің мотивациясын арттыру мақсатпен «Үздік оқырман педагог» байқауын бастадық. Жыл бойына байқауға қатысушылар Назарбаев Университетінің бірнеше авторларының бірігіп жазған «Білім беру зерттеулеріне кіріспе: теория, әдістер және тәжірибелер» монографиясын оқып, ай сайын монографияның жеке тараулары бойынша сынақтан өтіп, содан кейін мектептегі барлық педагогтер үшін семинар-тренингтер өткізіп отырды. Осылайша, біз мектептің барлық мұғалімдерін оқу-тәрбиелік зерттеулердің әдістемесі бойынша оқытумен қамтып, ұжымды кәсіби деңгейде қарым-қатынас жасауға шақырып отырдық. Жыл аяғында конкурсты қорытындылап, 2 жеңімпаз ұстазымызды Өзбекстан еліне бір апталық оқыту семинарына іссапарға жібердік.

Әр білім ордасының өз кедергілері мен қиындықтары болатыны сөзсіз. Біз мұғалімдердің кәсіби дамуын басқарудағы қадамдарды үйлестіруге жайдан-жай келгеніміз жоқ. Оқушы саны 4500-ден, мұғалім саны 250-ден асатын үлкен үш ауысымды білім ордасында оқу мен оқыту нәтижесіне жетуде өзіндік қиындықтарға тап келдік. «Неден бастаймыз?», «Қалай жасаймыз?», «Бұл бізге не береді?» деген сұрақтардың жауабын алу мақсатында біршама жұмыстар жүргіздік.

«Біз үздіксіз даму үшін оқимыз!» Бұл – біздің мектебіміздің миссиясы. Миссияны бірнеше жыл бұрын мұғалімдер, оқушылар және ата-аналар бірлесе отырып анықтаған болатын. Миссия біздің алдымызға үлкен мақсаттар қойды және жауапкершілік жүктеді деуге болады. Миссия біздің мұғалімдеріміз бен оқушыларымыздың, ата-аналарымыздың үздіксіз дамуы қажеттігін айқындап берді және бұл – үштік одақтың бірге шығарған шешімі болатын.

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін басқару барысында әр білім беру ұйымы мұғалімдерінің санына, сапалық құрамына, мұғалімдерінің әлеуметтік, психологиялық жағдайына мән беруі қажет. Неге десеніз, әсіресе, 36-38 оқушыдан құралатын сыныптарда сабақ беру немесе мұғалім тапшылығы бар бастауыш орыс сыныптарында екі ауысым қатарынан сабақ беретін мұғалімдердегі шаршауға мән берместен, қандай да бір жобамен айналысуды талап ету – қандай басшыны да тығырыққа әкелері сөзсіз.

Мұндайда, Сіздің ұсынысыңыз, ең алдымен, педагогтің қызығушылығын оятуы қажет әрі қажетсіз есептерден арылтып, керісінше, мұғалімге мотивация беретіндей болуы керек.

Мектебіміздің миссиясы туралы тағы да қайталағым келеді. «Біз үздіксіз даму үшін оқимыз!» Ата-аналарды тәрбиелеу үшін де мектеп бастамашы болуы керек. Қазір кейбір ата-аналарымыз қалалық деңгейде семинар-тренингтер өткізіп жүр, қалалық, республикалық «Q-talks» семинарларына қатысуда, олар мектепте балаларымен бірге уақыттарын бірге өткізуге тырысып жүр.

Дегенмен біз оқушылар мен олардың ата-аналарынан әрқашан бір саты жоғары тұруы тиіс ұстаздарды дайындауға басты назар аудару керектігін түсінеміз.

Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2025 жылға дейінгі тұжырымдамасында атап көрсетілгеніндей, «Білім беруді дамытудың жаңа кезеңі үздіксіз білім беруді қамтамасыз етуді және білім мен ғылым саласындағы түбегейлі өзгерістерге әкелетін басталған өзгерістерді логикалық аяқтауды көздейтін болады», бірінші кезекте «өзін және қоршаған әлемді тану қуанышын, шығармашылық қуанышын, қарым-қатынас қуанышын, түсіну қуанышын сезінетін білім алушыны педагогикалық қолдаудың жаңа моделі негізінде тәрбиелеу» адамдарға, қоғамға деген қажеттіліктен туындап отыр. Ал балалар мектепте өздерін жайлы сезінуі үшін біздің міндетіміз – осындай жайлы жағдай жасау, тәрбиелеу, жоғары кәсіби, құзыретті, жақсы өзгерістерге дайын мұғалімдерді қолдау.

Мұғалім – қай уақытта да мектептің жүрегі. Мұғалімнің құзыреттілігі жоғарылаған сайын мектепте «шағым азайып, алғыс көбейе» түсетініне сенімдіміз.

Мақаламды Лоуренс Стенхаустың сөзімен аяқтағым келеді: «Мектеп әлемін түптеп келгенде оның мәнін түсіну арқылы өзгертетін мұғалімдер».

Өз тәжірибемізге қарасақ, шынымен де солай. Ал біздің міндетіміз – мұғалім өзін және мектеп әлемін өзгерткісі келетіндей жағдай жасау.

Пайдаланылған әдебиет:

1. Өмір бойы оқу (үздіксіз білім беру) тұжырымдамасы.
2. «Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың 2022-2023 оқу жылындағы ерекшеліктері туралы» әдістемелік нұсқау хаты.

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ТІЛДІК ДАҒДЫЛАРЫН ЖҮЙЕЛЕП ОҚЫТУ- БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУДЫҢ БІР ЖОЛЫ

Жексенова Динара Каирбековна
«Павлодар қаласының №33 жалпы орта білім беру мектебі» КММ
қазақ тілі мен әдебиет пән мұғалімі, педагогика ғылымдарының
магистрі

Аңдатпа. Мақалада қазіргі қоғам көкейінде тұрған басты тақырыптарының бірі - білім алушылардың тілдік дағдыларын жетілдіру мәселесі қарастырылады. Қазақ тілін оқыту әдістемесінде оқушылардың ауызша және жазбаша тілін дамыту бойынша көптеген зерттеулер талданған. Сонымен қатар, Блум таксономиясы мен қазақ тілін оқыту заңдылықтарының әдістемелік теориясына негізделген материалдар, интербелсенді әдістер келтірілген. Осыған орай орта буын сыныптары үшін Блум таксономиясына негізделген тапсырмалар үлгілері ұсынылған. Аталмыш тапсырмалар үлгілері оқушылардың оқылым, айтылым, тыңдалым, жазылым дағдыларын жетілдіруге бағытталған. Тәжірибе барысында қолданылған интербелсенді әдістердің ерекшеліктерін, олардың тиімді жақтарына сандық және сапалық тұрғыдан талдау жүргізілген. Тәжірибеде әдістеменің эксперимент жүзіндегі алынған нәтижелерге тұжырым жасалған.

Түйінді сөздер: Блум таксономиясы, интербелсенді әдістер, дағды, сөйлеу әрекеті

Аннотация. В статье рассматривается одна из главных тем современного общества - проблема совершенствования языковых навыков обучающихся. В методике преподавания казахского языка проанализировано большое количество исследований по развитию устной и письменной речи учащихся. Кроме того, приведены материалы, интерактивные методы, основанные на таксономии Блума и методической теории закономерностей обучения казахскому языку. В связи с этим для классов среднего звена предложены модели заданий, основанные на таксономии Блума. Данные примеры заданий направлены на совершенствование навыков чтения, произношения, аудирования, письма учащихся. Проведен количественный и качественный анализ особенностей применяемых в ходе практики интерактивных методов, их эффективных сторон. На практике делается вывод о экспериментально полученных результатах методики.

Ключевые слова: таксономия Блума, интерактивные методы, навыки, речевая деятельность

Кіріспе

Қоғам дамуының бүгінгі кезеңі білім беру, тәрбие үрдісін, жаңа технологияларды, атап айтқанда, қазақ тілін оқытудың дидактикалық-әдістемелік жүйелерін құруға байланысты әдістемені жетілдіруді негіздейді.

Мектептегі білім беру жүйесіндегі басты арна – ойды қалыптастыру және жеткізу құралы, ана тілін оқыту мәселесі. Орта мектептегі тіл туралы ғылымның негіздерін зерттеу оқушылар тілінің дамуымен тікелей байланысты. Тілді жетілдіру, қатысымдық дағдыларды қалыптастыру мәселелері ана тілін оқыту әдістемесінде өзектілігін жоғалтқан емес.

Қазақ тілін оқыту әдістемесінде оқушылардың ауызша және жазбаша тілін дамыту бойынша көптеген зерттеулер бар. Қазіргі кезеңде сөйлесім әрекеті арқылы оқыту Ф.Ш.Оразбаева, С.Рахметова, Т. Әбдікерімова, Г.Уайсова, Ә.Жұмабаева, Қ. Молдабек, М. Ермекбаев Н. Құрманова, С.Қазыбаев және т.б. әдіскер ғалымдардың зерттеулері және

мектеп мұғалімдерінің тәжірибесінен туындаған мақалаларында қарастырылған және қарастырылып келеді.

Осыған орай, зерттеу мақсатымыз: сөйлесім әрекетінің түрлерін өзара байланыстыра оқытудың ғылыми-әдіснамалық теория негізінде орта буын сынып оқушыларының қатысымдық құзыреттіліктерін қалыптастыруда кешенді тапсырмалар әдістемесінің тиімділігін көрсету.

Зерттеу барысында сөйлесім әрекеті түрлерін байланыстыра оқыту туралы ғылыми зерттеулер мен қолданыстағы әдістемесінің теориясына сүйене отырып, тілдік дағдыларды дамытуға бағытталған тапсырмалар жүйесін жасауды көздедік.

Мақалада Блум таксономиясы мен қазақ тілін оқыту заңдылықтарының әдістемелік теориясына негізделген материалдар, интербелсенді әдістер келтірілген.

Әдістеме

Бүгінгі таңда жеке тұлғаның біліммен қаруланғаны ғана емес, сол білімді күнделікті өмірде қолдана білуі керек деген пікір қалыптасты. Оқушыларды оқытуда тиімді әдістерді қолданып, ой-өрісі кең, саналы, жан-жақты дамыған, еркін сөйлей алатын азамат етіп тәрбиелеу қажеттілігі де осы себептерден туындауда.

М. Жұмабаевтың: «Балада дұрыс суреттеу болуы үшін оның жанында көп һәм ашық әсерленулер болуы шарт, яғни мүмкін болғанша баланың сырқы сезімдерінің көбін қатынастыру керек, мысалы, бір заттың түрін де көрсет, дыбысын да естірт, сипап, суретін салғыз» деген пікірі қабылдаудың жоғарыда айтқан ерекшелігін дөп басып тапқан деуге болады [1; 76 б.].

Ғылыми әдебиеттерде тыңдау, сөйлеу, оқу, жазу дағдылары ерекшеленеді. Е.И. Пассов қабілеттің келесі қасиеттерін атап көрсетеді: мақсаттылық, яғни берілген коммуникативтік міндетті шешуге бағытталу; динамизм, оны шұғыл және оңтайлы шешу қабілеті; өнімділік, яғни сөйлеу элементтерін біріктіруді болжайтын шығармашылық деңгейде іс-әрекетті орындау; интеграция; психолінгвистикалық және дидактикалық дербестік [2; 397 б.].

Оқыту әдістерін әдіскер ғалымдар түрліше топтастырып келеді. Дегенмен, олардың көздейтін мақсаты, жоғарыда айтылғандай, нәтижеге жету. Оқыту әдістері жалаң түрде қолданылмайды. Бір әдістің қолданылуында бірнеше әдіс-тәсілдер топтасуы ықтимал.

Әдістің ішкі және сыртқы жағы бар. Сыртқы жағы мұғалімнің қандай тәсілмен әрекет ететінін көрсетсе, ішкі жағы оның қандай тәртіпті, ережені басшылыққа алатынын байқатады. Яғни әдіс оның ішкі және сыртқы жағының бірлігі, теория мен практиканың сабақтастығы, мұғалім мен білім алушының бірлескен іс-әрекеті арқылы танылады [3; 39 б.].

Ғалымдар оқушы білім алу үшін не қажет, ол білімді қалай есте сақтайды, өмірде қалай қолдана алады деген сұрақтарға жауап іздеу қажет деп есептейді. Сондықтан да бүгінгі күні мұғалім тек бақылаушы, бағыт-бағдар беруші, кеңесші, ал білім алушы ізденуші рөліне ене бастады. Осымен байланысты түрлі әдіс-тәсілдер «Ассоциативті қатар», «ПОПС формуласы», «Еркін әңгіме», «Броундық қозғалыс», «Қос жазба күнделігі», «DEAL», «Т-кестесі», «Домино-2», «Кинометафора», «Бэкроним» [4; 85 б.] қолданылып келеді.

Бүгінгі таңдағы заманауи қоғам мұғалімі баланы оқытпайды. Ол үйретеді, дағдылық әрекеттерін (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) бойына қалыптастырады, өз бетінше білімденуге бағыттайды, алған білімін өмірде қолдана алуға баулиды. Олай болса, мақаланың практикалық бөлімінде мазмұны жаңартылған бағдарламасы аясында тыңдалым, жазылым, оқылым, айтылым дағдыларын қалыптастыруға бағытталған Блум таксономиясына негізделген тапсырмалар үлгілерін ұсынамыз.

Мәселен, «сабақ нәтижесі бойынша (немесе «сабақ аяғында») оқушылар: нені, қалай ажыратады, негіздейді, қолданады, құрастырады, талдайды, салыстырады, бағалайды. Көздеген мақсаттар игерілген оқу материалын есте сақтау мен оны қайта келтіруден басталып, оларды өздігінше түсініп, солардың негізінде жаңа түсінік қалыптастырып (әдістер, әрекеттер, тәсілдер, идеялар, т.б.), сол арқылы қандай да болмасын мәселелерді шешуді қарастырады [5; 89 б.].

Тәжірибе барысында қолданылған интербелсенді әдістердің ерекшеліктерін айта кетіп, олардың тиімді жақтарына тоқталамыз.

Практикада қолдану

Жоғарыда келтірілген теориялық мәліметтердің негізінде әдістемелік тұрғыдан оқушылардың сөйлеу әрекеттерін қалыптастыруда тілдік-коммуникативтік

құзыреттіліктерін дамытуға бағытталған интерактивті оқыту әдістерін келтірдік. Солардың негізінде төрт тілдік дағды бойынша (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) Блум таксономиясына негізделген тапсырмаларын ұсынамыз.

Тапсырмаларды әзірлеуде оқушылардың жас ерекшеліктері, білім деңгейлері, пәнге деген қызығушылықтарын ояту сияқты тұстары ескерілді. Біздің көздеген мақсатымыз сөйлеу әрекеттерін қалыптастырып, сабақ үдерісіндегі ашықтық пен әділдікке жол беру. Осыған орай, білім алушыларға тапсырманы орындау барысында бірден бағалау критерийлері мен дескрипторлары ұсынылып отырды.

Кесте 1: Оқылым тапсырмасы

Келтірілген практикалық тапсырмалар тілдік дағдыларды жүйелі түрде дамытуға бағытталған. Яғни бір тапсырма негізінде кезең-кезеңмен (оқылым алды, оқылым кезінде, оқылымнан кейін) тапсырмалар ұсыну көзделеді. Бұндай тапсырмалар білім алушыға жеңілден ауырға қарай біртіндеп орындауға мүмкіндік туғызады. Бүгінгі күні өздігінен білімдену көзделсе, әр сабақта интербелсенді әдістемені қолдану арқылы ғана жетуге

Оқылым алды тапсырма(ОА)	Оқылым кезіндегі тапсырма(ОК1)	Оқылымнан кейінгі тапсырма(ОК2)
«Отбасы» сөзіне ассоциогарма құрыңыз. 	Екі мәтінді оқып, салыстыр тақырып стиль мазмұн тілдік құралдар	«DEAL» әдісі бойынша екі мәтіннің біріне талдау жасаңыз. D–Describe —оқығанды сипаттау. E–Explain —оқиға бойынша не білетіндерін суреттеу. A–Analyze —қорытынды жасау. L–Links —өзінде бар біліммен байланыстыру.

болады деп ойлаймыз.

5-сыныпта сөйлесім әрекетінің түрлерін оқыту барысында оқушылардың тілдік дағдыларын қалыптастырудың көкейкесті мәселесін анықтап, оны шешуде ұсынылған әдістемелік жүйені сыннан өткізу мақсатында эксперимент жұмыстары ұйымдастырылған болды. Эксперименттік база ретінде «Павлодар қаласының № 33 жалпы орта білім беру мектебі» КММ-нің 5А,Б -сыныптары алынды.

Оқушылардың сөйлесім әрекетіне қатысты тілдік дағдыларды қаншалықты меңгергендігін анықтау үшін сауалнама алынды. Сауалнамаға 47(5А,Б) оқушы қатыстырылған еді. Сауалнаманың қорытындысы шығарылып, нәтиже(Кесте 5) бойынша келесі көрсеткіштер анықталды.

Кесте 2:

Оқушылардың тілдік дағдыларды қаншалықты меңгергендігін анықтау сауалнамасының көрсеткіші

Сұрақтар	Жауап нұсқалары	Пайыздық көрсеткіші
Қазақ тілін оқу не үшін қажет?	1.Грамматикалық талдауларды меңгеру үшін 2.Ережелерді білу үшін 3.Сауатты жазу үшін 4.Сауатты сөйлеу үшін	1-37% 2-36% 3-11% 4-16%
Қандай жұмыс түрлерін орындайсыңдар?	1.Грамматикалық талдаулар 2.Мәтінмен жұмыс 3.Интерактивті тапсырмалар 4.Ауызша тапсырмалар(диалог) 5.Жазбаша жұмыс (эссе, ойтолғау)	1-41% 2-28% 3-3% 4-12% 5-16%

Қандай жұмыс түрлері ұнайды?	1.Ауызша жұмыс 2.Жазбаша жұмыс 3.Екеуі де	1-33% 2-60% 3-7%
Сабақта не қиындық туғызады?	1.Мәтінмен жұмыс жасау(жоспар құру, сәйкестендіру) 2.Жазбаша жұмыс орындау (эссе, синквейн, ойтолғау, хат жазу) 3.Ауызша жұмыс түрлері (диалог, сұраққа жауап беру, ой бөлісу) 4.Грамматикалық тапсырмалар орындау 5.Аталғандардың барлығы	1-17% 2-29% 3-35% 4-12% 5-7%

Бақылау кезеңіндегі сараптамалық нәтижесінде оқушылардың тілді қолданудағы кемшіліктері мен олқылықтары бар екеніне көзіміз жетті. Яғни оқушылар тарапынан өз ойын жүйелі түрде жеткізе алмауы, пікір білдіруде тіл жұтаңдығының көрінуі, жауаптарының қысқа әрі толық емес түрде болуы, тілдік оралымдарды дұрыс қолданбауы, лексикалық қорының аздығы байқалды. Осындай олқылықтарды анықтау негізінде оқушылар дайын ақпаратты жаттап, үлгі бойынша ұсынылған жеңіл тапсырмаларды орындай алумен ғана шектелетінін аңғартты. Шығармашылық, сыни тұрғыдан ойландыратын, өзбетінше орындайтын деңгейдегі тапсырмаларды орындауда қиналады. Осы тұрғыдан әзірленген әдістеме сынақтан өткізіліп, тиімді жақтары анықталды.

Бақылау кезінде ұсынып отырған әдістемені эксперимент сыныбында (5«А») тәжірибе жүзінде сынақтан өткіздік. Тәжірибе жүзінде салыстырмалы мониторинг жүргізе отырып, қорытынды шығарылды. Бақылау мен қалыптастырушы эксперименттердің әр тоқсан бойынша алынған нәтижелеріне (Диаграмма1,2,3,4) сандық, сапалық талдаулар жасалды.

Қорытынды нәтиже (Диаграмма 5) негізінде орташа есеппен алғанда тілдік дағдылардың даму деңгейі эксперимент (5«А») сыныбында жоғары екеніне көзіміз жетті.

Диаграмма 1

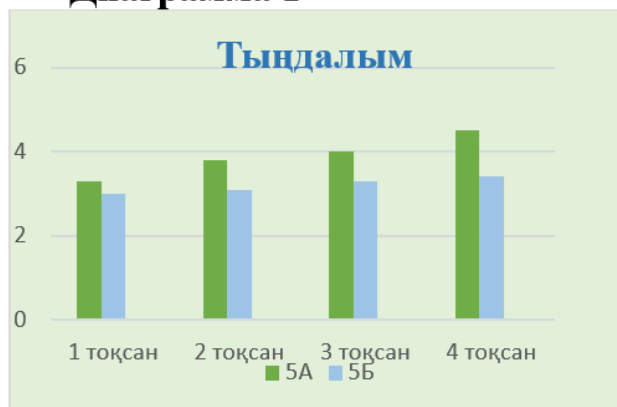

Диаграмма 2

Диаграмма 3

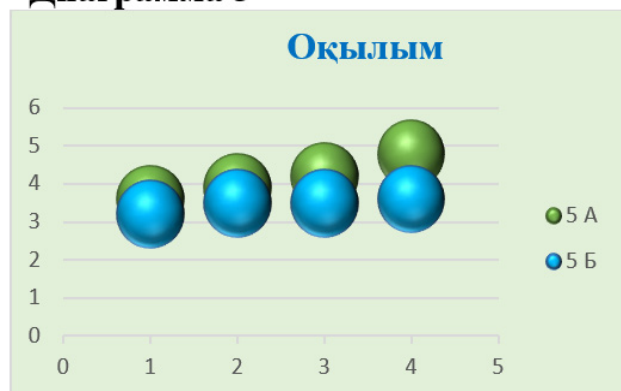

Диаграмма 4

Демек, эксперимент сыныбына әзірленген тапсырмалар жүйелі түрде әрі жеңілден ауырға қарай меңгертіліп отырды. Бұл әрбір білім алушыға тапсырманы кезең-кезеңмен орындауға, сондай-ақ төрт тілдік дағдыларды бірізділікпен жетілдіруге жол беріп отырды.

Диаграмма 5

Сөйлесім әрекетінің түрлерін оқытуда тілдік дағдыларды қалыптастыруда ұсынып отырған әдістеменің тиімділігі дәлелденді.

Ұсыныстар:

-орта буын оқушыларының жас ерекшеліктеріне сай келетін сөйлесімдік құзыреттіліктердің компоненттері бірлікте қамтылып, оқыту үдерісі баланың өмірлік дағдыларын қалыптастыру бағытында ұйымдастырылуы шарт.

-сөйлесім әрекетінің түрлері арқылы оқытудың тиімді интербелсенді әдістері мен технологияларды, тапсырмалар мен мәтіндер жүйесін жұптық, топтық формадағы тапсырмалар түрінде іріктеп, олар түпкі нәтижеге бағытталаып ұйымдастырылса, оқушылардың әлеуметтенуі табиғи-қалыпты жағдайда қалыптасады.

Қорытынды

Оқу бағдарламасы мен мектеп оқулықтарына жасалған талдау сөйлесім әрекеті түрлері арқылы жасалған тапсырмалардың деңгейлік дәрежеде қажеттігін және сөйлесім әрекетінің барлық түрлерін ықпалдастыра беру маңыздылығын көрсетті. Біз зерттеуімізде осы сөйлесім әрекетінің барлық түрлерінің оқушының қатысымдық құзіреттілігін қалыптастырудағы рөлін, тиімді жолдарын қарастырдық. Зерттеу қорытындысы бойынша ұсынылған әдістеме жүйелі түрде жеңілден ауырға қарай меңгертіліп отырды. Бұл әрбір білім алушыға тапсырманы кезең-кезеңмен орындауға, сондай-ақ төрт тілдік дағдыларды бірізділікпен жетілдіруге жол беріп отырды. Сөйлесім әрекетінің түрлерін оқытуда тілдік дағдыларды қалыптастыруда ұсынып отырған әдістеменің тиімділігі дәлелденді.

Біздің пікірімізше, сөйлеу әрекетінің қай түрі (ауызша, жазбаша) болмасын үйрету мен үйренудің нәтижесімен тығыз байланысты. Оқушыда, ең алдымен, өз ойын жүйелі, тиянақты түрде жеткізуге үйретудің маңызды сипатының бірі оның түрткісі болып табылады.

Қолданылған деректер тізімі

- 1.Жұмабаев М. Педагогика. – Алматы, 1992 ж.
- 2.Пассов, Е.И. П19 Основы коммуникативной теории и технологии иноязычного образования: методическое пособие для преподавателей русского языка как иностранного/ Е.И. Пассов,Н.Е. Кузовлева. — М.: Русский язык. Курсы, 2010. — 568 с. ISBN 978-5-88337-186-7.
- 3.Оразбаева Ф., Рахметова С. Қазақ тілін оқыту әдістемесі. – Алматы: Анарыс, 2006. – 170 б.
- 4.Сугурбаева А.С. - Оқушылардың сөйлеу әрекетін белсенді әдістер негізінде дамыту (тыңдалым, айтылым тапсырмалары): әдістемелік құрал - «Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Ақтөбе облысы бойынша педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттыру институты кафедрасының аға оқытушысы, педагогика ғылымдарының магистрі – Ақтөбе: 2019, –80б.
- 5.Әлімов А.Қ. интербелсенді оқу әдістемесін мектепте қолдану. Оқу құралы/ Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2014.-188 бет.

STORYTELLING ТӘСІЛІ АРҚЫЛЫ АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА ЖАЗУДЫҢ ЛАЙФХАКТАРЫ

**Жувандикова Алима Норманбековна педагог-зерттеуші
«Тарихи өлкетану» үйірмесінің қосымша білім беру педагогы
Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы Байзақ ауданының
білім бөлімінің «Балалар мен жасөспірімдер орталығы» МКҚК
Жамбыл облысы, Байзақ ауданы**

Авторлық бағдарламаны жазу үшін идеяны қайдан аламыз? Идеяны: Тарихқа байланысты: Белгілі бір дәуірді зерттеу. Мысалы: «Қазақ хандығының құрылуы болса» тек осы тақырып аясында алу.

2024 жылдың 4-6 желтоқсан күндері Алматы қаласында өткен республикалық «Үздік авторлық бағдарлама» байқауында 3 орын иеленген болатынымын, сол кезде әділ қазылар алқасының айтқан сыны: Тақырыптардың нақтылығы орын алмай ауытқушылық болды. Мысалы: төңкеріс жайлы тақырып алынған, бірақ бүкіл тарихтағы төңкерістерді алған. Бұл дұрыс емес. Сондықтан «Ақпан төңкерісі» деп тақырыптың нақтылығы болуы керек. Қазіргі заманмен байланыс «Өткеннен сабақ алу форматта», «Тарихи реконструкция» сияқты тәжірибелік бағдарламалар. Халықаралық тәжірибиемен трендтер: Мысалы: «Тарихи тұлғалардың рөлдік ойындары», виртуалды турлар құрастыруымыз мүмкін.

Міне осы кезеңде біздің авторлық жұмысты жазудағы екінші тақырыпшамыз ашылады. ТМД елдерінде енді ғана танылып жатқан story әдісі. Storytelling – тарихты тырнақшаның ішінде «тірі» ету әдісі деп атаймыз бұны. Бұл жерде жандандырудың және оларды аудиторияға әсерлі жеткізудің тиімді тәсілдері айтылады.

Енді мен осы форматта жасалынған авторлық жұмысымдағы лайфхактармен бөлісетін боламын.

Бұл авторлық жұмысты жазудағы (лайфхактар).

Лайфхактар дегеніміз – (Лайф дегеніміз – өмір) жалпы лайфхак өмірді жеңілдететін дүние ретінде қабылдаймыз. Неге дәл осы тақырыпты алды десеңіздер? Экранға назар аударсаңыздар. Бұл менің авторлық бағдарламам, бұл бағдарлама нақты екі бөлімнен құралған.

Менің қазір сіздерге таныстырғалы отырған тақырыбым «Шежіресі сырға толы – киелі өңір Байзағым!» атты авторлық бағдарлама аясында болмақ. Аты қарапайым болғанымен, заты Қазақстанның 100 киелі орындарының қатарында екенін біріміз білсек, біріміз білмейміз.

Сондықтанда, бұл бағдарламаның мақсаты ретінде:

- Өлкенің тарихи жерлеріне туристік маршруттар сызбасын сызу;
- Оқушылар арасынан кәсіби гидтерді даярлау;
- 360 градусық бейнелер арқылы онлайн турлар ұйымдастыру.

Бұл авторлық бағдарлама «Тарихи өлкетану» үйірмесі негізінде құрастырылды. Көріп тұрғандарыңыздай бұл бағдарлама алғаш рет веб-хостинг негізінде іске асырылды. Жұмыс ортасын таныстырмастан бұрын бұл бағдарлама бізбен сізге не береді деген сауалға жауап беріп көрейік?

Біріншіден, бәрімізге белгілі өлкенің тарихын білу – өзінің, отбасының, әулетінің, туып-өскен өлкеңнің тарихын білуден басталатыны анық, демек бұл патриотизмді қалыптастырудың «төте» жолы.

Екіншіден, сенсеңіз де сенбесеңіз де бұл үйірме жомарт түлекті қалыптастырудың нақты қадамдарын көрсетеді. Өйткені, веб-хостингтегі біршама батырмалар оқушылардың арнайы бағдарламалары негізінде жасалынды. Оқушылардың бұл жұмыстарының материалдық көрсеткіші болмағанымен, өлке тарихының зерттелу деңгейіне тамшыдай болсада өз үлестерін қосты. Оны қазір түсіндіріп өтетін боламын.

Мінікей экранға назар аударсаңыздар «Шежіресі сырға толы – киелі өңір Байзағым!» авторлық бағдарлама негізіндегі үйірменің басты жұмыс ортасы көрсетеліп отыр, байқасаңыздар екі батырмадан және артқы бейнеде Орыс саяхатшылары сұқтанған, Қытай

тарихшылары тамсанған киелі Байзақ өңірінің бейнесін көре аласыздар.

Бірінші, батырмаға өту үшін толығырақ сөзін басамыз. Мінекей, осындай Байзақ ауданының картасы ашылады, бұл картада ортағасырлық қалашықтардың және кесенелермен ескерткіштердің орналасу ерекшелігі алғаш рет, 360 градуста орналасқан виртуалды турлар негізінде ұсынылып отыр.

Қалашықтардың орналасу реттілігі арнайы сандармен көрсетілді.

1 санын басатын болсақ, Төменгі Барысхан қалашағы

2 санын басатын болсақ, Қостөбе қалашағы

3 санын басатын болсақ, Байзақ батыр кесенесі

4 санын басатын болсақ, Аймантөбе қонысы

5 санын басатын болсақ, Түймекент қалашағы

6 санын басатын болсақ, Ақтөбе мазары (Құлан-Бұлан, Ақкүмбез)

7 санын басатын болсақ, Оххум қалашағы

Өздеріңіздер көріп отырғандарыңыздай, ашылған виртуалды турға назар аударсақ осылай 360 градусқа бұрылады, байқасаңыздар бірнеше нүктелі батырмалар орналасқан, мынау кітап тәріздес батырмада қалашықтың жалпы сипаттамасы, кітап белгісіндегі батырмада жалпы қалашық жайында жазбаша деректер, ал карта бейнесіндегі батырмада қалашықтардың картографиялық ерекшелігі 3 Д форматында алғаш рет ұсынылып отыр.

Картаның шеткі бөлігіндегі бейнелерге назар аударсақ нені көреміз? Иә, дұрыс таптыңыздар бұл тарихи жәдігерлерде оқушылардың білімін бекітуге арналған тапсырмалар берілген. Бірінші жәдігерімізді басып көрсек.....

Ал, енді екінші бөлімнің таныстырылымын бастасақ. Бұл бөлімде, отбасылармен өлкетану жұмыстарына үлкен мән береді оқушылар мен жергілікті қарт адамдар, зерттелетін пәннің тірі тасымалдаушылары ретінде өлкенің тарихы, мәдениеті мен дәстүрлерін айшықтайды. Бағдарлама көкорайлы көрікті өңірдің сұлу табиғаты мен батырлар мекені болған Байзақ өңірінде бастап кетсе батыр, толғап кетсе ақын, ойлап кетсе дана, сөйлеп кетсе шешен, небір айтулы тұлғалар есімі аудан тарихы беттеріне алтын әріппен жазылып қалғаны шындық екендігін дәйектеп, оқушылар өз зерттеулері негізінде электронды кітап құрастырды. Сәйкесінше оқушылардың білімін шыңдау мақсатында түрлі бағдарламаларда тапсырмалар жасалынды.

Қорыта келе, менің бұл жұмысым өзекті, әрі қойылатын талаптарға анық жауап береді. Басты жаңалығы ретінде веб-хостинг әлемнің кез келген нүктесінде бір ғана сілтеме арқылы қолжетімді. Болашақта қосымша білім беру жүйесінде өлкетану үйірмелерін оқытуда сұранысқа ие болуы мүмкін. Бұл авторлық бағдарлама болашақта өлкенің экономикасына пайдасын алып келетініне сенімдімін. Қалай дейсіз бе? 2гис платформасына өлкеге келетін туристерге осы картаны кіріктіру ойымда бар. Сәйкесінше қандайда бір деңгейде бұл виртуалды карта өлкенің экономикалық жағдайына да әсер етеді.

Құрметті семинар қонақтары! Бүгінгі бас қосуда сіздермен өз тәжірибиеммен бөлісуге мүмкіндік алғаныма өте қуаныштымын. Өздеріңіз көріп отырғандай осы авторлық бағдарламаның негізгі идеялары мен әдістері тек теорияда ғана емес, практикада да нәтиже беретініне сенімдімін. Біздің ортақ мақсатымыз – білім беру үдерісін тиімді, қызықты және заманауи ету. Осы бағдарламаның әр бір қатысушының жұмысына жаңа серпін беретініне және оқыту сапасын арттыруға үлес қосатынына үміттенемін. Сіздермен пікір алмасып, тәжірибе бөлісу арқылы біз жаңа идеяларға шабыттанамыз және қосымша білім беру саласын бірлесіп жақсартамыз деп сенемін. Сіздерге қызығушылық танытып, белсенді қатысқандарыңыз үшін шын жүректен алғысымды білдіремін. Баршаңызға шығармашылық табыс, тың идеялар және үздік нәтижелер тілеймін.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Әбілдаұлы Б. «Байзақ датқа», Алматы, - «Мерей» шағын семьялық кәсіпорны. – 1995. – 162 бет.
2. Қосы батыр Сәмбетұлы және оның замандастары мен ұрпақтары / Құраст. Т.Толқынбайұлы. – Алматы, «Мерей» шағын семьялық кәсіпорны. 1995. – 136 бет.
3. Қазақстан Республикасының тарихи және мәдени ескерткіштер Жиынтығы. Жамбыл облысы. – Алматы: РМҚ «ММЕ ҒЗЖИ», 2002. – Т.2: - 364 б., карталар, ил.
4. Ж.Дидарбеков Өрені өскелең Байзақ өңірі. – Алматы: «Мектеп» баспасы, 2007.

- 368 бет.

5. Қалдырған ізің мәңгілік. Жамбыл облысы ұстаздарының шежіресі, Байзақ ауданы, Екінші кітап. Тараз «Сенім» 2009. - 264 б.

6. Байзақтың байтақ аймағы. «Сенім» Жамбыл баспа орталығы, Тараз – 2010. - 231 б.

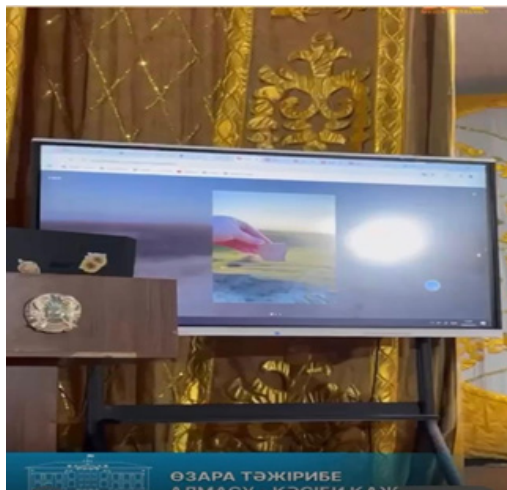
7. Жамбыл облысы тарих және мәдениет ескерткіштерінің Жинағы. Байзақ ауданы. – Алматы, 2010. 204 б.

8. Байзақ елі - тарихи өлке - Алматы: Классика, 2011. - 240 б.

9. Байзақтың байтақ аймағы - Алматы: Классика, 2012.

10. Уразбаев М.М., Маманов Ш.М. Отан үшін от кешкен ... Тараз. «Қарахан» баспасы, 2015. – 188 бет.

11. Байрақты Байзақ елі. Алматы, «Өнер» баспасы – 2018, 116 б.

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧЕРЕЗ РАБОТУ С ТЕКСТОМ

Жуйрикбаева С.К.,
ГКП на ПХВ «Школа-лицей №85 имени шейха Тамима бен Хамада аль-Тани» акимата города Астана

Аннотация

В данной статье представлены результаты исследования LESSON STADY и апробации методического пособия на уроках русского языка и литературы в 5, 10 классах с русским языком обучения. Определена тема исследования, цель. Представлены результаты исследования. Наблюдается положительная динамика: повысилось качество знаний.

Тема исследования: Развитие навыков читательской грамотности через работу с текстом на уроках русского языка и литературы.

Цель исследования: развитие читательской грамотности учащихся через работу с

текстом.

Исследуемый объект: процесс развития навыков читательской грамотности учащихся 5, 10 классах с русским языком обучения.

Актуальность исследования состоит в том, что рассмотрены различные подходы в образовательном процессе:

1. Интегративный подход: Пособие предлагает комплексный подход к формированию читательской грамотности, включающий в себя различные методы и приемы работы с текстом, а также практические задания для активного участия учащихся.

2. Акцент на разнообразие текстов: Материал пособия включает в себя широкий спектр текстов разных жанров и стилей, что позволяет учителям адаптировать уроки под различные уровни и интересы учеников.

3. Практическая направленность: Пособие не только предоставляет теоретический материал, но и акцентирует внимание на практических заданиях, способствующих активному участию учащихся и развитию их творческих способностей.

Ожидаемые результаты:

1. Улучшение навыков чтения с пониманием: Учащиеся научатся читать и анализировать тексты с пониманием, выявляя ключевые моменты сюжета и осознавая структурные и стилистические особенности произведений.

2. Развитие критического мышления: Учащиеся научатся критически оценивать произведения, аргументировать свои взгляды и выражать собственное мнение на основе текстовых аргументов.

3. Расширение литературного кругозора: Учащиеся ознакомятся с разнообразными произведениями русской и мировой литературы, что способствует их литературному образованию и развитию культурной грамотности.

4. Стимулирование творческой активности: Учащиеся разовьют свои творческие способности через выполнение различных практических заданий, таких как сочинения, драматизации и творческие проекты.

5. Формирование литературного вкуса: Учащиеся выработают эстетические ценности и интерес к литературному творчеству, что способствует их личностному развитию и самоопределению.

Гипотеза: если проводить систематическое обучение учащихся на основе использования различных приемов обучения в системе занятий по развитию функциональной грамотности, то это позволит сформировать прочные навыки конструирования связного высказывания по типу повествования, описания и рассуждения.

Отбор новых приемов для развития устной речи учащихся.

Возможность для учителей совместного планирования и исследования урока, совершенствования преподавания и обучения.

На уроках представлены следующие приемы:

- Ты мне, я тебе – развивает навык саморегулирования и умение более четко анализировать работы других учащихся

- Узнай героя – развивает навык мышления при сопоставлении видеоматериала и текста

- Горячий стул – является эффективным инструментом контроля качества усвоения учебного материала

- Разные формы пересказа - при пересказе прочитанного проявляется деятельность учащихся – память, воображение, логическое мышление, что ведёт к развитию этих способностей. Работа с художественными текстами.

- Грамматический тренинг - это форма работы, позволяющая последовательно и тщательно разобрать и отработать грамматические структуры русского языка.

- Чтение с дырками - это специальный педагогический прием для повышения у ребенка интереса к чтению.

- Фишбоун - прием в обучении на уроке, с помощью которого ученик учится анализировать поступающую информацию и представлять ее в удобной для себя форме.

Читательская грамотность играет ключевую роль в развитии критического мышления, эмоционального интеллекта и творческого потенциала учащихся. Поэтому основное направление в преподавании предмета направлено на формирование критического мышления, что позволит осмысленно работать с любым текстом.

При исследовании результатов работы наблюдалось изменение качества знаний и активности на уроках. Так накопляемость оценок в среднем повысилась на 15-20%, а качество знаний на 3-5%.

Диагностика на основе тестирования продемонстрировала положительную динамику по читательской грамотности.

При практическом применении данного пособия будут сформированы навыки работы с художественным текстом, повысится качество функциональной грамотности обучающихся, появится для учителей возможность решения проблемы через использование эффективных приемов обучения в работе с текстом при планировании уроков и анализе проведенной работы.

Данная таблица демонстрирует повышение интереса к предмету и повышение мотивации при работе с текстом.

Перед началом работы было проведено тестирование по выявлению уровня читательской грамотности, подобный текст был проведен и по завершении работа. Результаты представлены в таблице.

Ученица Жунусова Арайлым ученица 5 класса стала призером районного этапа олимпиады по основам наук (3 место) и получила грамоту на городском этапе данной олимпиады.

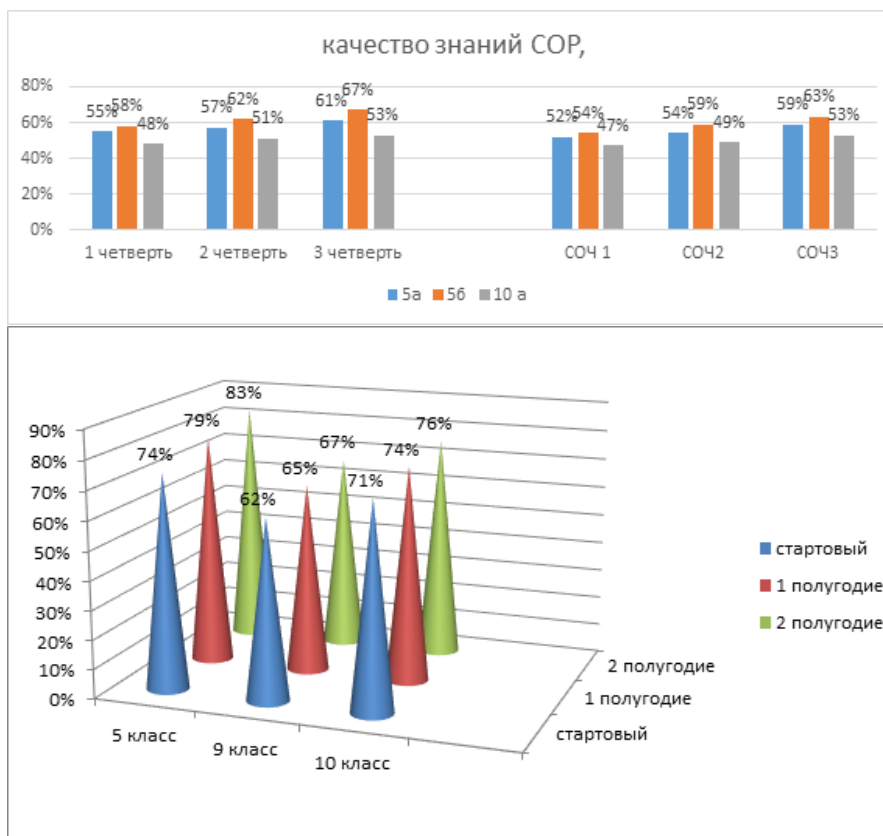
Эти задания могут быть адаптированы под разные возрастные группы и уровни подготовки учащихся. Они помогут стимулировать интерес к чтению, развивать аналитические и творческие способности, а также углублять понимание русской литературы.

Муслимова Адия стала призером Международного конкурса «Ярмарка талантов – 2024» талантливому ученику - талантливый учитель! Нам 10 лет!» Алматинская область. Результаты качества знаний по предмету «Русская литература» по полугодиям в школах г. Семей и г. Риддер.

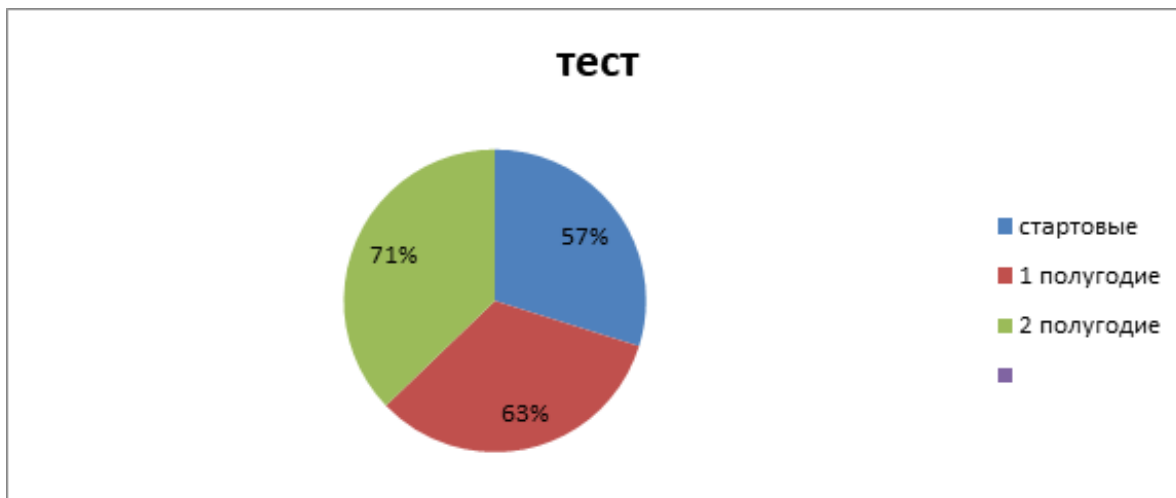
Практическая работа по развитию языковой функциональной грамотности велась в 5 и 10 классах (взяты параллели среднего и старшего звена, т.к. уровень усвоения материала в данных параллелях разный: 5 классы – это переход от начальной школы к среднему звену; 10 класс – старшее звено).

Представлены достигнутые результаты:

- повышение качества знаний;
- наблюдается повышение качества знаний

Результаты тестирования по читательской грамотности показали положительную динамику.

Мы обсудили значимость анализа текста, ролевых игр, сочинений и других методов работы с текстом как средств формирования навыков критического восприятия и интерпретации литературных произведений. Важно помнить, что каждый ученик уникален, и использование разнообразных методов обучения позволяет эффективно адаптировать учебный процесс под индивидуальные потребности и интересы.

Предмет: Русский язык и литература

Участники мини групп: Жуйриқбаева С.К., Канаева К.Ж., педагог-исследователь, Хингеева В.П., Шарипова К.А

Выводы

- Серия уроков показала эффективность использования перечисленных выше приемов в качестве инструментов для улучшения читательской грамотности учащихся
- Повысилась познавательная мотивация учащихся
- На наш взгляд, приемы обучения чтению способствовали улучшению читательской грамотности учащихся, что подтверждается результатами проведенных анкетирования, интервью с учащимися и наблюдениями учителей.
- На протяжении исследования наблюдалось улучшение уроков и более четкая отработка использования намеченных приемов.
- Серия уроков показала эффективность использования перечисленных выше приемов в качестве инструментов для улучшения устной речи учащихся.

Литература

1. Выготский, Л.С. Мышление и речь [Текст] / Л.С. Выготский // Хрестоматия по общей психологии. Выпуск III. – М.: Учебно-методический центр «Психология», 2001. – С. 65-82.
2. Аврорин В.А. Двухязычие и школа // Проблемы двухязычия и многоязычия. М., 1972. - С.49-62.
3. Акишина А.А. «Учимся учить детей русскому языку» // «Золотые правила» Воспитания двухязычного ребенка.
4. Пит Дадли, Lesson Study: теория и практика применения, Астана, 2013

ЕРЕКШЕ БІЛІМ АЛУДЫ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН БАЛАЛАРҒА ҮРМЕЛІ АСПАПТАРҒА ҮЙРЕТУ ӘДІСТЕРІ

Жұмабеков Б.Ж.

Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасы Өскемен қаласы
бойынша білім бөлімінің «№1 балалар музыка мектебі» КМҚК

Аннотация

Мақалада балалар музыкалық мектептері мен өнер мектептерінің үрмелі бөлімдерінде, оның ішінде денсаулығы шектеулі балалармен сабақтарды ұйымдастырудағы өзекті мәселелер анықталады, үрмелі музыкалық аспаптарда ойнауды үйренуге деген ынтаны төмендететін бірқатар факторлар ерекшеленеді. Ұсынылған педагогикалық тәсіл ерекше білім беруді қажет ететін оқушыларды кәсіптік оқыту мен әлеуметтендіру перспективаларын ашатын дәстүрлі және инновациялық оқыту әдістемелерін үйлестіруге бағытталған.

В статье выявляются актуальные проблемы в организации занятий в духовных отделениях детских музыкальных школ и школ искусств, в том числе и с детьми с ограниченными возможностями здоровья, выделяются ряд факторов, снижающих мотивацию обучения игре на духовых музыкальных инструментах. Предложенный педагогический подход направлен на сочетание традиционных и инновационных методик обучения, открывающих перспективы профессионального обучения и социализации учащихся с ООП.

Түйінді сөздер: Үйрену әдістері, ерекше білімді қажет ететін оқушылар, үрмелі аспаптар, аспапта ойнау

Ключевые слова: методы обучения, учащие с особенностями образовательными потребностями, духовые инструменты, игра на инструменте.

Музыкалық тәрбие – баланың эмоционалдық, ақыл-ой, адамгершілік дамуының тиімді құралдарының бірі. Жалпы педагогикада даусыз бұл ұстаным интеллектуалдық дамуы нашар балаларға қатысты және дұрыс.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында мүмкіндігі шектеулі балаларды оқытатын арнайы (түзету) мекемелері және жалпы білім беретін мектептерде балалар денсаулығының бұзылуына тәуелді түзету сыныптары жұмыс істейді. Бүгінгі таңда Қазақстандық білім беру жүйесі арнайы білім берудің ұйымдастырушылық негіздерін қайта құру сатысында, арнайы (түзету) мектептер мен мектеп-интернаттардың санын азайтып, мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған жалпы білім беретін мектептердегі арнайы сыныптардың санын көбейту, балаларды оқытатын бұқаралық және арнайы білім қатынастарын қайта құру кезеңінде, қоғамның толыққанды азаматтары ретінде дамудағы ауытқулар инклюзивті білім беру тұжырымдамасы сөзсіз құқықтарға негізделген. Білім беру жүйесін таңдау мүмкіндігі шектеулі және олардың ата-аналары бар балалар.

Ерекше білім беруді қажет ететін балалармен жұмыс жасайтын педагог нені жеңуі керек:

- еріксіз қозғалыстар;
- жаңа жерден қорқу, бейтаныс адамдармен қарым-қатынас;
- сөйлеу қабілетінің бұзылуы немесе сөйлеу қабілетінің болмауы;
- балалардың оқшаулануы, әрекетсіздігі;
- тұрақсыз назар;
- әлсіз музыкалық есте сақтау қабілеті;
- интонациялық инспрессивтілік;
- аритмия.

Жалпы сабақтардан басқа музыка сабағында келесі түзету мәселелері шешіледі: психикалық процестерді қалыпқа келтіру және реттеу (зейін, есте сақтау, қиял, ойлау, қозу және тежеу процестері); ерін аппаратын күшейту, қозғалыстарды үйлестіруді жақсарту, дұрыс қалыптастыру, артикуляциялық аппаратты, тыныс алуды дамыту.

Инклюзивті сыныптарға арналған бастапқы музыка курсына шығармаларды тыңдау үшін жеңіл музыкалық материал пайдаланылады, ал ән репертуары психологиялық дамуды ескере отырып таңдалады.

Жеке сабақтар маңызды және тиімді, бірақ музыкалық-түзеу сабақтардың топтық

формаларының бірнеше артықшылығы бар:

- балалардың көп санына психиялық түзету көмек көрсету мүмкіндігі;
- олардың қарым-қатынас дағдыларын меңгеруі;
- ерікті күш-жігерді дамыту;
- «эмоционалды инфекция» құбылысы;
- құрдастарына еліктеу дағдылары қысқа мерзімде пайда болады;
- жеке баланың эмоционалдық сферасын үйлестіру үшін де, топтағы тұлғааралық

қарым-қатынасты үйлестіру үшін де әртүрлі жаттығулардың ең көп санын қолдануға болады.

Топтық музыкалық психокоррекциялық зерттеулерде оңтайлы нәтижеге жету үшін оларды келесідей сызба бойынша психофизикалық жүктемені және жүргізуді біркелкі бөлу тұрғысынан құрған жөн:

1. Сәлемдесу.
2. Ритмикалық жаттығу.
3. Ұсақ моториканы дамытуға арналған жаттығулар, үрлеу, моторика жұмысы және бет қимылдарын дамытуға арналған жаттығулар.
4. Аспапта орындау.
5. Музыканы жүректен жүрекке сезім арқылы жеткізу, әсер алуы.
6. Ережелер бойынша коммуникативті, ырғақты ойындар.

Дамуында түзету бар кейбір балаларда музыкалық материалды игеру процесіне әсер ететін жүйелік сөйлеу бұзылыстары бар. Бұл оқушыларды оқытудың түзету міндеттерінің бірі - сөйлеудің барлық жақтарын дамыту. Осыған байланысты музыкалық терминологияны белсенді қолдануды мақсатты түрде іздеу керек. Оқушыларды олардың мазмұнды, практикалық және ақыл-ой әрекеттерін сөйлеуімен бірге жүруге шақыру пайдалы.

Ерекше білім беруді қажет ететін балалар үрмелі аспапта оқу процесі ұзақ және күрделі, өйткені ол қарқынды ақыл-ой белсенділігі мен интеллектуалдық стрессті қажет етеді, бірақ нәтижесінде интонация және орындаушылық мәдениеті, аспаптық сүйемелдеуді тыңдау қабілеті қалыптасады, дамудағы бар ауытқулар түзетіледі. Аспапта ойнау балалардың есту қабілетін, дыбыстардың көлемін, олардың ұзақтығын, ырғағын, көңіл-күйін ажырата білу, дұрыс және дұрыс емес орындаушылықты анықтау, аспапта ойнау және тыңдау кезінде оларды орындаушылық әрекеттермен таныстыру, көркемдік және эстетикалық талғамын дамытады.

Аспапта ойнау дыбыстың ырғағы - ойнауды қалыпқа келтіруге ықпал ететін қимылдың немесе музыканың тіркесімі. Дыбыстардың артикуляциялық негізін, ойнау ырғағы мен дұрыс тыныс алуды, есту қабілетін, мимика, моториканы қалыптастыру үшін орындау моторикасының дамуына ықпал етеді. Аспаптарда дыбыстарды (жоғары және төмен, ұзын және қысқа, қатты және тыныш) меңгеру балалар үшін байқалмайды. Олар қай дыбыстың қай жерде орналасқанын арнайы жаттамай, ойында, импровизациясында есте сақтайды. Нәтижесінде балалар әуеннің қимылын (бір орында, жарыс, алынған қозғалыс) бағыттау дағдыларын игереді.

Музыкалық мәнерлілік құралдары – динамиканы меңгере отырып, балалар өз аспаптарындағы дыбысты бірте-бірте тыныштықтан (фортепианодан) қаттыға (фортқа), біртіндеп арттыруды үйренеді, яғни, динамикалық креспендо орындауды.

ЕБҚ оқушылардың бәрі бірдей классикалық музыканы оның туылғанын қабылдауға дайын емес, сондықтан кейбір балалар оны тыңдауға қиналады. Баланың тыңдауға деген көңіл-күйі - бұл дыбыстарды талғамай тұрып дайындық кезеңі. Музыка адамға ырғақ арқылы әсер етеді. Дененің барлық функциялары оған бағынады: жүрек ырғақты түрде соғылады, өкпелер тыныс алады, мотор функциялары орындалады.

Ерекше білім алуды қажет ететін балаларға үрмелі және үрмалы аспаптарда үйрету өте күрделі. Себебі қарқынды ақыл-ой белсенділігі мен интеллектуалдық стрессті қажет етеді, бірақ нәтижесінде интонация және орындаушылық мәдениеті, аспаптық сүйемелдеуді тыңдау қабілеті қалыптасады, дамудағы бар ауытқулар түзетіледі. Аспапта ойнау балалардың есту қабілетін, дыбыстардың көлемін, олардың ұзақтығын, ырғағын, көңіл-күйін ажырата білу, дұрыс және дұрыс емес орындаушылықты анықтау, аспапта ойнау және тыңдау кезінде оларды орындаушылық әрекеттермен таныстыру, көркемдік және эстетикалық талғамын дамытады.

Жалпы айтатын болсақ үрлемелі және ұрмалы аспаптарда дыбысты меңгеруі, құралдың мәнерлі құралдарының арсеналын айтарлықтай байытады. Техниканы дамытуды бірінші сабақтан бастап, оқушының систематикалық қозғалыс дағдыларын белсенді іске асыра отырып, оқытудың барлық кезеңдерінде жалғасуы керек. Қандай да бір музыкалық мектепте оқысын, жоғарғы оқу орнында оқысын ең бірінші интонация дұрыс болу керек, таза дыбыс болғаннан кейін барып техникалық дағдылар іске аса бастайды. Ең бастысы музыканы жүректен жүрекке сезім арқылы жеткізу. Музыкалық аспаптарды музыка және ырғақ сабағында қолдану мүмкіндігі шектеулі оқушылар үшін үлкен қызығушылық тудырады, сабақта әртүрлілікті енгізеді, есту қабілетін дамытуға көмектеседі: ладмоникалық және тембрлік, ритмикалық және метро ырғақты, динамикалық және археоникалық немесе музыкалық форма сезімі, сонымен қатар ырғақ сезімін дамытуға көмектеседі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Забрамная С.Д., Исаева Т. Изучаем обучая. Рекомендации по изучению детей с задержкой психического развития.[Текст] – М.: Институт общегуманитарных исследований, В.Сакачев, 2002. - 112с.
2. Цикото Г.В. Коррекционно-развивающие занятия с детьми. М.1991.- 158с.
3. <https://nsportal.ru/shkola/muzyka/library/2014/12/31/instrumentalnoe-muzitsirovanie-v-nachalnoy-shkole-s-detmi-s-ovz>

ҰЯЛШАҚ ЖӘНЕ ТҰЙЫҚ БАЛАЛАРДЫҢ БЕЛСЕНДІЛІГІН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Жумагалиева Акмарал Амангалиевна
Педагог-психолог
Саға жалпы білім беретін орта мектебі
Ақтөбе облысы, Мұғалжар ауданы

Аннотация:

Бұл мақалада ұялшақ және тұйық балалардың белсенділігін арттыру жолдары қарастырылады. Ұялшақтық пен тұйықтық баланың әлеуметтену процесіне кедергі келтіріп, оның өзін-өзі бағалауына және қоршаған ортамен қарым-қатынасына теріс әсер етуі мүмкін. Мақалада мұндай балаларды анықтау әдістері, олардың ерекшеліктері және белсенділігін арттыруға бағытталған тиімді тәсілдер талқыланады. Сонымен қатар, ата-аналар мен педагогтарға арналған практикалық кеңестер ұсынылады. Бұл ұсыныстар баланың өзін-өзі сенімді сезінуіне, әлеуметтік дағдыларын дамытуға және қоршаған ортамен үйлесімді қарым-қатынас орнатуға көмектеседі.

Аннотация:

В данной статье рассматриваются методы повышения активности у застенчивых и замкнутых детей. Застенчивость и замкнутость могут препятствовать полноценной социализации ребенка, негативно влияя на его самооценку и взаимодействие с окружающими. В статье анализируются подходы к выявлению таких детей, их характерные особенности, а также предлагаются эффективные стратегии для стимулирования их активности. Особое внимание уделяется практическим рекомендациям для родителей и педагогов, направленным на создание поддерживающей среды, развитие уверенности в себе и улучшение коммуникативных навыков у детей. Реализация предложенных методов способствует гармоничному развитию личности ребенка и его успешной интеграции в социум.

Кілт сөздер:

Ұялшақтық, тұйықтық, балалардың белсенділігін арттыру
Өзін-өзі бағалау, қарым-қатынас дағдылары, психологиялық қолдау

Ключевые слова:

Застенчивость, замкнутость, повышение активности детей, самооценка, навыки общения, психологическая поддержка

Кіріспе:

Қазіргі білім беру жүйесінде әрбір баланың әлеуметтенуі мен тұлғалық дамуы маңызды рөл атқарады. Алайда кейбір оқушылар өздерін сенімсіз сезініп, қарым-қатынас жасаудан қашқақтайды, белсенділік танытуға ұялады. Мұндай балаларға ерекше көңіл бөліп, олардың ішкі әлеуетін ашуға көмектесу – педагогтар мен ата-аналардың маңызды

міндеттерінің бірі.

Ұялшақтық пен тұйықтық баланың өзін-өзі бағалауына, эмоционалдық жағдайына және оқу үлгеріміне әсер етуі мүмкін. Сондықтан, бұл мәселені шешу үшін кешенді психологиялық және педагогикалық тәсілдер қажет. Осы зерттеуде ұялшақ және тұйық балалардың белсенділігін арттыру жолдары, олардың өзін-өзі дамытуына ықпал ететін әдістер қарастырылады.

Зерттеу нәтижелері педагогтар мен ата-аналарға баланың әлеуметтенуін жеңілдету, оның қарым-қатынас дағдыларын дамыту және өзін еркін сезінуіне көмектесу бойынша тиімді ұсыныстар береді.

Адамның өз мүмкіншіліктерін толық көрсетуіне кері әсерін тигізетін қасиеттердің бірі- ұялшақтық, ұяңдық, тұйықтық. Бұл қасиет негізінен адамда бала кезінен пайда болады. Одан бала кезден арылмаса, есейген сайын Одан бала кезден арылмаса, есейген сайын ол турлі кедергілерге алып келеді. Табиғатынан ұяң бала сол кедергілерден өте алмауы, қиындықтарға төтеп бере алмауы мүмкін. Бір-екі рет төтеп бере алмаса, біртіндеп оның барлығы бала бойына жинақталып, тұйықталуға, іштен тынуға ұласады да, әр кез сәтсіздіктерге ұшырағанда үнсіз келісіп, күресуден бас тартады. Тіпті, баланың өзін-өзі бағалауы да төмендей бастайды. Озінің үнемі жолы болмайтынын сезіп, өмір сүруге деген құлшынысы азаяды, тіпті өзін жек көріп кетеді. Оқушылардың ұяң, ұялшақ мінезін сынып жетекшілері күнделікті қарым-қатынас арқылы жақсы біледі. Ондай балаларды ортаға бейімдесе де, қызығушылығын тудыратын жұмыстар жасаса да еш нәтиже бермегенін айтады. Мен ата-анасымен жеке сұхбаттасып, кеңестер беремін. Оқушымен де әңгіме өткіземін, ашылып сөйлеуіне күшімді саламын және баланы бақылауға аламын. Ұялшақ, тұйық балаларды қалай айқындауға болады. Мұндай балалар табиғатынан үндемейді, көзін үнемі төмен салып жүреді, иығы еңкіш тартып тұрады, бір нәрсе айта қалсаң, қалтырап кетеді, сөйлегенде ешқашан бетіне тура қарамайды, тіпті қарапайым сұрақтардың өзіне әрен жауап қайтарады. Олар көбінесе, өз сезімдерін көпшілік алдында тежейді. Оларда абыржу, сасу, қысылу, ұялу, өзін болмашы нәрсеге кінәлі сезіну басым болып келеді. Кейбір балалар табиғатынан ұяң болмауы мүмкін, олар топ бастауға құмартып тұрады, бірақ оны басқара алмағандықтан, өзін көрсете алмағандықтан, үндемей, ешкімге қосылмай, тұйықталып жүреді. Өз пікірін айтуға жасқаншақтанады. Себебі, өзгелердің алдында күлкіге ұшыраймын, мазаққа қаламын деп қорқады. Егер оқушыңыздан осындай белгілерді байқасаңыз, онда оның қолынан келетін істі беріп, соны жасап шығуға бағыт-бағдар беріңіз. Бала орындап болып, сізге көрсеткенде, міндетті түрде мадақтап, ынталандырыңыз. Бұл балаға өз қолынан іс келетіндігіне сенімді болуына көмектеседі. Мадақтау - ұялшақтықты жеткіншектің бірден-бір жолы. Енді бір ұялшақ балаларға тән қасиеттердің бірі - олар не нәрсені болсын жүректеріне өте жақын алады, өкпешіл болып келеді. Олар қарым-қатынасқа түсуден қашқақтайды, ешкімнің өзіне жақындамауын, тиіспеуін қалап тұрады. Мұндай жағдайда баланы өз іс-әрекеттеріне сенімді етіп, күшіне сендіріп үйрету керек. Баланы өз көзқарасын дәлелдеп шығуға дағдыландыру қажет. Кейбір балаларда ұялшақтық қиялы белсендіктен, ойлау қисынынын толық дамымауынан, баяу қимылдың әсерінен болып жатқандықтан, ақыл-ойды дамытуға көп көңіл аударған жөн. Әсіресе, балалар өте жоғары бағалайтын кеңпейілділік, жомарттық, ақылдылық қасиеттерін дамытуға тырысу керек. Аса айқын, қиын және өзгерісі көп қауіпті кезең мектеп жасындағы жеткіншектік кезең. Жеткіншек балалардың көңіл-күйі жиі құбылып тұрады, эмоциялық әлемі жиі өзгереді. Балалардың бір тобы тез шаршағыш, ашуланшақ, көңілсіз болады. Мұндай баланың жеке басынын неврозды жүйкесі мен психикасыны бұзылуынан деп сипаттауға болады, оның себебі, мұғалім мен оқушы, бала мен ата-ана қатынасының бұзылуынан болады. Жеткіншектің мінез-құлқындағы ауытқулар көбіне туа пайда болмайды, олар физиологиялық ауытқулардан емес, отбасындағы және мектептегі дұрыс тәрбие бермеуден пайда болады. Осы аталып көрсетілген ауытқу девиантты мінез-құлық деп аталынады. Ол дегеніміз- агрессивті мінез-құлық, үрей, қорқыныш, депрессия. Қазіргі уақыт талабы - білімді, са-налы, мәдениетті, адамгершілігі мол, қоғамда өз орнын таба білетін тұлға қалыптастыру. Жеке тұлға дегеніміз - адамның психикалық рухани мәдениеті. Тұлға мәселесі қай уақытта да өзінің сан-қырлы жақтарымен заман талабынан түскен емес. Бала алдымен тәрбиешісіні пір тұтады. Оның бейнесі - болашақтың бейнесіндей әсер етеді. Мұғалімнің жүріс-тұрысы, ақыл-ой өрісі, іс-әрекеті, тәрбиесі мен шеберлігі оқушы психологиясына қатты әсер етеді. Жеке қасиеттері арқылы әсер етумен қатар мұғалім үшін оқушының қызығушылығы, бейім-қабілеті және басқа да психологиялық ерекшеліктері басты орында болуы тиіс. Осы ерекшеліктерді ескеру мен дамыту оқушының

жеке тұлғасын қалыптастыруда маңызды фактор болып табылады.

Ұялшақ және тұйық оқушылардың белсенділігін арттыру үшін олардың өзін еркін сезінуіне жағдай жасау қажет. Мұндай балалар көбінесе өздеріне сенімсіз, ортада көзге түскісі келмейтін, қателесуден қорқатын болады. Сондықтан, олардың белсенділігін арттыру үшін жүйелі түрде психологиялық қолдау көрсету маңызды.

Ұстаз немесе ата-ана баланы мақтап, оның кішкентай жетістіктерін бағалауы керек. Оқушылар арасында өзара қолдау мен сенім атмосферасын құру маңызды. Егер бала қателік жасаса, оны басқа балалар келемеждемеуін қадағалау. Тұйық оқушылар үлкен топ алдында сөйлеуден қашады, бірақ шағын топта ой-пікірін еркін білдіре алады. Алдымен ойларын қағазға түсіріп, кейіннен сынып алдында бөлісуді ұсыну. Белгілі бір рөлде болу оларға өздерін сенімді сезінуге көмектеседі. Егер ол сурет салғанды, музыка немесе техниканы жақсы көрсе, осы бағытта оны мадақтап, шабыттандыру.

«Иә/жоқ» сұрақтары емес, баланы өз ойын қысқа да болса айтуға үйрететін сұрақтар қою. Кітап тарату, тақтаны сұрту сияқты кішігірім міндеттерді беру арқылы жауапкершілігін арттыру. Әр бала өз бойындағы жақсы қасиеттерді жазып, онымен бөліседі. Бір-біріне жағымды сөздер айтып, сыныпта қолдау атмосферасын қалыптастыру. Балалар өз армандары немесе қызықты оқиғалар туралы әңгімелейді. Тұйық балаларға топ ішінде жетекшілік рөлін беріп, олардың өздеріне деген сенімділігін арттыруға мүмкіндік жасау.

Топ алдында сөйлеуге дайындалу үшін үйде немесе кішігірім ортада жаттығу жасауға ұсыныс беру.

Қорытынды:

Мен осы мақаланы шығыс данасы Абдул Баханың сөзімен аяқтағым келеді: Мұғалімнің еңбегі бағбан еңбегімен пара-пар, өйткені бағбан әртүрлі өсімдіктерді күтіп, баптайды. Кейбір өсімдіктер күн сәулесін сүйсе, кейбіреулері - салқын самал көленкені, кейбіреуі ағынды су жағасын, ал кейбірі тау шыңын сүйеді. Кей өсімдік құмдақты жерді, кейбірі құнарлы, шұрайлы жерлерді ұнатады. Әрқайсысы өзіне тиімді күтімді қажет етеді, ал олай болмаған жағдайда нәтижесі қанағаттандырмайды.

Зерттеу барысында ұялшақ балалардың белсенділігін арттыруда қолайлы психологиялық орта қалыптастыру, топтық және рөлдік ойындарды пайдалану, өзін-өзі көрсетуге мүмкіндік беру сияқты әдістердің тиімділігі анықталды. Сонымен қатар, баланы асықтырмай, оның ішкі дайындығын ескере отырып, біртіндеп ынталандыру маңызды екені көрсетілді.

Ұсынылған әдістер мен тәсілдер ұялшақ және тұйық балалардың әлеуметтенуін жеңілдетуге, оларды ортаға бейімдеуге, сенімділігін арттыруға көмектеседі. Осындай қолдау көрсетілген жағдайда ғана олар өз қабілеттерін толық ашып, қоғамда өз орнын таба алады.

Бұл бағыттағы жұмыстарды әрі қарай жетілдіру үшін психологиялық тренингтер, ата-аналармен және педагогтармен бірлескен іс-шаралар ұйымдастыру қажет. Ұялшақ балаларды қолдау – олардың болашақтағы табысты әрі үйлесімді дамуына жасалған маңызды қадам.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Выготский Л.С. Психология развития ребенка. – М.: Педагогика, 1984.
2. Гиппенрейтер Ю.Б. Общаться с ребенком. Как? – М.: АСТ, 2017.
3. Немов Р.С. Психология: Курс лекций. – М.: Владос, 2003.
4. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Аспект Пресс, 2005.
5. Құдайбергенова К.Ш. Тұлғаның қалыптасуындағы педагогикалық-психологиялық негіздер. – Алматы: Рауан, 2001.
6. Оразбекова К. Отбасы тәрбиесінің негіздері. – Алматы: Білім, 2000.
7. Жарықбаев Қ.Б., Қалиев С. Қазақ тәлім-тәрбиесі. – Алматы: Санат, 1995.
8. Максаков А.И. Психология застенчивости и тревожности у детей. – СПб.: Питер, 2012.
9. ҚР Білім және ғылым министрлігі. Мектепке дейінгі және мектеп жасындағы балалардың психологиялық дамуы туралы әдістемелік нұсқаулар. – Астана, 2019.
10. Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 2001.

ТҮЛКІБАС ӨҢІРІНДЕГІ ТАС ҚАШАУ ӨНЕРІ МЕН ОНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Жунисов Садуакас Асанович
Түркістан облысы, Түлкібас ауданы, Жабағылы ауылы
Ә.Молдағұлова атындағы жалпы білім береті мектебінің
тарих пәні мұғалімі

Аннотация

Бұл баяндамада Түлкібас өңіріндегі тас қашау өнері мен оның мәдени және тарихи ерекшеліктерін қарастырады. Тас қашау өнері – ежелгі түркілер мен қазақ халқының қолөнерінің бір бөлігі болып табылады. Мақалада Түлкібас өңіріндегі тас қашау дәстүрлерінің тарихы, қолданылған әдіс-тәсілдер мен тасқа қашалған бейнелердің мәні талданған. Бұл зерттеу өңірдің мәдени мұраларын сақтау және насихаттау тұрғысынан маңызды болып табылады.

Кілт сөздер: Түлкібас, тас қашау өнері, қолөнер, түркі мәдениеті, тарихи мұра, бейнелеу өнері.

Аннотация

Данный доклад посвящен искусству резьбы по камню в Тулкинбасском регионе и его культурным и историческим особенностям. Искусство резьбы по камню является неотъемлемой частью древнего туркменского и казахского народного ремесла. В статье анализируется история традиций резьбы по камню в Тулкинбасе, применяемые методы и смысл изображений, вырезанных на камне. Это исследование имеет важное значение с точки зрения сохранения и популяризации культурного наследия региона.

Ключевые слова: Тулкинбас, искусство резьбы по камню, ремесло, туркменская культура, историческое наследие, изобразительное искусство.

Abstract: This article explores the stone carving art and its cultural and historical features in the Tulkibas region. Stone carving is an integral part of the ancient Turkic and Kazakh folk craftsmanship. The article analyzes the history of stone carving traditions in Tulkibas, the techniques used, and the meanings of images carved in stone. This study is significant in terms of preserving and promoting the cultural heritage of the region.

Keywords: Tulkibas, stone carving art, craftsmanship, Turkic culture, historical heritage, visual arts.

Қазақстанның тарихи-мәдени мұрасы өте бай және алуан түрлі. Әсіресе, Оңтүстік Қазақстан аймағында орналасқан Түлкібас өңірі өзінің терең тарихи ескерткіштері мен қолөнерінің түрлі түрлерімен ерекшеленеді. Тас қашау өнері осы өңірдің дәстүрлі қолөнерінің маңызды бір бөлігі болып табылады. Түлкібас өңіріндегі тас қашау өнерінің өзіндік ерекшеліктері мен оның аймақтың мәдениетіндегі орны туралы зерттеулер қазіргі уақытта жоғары маңызға ие.

Тас қашау өнері – адамзаттың алғашқы кезеңдерінен бастап қолданылған қолөнер түрі. Бұл өнердің алғашқы белгілері ежелгі дәуірлерде пайда болған, бірақ оның шынайы дамуы мен жетілуі ортағасырлық дәуірден бастап көрініс тапты. Түлкібас өңірі тек Қазақстанның ғана емес, Орта Азияның да мәдениетінің өркендеуіне ықпал еткен маңызды аймақтардың бірі болып табылады. Түлкібас жерінде тас қашау өнері тарихи тұрғыдан өте ерте заманнан бастау алған. Әсіресе, сол аймақтағы көне қала орны, археологиялық қазбалар және ескерткіштер осы өнердің дамуына айтарлықтай ықпал еткен. Түлкібас өңірінде тас қашау өнерінің дәстүрі ғасырлар бойы дамып, бүгінгі күнге дейін өз ерекшеліктерін сақтап келеді. Бұл өңірде тас қашау жұмыстары негізінен түрлі құрылыс материалдарын, ескерткіштерді және тұрмыстық заттарды жасау үшін қолданылған.

- Құрылыс және сәулет өнері: Түлкібас аймағындағы тас қашау өнерінің басты бағыты құрылыс және сәулет өнерінде көрініс тапқан. Тас кесу арқылы тұрғызылған үйлер мен сәулеттік құрылыстар бүгінгі күнге дейін сақталған. Көне қасбеттер мен сарайлар, сондай-ақ кесене мен мазарлар салуда тас қашау өнерінің үлесі зор.

- Әшекейлік заттар мен тұрмыстық бұйымдар: Тас қашау өнері тұрмыстық бұйымдар жасауда да қолданылған. Тасдан жасалған қашалған заттар, әшекейлер мен құралдар Түлкібас өңірінің тарихын бейнелейді. Бұл заттар көбіне халықтық мәдениет пен күнделікті тұрмыстың бір бөлігі болған. Түлкібас өңірінің тас қашау өнерінің өзіндік ерекшеліктері мен аймақтық сипаттамалары бар. Мұнда тас қашау әдістері жергілікті

табиғи ресурстарға, сондай-ақ аймақтың климаттық жағдайларына бейімделген. Тас қашау барысында қолданылатын тас түрлері мен оның қырлары әр өңірде өзгешеленеді. Түлкібас аймағында көбіне мрамор, туф, мәрмәр тастары қолданылған. Осы тас түрлерінің ерекше қасиеттері мен өңдеуге қолайлылығы осы аймақтың тас қашау өнерінде кеңінен қолданылуына себеп болған. Түлкібас өңіріндегі тас қашау өнері аймақтың мәдени мұрасының бөлігі болып табылады. Ол жергілікті халықтың шығармашылық қабілетін, эстетикалық талғамын және күнделікті өмірдегі қажеттіліктерін көрсетеді. Тас қашау өнері арқылы халықтың дүниетанымын, мәдени ерекшеліктерін, сондай-ақ әлеуметтік құрылымын түсінуге болады. Өнердің бұл түрі тек практикалық мақсатта ғана емес, сонымен қатар рухани және діни мәні бар ескерткіштер жасауға да бағытталған.

Қазіргі таңда Түлкібас өңірінде тас қашау өнері дәстүрлі қолөнер ретінде сақталуда. Бұл өнер түрі қазіргі заманғы талаптарға сай жаңартып, қайта жандандыруға бағытталған жобалармен біріктірілуде. Қазіргі шеберлердің тас қашау әдіс-тәсілдерін жетілдіру, жаңа дизайн үлгілерін жасау, тас өнерін халықаралық деңгейде таныту мәселелері күн тәртібінде тұр. Сонымен қатар, бұл өнер түрі қазіргі өнеркәсіпте кеңінен қолданылмайтындықтан, оның сақталуына және дамытуына мемлекет тарапынан қолдау көрсету маңызды болып табылады.

Түлкібас топырағы сақтар мен ғұндардан бастап көптеген түркі тайпаларының құт мекені болған. Бұл жердің табиғат байлығы мен жер-су атаулары оның ежелден келе жатқан тарихын айғақтайды.

XX ғасырдың басында Патшалық Ресей отаршылдары қазақтарды ығыстырып, жер-су атауларын өзгертуге тырысты. Кеңес үкіметі бұл саясатты жалғастырғанымен, көптеген көне атаулар сақталып қалды. Тәуелсіздік алған соң тарихи атаулар қайта жаңғырды. Майлықент, Майбұлақ, Майбастау атаулары көне түркілердің «Ұмай ана» түсінігімен байланысты. Түркілер әйел затын қасиетті деп танып, оны «Ұмай ананың сарқыты» санаған. «Ұмай ана» ұрпақ жалғастығын сақтаушы, мейірімді рухани күш ретінде көрініс тапқан. Кейбір зерттеушілер «Ұмай ананы» Тәңірмен теңестіруге тырысқанымен, бұл ұғым діни емес, рухани қорғаныс белгісі болған. Д.Қыдырәлі бұл ұғымды аналарды қолдаудың белгісі деп сипаттайды. Көне түркілерде «бес ене» түсінігі болған: Ұмай ана, Май ана, От ене, Ұмайық, Бай әже. Оларды рухани қорғаушы күш ретінде пір тұтып, адамдардың жолын ашушы деп санаған. Кейбір зерттеушілердің пікірінше, түркілер «Ұмай ана» деп Адам атаның қосағы Хауа ананы атаған болуы мүмкін дейді. Белгілі зерттеуші С.Қаржаубайдың айтуынша, Орхон-Енисей жазбаларында «Ұмай текті ұрпақ» тіркестері кездеседі. Бұл түркілердің «Ұмай ананы» Тәңірге баламағанын, оның рухани аналық бейне екенін көрсетеді.

Белгілі түркітанушы Б.Алтаев «Ұмай ана» қазақ ғұрыптарында сақталғанын атап өтеді. Қазақта «бала әкесінің бауыр еті, анасының жүрегі» деген ұғым бар. Отбасы мен некеге киелілік мән беріліп, аналық мейірімнің маңызы жоғары бағаланған. Ежелгі түркілер Тәңірді ер рөлінде, ал Ұмай ананы Жер-Ана ретінде қабылдаған.[1;89]

Ғылыми жаңалықтар Ұмай анаға құрмет белгісі ретінде тасқа қашалған бейнелердің табылғанын көрсетеді. Археолог А.Рогожинский Қазақстан аумағындағы Ұмай ананың алғашқы тасқа қашалған бейнесін зерттегенін айтады. Бұл ұғым Түлкібас өңірінде де сақталған. Ф.ғ.д. Р.Әлімұханова Ұмай мен грек мифологиясындағы Елена арасында ұқсастықтар барын атап өтеді. 1969 жылы Жамбыл облысынан табылған мүйізді бас бейнесі осы мифтік тұлғалармен байланысты болуы мүмкін. Ұмай ана культі ислам дәстүрлерімен ұштасып, қазақтың салт-дәстүріне енген. Құйрық май асату, жас келіннің отқа май салуы да осыдан бастау алады. Абай да түркілік танымға сүйене отырып, жерді ана, күнді күйеу ретінде бейнелейді. Ұмай сөзі түркі тілдеріндегі ана, емшек, желін сөздерімен байланысты, бұл оның аналық бейне ретіндегі маңызын айқындайды.[2;78]

Түлкібас өңірі Қазақстанның оңтүстік бөлігінде орналасқан аймақ болып табылады, ол өзінің бай тарихи мұрасы мен ерекше мәдениетімен ерекшеленеді. Бұл өңірдің топонимдері, яғни жер-су атаулары, түркі халықтарының дүниетанымы мен рухани құндылықтарын айқындайтын маңызды дерек көздері болып табылады. Түлкібас топырағы сақтар мен ғұндардан бастап көптеген түркі тайпаларының мекені болғандығын ескерсек, жер-су атауларының сақталуы осы халықтардың тарихи және мәдени байланысын көрсетеді. Түлкібас өңіріндегі Майлықент, Майбастау және Майбұлақ сияқты жер-су атауларының түп-тамыры көне түркілердің рухани түсініктерімен тығыз байланысты.

Бұл атаулардың негізі көне түркілердің «Ұмай ана» деген ұғымымен байланысады. Ұмай ана - түркі халықтарының дәстүрлі нанымдарында ұрпақ жалғастығын сақтаушы, жер мен табиғатты қорғаушы мейірімді рух ретінде сипатталады. Түркілер әйел затын ерекше қадірлеп, «Ұмай ана» бейнесін қасиетті ана, Жер-Ана ретінде қабылдаған.

Қорытындылай келе Түлкібас өңіріндегі Майлыкент, Майбастау және Майбұлақ сияқты топонимдер көне түркілердің рухани түсініктері мен діни нанымдарын көрсететін маңызды мәдени мұра болып табылады. Бұл атауларды зерттеу, сондай-ақ, түркі халықтарының «Ұмай ана» бейнесін және оның символдық маңызын тереңірек түсінуге мүмкіндік береді. Осы топонимдер арқылы біз ежелгі түркілердің рухани әлемін, олардың Жер-Анаға, табиғатқа деген көзқарасын айқындай аламыз. Сонымен қатар Түлкібас өңіріндегі тас қашау өнері өзінің тарихи тереңдігі мен мәдени маңыздылығын сақтай отырып, қазіргі заманға дейін даму үстінде. Бұл өнер түрі халқымыздың мәдениетінің ажырамас бөлігі болып табылатыны сөзсіз. Тас қашау өнерінің ерекшеліктері мен аймақтық сипаттары осы аймақтың ұлттық мәдениетіне, тарихына және рухани құндылықтарына қатысты құнды деректерді ұсынады. Өнердің бұл түрін зерттеу және қайта жаңғырту, келешекте оның сақталуына және жаңа формада дамуына мүмкіндік береді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Алтаев, Б. Түркі мәдениеті және қазақ руханияты. Алматы: Ғылым. 2008ж.
2. Әлімұханова, Р. Ұмай ана және қазақ мәдениетінде оның орны. Қызылорда: Қорқыт Ата университеті. 2015ж.
3. Қаржаубай, С. Түркі жазба ескерткіштері: Орхон-Енесей жазбалары. Алматы: Қазақ университеті. 2010ж.
4. Рогожинский, А. Археологиялық зерттеулер және Ұмай ана бейнесі. Жамбыл облысы: Жамбыл университетінің баспасы. 2011ж.

ФИЗИКАНЫ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ НЕГІЗІНДЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРМЕН ОҚЫТУ

Заманбекова Жанар Қалымжанқызы,
физика пәнінің мұғалімі

Абай облысы білім басқармасы Курчатова қаласы білім бөлімінің
«№1 жалпы орта білім беретін мектебі» КММ

Аңдатпа. Қазіргі уақытта Қазақстанда әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағытталған жаңа білім беру жүйесі құрылуда. Ел Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың халыққа Жолдауында тапсырылғандай, жасанды интеллект (AI) оқу процесіне, соның ішінде мектептегі физика сабақтарына көбірек енгізілуде. Жасанды интеллекті (AI) қолдану мұғалімдерге әр оқушының білім деңгейіне бейімделетін жекелендірілген оқу бағдарламаларын жасауға, әсіресе жобалық бағытта оқытуға мүмкіндік береді. Мысалы, SMART жүйелер оқушылардың қателіктерін талдап, оларға білім олқылықтарын толтыруға көмектесетін қосымша тапсырмалар ұсына алады. Бұл әдіс материалды меңгеруді жақсартып қана қоймайды, сонымен қатар оқушылардың пәнді тереңірек оқуға ынталандырады.

Тірек сөздер: инновациялық технологиялар, жасанды интеллект, модульдік оқыту, жобалық оқыту, құзыреттілікті дамыту.

Физика білімінің дамуы да бүгінгі заман талабына сай, физикалық заңдылықтарды меңгерудің сапалық деңгейіне әсер ететін бірқатар күрделі кезеңдерді анықтады. Бүгінгі таңда педагогикалық үдерісте мектеп оқушылары үшін жаңа білімді өз бетінше алу, қажетті ақпаратты жинау және талдау, гипотеза құру, қорытынды жасау және осы түбегейлі қорытынды жасау дағдыларын қалыптастыратын инновациялық технологияларды қолдану мәселесі өзекті болып отырғандығы рас. Жалпы білім беретін мектептің физика курсының мазмұны және сабақта шешілетін көптеген міндеттер, ең алдымен, оқушылардың физика-математикалық бейіндегі жоғары оқу орындарына қабылдау емтихандарын сәтті тапсырулары үшін қажетті білім, білік және дағдыларын пысықтауға бағытталған. Мұндай оқушылар біздің мектепте шамамен 20-25%. Қалған мектеп оқушылары үшін физика

сабақтары шаршататын, мағынасыз ойын-сауыққа айналмас үшін олардың барлығына бірдей әдістемелік тәсілді қолдануға болмайды. Мектепте қалыптасқан білімнің жоғары сапасы елдің жалпы мәдени деңгейінің кепілі болып табылады. Нәтижесінде балалардың физикаға, сондай-ақ басқа да нақты ғылымдарға деген қызығушылығы арта түседі. Білім беру процесі сапасының негізгі сипаттамасы оның нәтижелілігі болып табылатындығы рас. Бұл оқушылардың функционалдық сауаттылығымен және құзыреттілігімен анықталады. Оқушылардың білім сапасы игерілген білім көлемімен ғана емес, олардың өз бетінше іздену, толықтыру қабілетінің дамуымен де нақтыланады. Бірқатар зерттеушілердің пікірінше, интегративті сипаттағы мектептегі білім берудің негізгі нәтижесі ретінде білімге назар аудару оқу материалын негізгі, міндетті және көмекші болып бөлуге көмектеседі, бұны оқытуда да қолдануға болады, бірақ міндетті емес. Оқушылардың қажетті білім деңгейіне жетуі үшін олардың өздері білімді игерулеріне және белгілі бір білім деңгейін қалыптастыруға бағыттау керек.

Жасанды интеллект (AI) осыған орай оқушыларға аса қажетті қауіпсіз және басқарылатын ортада эксперименттер жүргізе алатын виртуалды зертханаларды құру үшін ресурс ретінде көмектесе алады. Бұл әсіресе физикаға қатысты, мұнда принциптер мен заңдарды көрсету классикалық жағдайларда әрқашан қол жетімді бола бермейтін практикалық тәсілді қажет етеді. Мәселен, Socratic немесе Woebot сияқты чат-боттар физика сұрақтарына жауап бере алады, күрделі ұғымдарды түсіндіреді және қосымша ресурстармен қамтамасыз етеді. Яғни, егер оқушы ($A = F \cdot S \cdot \cos \alpha$) формуласы арқылы жұмыс қалай есептелетіні туралы сұрақ қойса, бот формула негізіне қысқаша түсініктеме беріп, оны қолдану мысалдарын да толық реттілікпен келтіре алады. [1,23].

Жасанды интеллект (AI) виртуалды модельдеу оқушыларға күрделі ұғымдарды жақсырақ түсінуге және оларды іс-әрекетте бейнелеуге көмектеседі. Қазіргі уақытта білімді берудің тиімсіз вербалды тәсілдері алынып тасталды. Білім беру нәтижелеріне кепілдік беретін мұғалім мен оқушылардың өзара іс-қимылдары ғана ынталандырылуда. Сонымен жоғарыда айтылғандардың бәріне сүйене отырып, мен өзіме келесідей мақсат қойдым: Физиканы жасанды интеллект (AI) арқылы оқытуда инновациялық технологияларды қолдана отырып, оқуға оң мотивацияны қалыптастыру үшін жағдай жасаймын. Және пән бойынша оқудың сәтті кезеңдерін арттырамын. Мақсатыма нақты жету үшін мен өзіме келесі міндеттерді белгіледім:

- оқытудың инновациялық технологияларының теориялық негіздемесімен танысу;
- технологияларды практикалық қолдану үшін әдістер мен тәсілдерді кеңінен қолдану;
- технологияларды қолданудың тиімділігін зерттеу үшін диагностикалық материал жасау.

Ал, зерттеу нысаны-орта мектепте физиканы оқыту процесі болмақ.

Зерттеу пәні-физиканы жасанды интеллект (AI) арқылы оқытудың инновациялық технологиялары. Күтілетін нәтиже:

1. Физикаға танымдық қызығушылықты арттыру;
2. Оқушылардың оқу іс-әрекетінде өзін-өзі табысты жүзеге асыруы;
3. Оқушылардың құзыреттілігін дамыту және оқыту сапасын арттыру.

Қазіргі педагогикада көптеген әр түрлі заманауи инновациялық технологиялар бір мезгілде өмір сүріп, бірін-бірі толықтыруда. Мәселен, проблемалық оқыту, оқушыға бағдарланған оқыту, денсаулық сақтау технологиялары, оқу процесін басқару мен ұйымдастыру тиімділігіне негізделген технологиялар – компьютерлік оқыту технологиялары және т.б. Барлық технологиялар оқушының жеке даралығын және дербестігін дамытуды қамтамасыз етеді. Мектептегі жұмыс барысында біз физиканы жасанды интеллект (AI) арқылы оқытудың өзіндік жүйесін жасап, келесі инновациялық технологияларды қолдану негізінде оқу үдерісін ұтымды ұйымдастыруға және жақсы нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік бердік, бұлар, атап айтқанда:

1. Жобалық оқыту;
2. Модульдік оқыту;
3. Оқу процесін басқару мен ұйымдастырудың тиімділігіне негізделген технологиялар

– компьютерлік оқыту технологиялары

Заманауи инновациялық технологиялар бағытындағы мәселені шешу үшін жасанды интеллект (AI) арқылы жобалық оқытуды қолданғанды жөн көрдім, оның мақсаты – негізгі

білім беру құзыреттіліктерін қалыптастыруға жағдай жасау болып табылады. Яғни бейіндік білім беру және алдын ала бейіндікке арналған дайындық талаптары. Осылайша, жалпы білім беретін біздің мектепте XIX ғасырдың аяғында американдық гуманист, философ, физик Джон Дьюи жасаған дизайн технологиясының алғышарттарының қолданылуына барлық жағдай жасалғанын байқауға болады. Физика пәні қазіргі қоғам өмірінде маңызды орын алады. Физика барлық жаратылыстану пәндерінің дамуына ықпал етеді және ғылыми-техникалық прогресс қарқынына шешуші әсер етуінің арқасында оқушының жеке әлеуетіне сәйкес келетін білім деңгейін қамтамасыз ете алатын үлкен әлеуетке ие. Оқушының жеке әлеуетін дамыту үшін әр деңгейде танымдық базаны кеңейту қажет. Бұл оқушылардың жеке білім алу бағытында физиканы таңдауға мүмкіндіктер туғызады. Егер біз шынымен де әр баланың мектептегі өмір сүру кезеңінде қолайлы жағдай жасасақ, оған тән әлеуетті барынша ашу мүмкіндігін қамтамасыз етуіміз қажет. Ең бастысы білім беру мазмұнында оқушының психологиялық және жас ерекшеліктерін ескеру керек. Физиканы оқуды барлық оқушылар өмірлік маңызды дүние және қызықты білім деп қабылдауы керек. Көптеген оқушылар физиканы болашақта еркін меңгергісі келеді. Осыған байланысты физика мұғалімінің жұмысындағы бірнеше бағытты бөліп көрсетейік:

- Біздің денеміздің де физикалық заңдарға бағынатынын оқушыларға түсіндірген жөн. Кез келген дерлік тақырыпты зерттегенде, табиғаттың өзінің де физикалық заңдылықтарды «пайдалану» мысалдарын табуға болады, мысалы, тыныс алу процесін шамамен кеуде қуысының көлемінің өзгеруіне байланысты изотермиялық қысу және кеңейту ретінде қарастыруға болады. Тыныс алу кезінде өкпе, қолқадағы газдың концентрациясы өзгереді, бұл ауа ағындарының пайда болуына әкеледі;

- Физикалық шамаларды зерттегенде, сіз оларды өзіңіз үшін «байқап көруіңіз» керек, мәселен ауырлық пен салмақ және бүкіл сынып бірдей жылдамдықпен жүгіретін болса, үлкен импульске ие - Архимед күші;

Оқушыларға бізді қоршаған әлемді басқаратын заңдылықтар туралы түсіндірген керемет әрине. Ньютонның заңдылықтарынан бастап, барлық нәрсенің себептері мен салдарын түсінуге, оқиғалардың дамуын болжауға, нәтижелерді бағалауға және өз әрекеттеріміздің салдарын елестетуге мүмкіндік беретінін көрсету қажет. Кез келген құбылысты, заңды, теорияны оқып-үйрену кезінде оқушылар оларды ғалымдар ашқаннан кейін әлем қалай өзгергенін, күнделікті өмірімізге не әкелгенін елестетуі керек. Сонымен бірге оқушы ғылымның дамуының тоқтамайтынын, оларды алдағы уақытта әлі де беймәлім, қызықты нәрселердің тосып тұрғанын түсінуі керек;

Физика білімі кез келген кәсіптік қызметте пайдалы екенін көрсету үшін кәсіпорындарға барып тікелей ашық сабақтар өткізіп, ғылыми-техникалық және өнер мұражайларына экскурсиялар жасауға болады. Физика бағытында жобалық оқытуды зерттеген көптеген ғалымдардың жұмысын зерттей қарадым[2,36].

Бірақ, барлық жұмыстардың ортақ бір қасиеті бар екен. Жасанды интеллект (AI) арқылы жобалық оқытудың дәстүрлі оқытуға қарағанда бірқатар артықшылықтарын бірден байқайсыз. Біріншіден, бұл артықшылық мынада, оқытуды ұйымдастыру оқушының жеке басына бағытталған. Екіншіден, жобалық оқытудың түбегейлі айырмашылығы – негізінен әр түрлі кезеңде оқушылар өз бетінше әрекет етеді. Үшіншіден, психикалық процестерді меңгеру синтез, салыстыру, жалпылау, жіктеу, абстракциялау ретінде анықталады. Төртіншіден, қызығушылық пайда болады, тұлғалық өсу мен өзін-өзі өзгертуге мотивация артады. Бесіншіден, мұғалімнің рөлі өзгереді[3,15].

Жасанды интеллект (AI) арқылы жобалық оқытуды ұйымдастыру формаларына келейік: мен оқушыларға «жаңа» өнімді құрудың жалпыланған әдісін құрайтын жеке әрекеттерді орындауды үйретемін. Сабақтың үзіндісін мысалға келтірсем:

Мысалы, «Денелердің өзара әрекеттесуі», «Қатты денелердің, сұйықтардың және газдардың қысымы» (5-8 сыныптар) тақырыптарын өткенде мен оқушыларға осы материалға байланысты бірнеше жағдаяттарды ұсынамын. Оларды шешу барысында оқушылар жобалық әдіс технологиясына өз бетінше дайындалады. Әртүрлі есептерді шығару үшін топта оқушылардың жұмысын ұйымдастырамын.

Тағы бір мысал: «Металдардағы электр тогы» тақырыбын өткеннен кейін (10 сынып): «Конструкторлық бюро» немесе «Дизайн институты» ойын сабағы-жобасын жүргіземін. Зертханалық іздеу, талдау жұмысы. Зертханалық жұмыстардың көпшілігінде жоба әдісін қолдануды қажет ететін қосымша тапсырмаларды қосамын. Мысалы,

энергияның сақталу заңын (10 сынып) зерделеу бойынша зертханалық жұмыста қосымша тапсырманы тұжырымдаймын, егер бастапқы позицияның биіктігін арттырса немесе ұшу бұрышы өзгерсе, шардың ұшу қашықтығы қалай өзгереді. Бұл ретте топтық жұмысты қолданамын[4].

Қорытындылай келе физика сабақтарына жасанды интеллект (AI) енгізудің тағы бір маңызды аспектісі - тапсырмалар мен берілген тесттерді автоматтандырылған түрде тексеру. Бұл мұғалімдер үшін айтарлықтай уақыт үнемдеу кезінде өте тиімді. Бұл ұстаздар қауымына оқытудың талқылау және талдау сияқты шығармашылық аспектілеріне назар аударуға мүмкіндік береді. Осылайша, жасанды интеллект (AI) оқушылар мен мұғалімдердің жаңа көкжиектерін аша отырып, заманауи білім беруге ықпал етеді. Біздің мектепте физика пәнінен жасандық интеллекті (AI) кеңінен іске қосу арқылы оқушылармен бірлесе жұмыс істеу нәтижесінде барлық жобаларымыз үнемі сәтті аяқталып жүр. Бұл оқушылардың оқуға деген құлшынысын ынталандыруда ерекше қажетті инновациялық құрал дей аламыз. Осындай жүйелі жұмыстың қорытынды кезеңі «Физика апталығы» аясында «Физика – болашақ сенің мамандығың» көрмесін ұйымдастыру болуы мүмкін. Мұғалім жұмысының осы бағыттарын жүзеге асыру оқушының алдында өзін-өзі тануға, қоршаған әлемді тануға, осы дүниедегі өзінің орнын анықтауға көмектеседі. Және тіпті өмірлік жолын таңдау міндеті тұрған оқушы тұлғасының қалыптасуына да ықпал етеді. Білім берудің мақсаты – гуманитарлық мәселелерді шешу. Тәрбие – жеке тұлғаның өз өмірі мен тағдырын жасаушы ретінде қалыптасуы. Гуманитарлық міндеттер, сайып келгенде, адамгершілік міндеттер. Физиканы оқытудағы басты тәрбиелік бағыт пен мәселе өзінің барлық көріністерімен, физикалық құбылыстарды түсіндіру арқылы қоғамға қызмет етуге, адамгершілікті қалыптастыруға ықпал етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Коровникова, Н.А. Қазіргі білім беру кеңістігіндегі жасанды интеллект: мәселелері мен болашағы / Н.А. Коровникова // Әлеуметтік инновациялар және әлеуметтік ғылымдар. – 2021
2. Браверман Э. М. «Мектептегі физика» № 1/98, Б. 23.
3. Сиденко А. С. «Мектептегі физика» № 1/98, 20-21 ББ.
4. Кронгарт Б., Казахбаева Д., Иманбеков О., Кыстаубаев Т. «Физика» мектеп оқулығы. «Мектеп» баспасы, 2019.

МУЗЫКА МЕКТЕБІНІҢ, ДОМБЫРА СЫНЫБЫНДАҒЫ ОҚУШЫЛАРҒА КЛАССИКАЛЫҚ ШЫҒАРМАЛАРДЫ ҮЙРЕТУДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

ШҚО білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша
«№1 балалар музыка мектебі» КМҚК домбыра пәнінің оқытушысы
Икиманова Галия Маукеновна

Аннотация:

Мақалада балалар музыка мектептерінің домбыра сыныбындағы оқушыларға классикалық шығармаларды үйретуді қалыптастырудың әдіс-тәсілдері қарастырылған.

В статье рассматривается методика преподавания классических произведений учащимся класса домбры детских музыкальных школ.

Түйінді сөздер: музыкалық тәрбие, классикалық музыка, эмоциялық сала.

Ключевые слова: музыкальное воспитание, классическая музыка, эмоциональная сфера.

Кіріспе. Музыкалық білім мен тәрбие берудің негізі- ұлттық дәстүрде. Қазақ халқының мәдениетін, өнерін, салт-дәстүрін зерттеу мәселесі де жас ұрпақ тәрбиесінде ерекше маңызға ие болды. Домбыра тарихы халықтың тарихымен тығыз байланыста дамыды. Олар табиғат, адам туралы өмірлік тәжірибені, бір ұрпақтан екінші ұрпаққа жеткізіп отырды. Академик, музыка зерттеушісі Б.В.Асафьев халқымыздың күй жанрын «шағын симфония» –деп атауында да үлкен мән жатыр. Егемендікке қол жеткізгеннен бері тарихымызда біршама өзгерістер болды. Қазіргі домбыра үйрену әдістемесі ғасырлар бойы қалыптасқан күй үйрену тәжірибесінің қағидаларымен тығыз байланыста болуы керек. Халық күйшілері қалдырған күй үйрену тәжірибесінің негіздерін жинақтап, қазіргі жаңаша домбыра үйренудің жүйелі әдіс-тәсілдерін жасап, домбыра үйренудің

болашақтағы бағыт-бағдарын анықтап алуды өмірдің өзі талап етіп отыр.

Зерттеудің мақсаты – балалар музыка мектебі домбыра сыныбындағы оқушылардың музыкалық-эстетикалық қабілетін дамыта отырып классикалық шығармалар дәстүріндегі орындау шеберлік жүйесін қалыптастыру.

Міндеттері:

1. Классикалық шығармаларды үйрету барысында, тереңірек зерттеп тарихынан мағлұматтар беру.

2. Домбыра аспабында әр түрлі әдіс-амалдарды қолдану арқылы орындаушылық шеберліктерін дамыту.

3. Аспаптық музыка арқылы өз халқының салт-дәстүрлеріне, туған елі мен жеріне құрметпен қарауға тәрбиелеу.

Музыка мектептерінде домбыра бағдарламасын жасау мен дамытудың мақсаты – балалардың кәсіби музыкалық дамуына ықпал ететін классикалық шығармаларды орындауға жүйелі көзқарасты қалыптастырады. Маңыздысы шығармалардың музыкалық мәні мен көркемдік деңгейін терең түсіну мен меңгеруде, өйткені оларды шынайы қабылдау және орындау арқылы беру эмоционалды әсерді қажет етеді. Классиктердің терең мағынасын сезіну және түсіндіру ғана оқушыларға музыкадағы образдарды терең сезінуге және бейнелеуге мүмкіндік береді, бұл шынайы орындаудың кілті. Педагогикалық жұмыс кешенді жоспарлауды қажет етеді, бірінші орында жыл ішінде қандай шығармалар және қандай күрделілік деңгейінде зерттелетінін, қандай әдістемелік және тәрбиелік міндеттер шешілетінін анықтау:

1. Музыка, педагогика және психология саласындағы ғылыми әдебиеттерді талдау, домбыра үйренуге байланысты тақырыптарға тоқталу.

2. Әдістемелік және практикалық тәжірибені оқыту процесінде пайдалану, оларды нақты сынып жағдайына бейімдеу.

3. Оқушылардың классикалық шығармаларды домбырада орындауы арқылы музыкалық-эстетикалық қабілеттерінің дамуын қадағалау.

4. Оқу үдерісін оңтайландыруға және оның тиімділігін бағалауға бағытталған тәжірибелік зерттеулер жүргізу.

Осылайша, теориялық дайындықты, практикалық тәжірибені және оқушылардың үлгерімін үнемі бақылауды қамтитын оқытудың кешенді тәсіліне баса назар аударылады. Музыкалық шығармаларды мәнерлі орындау үшін жоғары ойнау техникасымен мен терең білім, оның ішінде ғасырлар бойы жинақталған орындаушылықтың барлық қыр-сырлары мен әдістерін зерделеу қажет. Тәжірибесі мол ұстаз музыкалық интерпретация өнерін жан-жақты меңгеруді қамтамасыз ете отырып, бұл процесті жүйелей алады. Жалпы музыканттың саусақ жылдамдығын арттыруда әр сабақта әртүрлі жаттығуларды, этюдтарды және гаммаларды үнемі жаттықтыру шешуші рөл атқарады. Мұндай әрекеттердің жүйелілігі мен күнделікті тәртібі әрбір музыкант үшін әдетке айналады. Шығарманың музыкалық мәнін терең түсіну және жеткізу үшін ноталарды мұқият өңдеу, күрделі фрагменттерге назар аудару және шығарманың авторлық ниеті мен мағынасына терең бойлау маңызды. Музыкалық материалдың ерекшеліктеріне сүйене отырып, орындаудың әртүрлі әдістерін талдап, жетілдіру қажет. Жаңа шығарманы оқығанда алдымен онымен толық танысып, бірнеше рет тыңдап, содан кейін ғана талдауға кірісу керек. Саусақпен жұмыс, екпін және қиын жерлерді қоса алғанда, техникалық аспектілерді меңгергеннен кейін сіз толық орындауға кірісе аласыз. Бұл белгілі бір уақыт аралығында шығарманы терең меңгерудің бірден-бір жолы. Әрбір музыкалық шығарманың меңгеруін талап ететін өзіндік техникалық қиындықтары болады. Мұндай жағдайда мұғалім оқушыға жаттығулар береді. Бұл жаттығулар шығарманың қиын жерлерін игеруге көмегін тигізе алатындай болғаны жөн. Жаңа шығарма үйрену кезінде шәкіртті өз қатесін өзі жөндеуге және мейлінше қатесіз орындауға, тәсілдерін нақты дұрыс үйрету керек. Егер шәкірт шығарманы қате жаттап алса, онда оны түзету қиын болады. Шығарманы бірден жаттауға тағы болмайды, өйткені орындаудағы кемшіліктер мен шығарма нотасын үйренудегі қателер көбінесе шығарманы әлі толық түсініп үйреніп болмай, жатқа орындағандықтан шығады. Нотамен жиі қарауды талап ету керек. Тек сонда ғана жаңа шығарманы мазмұнына сай, оның техникалық орындаушылық тәсілдерін ойдағыдай меңгеріп үйрене алады. Ал қиын шығарманы бөліп бөліп жаттап, тек содан кейін түгелдей қосып орындаған қолайлы. Шығарманы оқушының шамасына қарай фортепианоның сүйемелдеуімен бірге

жаттықтырған абзал.

Практикалық қолдану. Оқушы жаңа шығарманы басынан аяғына дейін танысқаннан кейін, оқытушы енді шығарманы оған өте жәй екпінде ойнатып оны талдауға кіріседі. Шығарманың қиын жерлеріне көбірек тоқталып, оқушыға оның игеру жолдарын түсіндіріп, шығарманың музыкалық құрылымы, ырғағы, әуендік ерекшелігі жайлы әңгімелеп таныстырады. Әрине осы тұрғыдан үйретумен бірге оқытушы оқушыдан ең алдымен шығарманың ноталарын өте дұрыс үйреніп, оған аса ұқыптылықпен қарауды талап ету маңызды. Ноталарды дұрыс үйрену керек дегенде, шығарманың гармониялық фактурасын, динамикалық ерекшеліктерін алғашқы үйрену мерзімінен бастап-ақ түсініп ойнауға тырысуы деген ұғымда айтылып отыр. Өз бетімен даярланып үйрену, аппликатураны өзі қойып үйренуге жаттықтыру оқытушының міндеті. Жаңа шығарманы үйрену тәсілінен кейінгі негізгі жұмыстың бірі шығарманың техникалық орындаушылық жағын үйрету болып табылады. Ойнау-орындау әдістерін шыңдау, дамыту, көркемдік дәрежеде ойнауға жеткізу арқылы оқушының біріншіден шығармашылық шабыты пайда болса, екіншіден музыкаға деген оның өзіндік көзқарасы, қояр талабы пайда болады. Ол репертуарын игеру үшін ізденеді қазіргі заманғы ютюб желісіндегі домбырашылардың ойнау тәсілдерін қарап өзіне керегін алады. Домбыра үйрету әдістері дәрістерінен үйренген бар білімін болашақ ұстаздар ұстаздық машықтану сабақтарын өткізу барысында шәкіртпен етене тікелей жүздесу кезінде іс жүзінде қанығып домбырашы ұстаз, домбыра маманының бейнесін қалыптастырады. Жалпы оқыту барысында оқушылардың ойнау деңгейінің әр түрлілігіне байланысты төмендегідей үш деңгейі анықталады.

1. Жоғары деңгей – оқушының музыкалық-эстетикалық қызығушылықтары мен шығармашылық бастамасының тұрақты түрде көрінуімен сипатталады; музыкалық-эстетикалық іс-әрекетке белсенді және үлкен өнімділікпен қатысады, көптеген музыкалық-эстетикалық идеяларды тудырады. Музыкалық іс-әрекетке байланысты арнайы дағдылар, сондай-ақ музыкалық-эстетикалық талғам, идеалдар мен сенімдер жақсы дамыған.

2. Орта деңгей – музыкалық-шығармашылық іс-әрекет саналы және мақсатты түрде, бірақ ретсіз жүзеге асырылады. Оқушы бір заттың немесе құбылыстың шеңберінен шықпайтын музыкалық-эстетикалық ойларын ортаға сала алады. Музыкалық әрекетке байланысты арнайы дағдылар жеткілікті түрде дамымаған.

3. Төмен деңгей – музыкалық-шығармашылық сипаттағы тапсырмаларды орындауға ынтасының әлсіздігі және бастаманың толық болмауы. Баяу жұмыс істейді, өнімділігі төмен. Музыкалық әрекетке байланысты арнайы дағдылар өте нашар дамыған.

Оқытушының негізгі міндетінің бірі әрбір оқушының жеке оқу жоспарын жасау. Ол баланың қабілет ерекшеліктеріне сәйкес күйлері мен пьесаларды дұрыс таңдап алуға негізделеді. Домбыраны ойнаудың осы күні екі орындаушылық дәстүрі бар: 1. күй орындау дәстүрі. 2. фортепианоның сүйемелдеуімен ойналатын көркем шығармаларды ойнау дәстүрі. Зерттеу бөлімінде айтылып өткендей оқушылардың орындау шеберліктерін арттыруға жаттығуларды, әр түрлі штрихтарда гаммалар және арпеджиоларды ойнаудың әсері мол. Оқушының үлгерімі, көбінесе, оның үйдегі дайындық жұмысының дұрыс ұйымдастыруына тікелей байланысты. Жалпы шығарма үйрету барысында оқушы толық нота мәтіні бойынша фортепианоның сүйемелдеуімен бірге жаттыққан соң ғана техникалық орындаушылық тәсілдерін ойдағыдай игере алады. Үйренген шығарманы академиялық немесе мерекелік концертке қатыстыру үшін оқушыны дайындау керек. Алғашқы орындағанда оқушының ұялып қысылатыны, жүрексінетіні белгілі, демек оқытушы бұғанда мән беруі тиіс. Бір сөзбен айтқанда, оқушының назарын шығарманы кең тыныста, терең ұғымда орындауға аударып, эмоционалдық сезім қасиетін көтеру арқылы оған күш жігер, шығармашылық шабыт беру керек. Бұл жас домбырашы үшін нағыз қамқорлық болып табылады.

Домбыра бөлімінде жеке ізденіс тақырыбы бойынша оқушылардың шығармашылық деңгейін анықтау мақсатында бастапқы (2022ж.) және қорытынды диагностика (2025 ж.) жүргізілді. Оқушылардың бағдарламаны меңгеру мониторингі академиялық концерт, емтихан, концерттерге және байқауларға қатысу түрінде жүзеге асырылады.

Ұсыныстар: Көп жылдық жеке тәжірибеге, сондай-ақ әлемдік деңгейдегі педагогтардың көптеген ұсыныстарына сүйене отырып, жұмыстың әртүрлі формаларын пайдалану туралы қорытынды жасауға болады.

Домбыра үйрету әдістерінің жалпыға бірдей негіздері. Аспап күтімі, отырыс,

екі қол қойылымы, оны қозғалысқа келтіру. Екі қол қозғалыс жүйесі, домбырашының орындаушылық дағдысының қалыптасу негізі, екі қол үндестігі, техникалық шеберлік. Маңызды – анатомиялық, механикалық, физиологиялық, жан танымдық, акустикалық бес факторды білу;

1) музыкалық орындаушылық қабілеттер, есту, есте сақтау, ырғақ, оларды анықтау және дамыту әдістері; қабілеттілік пен дарындылық; талант пен еңбек; әуезді ырғақ, дыбыс бояуы, екпін;

2) есту қасиеттері, домбыра дыбыс әуезінің қалыптасу табиғаты; есту және байқау; ерік және мақсат;

3) саусақ кестесі (аппликатура), орналасу реті, қалпы (позиция); саусақтардың халықтық атаулары; белгіленуі, орналасуы; позиция ауыстыру; дәстүрлі қалыптасқан перне басу реті.

4) дәстүрлі қағыстық атаулар; графикалық белгіленуі; қағыстық, дайындық жаттығулары; оң қол шеберлігі, техникалық жетілдіру жолдары;

5) орындаушылық шеберліктің негіздері; домбыра орындаушылық өнерінде түрлену (вариант), көбеюі, мәнерлілік; дыбыс бояуы жолдары, әшекей өрнектің дыбысқа әсері, орынды қолданылуы.

Қорытынды:

Көзі ашық, көкірегі ояу, сезімі мен талғамы, психологиясы мен жан дүниесі таза сезімтал жан өзін де, өзгені де музыка арқылы тәрбиелей алады. Бұл ретте балалардың музыкалық шығармаларға деген өскелең сұранысын қанағаттандыру, олардың бойында өнер сұлулығын терең қабылдайтын жоғары талғамды тұлға тәрбиелеу мәселелерін ерекше атап өткен жөн. Қазақ халқының өнер саласындағы мақтанышы – домбыра. Ішегінен төгілген күдіретті күй кім-кімді де таң қалдырып, таңдай қақтырады сөзсіз. Сондықтан домбыра сыныбында оқитын оқушыларға Құрманғазы мен Динаның күдіретті әуендерін үйретіп қана қоймай, заман ағымына ілесе отырып, әлем классиктерінің шығармаларын таныстыруға міндеттіміз

Пайдаланған әдебиеттер:

<https://bilimsite.kz/muzika/11812-dombyra-aspabynda-oynaudyn-adis-tasilderi.html>

1. Сахарбаева К. Домбыра дастан. – Алматы: - Мектеп, 2002. – Б. 43
2. Сейдімбек А. Қазақтың күй өнері. – Астана, 2002. – Б. 832
3. Ө.Спанов. Домбыра үйренейік. А., «Әуен», 1992.
4. А.Жайымов, С.Бүркітов Домбыра үйрену мектебі.. А., «Өнер», 1992.
5. Л. Хамиди, Б. Ғизатов. Домбыра үйрену мектебі.. А., «Өнер», 1983
6. Дүйсембінова Қ. Музыкалық білім беру педагогикасы.

Талдықорған, 2006. – Б. 86 – 164

7. Х Тастанов. Домбырадан сабақ беру методы. А., «Жазушы», 1970
8. Т. Мерғалиев. Домбыра сазы. А., «Жазушы», 1972

ШКОЛЬНЫЙ ПРОЕКТ КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ

**Иргалиева Светлана Мидхатовна -
учитель географии, педагог-мастер
КГУ «Общеобразовательная школа имени Садыка Жаксыгулова
Таскалинского района Западно-Казахстанской области**

Аннотация. В статье представлено описание школьного проекта, направленного на повышение квалификации педагогов посредством освоения и внедрения методов функциональной грамотности. Рассматриваются этапы реализации, методика, практические аспекты и рекомендации по успешной интеграции данного подхода в образовательный процесс.

Ключевые слова: функциональная грамотность, квалификация, педагогика, образовательный процесс, компетентность.

Аңдатпа. Мақалада педагогтардың біліктілігін арттыруға бағытталған мектеп жобасының сипаттамасы берілген, ол функционалдық сауаттылық әдістерін меңгеру және енгізу арқылы жүзеге асырылады. Жобаны іске асыру кезеңдері, әдістемесі, практикалық

аспектілері және бұл тәсілді білім беру үдерісіне табысты интеграциялау бойынша ұсыныстар қарастырылады.

Кілт сөздер: функционалдық сауаттылық, біліктілік, педагогика, білім беру процесі, құзыреттілік.

Введение

Современные образовательные стандарты требуют от педагогов постоянного профессионального развития. Внедрение функциональной грамотности в образовательный процесс требует системного подхода и активного участия педагогов.

Большой педагогический опыт работы в этом направлении позволил мне разработать школьный проект, ориентированный на повышение квалификации учителей через освоение функциональной грамотности. Основной целью проекта является внедрение методик, способствующих развитию читательской, математической, естественно-научной, финансовой и цифровой грамотности у учащихся. Проект призван помочь педагогам адаптировать учебный процесс к современным требованиям, делая его более практико-ориентированным. Задачи проекта включают формирование у учителей четкого понимания функциональной грамотности, разработку универсальных приемов преподавания и создание образовательных кейсов для межпредметного обучения.

Функциональная грамотность сегодня – это «интеграция предметных знаний и умений, позволяющая успешно действовать в различных жизненных ситуациях» [2]. По мнению И.Ю. Алексашиной, формирование функциональной грамотности учащихся требует разработки специальных заданий, отличающихся от традиционных учебно-познавательных задач [1]. Регулярное повышение квалификации педагогов играет ключевую роль в успешной реализации данной методики.

Методология

Для реализации проекта использовались следующие методы и инструменты:

1. Интерактивные мастер-классы – вовлечение педагогов в активную работу через анализ текстов, решение практико-ориентированных задач и интерпретацию данных. Учителя имели возможность не только изучать новые методики, но и апробировать их в моделируемых учебных ситуациях, что способствовало лучшему усвоению материала и развитию педагогических компетенций.

2. Игровые и кейсовые методики – использование игровых элементов и ситуационного моделирования, позволяющих учителям глубже понять принципы функциональной грамотности. Разбор кейсов, основанных на реальных жизненных ситуациях, помогал педагогам осваивать методы преподавания через практику и взаимодействие с коллегами.

3. Анализ международных стандартов (PISA, PIRLS, TIMSS) – изучение передовых мировых практик по функциональной грамотности. Основное внимание уделялось разбору структур заданий, методам оценки и результатам исследований, демонстрирующих эффективность различных подходов. Учителя анализировали примеры заданий из международных тестов и адаптировали их под специфику отечественного образования, разрабатывая собственные методические рекомендации.

4. Практическое тестирование методов – апробация разработанных заданий на уроках с последующим анализом их эффективности. Учителя внедряли новые методики на своих занятиях, фиксировали изменения в уровне усвоения материала учащимися, а затем обсуждали полученные результаты в рамках групповых встреч. Такой подход позволил не только протестировать новые образовательные стратегии, но и внести корректировки в методику преподавания на основе реальных данных.

5. Обратная связь и рефлексия – обсуждение полученного опыта, обмен идеями и анализ трудностей, с которыми столкнулись учителя при внедрении новых методов. Важно было не просто познакомить педагогов с теоретическими основами функциональной грамотности, но и предоставить им возможность осмысленно интегрировать эти подходы в свою практику, учитывая специфику предмета и возрастные особенности учеников.

Исследовательская часть

Исследование проводилось в несколько этапов:

1. Подготовительный этап (сентябрь – октябрь 2024): организация семинаров для учителей, обсуждение проблем внедрения функциональной грамотности, формирование рабочих групп.

2. Основной этап (ноябрь 2024 – февраль 2025):

- Проведение мастер-классов по читательской, математической и естественно-научной грамотности.
- Разработка и тестирование методических материалов.
- Внедрение кейсового подхода, позволяющего педагогам применять функциональную грамотность в преподавании различных дисциплин.

3. Заключительный этап планируется на апрель – май 2025: подведение итогов, презентация результатов, создание сборника методических рекомендаций.

Ожидаемые результаты проекта:

1. Учителя получают готовые инструменты для внедрения функциональной грамотности.

2. Повысится качество межпредметного взаимодействия.

3. Учащиеся станут увереннее применять знания в реальных ситуациях.

Анализ внедренных методов при взаимопосещении уроков, проведении открытых уроков в рамках проекта показал, что учителя стали увереннее использовать функциональную грамотность в обучении, а учащиеся демонстрируют более высокий уровень аналитического мышления и способности к самостоятельному принятию решений.

Практическое применение

Одно из наших занятий прошло в формате интерактивного мастер-класса, на котором учителя выступили в роли учеников.

Тема мастер-класса: «Функциональная грамотность: от анализа к практике».

Цель занятия: Научить учителей применять методы формирования функциональной грамотности у учеников через работу с текстами, задачами и экспериментами.

На начальном этапе был задан вопрос на размышление: «Почему ученики часто теряются, столкнувшись с задачами из реальной жизни, даже если знают теорию?». При обсуждении, выявили ряд ключевых понятий для дальнейшей работы:

- Что такое функциональная грамотность.

- Ее виды: читательская, математическая, естественно-научная, финансовая и цифровая грамотность.

- Примеры задач из жизни (найти маршрут, сравнить цены, понять договор).

Практическая часть занятия была разделена на три этапа.

Первый этап – работа с заданием по читательской грамоте. Группам учителей раздали тексты — о рекламе банковской услуги и о рекламе медицинского препарата.

Задание: найти скрытые манипуляции, подвохи или важные детали.

Цель: показать, как анализ текста помогает избежать ошибок в реальной жизни.

В ходе обсуждения один из участников отметил: «Мы ежедневно сталкиваемся с рекламой, но не всегда можем критически ее воспринимать. Подобное задание научит детей не только анализировать тексты, но и делать осознанный выбор».

Второй этап - задача на расчет выгодного предложения. Учителя- «учащиеся» должны были выбрать, где лучше купить продукт:

1 Вариант. Магазин 1: цена 2500 тенге, скидка 10%.

2 Вариант. Магазин 2: цена 2800 тенге, 1+1 бесплатно.

Цель: научить анализировать реальные задачи через расчеты.

На этапе разбора заданий по естественно-научной грамотности мы провели эксперимент. По графикам температур в разных регионах Казахстана учителя должны были ответить на вопрос: «Как климатические изменения могут повлиять на урожай в этом году?».

Цель: привить умение анализировать данные и делать выводы.

На заключительном этапе рефлексии участники мастер-класса обсудили, как можно адаптировать эти задачи для предмета, который они преподают. Каждый участник предлагал идею. Итогом занятия стала фраза: «Функциональная грамотность — это не отдельный предмет, а подход, который можно встроить в любой урок».

Результаты мастер-класса:

1. Учителя научились формировать задачи с акцентом на развитие функциональной грамотности.

2. Участники получили готовые кейсы для применения на своих уроках.

3. Повысилась мотивация интегрировать функциональную грамотность в учебный

процесс.

Рекомендации

- Для успешного внедрения методики функциональной грамотности в образовательный процесс через школьные проекты для повышения квалификации учителей-предметников необходимо учитывать несколько ключевых аспектов:
- **Интеграция в учебные программы.** Важно включать элементы функциональной грамотности в преподавание всех предметов, например, использовать финансовые расчеты на уроках математики или анализировать тексты с критической точки зрения на занятиях по литературе.
- **Обучение педагогов.** Регулярные тренинги и мастер-классы по критическому мышлению, анализу информации и новым образовательным методикам позволят педагогам уверенно применять подходы функциональной грамотности в работе.
- **Межпредметные проекты.** Эффективность возрастает, когда учащиеся применяют знания в различных сферах. Например, проекты, объединяющие биологию, химию и математику, помогают осваивать комплексное мышление.
- **Игровые методики.** Использование игровых форматов, таких как «Функциональная битва» и ролевые игры, способствует вовлечению учащихся и формированию аналитических навыков.
- **Цифровая грамотность.** Важно обучать работе с цифровыми инструментами, анализу данных и проверке информации на достоверность, используя интерактивные платформы и анализ статистики.
- **Рефлексия и обсуждение.** Развитие навыков самоанализа и осмысления полученных знаний через дискуссии, дебаты и разбор практических ситуаций способствует осмысленному применению функциональной грамотности в жизни.

Реализация этих рекомендаций обеспечит успешную интеграцию функциональной грамотности в образовательный процесс, повысит уровень подготовки учащихся и их способность адаптироваться к современным вызовам.

Заключение

Наш школьный проект — это шанс стать более современным педагогом, который понимает потребности детей и помогает им быть успешными в жизни. В статье «Развитие функциональной грамотности в школах: тематический дискурс-анализ» авторы подчеркивают, что «концепт функциональной грамотности, а также связанный с ним концепт базовых/ключевых навыков, быстро развиваются, изменяются и расширяются, поэтому необходим регулярный целостный обзор, который позволит представить полную и развернутую перспективу развития функциональной грамотности среди школьников с выявлением ее основных направлений и изменений» [3].

Этапы реализации школьного проекта по функциональной грамотности показывает, что данный подход способствует развитию профессиональных компетенций педагогов и улучшению образовательного процесса. Учителя получают эффективные инструменты для работы, а учащиеся — возможность осваивать знания в практическом контексте.

Дальнейшие исследования могут быть направлены на расширение использования цифровых технологий в преподавании функциональной грамотности.

Перечень использованных источников:

1. Алексашина И. Ю., Абдулаева О. А., Киселев Ю. П. Формирование и оценка функциональной грамотности учащихся: Учебно-методическое пособие / науч. ред. И. Ю. Алексашина. — СПб.: КАРО, 2019. — 160 с.
2. Виноградова Н. Ф., Кочурова Е. Э., Кузнецова М. И. и др. Функциональная грамотность младшего школьника: книга для учителя / под ред. Н. Ф. Виноградовой. — М.: Просвещение/Вентана-Граф, 2018. — 288 с.
3. Развитие функциональной грамотности в школах: тематический дискурс-анализ // Вестник КазНУ. Серия педагогическая. — 2020. — №1(53). — С. 10-20.

БІЛІМ АЛУШЫНЫҢ, ДОМБЫРА АСПАБЫНДА ОЙНАУ ШЕБЕРЛІГІН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

**Исмуханбетова Кулаш Кубеновна,
Маңғыстау облысы, Ақтау қаласы Абыл Тарақұлы
атындағы өнер мектебі домбыра пәні мұғалімі**

Аңдатпа: Бұл мақалада білім алушылардың домбыра аспабында ойнау шеберлігін жетілдірудің тиімді әдістері қарастырылады. Домбыраның ұлттық музыкалық мәдениеттегі орны мен оның атқаратын рөлі ерекше болғандықтан, музыкалық білім беру жүйесінде аспапты меңгеру шеберлігін дамыту маңызды. Мақалада домбыра аспабын үйретудегі әдіс-тәсілдер, оқытудың инновациялық бағыттары, білім алушылардың орындаушылық шеберлігін арттыру үшін қолданылатын тиімді тәсілдер мен оқу процесінде кездесетін қиындықтар талқыланады.

Кіріспе

Бүгінгі өркениет шыңына жету жолында әрбір халық өзінің ұлттық мәдени мұрасын дамытуда маңызды рөл атқаруда. Халқымыздың тұрмыс-тіршілігімен тығыз байланыста дамып келе жатқан көркем мұралар, соның ішінде ертегілер, музыкалық шығармалар мен аспаптар бүгінгі күнге дейін жаңғырып, ұрпақтан-ұрпаққа жетіп отыр. Қазақ халқы үшін ерекше құнды мұралардың бірі – домбыра аспабы және оның үнімен өмірге келген күйлер. Домбыра – ғасырлар бойы қазақ халқымен бірге жасасып, ұлттық музыкалық мәдениетіміздің ажырамас бөлігіне айналған кеңінен танымал аспап. Қазақтың қара домбырасы – ұлттық музыка өнерінің көрнекті символы, халқымыз үшін ерекше қастерлі болып табылады, оны төрде ұстап, айрықша құрмет тұтады.

Домбыра — ерте заманнан бері халқымызбен бірге келе жатқан, оның рухани жан серігіне айналған музыкалық аспаптардың бірі. Домбырыда күй, терме, ән қосылып орындалады. Күй мен терме – қазақ халқының музыкалық мұраларының бірі. Ол әр түрлі аспапта орындалуына байланысты қобыз, сыбызғы және домбыра күйлері деп аталады. Домбыра екі, кейде үш шекті шертіп немесе қағып ойнайтын музыкалық аспап ретінде танымал. Қазақ жерінің әр өлкелерінде тұратын халық шеберлері домбыраны өз қалауынша әр түрлі үлгіде жасады. Оған қайың, қарағай, жөке, шырша, үйеңкі ағаштарын пайдаланған. Ал оны орындаудың өзіндік шеберлігі бар.

Әдістеме

Оқушылардың аспаптық музыкаға, ұлттық өнерге қызығушылығын арттыру үшін алдымен теориялық білім беріледі. Композиторлар шығармашылығы туралы білімдерін толықтырып, сауатты үйрету қажет. Домбыра аспабын үйренуге бейімдеу, бағыт-бағдар беру маңызды қадам. Халқымыздың өнерін, ұлттық музыкасын бойына сіңіруді мақсат етіп, оны үйрету керек. Қазақ күйлері мен әндерін үйрету арқылы оқушылардың санасына ұлттық өнерді қалыптастырып қана қоймай, шебер орындауға баули аламыз. Халқымыздың әлдилеген әнінен, күмбірлеген күйіне дейін тұнып тұрған ұлттық сана-сезім және құдірет екені белгілі. Ұлтымыздың болмысы баяндалған ән-күйі мен термесіне, жыры мен халықтық музыкасына жас ұрпақты тәрбиелеу маңызды рөл атқарады.

Зерттеу бөлімі

Музыка ұрпақтан-ұрпаққа берілетін өнер түрі ретінде белгілі. Зерттеулер көрсеткендей, музыкамен айналысу академиялық жетістіктерге ықпал етеді. Мектеп жасындағы білім алушының ойлау қабілеті мен оның дамуында маңызды рөл атқарады. Сонымен қатар музыка адамның есте сақтау қабілетін де жақсартады. Мектептегі музыка пәні оқушылардың когнитивтік (танымдық) функциясын да жетілдіре түседі. Музыкамен айналысу әрекеті білім алушының өзге пәндерді оқуда табысты көрсеткіштерге де жетелейді. Заманауи мәдениетті терең меңгерген бала ұлттық дәстүріміздің түпқазығы әрі қайнар көзі – халық музыкасына, төл өнеріміздің құнды қазынасына қанып, сусындап өссе, елжанды, патриоттық рухтағы ұрпақ тәрбиелеу мүмкіндігі артады.

Ғасырлар бойы жазылған тарихы, көтерген жүгі, атқарған қызметі, қалыптасқан әрқилы мектептері, орындаушылық үрдісі және оның әр түрлі әдістері бар.

Оқушыға домбыраны үйретуде бір жүйелілік, бағыт болу керек. Есту, есте сақтау, ырғақты сезіну, зейіннің қалыптастыру, өз бетімен жұмыстану, жалпы өнерге деген сүйіспеншілігін арттыру қажет. Домбыра тартуды үйрену оңай емес, бұрынғы кездегі

дәстүрлі күй үйретумен қазіргі күй үйретудің арасында көптеген айырмашылық бар. Ең жауапты тапсырма оқушының сол қол саусақтарының шеберлік жылдамдығын арттыру. Бұл үшін күнбе-күнгі сабақта гамма, этюд, әртүрлі жаттығуларды пайдаланау керек. Бұл жаттығуларсыз оқушы дұрыс дыбыс шығара білуді, қолдың буындарының дұрыс қозғалысын қалыптастыруды жақсы меңгере алмайды. Бір ескертетін жай: оқушының сол қол буындарының бір қалыпты жылжып, ретпен қозғалысын қадағалау, гамма, арпеджиомен жаттығу техникалық өсудің бірден – бір жолы. Гамма және арпеджиомен жұмыс жасағанда дыбыстың тазалығына, құндылығына, ритмикалық дәлдігіне үлкен көңіл бөлген жөн.

Практикалық қолдану

Қазіргі таңда, біз күнделікті өмірі мен айналасы музыкаға толы ортада өмір сүріп жатырмыз дей аламыз. Теледидар мен ғаламтор желісі өз контенттері мен трендтерін музыкалық аспаптар сүйемелдеуімен, яғни музыкалық әуенмен ұсынады. Ән және музыка адамның көңіл серігіне айналып қана қоймай, адамды шаттыққа бөлеп, жігерлендіріп, талаптандырып, қанаттандырады. Домбыра үйренудің төңірегінде шектеме жоқ. Оқушылардың орындау шеберліктерін арттыруға күй сипаты жаттығулардың, әр түрлі қағыстарға, гаммалар және арпеджиолар ойнаудың әсері мол. Оқушының үлгерімі, көбінесе, оның үйдегі дайындық жұмысының дұрыс ұйымдастыруына тікелей байланысты. Біз оқушыға идеялық, эстетикалық тәрбие отырып, оның болашағын құрамыз. Оқушымен сабақ барысында қиындықтарға да ұшыраймыз, мысалы қиын жұмыстардың бірі оқушының сол қол саусақтарының шеберлік жылдамдығын өсіру. Бұл үшін күнбе-күн сабақта этюд, әртүрлі жаттығуды пайдалану керек. Оқушы күнделікті қол жүгірту, жаттығу күнделікті әдетке айналдыруы тиіс. Оқушының ойнау барысында дыбыс тазалығына және саусақтарының дұрыс көңіл аударуы да маңызды. Домбыра аспабын балаға алғаш үйрете бастағаннан оның аспапты дұрыс ұстап отыруына, саусақтарының дұрыс орналасуына аса мән беру қажет. Аспапқа саусағы дұрыс қойылған бала үйренген шығарманы сауатты ойнай бастайды. Сонда ғана ойнау шеберлігі артып, қызығушылығы оянады. Білім алушы алдағы уақытта байқауларға қатысып, өзін шыңдай алатын болады.

1-2 сурет

Домбыра әр қазақтың жүрек пернесін шертер күй болып төгіліп, әсем әнге сүйемел болады, өсиетті жыр-толғауларға арқау болады, термелерді тербейді. Қазіргі таңда ұлттық домбырамызды дәріптеу, оның ұрпақ үшін маңыздылығын арттыру мемлекеттік деңгейде қолдау тауып отыр. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев 2019 жылдың 7 шілдесінде Ұлттық Домбыра күнінде: «Құрманғазы, Дәулеткерей, Тәттімбет, Дина, Нұрғисалар бастаған күйшілік дәстүрді еліміздің дарынды жастары жалғастырып келеді. Бүгінде ұлттық аспабымыз күллі әлем мойындаған мәдени құндылыққа айналды. Бұл қазақтың қасиетті қара домбырасына берілген әділ баға. Баршамызға ортақ құндылық домбыраны жан-жақты насихаттап, жас ұрпақтың санасына сіңіру өте маңызды. Сондықтан мектепте домбыра үйрену сабақтарын енгізу қажетті әрі дұрыс бастама», - деді.

Ұсыныстар

Қазіргі таңда күйшілермен қатар, оқушылар ойнау шеберліктерін арттырып, күйшілік өнермен, қазақ, орыс, шетел композиторларының шығармаларымен қазақтың екі ішекті қара домбырасын бүкіл әлемге танытуда. Домбыра қазақ халық арасына өте

кең тараған аспап болғандықтан оны әрбір қазақтың баласы меңгеріп алғаны дұрыс. Осы орайда, домбыра мектептері заманауи түрде дамығаны жөн. Көрінер көзге қарапайым орындауға оңай көрінгенімен, домбыраның ашылар сыры жетерлік. Сол себепті, домбыра мұражайларының құрылуы да игі болар еді.

Қорытынды

Қазақ халқы де күйді ерекше бағалайды, күй арқылы өзінің көңіл-күйін, ойларын жеткізеді. Ұрпақтан ұрпаққа жалғасқан күйлердің өзінің музыка тілі халыққа сондай жақын, сондай түсінікті. Жан-жақты жетілген, дамыған күй тек біздің қазақ ұлтына тән өнер болып табылады. Әр аймақтың өзіне тән күй ойнау, күй шығару және таралу тәсілі бар. Сазымен де, сапасымен де ерекшеленетін домбыра күйлері өзінің тақырыптық ауқымымен, әуезімен, мазмұнымен, жетілген нысандарымен ерекшеленеді. Болашақта халқымызда талай жас күйшілер тәрбиеленіп, ата дәстүрін жалғастыратыны сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Тастанов Х. Домбыра сабақ беру методикасы. Алматы., 1996.
2. Жайымов А., Бүркітов С., Ысқақов Б. Домбыра үйрену мектебі. Алматы

ДЕКОМПОЗИЦИЯ: МАЗМҰНДЫ ЕСЕПТЕРДІ ШЕШУДЕГІ ТИІМДІ ҚАДАМДАР

Канагатова М. Н.

**педагогика ғылымдарының магистрі, Астана қаласы №7 Ғали
Орманов атындағы мектеп-гимназиясы, бастауыш сынып мұғалімі**

Аннотация:

Бұл мақалада математикалық есептерді шығаруда декомпозицияны қолдану жолдары қарастырылады, сонымен қатар осы процессті автоматтандыруға көмектесетін алгоритм ұсынылады. Кез-келген күрделі дағдыларды оңай және тиімді игеру үшін оны ыдыратып, оның әр бөлігін автоматизмге келтіру “Декомпозиция” деп аталады.

Тірек сөздер: декомпозиция, автоматтандыру, оқшаулау, қарқындылық, нысандар.

В этой статье рассматриваются способы применения декомпозиции при выпуске математических расчетов, а также предлагается алгоритм, помогающий автоматизировать этот процесс. Для легкого и эффективного овладения любыми сложными навыками его разложение и автоматизация каждой его части называется «Декомпозиция».

Ключевые слова: декомпозиция, автоматизация, локализация, интенсивность объекты.

Бастауыш білім беру үлгілік оқу бағдарламасында қойылатын талаптардың бірі баланың ұшқыр қиялын дамыту. Бастауыш мектепте математиканы оқыту үрдісінде маңызды аспектілердің бірі күрделі есепті кішігірім және жеңіл компоненттерге бөлу процесі, яғни, декомпозиция дағдыларын дамыту. Декомпозиция оқушыларға есептерді кезеңдерге бөлу және оларды бір-бірден өңдеу арқылы тиімді шешуге мүмкіндік береді.

Бұл мақалада математикалық есептерді шығаруда декомпозицияны қолдану жолдары қарастырылады, сонымен қатар осы процессті автоматтандыруға көмектесетін алгоритм ұсынылады. Кез-келген күрделі дағдыларды оңай және тиімді игеру үшін оны ыдыратып, оның әр бөлігін автоматизмге келтіру керек. Оны «Декомпозиция» дейміз. Оны толығымен түсіну үшін мысал қарастырсақ болады. Оқу дағдысын қалыптастыру үшін ең алдымен, әріптерді білу: оларды мәтінде тану және олардың қалай оқылатынын түсіну қажет. Содан соң, парақтағы ақпараттың орналасуын бағдарлай білу. Кейін, ашық буындарды еркін оқу және үш әріптен тұратын сөздерді оңай және қатесіз оқу қажет болады. Ең соңында ғана қарапайым сөйлемдерді еркін оқи білу керек. Мұның бәрі қарапайым мәтінді оқу үшін ғана. Егер бала әріптерді тануды үйренбесе, буындарды оқу қиынға соғады. [1, б. 15]

Берілетін тапсырманы өзімізге де, білім алушыларға да жеңілдету үшін біз алдымен оқу дағдыларын ең негізгі дағдыларға бөлеміз және оларды автоматизмге жеткізе отырып, бөлек жаттықтырамыз. Мысалы, бала әріптерді ойланбастан тани бастағанда, буындарға ауысамыз. Буындар қиындық тудырмаған кезде сөздерге көшеміз және әрі қарай жылжи

береміз. Біз мұны кез-келген дағдымен жасай аламыз. Оны құрамдас бөліктерге бөлеміз, ішкі дағдылардың әрқайсысын жаттықтыру үшін құралды таңдаймыз, ішкі дағдыларды автоматизмге жеткіземіз, содан кейін ғана оқуымызда алға жылжимыз.

Математикалық сөз есепке байланысты тапсырма алсақ, есеп шығарудың ішкі дағдылары процестерін автоматтандырамыз. Ол үшін берілген алгоритм бойынша орындалатын 10-20 тапсырма жиынтығын береміз. Декомпозицияны қолдану арқылы математикалық есептерді шешудің бірінші қадамы сілтеме сөздерді оқшаулау және белгілеу болып табылады. Бұл сөздер мәселенің негізгі элементтері болып табылады, оны шешуге қажетті операциялар мен әрекеттерді анықтайды. Негізгі сөздердің астын сызу немесе бөлектеу оқушыларға тапсырманың олардан не талап ететінін дәл анықтауға көмектеседі. Сонда оқушы есептерде тірек сөздерді (нысандарды) анықтап, белгілейді (астын сызады). Барлық есептерде орындап шығады. Бөлектелген анықтамалық сөздерге сүйене отырып, оқушылар есеп элементтері арасындағы байланыстарды бейнелейтін қысқа мәлімдеме немесе диаграмма құра алады. Бұл қадам студенттерге проблеманы елестетуге және оны шешу үшін қолданылатын қадамдарды жақсырақ түсінуге мүмкіндік береді. Яғни оқушылар белгіленген тірек сөздер бойынша қысқаша шарт немесе сызбаны барлық есептер үшін жазады. Декомпозиция сонымен қатар есепте қамтылған мәселелерді атап өтуді қамтиды. Бұл оқушыларға есепті шешу кезінде нені есептеу немесе табу керектігін нақты анықтауға көмектеседі. Сонда олар қажетті сұрақтарды белгілеп шығады. [2, б. 7]

Келесі қадам - декомпозиция нәтижесінде туындаған әрбір шағын мәселенің қадамдық шешімін жазу. Бұл балаларға өз ойларын жүйелеуге және мәселені жалпы шешу үшін қадамдар тізбегін жасауға мүмкіндік береді. Шешімді жазғаннан кейін әрбір қадамның дұрыстығына көз жеткізу керек. Ең соңында, берілген процесін тиімді автоматтандыру үшін білім алушылар әрбір қадамды аяқтау, яғни есеп шығаруға кеткен уақытты белгілеуі керек. Бұл шектеулі уақыт жұмыс істеу дағдысын дамытады және мәселелерді шешудегі жалпы өнімділікті арттырады.

Осы процессті автоматтандыруға көмектесетін алгоритм бірнеше принциптерден тұрады. Олар: оқшаулау, қарқындылық, кері байланыс принциптері. Оқшаулау, қарқындылық және кері байланыс принциптерін пайдалану білім алушылардың математикалық есептерді шешу дағдыларын және олардың логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға көмектеседі. [3, б. 31]

Оқшаулау принципі мәселені шешуден бұрын негізгі элементтерді белгілеуді қажет екенін көрсетеді. Фонетика мен оқу ережелерін меңгеруден басталатын шет тілін үйрену тәсілі сияқты, математикада біз тапсырманың негізгі құрамдас бөліктерін бөліп көрсетеміз. Мысалы, сандарға есептер шығаруда қосу, алу және басқа амалдарды бөліп алып, оларды бөлек қарастыруды үйренеміз.

Екінші маңызды принцип - қарқындылық. Қарқынды жұмыс жасай отырып, біз миымызды үнемі дайын күйде ұстап қана қоймай, сонымен бірге интеллектуалдық төзімділікті де жаттықтырамыз. Жұмыстың жылдамдығын немесе материалдың күрделілік деңгейін арттыру арқылы біз өз алдымызға міндет қоямыз, бұл балалардың өз қабілеттеріне деген сенімін дамытуға көмектеседі.

Үшінші принцип – кері байланыс. Ол ыдырау процесінде шешуші рөл атқарады. Бақылау және қателерді дереу түзету дұрыс емес шешім опцияларын түзетуден аулақ болуға көмектеседі. Қателіктердің себептерін талдау балаларға болашақта оларды қайталамауға көмектеседі. Ал оларды оқу процесінде қолдану практикалық қадамдардан тұрады.

Оқу процесінде декомпозицияны қолдану мәселенің негізгі элементтерін анықтаудан, оларды кішігірім ішкі тапсырмаларға бөлуден, содан кейін олардың әрқайсысын шешуден басталады. Бұл тәсіл процесті жеңілдетіп қана қоймай, ақпаратты құрылымдау қабілетін дамытады.

Бұл әдісті тәжірибе жүзінде де өзімнің сыныбыма қолданысқа алуды бастадым. Тәжірибе соңында, көптеген оқушылар сапалы әрі жылдам нәтиже көрсетті. Мысалы, ең үлкен прогресс көрсеткен оқушы берілген 10 есепті практика басында 28 минутта шығаратын. Соңына таман ол көрсеткіші 10 минутқа қысқарды. Практиканың қысқа уақытта өткенін ескерсек бұл өте жақсы көрсеткіш болып саналады.

Қорытындылай келе, есепті құрамды бөліктерге жіктеу; күрделі мәселелерді немесе жүйені күрделілігі шамалы бірқатар мәселерге немесе ішкі жүйелерге бөлшектеу

әдісі және оларды тізбектей шешу немесе модификациялау есептерді шешудегі тиімді қадамдар болып табылады. Бастауыш сынып математикасындағы декомпозиция күрделі есептерді шығаруды жеңілдетіп қана қоймай, жүйелі ойлауды дамытуға ықпал ететін қуатты құрал болып табылады. Оқу процесінде декомпозиция алгоритмін қолдану оқу нәтижелерін жақсартып қана қоймай, сонымен қатар оқушыларды болашақта күрделірек математикалық есептерге дайындайды.

Әдебиеттер тізімі

1. Москвина В.А. Развитие научного наследия А.Р. Лурия в отечественной и мировой психологии. Москва – Белгород, 2007. – 191 б.
2. Демидова Т.Е., Топкич А.Р. Мәтіндік тапсырмаларды шешу теориясы мен практикасы. - М.: Издательский центр «Академия», 2002 ж.
3. Болатқызы А. «Теориядан жаңа тәжірибе арқылы шебер педагогқа дейін. Нормативті құжаттардан бастап, нәтижелі сабақ беруге дейін қамтылған, педагогтердің әліпбиі» авторлық курсы №38550. Астана, 2023. – 95 б.
4. Сағымбекова П. С. Тортаева А. С. Тлеубаева Э. Ы. Бастауыш мектепте математиканы оқыту әдістемесі: оқу құралы. Тараз. 2016. - 234 б.
5. Ибрагимов Р. Математика бастауыш курсының негіздері: оқу құралы Алматы. Альманах, 2020. – 209 б.
6. Байниязов Р.С. Қайдауылов Ғ.Т. Кіші оқу жасындағы балалардың логикалық ойлауын жаттықтыру тәсілдері <https://qazmath.net/bolimder/qazaqsha-kitaptar/>
7. Истомина Н.Б. Бастауыш мектепте математиканы оқыту әдістемесі: Оқу құралы. posobie dlya stud. Сәр. пед. оқу заведени мен фак-ов нач. педагогикалық сыныптар. - М.: ЛИНКА-ПРЕСС, 1998 ж.

ЗДОРОВЬЕ ПЕДАГОГА КАК ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ЦЕННОСТЬ (И ЗАЛОГ УСПЕШНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ И РЕАЛИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА)

Канатова Нуржамал Талгатовна
КГКП «Детская школа искусств» ГУ «Отдел образования
по городу Қонаев
Управления образования Алматинский области», педагог
по классу фортепиано

Как педагог по классу фортепиано, я могу с уверенностью сказать, что здоровье является основой моей работы и ключевым фактором успешной педагогической деятельности. Музыкальная педагогика требует не только знаний и навыков, но и значительных физических и психологических усилий. Преподавание фортепиано связано с многими часами работы за инструментом, что требует хорошей физической формы и выносливости, а также способности сохранять спокойствие и сосредоточенность, особенно при работе с трудными учениками или подготовке к концертам.

Здоровье — это не только физическое состояние, но и психологическое благополучие. Без хорошего психоэмоционального фона невозможно эффективно работать с учениками, передавать им знания и вдохновлять на творчество. В своей практике я замечаю, что когда я в хорошем физическом состоянии и психологически устойчива, мои уроки становятся более продуктивными, я легче нахожу подход к каждому ученику, а сама работа приносит больше удовольствия.

Физическое здоровье педагога по классу фортепиано

Для педагога по фортепиано физическое здоровье имеет ключевое значение, так как его работа требует длительных часов сидячей работы за инструментом и демонстрации упражнений. Это может привести к проблемам с осанкой, напряжением в мышцах спины и шеи, а также зрительной усталости. Важно помнить, что занятия фортепиано требуют хорошей координации движений и физической выносливости, что предполагает соблюдение принципов здорового образа жизни.

Для педагога полезно:

- Регулярные перерывы на отдых — для профилактики заболеваний суставов и мышечного напряжения.
- Правильная осанка — для предотвращения проблем с позвоночником.
- Физическая активность — например, занятия йогой или плаванием, которые способствуют укреплению мышц, особенно спины и рук, что важно для педагогов, проводящих много времени за инструментом.

Здоровое питание и полноценный сон также являются неотъемлемыми аспектами в поддержании энергии и физической выносливости педагога, что прямо влияет на качество образовательного процесса.

Психологическое здоровье педагога по классу фортепиано

Психологическое здоровье также имеет критическое значение в работе преподавателя фортепиано. Этот аспект особенно важен, поскольку педагогическая деятельность, особенно в области искусства, может быть эмоционально насыщенной и требовать значительных психоэмоциональных усилий. Педагог по фортепиано часто работает с учениками, требующими индивидуального подхода и внимательного восприятия их эмоций и переживаний. Важно поддерживать баланс, чтобы избежать стресса и самовыгорания.

Ключевые моменты для сохранения психологического здоровья:

- Умение поддерживать эмоциональный баланс — для эффективного взаимодействия с учениками, чьи эмоции могут быть связаны с неуверенностью или страхом перед выступлениями.
- Творческая самореализация — преподаватель по фортепиано должен находить время для своего собственного музыкального роста, чтобы поддерживать внутреннюю мотивацию и творческую активность.
- Поддержка коллег и общение в коллективе — для предотвращения профессионального выгорания и создания здоровой рабочей атмосферы.

А так же огромные возможности для поддержания душевного здоровья педагога пианиста имеет музыкотерапия или оздоровление музыкой. Музыкотерапия вообще является интересным и перспективным направлением, которое используется во многих странах в лечебных целях. Экспериментально доказано, что музыка может успокоить, но может привести в возбужденное состояние. Занятия музыкой в целом не только фортепиано укрепляют иммунную систему, что способствует снижению заболеваемости, улучшается обмен веществ, активнее происходят восстановительные процессы. Доказано, что музыка Моцарта хорошо воздействует на психику, полезна при многих стоматологических заболеваниях и язве желудка. А вот снять раздражительность и нервное напряжение поможет «Лунная соната» Л. Бетховена, «Времена года» П.И.Чайковского. Если мучают головные боли, то в качестве лекарственного средства можно использовать «Полонез» Огинского, а улучшит работу сердца «Элегия» С. Рахманинова.

Профилактика стресса и самовыгорания

Как и в любой педагогической профессии, важно понимать опасности стресса и самовыгорания. Для преподавателя фортепиано это особенно актуально, так как работа с учениками, требующими тщательного подхода и индивидуальной работы, может приводить к эмоциональному истощению.

Методы профилактики:

- Рефлексия и самоанализ — регулярная проверка своих профессиональных и личных границ, что помогает избегать перегрузок.
- Отдых и восстановление — для предотвращения стресса и сохранения энтузиазма в профессии педагог должен находить время для восстановления, включая короткие прогулки или занятия другими видами творчества.

Заключение

Таким образом, для педагога по классу фортепиано здоровье становится основой не только для физической активности, но и для психологической устойчивости, что напрямую влияет на эффективность его работы. Поддержание здоровья — это не просто личная ценность, но и важный инструмент для успешной организации образовательного процесса и достижения высоких результатов в обучении.

Список литературы:

1. Печеркина А.А., Синякова М.Г., Чуракова Н.И. «Профессиональное здоровье педагога». — Москва, 2020 г.
2. Норд К. «Мозг знает, почему тебе плохо». — Санкт-Петербург, 2018 г.
3. Зобков Б.А., Пронина Е.В. «Педагогическая психология». — Москва, 2017 г.

ЭФФЕКТИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ПРОЦЕССОМ СОЗДАНИЯ САМООБУЧАЮЩЕЙСЯ ОРГАНИЗАЦИИ ЧЕРЕЗ ПОДХОД «LESSON STUDY»

Касенова Зауреш Ермаковна
директор КГУ «Общеобразовательная школа №3
города Атбасар ОО по Атбасарскому району»
Акмолинская область, Казахстан

Аннотация

Чтобы развивать школу, обходить своих конкурентов, показывать высокий стабильный результат в новых условиях, с постоянно меняющимися требованиями и запросами очень эффективно делать ставку на формирование внутришкольной культуры обмена знаниями и опытом.

Самообучающаяся школа и её создание – это не готовый способ решения проблемы. Но это уникальный проект, который требует индивидуального подхода. Поэтому он будет охватывать все уровни управления в школе и команду в целом. Следовательно, очень важен серьёзный уровень подготовки на старте, усиленное профессиональное методическое сопровождение, постоянное отслеживание результатов, корректировка в процессе реализации.

*Поэтому руководству школы очень важно создать все условия для того, чтобы учителя смогли придерживаться концепции *life long learning* и постоянно работать над развитием своих компетенций, осваивать новейшие технологии и стратегии обучения и воспитания, «прокачивать» свои *soft u hard* навыки.*

Ключевые слова

*Самообучающаяся организация, концепция *life long learning*, *soft u hard* навыки, подход «Lesson study»*

Современный образовательный мир характеризуется высокой скоростью изменений, поэтому для организации высокоэффективного управленческого менеджмента очень важно уметь проявлять гибкость и адаптивность. Необходимо адекватно отвечать на вызовы в образовании, быстро меняться и учиться в новых условиях. Чтобы развивать школу, обходить своих конкурентов, показывать высокий стабильный результат в новых условиях, с постоянно меняющимися требованиями и запросами, на мой взгляд, очень эффективно делать ставку на формирование внутришкольной культуры обмена знаниями и опытом. А именно создавать самообучающуюся организацию.

Это позволит педагогическому коллективу непрерывно меняться для достижения поставленных целей, отраженных в программе развития школы. Так как педагоги будут жить в процессе постоянного создания, приобретения и обмена знаниями, насыщения экспертным опытом. Конечно же, руководству школы необходимо опираться на команду небезразличных учителей, которые хотят не только саморазвиваться, но и готовы делиться своими знаниями и опытом. Только с их помощью может произойти трансформация школы за счет качественной адаптации и развития всего коллектива.

Культура само и взаимобучения несомненно поощряет педагогов, которые готовы брать на себя большую ответственность за результат, за желание сделать его более значимым. Поэтому руководству школы очень важно создать все условия для того, чтобы учителя смогли придерживаться концепции *life long learning* и постоянно работать над развитием своих компетенций, осваивать новейшие технологии и стратегии обучения и воспитания, «прокачивать» свои *soft и hard* навыки.

Таким образом, у самообучающейся организации появляется множество возможностей для оперативного реагирования на вызовы окружающего мира.

Вовлеченность команды позволит найти более эффективные способы для выполнения первостепенных задач. И, как правило, они лежат на стыке различных методик и стратегий. Обмен знаниями, опытом и успешными практиками, конечно же, отразится самым положительным образом на уровне креативности и инновационной деятельности школы.

А самое главное, когда каждый член педагогического коллектива понимает и чувствует, что в его профессиональный рост вкладываются, его личным развитием усиленно занимаются, руководство это направление контролирует и поддерживает, появляется личное понимание собственной ценности и значимости. Никто не хочет покидать такой коллектив, педагоги хотят учиться на работе и готовы дольше и качественнее осуществлять свою профессиональную деятельность.

Основываясь на свой практический управленческий опыт в роли заместителя директора по учебной работе, предлагаю модель непрерывного профессионального развития педагогов через подход «Lesson study». Этот аспект отражен в направлении «УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ И ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ» программы развития школы.

Приоритет
Профессиональное развитие и саморазвитие педагогов
Задача 1
Обеспечить непрерывное профессиональное саморазвитие педагогов через стратегию «Lesson study».
Задача 2
Создать в школе активную самообучающую среду для профессионального развития педагогов

ПРИОРИТЕЗАЦИЯ ПРИОРИТЕТА (по методу RICE)

<u>Reach</u> <u>/охват/</u>	<u>100%</u> <u>весь педагогический коллектив</u>	<u>Изменения коснутся каждого члена педагогического коллектива</u>
<u>Impact</u> <u>/влияние/</u>	«минимально» -6% «низко» 12% «средне» 24% «высоко» - 58%	<u>На основе модели «ADCAR» и плана реализации проекта внедряются изменения с успешным вовлечением большей части педагогического коллектива</u>
<u>Confidence</u> <u>/уверенность/</u>	«высокая достоверность» 100% «средняя достоверность» 80% «низкая достоверность» 50% «выстрел в темноте» - ниже 40%	<u>Администрация и команда по реализации проекта УВЕРЕННЫ и УБЕЖДЕНЫ в необходимости внедрения стратегии «Lesson study»</u>
<u>Effort</u> <u>/усилие/</u> <u>трудозатраты</u>	<u>Реализация приоритета рассчитана На один учебный год с сентября по май месяц включительно</u>	<u>В реализации приоритета задействована команда педагогов-лидеров</u> <u>Управление проекта - администратор</u>

$$\text{RICE} = \text{Охват} + \text{Влияние} + \text{Уверенность} + \text{Усилие}$$

$$\text{RICE} = 100\% + 58\% + 100\% + 9 \text{ месяцев}$$

Результаты аудита, отраженные в SWOT-анализе ПРШ показали различный уровень педагогов коллектива, значит, единый способ вовлечения в изменения будет неэффективен. Изменения в школе делают педагоги, поэтому необходимо поменять их представления. Для внедрения изменений нужен способ влияния на мотивацию и предпочтения педагогов для поддержки улучшения своей практики и повышения качества образовательного процесса. Таким способом станет проект *«Lesson study» - как стратегия профессионального развития педагогов»*.

В основу стратегии внесения изменений легла модель ADKAR - инструмент, нацеленный на индивидуальный уровень каждого участника. Эта уникальная особенность модели дала возможность планировать небольшие изменения, адаптировать план под педагогов, которые прочувствуют их в соответствии с уровнем своего личного восприятия.

На основе шаблона модели для структурированного отображения ключевой информации, разработан план действий. В нем отражен процесс оказания поддержки вовлеченных, который даст возможность педагогам быть сопричастными к изменениям, прочувствовать, что им делают лучше.

Первым мероприятием по внесению изменений на этапе **Понимания** стал проблемно-ориентированный педсовет *«Lesson study» - как подход к исследовательской деятельности педагога-практика*, где я представила коллективу результаты SWOT-анализа внутреннего аудита. Лейтмотив выступления: проблема в слабом профессиональном уровне части педагогов школы, что и является главным препятствием в повышении качества образовательного процесса. В мотивационной форме озвучена важность необходимых изменений. Презентована идея, цели проекта, представлена команда по реализации, ожидаемый результат, сроки. Даны объяснения, почему управление изменениями необходимо именно сейчас. Даны ответы на ожидаемые вопросы «Что не так с нашим преподаванием?», «Почему мы должны это делать?», «Что мне это даст?»

Для лучшего эмоционального восприятия информации обязательно приведу примеры рисков: снижение качества знаний, невозможность успешного прохождения личной аттестации, аттестации школы. Потеря ценных педагогов, не желающих преподавать в слабой образовательной среде. Усиление негативного настроения в педагогическом коллективе, слабый эмоциональный интеллект, низкая мотивация, проблемы с родителями и внешними контролирующими органами.

Для обмена информацией и мнениями создан общешкольный чат «Открытый микрофон». С начала внедрения и на протяжении всего проекта коллективу предоставлена возможность выражать свое мнение. Для тех, кто не готов общаться в открытом формате, можно будет обращаться к администрации и любому члену команды индивидуально. Для получения возможности погрузиться и насытиться нужной информацией - в учительской оформлен стенд «Lesson study», на школьном сайте и на соцстраницах школы откроются тематические рубрики.

На этапе выстраивания процесса Желание важно создать условия, при которых учителя захотят поучаствовать в этом процессе, осознают, какие преимущества по сравнению с другими они получают в процессе изменений. Чтобы у педагогов вызвать желание надо дать им возможность услышать, поучаствовать, попробовать, то есть затронуть чувственную сферу, «включить эмоции». Для анализа первичных ощущений и качества восприятия новой поступившей информации, определения уровня понимания сущности и идеи проекта проведено интервью и анкетирование педагогов. По результатам которых внесены коррективы в план мероприятий по реализации и ВШК. На организованной дискуссионной площадке при помощи оценочно-рефлексивных и проблемных вопросов составлен диалог о том, как педагоги живут в ощущении интеллектуального и эмоционального дискомфорта из-за неопределенности педагогической ситуации и желания выйти из неё, какие есть стратегии достижения результата, как разрешить выявленную проблему, через точно поставленную цель.

На этапе выстраивания процесса **Знание**, организуем интенсивный маршрут обучения о новых инструментах, необходимых в процессе преобразований. С этой целью мы с командой проведем серию мастер – классов, онлайн-вебинаров с участием тренера ЦПМ и педагога-исследователя со школы-гимназии. Подготовим необходимые ресурсы (рекомендации, памятки, инфографику, перечень специальной литературы и т.д.).

На этапе выстраивания процесса **Способность** проведем цикл практических мероприятий: практикум «Сбор и анализ документов посредством наблюдения», круглый стол «Роль рефлексивного мышления в исследовательской деятельности учителя» и семинар «Исследование действий» как стратегия повышения эффективности собственной деятельности педагога». Это даст возможность педагогам применить полученные знания, «обкатать» на практике в реальной учебной ситуации. Очень важно, чтобы учителя сами увидели и поняли, как это работает именно у них, до какого уровня навыка они уже дошли, что очень хорошо получается, а что «буксует».

Целью выстраивания процесса **Закрепления** станет «встраивание» полученных знаний и конструктивно-мыслительных навыков «Lesson study» в постоянную практику педагогов. Для обобщения полученного опыта, демонстрации лучших исследований и получения обратной связи организуем для педагогов районную НПК. На педсовете будут изучены результаты внедрения изменений, озвучены итоги школьного конкурса эссе «Профессиональная уверенность учителя в роли исследователя». Будет организована церемония награждения лучших педагогов совместно с ПС школы.

Для минимизации сопротивления и рисков сбоев процесса переходного периода на протяжении реализации будет вестись мониторинг включенности в проект. Маркерами станут - медленная адаптация к изменениям, негативный настрой отдельных коллег, активное сопротивление, отсутствие заинтересованности. Через вводное, промежуточное и итоговое анкетирование, интервью на каждом этапе изменений будем выявлять «проблемные группы» активного и пассивного сопротивления. Для ослабления и устранения сопротивления будем проводить с учителями разъяснительные мотивационные беседы, личные и групповые встречи, фиксировать любой успех, демонстрировать лучший опыт, оказывать поддержку, оснащать ресурсами.

Для невозможности отката полученного результата в план ВШК будут внесены изменения по результатам мониторинга проекта.

Самообучающаяся школа и её создание – это не готовый способ решения проблемы. Но это уникальный проект, который требует индивидуального подхода. Поэтому он будет охватывать все уровни управления в школе и команду в целом. Следовательно, очень важен серьёзный уровень подготовки на старте, усиленное профессиональное методическое сопровождение, постоянное отслеживание результатов, корректировка в процессе реализации.

Список используемой литературы

1. Информационно-методический журнал «Педагогический журнал» №2 (4), 2013.
2. Пит Дадли. Lesson study: руководство. www.lessonstudy.co.uk
3. www.uwlax.edu
4. Шульман Л. Эффективное преподавание, 2007.
5. Руководство учителя. Третий (базовый) уровень. Курсы повышения квалификации по Программе Кембриджского Университета, 2012. www.cpm.kz.
- 6 www.osakresource.kz

МЕТОДИЧЕСКОЕ ПОСОБИЕ ПО МОКРОМУ ВАЛЯНИЮ ЖИЛЕТА С РИСУНКОМ ИЗ ВИСКОЗНОЙ БУМАГИ

Козловская Наталья Юрьевна,

Педагог дополнительного образования, руководитель театра моды
«Томирис» г. Петропавловск КГУ «Областной центр творчества детей
и юношества»

Введение

Валяние жилета с применением вискозной бумаги и доработкой рисунка методом сухого валяния — это интересная и сложная техника, позволяющая создать уникальное изделие с авторским дизайном. В данном пособии мы разберем все этапы работы: подготовку материалов, создание лекал, раскладку шерсти, внедрение рисунка, процесс валяния и окончательную доработку.

1. Подготовка материалов

1.1. Материалы и инструменты

Шерсть (мериносовая 18-21 мкр, желательно кардочес или топс).

Вискозная бумага (готовые листы или созданная вручную).

Шелковая или вискозная ткань (для подкладки, если требуется).

Мыльный раствор (вода + оливковое или детское мыло).

Пупырчатая пленка (для подложки).

Шаблон из пленки или подложки под ламинат (увеличенный на 30–40% с учетом усадки).

Сеточка для валяния (или капрон).

Валик, массажер, пленка для скручивания (для ускорения)

Иглы для сухого валяния (№36, 38, 40 — для проработки деталей)

2. Создание шаблона и раскладка шерсти

2.1. Построение шаблона

Шаблон должен быть больше желаемого размера жилета на 30-40%, так как шерсть сильно усаживается при валянии. При создании лекала учитываем вытачки, линии проймы и горловины.

2.2. Раскладка шерсти

Первый слой – горизонтальная раскладка шерсти.

Второй слой – вертикальная раскладка.

Третий слой – диагональная раскладка (по желанию, для плотности).

Для прочности можно добавить волокна вискозы или шелка на плечевые и боковые швы.

3. Внедрение рисунка из вискозной бумаги

3.1. Технология создания вискозной бумаги для валяния

Вискозная бумага — это тонкое полотно из вискозных волокон, которое можно использовать для создания рисунков на войлоке. Она придает поверхности блеск, интересную фактуру и позволяет добиться эффекта акварельной росписи.

3.2 Материалы и инструменты

Вискозные волокна (можно купить в ленте или кардочесе).

Вода (теплая, но не горячая).

Кисть или губка (для распределения воды).

ПВА-клей (разбавленный, если нужна более плотная бумага или сахар).

Сеточка (капрон или москитная сетка).

Флизелин или пленка (для основы).

3.3 Процесс изготовления

3.4 Подготовка основы

Разложите пленку или флизелин на ровной поверхности.

Если хотите сделать бумагу с градиентом или узором, подготовьте разные цвета вискозы.

3.5 Формирование полотна. Раскладка.

Разложите тонким слоем вискозные волокна в одном

направлении (как паутину)

Добавьте второй слой перпендикулярно первому (если нужна более плотная структура).

Смачивание

Используйте теплую воду, распыляя ее пульверизатором или нанося губкой.

Аккуратно прижимайте рукой, чтобы равномерно намочить волокна.

Фиксация (по желанию)

Можно слегка сбрызнуть раствором ПВА (1 часть клея на 5 частей воды) для дополнительной прочности или 1 ложка сахара на полстакана воды.

Сушка

Оставьте на 12-24 часа до полного высыхания.

После высыхания осторожно снимите вискозную бумагу с основы.

4. Использование в валянии

Готовую бумагу можно разрезать, формировать узоры и внедрять в шерсть перед

мокрым валянием.

При смачивании водой она легко соединяется с шерстью, создавая плавные переходы цвета.

Для доработки можно использовать сухое валяние, добавляя детали.

Этот способ позволяет создать уникальные текстуры и узоры на войлоке. Если у тебя есть предпочтения по толщине или плотности, можно варьировать количество слоев вискозы и способ фиксации. Разложите вискозные волокна на пленке тонким слоем, формируя нужный рисунок.

Дайте высохнуть.

5. Внедрение рисунка в шерсть

Вискозную бумагу аккуратно разложите на раскладке шерсти.

Слегка прижмите ее руками, распылите немного воды.

Покройте сеткой и аккуратно начните уваливание, чтобы рисунок закрепился.

6. Мокрое валяние жилета

Смочите заготовку мыльным раствором, накройте сеткой и начните легкими движениями прижимать шерсть.

Постепенно увеличивайте давление, помогая соединить слои.

Переворачивайте изделие, равномерно валяйте с обеих сторон.

Уплотняйте проймы и края жилета, скручивая в рулон и прокатывая 200-300 раз.

Проверьте усадку. Когда волокна сцепились и полотно стало плотным, промойте изделие в теплой воде.

5. Доработка методом сухого валяния

После сушки уточните контуры рисунка с помощью игл для сухого валяния.

Добавьте детали, подправьте границы.

Если требуется, внесите корректировки цветом, используя дополнительные шерстяные волокна.

6. Финальная обработка

Прополощите жилет в слабом растворе уксуса (чтобы закрепить цвет).

Осторожно отпарьте утюгом через марлю.

Высушите на манекене или горизонтально, придав желаемую форму.

Заключение

Такой метод комбинированного валяния позволяет добиться интересного декоративного эффекта и уникального дизайна. Готовый жилет будет мягким, пластичным и комфортным в носке.

7. Рекомендуемая литература

Для углубленного изучения техники мокрого и сухого валяния, а также работы с вискозными волокнами рекомендую следующие книги:

Наталья Кондрашова – «Валяние: основные техники и секреты мастерства»
Подробное руководство по мокрому и сухому валянию, включая советы по созданию одежды и аксессуаров.

Лена Санина – «Войлок: секреты мастеров» Сборник мастер-классов от ведущих мастеров по валянию, полезный для понимания структуры войлока.

Катя Степанова – «Создание одежды из войлока» Практическое руководство по изготовлению войлочных изделий с выкройками и разбором процесса валяния.

Ольга Антропе – «Войлочная одежда: технология и дизайн» Фундаментальное пособие по созданию одежды из войлока, включая технические моменты усадки и раскладки.

ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ ИГРЕ НА ФОРТЕПИАНО ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Кокшарова О.Н., преподаватель фортепиано КГКП «Детская
музыкальная школа № 1» отдела образования по г. Усть-
Каменогорску управления образования ВКО

Қысқаша түсініктеме: Аталған мақала балалар музыка мектебінде инклюзивті білім беру тақырыбына арналған. Фортепиано сыныбындағы ерекше білім беруді қажет ететін оқушылармен жұмыс жасау тәжірибесі қамтылған. (церебральды сал ауруы бар балалармен). Берілген ұсыныс осындай балалармен жұмыс бастаған педагогтарға арналған.

Аннотация: Данная статья посвящена теме инклюзивного образования в условиях детской музыкальной школы. Обобщен опыт работы в классе фортепиано с учащимися с особыми образовательными потребностями (в частности с заболеванием ДЦП). Даны рекомендации для преподавателей, начинающих работу с такими детьми.

Түйінді сөздер: инклюзия, инклюзивті білім беру, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар, жеке көзқарас, әдістемелік ұсынымдар.

Ключевые слова: инклюзия, инклюзивное образование, дети с особыми образовательными потребностями, индивидуальный подход, методические рекомендации.

Образование и воспитание детей - один из наиболее важных вопросов, стоящих перед обществом, семьей, государством. Общество не может не замечать проблем, связанных с какой-либо его частью. Инвалиды, в особенности дети-инвалиды - не обуза, это одно из слагаемых современного, социального государства. Они являются напоминанием всем членам общества об ответственности за поддержание справедливости, мира и гармонии, к которым веками стремилось человечество.

Образовательная политика нашего государства в последние десять лет характеризуется повышением внимания к вопросам воспитания, обучения и развития детей с ограниченными возможностями здоровья. Казахстан, руководствуясь положениями Конвенций, деклараций и рекомендаций ООН, обязуется обеспечить право получения качественного образования всем без исключения детям, в том числе имеющим особые образовательные потребности в связи с проблемами здоровья и социальной адаптации.

Одним из вариантов решения этих проблем является развитие в Казахстане инклюзивного образования, нацеленного на вовлечение детей с ограниченными возможностями здоровья в образовательный процесс.

Еще совсем недавно незнакомое многим французское слово «**инклюзия**» (inclusife-включающий в себя) сегодня стало привычным не только для специалистов в области педагогики и психологии, но и для многих родителей, воспитывающих детей с особыми образовательными потребностями. Инклюзивное образование - наиболее передовая система обучения для таких детей, основанная на совместном обучении здоровых детей и детей с ограниченными возможностями здоровья. Инклюзивное образование, или включающее образование, основано на том, что все дети включены в общую систему образования и обучаются вместе со своими сверстниками, несмотря на свои физические, интеллектуальные или иные особенности.

Актуальность темы инклюзивного образования обусловлена необходимостью поиска и разработки средств и технологий обучения детей с ограниченными возможностями здоровья.

В данной ситуации дополнительное образование имеет большой потенциал и ему можно отвести роль пропагандиста и проводника образовательной инклюзии. Такая возможность вытекает из сущности самого дополнительного образования, а именно свободы выбора образовательной программы, отсутствия жестких критериев перехода от одной ступени образования к другой. Оно позволяет детям с особенностями психофизического развития выйти за пределы общества себе подобных, почувствовать себя равноправной и равноценной частью человеческого общества, лучше познать и развить свой личный потенциал.

Все чаще дети, требующие особой заботы, приходят в организации дополнительного

образования г. Усть-Каменогорска. Не исключением является Детская музыкальная школа № 1, где созданы все условия для развития таких детей. Музыка имеет огромное коррекционное значение в развитии памяти и речи, а игра на музыкальных инструментах развивает координацию движений и мелкую моторику. Систематические упражнения по тренировке движения пальцев наряду со стимулирующим массажем являются, по мнению многих ученых, «мощным средством повышения работоспособности головного мозга». При этом не обязательно добиваться высоких результатов при обучении в музыкальной школе. Важно дать ребенку эмоции в посильной игре на музыкальном инструменте.

Анализируя практику последних лет, можно сказать, что в нашу школу поступали и учатся в ней дети, страдающие ДЦП и аутизмом.

Прежде, чем обучать детей с диагнозом ДЦП, педагогу нужно знать, что же такое детский церебральный паралич. ДЦП - это заболевание, вызывающее нарушение двигательной активности и неестественное положение тела. Возникает оно в результате поражения мозга до рождения ребенка, во время родов или в младенческом возрасте. Поражается не весь мозг, а главным образом отделы, управляющие движением. Нарушенные функции мозга не восстанавливаются, но и не ухудшаются.

Такой ребенок при обучении нуждается в особой помощи. Все занятия имеют гибкую структуру, но в своей основе она включает познавательный материал и психотерапию. В процессе занятий следует помнить, что усвоение учебного материала параллельно должно формировать коммуникативные качества, обогащать эмоциональный опыт, активизировать мышление, проектировать двигательные акты и общественное взаимодействие, формировать личностную ориентацию.

Каждый ребенок с ДЦП имеет свои специфические отклонения в развитии. Поэтому, чтобы приступить к планированию, необходима консультация врача, либо беседа с родителями. Именно врач или родители подскажут, что ребенок испытывает при необходимости совершить тот или иной комплекс движений, укажут границы физических возможностей и параметров движений. Только после этого становится возможным определить цели учебного года и выбор средств для их достижения.

Обучение на любом музыкальном инструменте – это новый вид деятельности для любого поступившего в музыкальную школу, тем более для детей требующих особой заботы. Следует отметить, что образование человека с ограниченными возможностями здоровья - глубоко индивидуальный и специфический процесс. Педагог находится в непрерывном творческом поиске индивидуальных методов, форм, средств, создании и реализации индивидуальных специальных образовательных технологий, которые максимально эффективно помогают ребенку.

Как показывает опыт, использование нетрадиционных индивидуальных методов и средств побуждает в ребенке интерес к самостоятельному творчеству, раскрепощает. Помогает детям избавиться от комплекса «я не умею», «у меня не получится», «я сделаю неправильно». Они начинают работать смелее, увереннее, независимо от степени их способности.

Проводимая в школе входная и итоговая диагностики музыкально-эстетических способностей детей с особыми образовательными потребностями показали положительные результаты в развитии всех психических процессов, включая внимание, память, восприятие, мышление, речь; в коррекции психомоторных реакций и психоэмоциональной сферы ребенка.

Все эти наблюдения и опыт работы музыкальной школы по обучению детей, требующих особой заботы, позволили сформулировать некоторые **рекомендации для преподавателей:**

- прежде всего необходимо знать сущность данного нарушения здоровья ребенка, обязательно провести предварительную беседу с родителями, узнать особенности развития ребенка и его возможности;
- занятия должны иметь подробный план, гибкую структуру, индивидуальный подход к ребенку;
- ребенок с ДЦП первое время занятий не может привести в движение необходимый палец, не подвигав прежде всеми пальцами; это влияет на крайне медленный темп исполнения;
- мышечная память развита слабо, поэтому уже выученный нотный текст достаточно долго может исполняться в различных аппликатурных комбинациях;

- в первые годы обучения бывает невозможно исполнение музыкальных произведений двумя руками, а игра попеременно двумя руками тормозится при переходе мелодии от одной руки в другую;

- такой ученик вряд ли научится играть на фортепиано и одновременно смотреть в ноты;

- ребенок с ДЦП имеет небольшой объем мышечной памяти двигательных комбинаций, что можно компенсировать за счет логической, зрительной, тактильной видами памяти;

- искаженные мышечно-моторные реакции у детей с ДЦП нарушают ощущение метрической и ритмической пульсации, тормозят ее развитие;

- будьте последовательны, двигайтесь от простого к сложному, от одного навыка к другому;

- сделайте разнообразными занятия, каждый раз вносите новые элементы;

- будьте терпеливы и внимательны, дети не учатся непрерывно и нуждаются в отдыхе;

- будьте выразительны, эмоциональны, меняйте интонацию голоса. Говорите тихо, но внятно;

- ребенок не будет бороться и преодолевать трудности там, где не пережил ситуацию успеха, где не уверен в ее повторении; учитывая своеобразие возможностей создавайте на уроке «ситуацию успеха»;

- сохраняйте уверенность в себе; помните, что все дети откликаются на заботу, любовь, внимание.

Особенности педагогической деятельности с детьми, имеющими ограниченные возможности здоровья, заключается в том, что только профессиональных знаний и умений недостаточно для преодоления встречающихся трудностей в воспитании и обучении данной категории детей. Решающее значение имеет личностная готовность к осуществлению педагогической деятельности с детьми, требующими особой заботы. Ценными качествами педагога в данном случае выступают гуманизм, высокая нравственность, эмпатия. Сформированность у педагога высоких нравственных ориентаций и ценностей помогает осуществлять задачи гуманистической педагогики.

Обобщая вышесказанное, следует отметить, что деятельность педагога по обучению и воспитанию детей с особыми образовательными потребностями может быть эффективной при высоком уровне профессиональной подготовленности педагога и его личной готовности.

Список литературы:

1. Евдокимова Л.В. Помощь инвалидам-помощь всему обществу//Дополнительное образование и воспитание. – 2017. - № 11. - С.35-39.

2. Тюрина И.М. Интегрированное обучение детей с ограниченными возможностями здоровья в учреждении дополнительного образования // Внешкольник. – 2017. - № 1. – С. 22-24.

3. Филимонова О.П. Особенности педагогической деятельности с детьми с особыми образовательными потребностями//Дополнительное образование и воспитание. – 2017. - № 6. –С. 33-34.

4. Интернет-ресурс: <https://sites.google.com/site/nadomnoeobucenie/ucitelam/dcp>

5. Интернет-ресурс: <http://инфо-дети.рф/uchebnye-materialy/predmety/muzyka/850-neobkhodimye-znaniya-dlya-obucheniya-igry-na-forte-piano-rebenka-s-diagnozom-dtsp-detskij-tserebralnyj-paralich>

МОТИВИРУЮЩИЕ ФАКТОРЫ ОБУЧЕНИЯ ИГРЕ НА ФОРТЕПИАНО ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

**Кошкарбаева Индира Аскаровна,
педагог по классу фортепиано Детской школы искусств г. Конаева
Алматинской области**

В последние годы понятие «Учебная мотивация» становится всё более важным, так как многие исследования показывают, что мотивация значительно влияет на успехи в обучении. Мотивация помогает ученику быть более активным, ориентированным и подкрепленным в учебной деятельности, что напрямую влияет на процесс обучения и его результаты.

У каждого человека с самого начала существует стремление к успеху и избегание неудач, и это становится важной мотивационной силой его поведения.

Факторы, влияющие на формирование мотивации, можно разделить на две группы:

1. **Объективные:** включают влияние социальной среды, семьи и школы.
2. **Субъективные:** касаются возрастных и личностных особенностей ученика.

Обучение игре на фортепиано помогает развивать у детей такие важные качества, как внимание и память. Фрэнк Уилсон, клинический доцент неврологии в медицинской школе Калифорнийского университета, утверждает, что «активное обучение игре на музыкальном инструменте развивает всю нейронную и двигательную систему мозга».

Положительные эффекты музыки для детей:

1. Музыка повышает биологическую жизнеспособность человека.
2. Имеет предсказуемые стадии развития.
3. Способствует укреплению когнитивных систем: пространственного восприятия, аналитических, математических и творческих способностей.
4. Влияет на эмоциональные системы, включая эндокринную и гормональную систему, улучшая социальное взаимодействие, навыки общения и восприятие культурных ценностей.
5. Развивает перцептивно-моторные навыки, включая слух, координацию движений и управление временем.
6. Укрепляет систему реагирования на стресс и улучшает иммунный ответ.
7. Способствует развитию памяти, внимания и концентрации.

Таким образом, обучение игре на фортепиано — важная часть познавательной деятельности детей, которая имеет значительное влияние на их личностное и социальное развитие.

Для исследования факторов мотивации было проведено анкетирование среди 24 учащихся музыкальной школы в возрасте от 7 до 8 лет (10 мальчиков и 14 девочек). В ходе анализа данных опроса мотивационные факторы были разделены на два типа: факторы, связанные с ребёнком, и факторы, связанные с учителем.

Фактор учителя играет важную роль в выявлении и подтверждении способностей ребёнка. Если ученик чувствует удовлетворение от своих успехов, это мотивирует его к усердному обучению. Когда учитель хвалит ребенка, этот положительный опыт укрепляет мотивацию.

Потребность в самоуважении — одна из основных потребностей каждого человека. Когда самооценка ученика находится под угрозой, он стремится её защитить. Например, дети часто испытывают тревогу перед уроками, особенно если они чувствуют, что могут быть раскритикованы. Такая тревога может мешать сосредоточиться на занятиях.

Внешние и внутренние факторы мотивации: В опросе было выявлено, что внешние факторы (например, похвала от учителя или родителей) оказывают большее влияние на мотивацию детей, чем внутренние. Однако не стоит забывать о важности внутренних факторов — любознательности и стремления к самосовершенствованию. Маленькие дети обычно проявляют сильное любопытство, а к среднему школьному возрасту на первый план выходит внешняя мотивация, например, стремление к одобрению со стороны учителей и сверстников.

Дети начальной школы начинают активно использовать социально-сравнительные рассуждения, оценивая свои успехи по сравнению с другими. Это может вызвать у ребёнка

чувство тревоги или неуверенности, особенно если его самооценка низкая.

Если обучение на фортепиано является лишь способом удовлетворить требования родителей или учителей, это может снизить радость от занятий и не способствовать долгосрочному развитию ребёнка. Поэтому важно учитывать как внутренние, так и внешние мотивационные факторы при обучении.

Учителям и родителям стоит задуматься о своём подходе к обучению и воспитанию, чтобы помочь детям укрепить позитивную самооценку и преодолеть тревогу, связанную с учебным процессом.

Заключение: Успех в обучении играет ключевую роль в мотивации учащихся. Ученики, которые редко переживают успех, теряют интерес к учебе. Важно, чтобы родители и учителя оказывали своевременную поддержку, чтобы дети могли преодолевать трудности и находить радость в обучении.

Список литературы:

1. Журнал «Исследования в образовании».
2. Фрэнсис Э.Дженсон «Мозг подростка. Спасительные рекомендации нейробиологов для родителей и тинейджеров».
3. Пань Янь «Обсуждение мотивационных вопросов обучения детей игре на фортепиано».

ПРИМЕНЕНИЕ НАВЫКОВ ВИЗУАЛИЗАЦИИ НА УРОКАХ ИЗО, КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ УЧЕБНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ

Кравченко Валентина Валерьевна,
учитель изобразительного искусства КГУ «Школа-центр
дополнительного образования № 19» отдела образования по городу
Усть-Каменогорску УО ВКО

Аңдатпа: білім алушылардың оқу-танымдық құзыреттілігін, оның ішінде креативтілікті қалыптастыру қазіргі қоғамның басымды міндеті болып табылады. Осы міндеттерді шешу үшін оқытудың жаңа формалары мен әдістерін іздеу қажет. Оқу-танымдық құзыреттілікті қалыптастыру тиімділігін арттыру оқытудың белсенді әдістерін пайдалану арқылы, оның ішінде интеллект карта, ЖИПТО алаңы, скрайбинг, кластер сияқты визуализацияның заманауи тәсілдерін пайдалану арқылы мүмкін. Бұл тәжірибені алдағы уақытта білім алушылардың пәндік дағдыларын қалыптастыру үшін әртүрлі бағыттағы мұғалімдер пайдалана алады.

Жетекші идея: білім беру үрдісінің тиімділігін арттыратын шарт ретінде оқытудың инновациялық әдістерін енгізу.

Тезистер: креативтілікті, оқытудың белсенді формаларын, инновациялық оқыту амалдарын, сыни ойлауды дамыту технологияларын дамыту.

Аннотация: формирование у обучающихся учебно-познавательных компетенций и креативности в том числе, является приоритетной задачей современного общества. Для решения данных задач необходим поиск новых форм и методов обучения. Повысить эффективность формирования учебно-познавательных компетенций возможно через активные методы обучения, в том числе через использование современных способов визуализации, таких как интеллект карта, поле-жипто, скрайбинг, кластер. Данный опыт в дальнейшем может быть использован учителями разных направлений для формирования предметных навыков у обучающихся.

Ведущая идея: внедрение инновационных методов обучения как условие повышения эффективности образовательного процесса.

Тезисы: развитие креативности, активные формы обучения, приемы инновационного обучения, технологии развития критического мышления.

Каждый педагог стремится к тому, чтобы обучающиеся хорошо усвоили учебный материал, используя для этого на уроке всевозможные формы, методы и приемы на уроке. Но при этом уровень остаточных знаний зачастую оказывается сравнительно не большим.

Из причин можно выделить:

1. Большой объем получаемой учебной информации;
2. Низкая учебная мотивация;
3. Поверхностное восприятие информации;

Таким образом **возникает противоречие** между стремительно растущим объемом ЗУН, необходимостью обработки учебной информации и уровнем ее усвоения обучающимися, без овладения учебно-познавательными компетенциями.

Задача педагога – создать условия для формирования ключевых компетенций, в том числе научить учиться и качественно перерабатывать информацию.

Ключевые компетенции являются устойчивыми к изменениям в обществе, что в дальнейшем позволит выпускникам школы продолжить дальнейшее обучение, обучаться в течение жизни, и при необходимости не бояться сменить профессию. Креативность как составляющая учебно-познавательной компетенции, является механизмом, позволяющим формировать гибкое адаптивное мышление, актуальное в условиях изменений.

Как развивать креативность в детях? Как научить ребенка так, чтобы он запомнил? Чтобы ребенок, особенно младшего школьного возраста, что-то запомнил, ему нужно показать это, а не рассказать. Поэтому современные учителя заботятся о том, как визуализировать материал.

Преимущества визуализации в обучении

Визуализация

- помогает обучающимся правильно анализировать информацию, а также способствует усвоению больших объемов информации;
- помогает систематизировать информацию, запоминать последовательность процессов и событий:
- способствует творческому поиску;
- дает возможность связать полученную информацию в целостную картину о том или ином явлении или объекте;
- помогает быстро охватить большой объем информации;
- способствует развитию креативности, через изложение материала в увлекательной, запоминающейся форме.

Мой научно-педагогический эксперимент основывался на повышении качества усвоения учебного материала посредством применения методов визуализации.

Цель идеи: создать условия для развития креативности и учебно- познавательных компетенции обучающихся посредством технологии визуализации на уроках ИЗО.

Задачи:

Изучить формы и методы визуализации.

1. Внедрить на уроках ИЗО разнообразные формы и методы работы с информацией, способствующие развитию креативности и учебно-познавательных компетенций обучающихся, повышению качества образования;

2. Проанализировать результативность использования приемов визуализации.

Новизна опыта заключается в том, что в эпоху цифровизации образования, метод визуализации выходит на новый уровень применения.

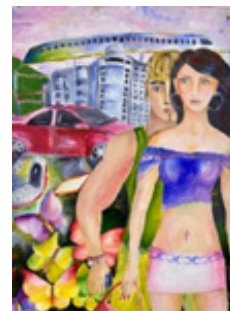
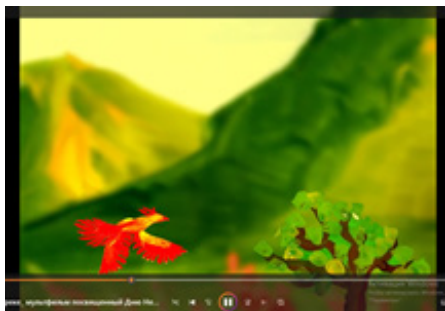
Технология опыта

Рассмотрим применение современных методов визуализации, как фактор развития креативности и учебно-познавательных компетенций.

Для формирования учебно-познавательных компетенций необходимы современные технологии организации учебно-воспитательного процесса.

Считаю, что для формирования учебно-познавательных компетенций и креативности наиболее результативными являются следующие формы и методы визуализации: лента времени, кроссенс, интеллект-карта, скрайбинг, ЖИПТО.

Лента времени позволяет получить визуальную картинку о том, как в хронологии развивалось какое-либо событие. Ленту времени на уроке ИЗО я использую при изучении темы «Казахстан- прошлое, настоящее, будущее». Также с детьми на уроке ИЗО, при использовании данной методики мы приняли участие в создании мультфильма «Легенда о Байтереке»

Кроссенс - это головоломка нового поколения, позволяющая проводить ассоциации между изображениями. Использование приема кроссенс на уроках способствует формированию креативности, сотрудничества, коммуникации и критического мышления обучающихся.

Кроссенс на уроке я применяю:

1. при определении темы и цели урока;
2. при изучении нового материала, в качестве постановки проблемной ситуации;
3. при закреплении и обобщении изученного материала;
4. при подведении итога работы на уроке в качестве рефлексии.

(декоративно-прикладное искусство)

Интеллект-карта (ментальная карта, диаграмма связей, карта мыслей, ассоциативная карта, mind map) — это графический способ представить идеи, концепции, информацию в виде карты, состоящей из ключевых и вторичных тем. Это хороший инструмент для структурирования, осмысления и запоминания больших объемов информации. Например, при использовании темы «Декоративно прикладное искусство» или «Виды и жанры изобразительного искусства»

Скрайбинг (от английского «scribe» – набрасывать эскизы или рисунки) – это визуализация информации при помощи графических символов, просто и понятно отображающих ее содержание и внутренние связи. Как правило, иллюстрируются ключевые моменты рассказа и взаимосвязи между ними. Учителя шутят, что именно методом скрайбинга пользовались доисторические люди, ведь еще до появления языка они общались с помощью рисунков.

На уроках ИЗО это может быть применимо в виде комикса. Задание нарисовать рассказ принимается детьми очень позитивно и способствует развитию креативного мышления.

Как превратить ребят из пассивных участников в активные субъекты образовательного процесса? Применение технологии ЖИПТО на уроках ИЗО позволило решить этот вопрос.

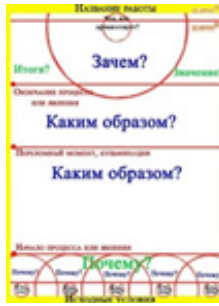

Жипто – это настольная, интеллектуально-творческая игра преследования. При этом в отличие от настольных игр сходного содержания, ЖИПТО имеет богатый потенциал для интеллектуально-творческого развития детей, который реализуется через разработку

содержания игровых полей, переосмысление учебного материала его представление в образно-художественном исполнении.

Для проведения уроков были разработаны поля по темам которые содержат:

1. виды контроля знаний;
2. изучаемый материал в символично-знаковой системе. На данном участке поле есть смысловые рисунки, числовые значения, термины;
3. препятствия, которые мешают учащимся усвоить данный материал. При работе с незаполненным полем учащиеся записывают на поле что хотят узнать, что знают и считают наиболее важным.
4. дополнительный материал, который может быть изучен на уроке, а можно и дать как дополнительное задание на дом. Сам урок сопровождается демонстрацией флипчартов, презентацией, флэш-анимацией, онлайн - уроков, фильмов.

Для закрепления и повторения материала, обучающиеся используют уже проработанные поля, где каждый сантиметр несёт информацию.

Результативность внедрения методики

В результате внедрения педагогической идеи, повысился интерес к изучению предмета и качество усвоения учебного материала, посредством включения

обучающихся в различные виды творческой деятельности возрос их творческий потенциал, повысилось качество знаний и умений в процессе творческих решений и как следствие, возросла результативность участия обучающихся в творческих конкурсах.

Таким образом, применение визуальных техник на уроках **позволило выявить ряд преимуществ:**

1. способ визуализации подачи информации позволил активизировать различные каналы восприятия и способствовал повышению внимания и росту активности учащихся на уроке;
2. урок с применением современных методов визуализации становится более ярким и интересным, тем самым повышается мотивация к учебе;
3. создание креативной среды в результате применения эффективных методик визуализации позволяет формировать ключевые компетенции у обучающихся.

Считаю, что применение технологии визуализации не только помогает лучшему усвоению содержания материала, но и вносит творческое начало в процесс обучения.

Ключевым преимуществом моего опыта является его доступность и технологичность: любой учитель на своих уроках может использовать представленные формы и приемы визуализации.

Перечень используемых источников:

1. Анашкина, И.В. Активные и интерактивные формы обучения– Тамбов: Изд-во ООО Орион, 2011.
2. Шумова, И. В. Активные методы обучения как способ повышения качества профессионального образования [Текст]: // Педагогика: традиции и инновации: материалы междунар. заоч. науч. конф. (г. Челябинск, октябрь 2011 г.).
3. Г.В. Томский «Об использовании Жипто для публичной дипломатии и имиджевой политики Казахстана» <https://cyberleninka.ru/article/n/ob-ispolzovanii-zhipto-dlya-publichnoy-diplomatii-i-imidzhevoy-politiki-kazahstana>
4. Е.А.Стадник «Технология «Скрайбинг» в образовании» <https://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/materialy-mo/2020/02/28/tehnologiya-skaybing-v-obrazovanii>

РАЗВИТИЕ ЦЕННОСТНО-СМЫСЛОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У ДЕТЕЙ В ДОПОЛНИТЕЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Красноштанова Наталья Викторовна
педагог дополнительного образования
ГКП «Дворец школьников им.М.Утемисова» акимата г.Астаны

Аннотация.

Мақала қосымша білім беру арқылы балалардағы құндылық-семантикалық құзыреттілік саласын зерттеуге, табысты әлеуметтенудің жүйелік-кешенді тәсілі негізінде модель құруға арналған педагогикалық тәжірибені сипаттайды. Зерттеудің практикалық материалы- Астана қаласы, М. Өтемисов атындағы оқушылар сарайы, Ақмола облысы «Балалар-жасөспірімдер шығармашылық орталығы» КММ (Балкашино ауылы) базасында «Балалардағы құндылық-семантикалық құзыреттілік Азбукасы» авторлық бағдарламасын сынақтан өткізу нәтижелері ұсынылған.

Түйінді сөздер: құндылық, құзыреттілік, әлеуметтену, бейімделу.

Статья представляет собой описание педагогического опыта, посвященного изучению сферы ценностно-смысловых компетенций у детей средствами дополнительного образования, созданию модели на основе системно-комплексного подхода для успешной социализации. Представлен практический материал - результаты апробации авторской программы «Азбука ценностно-смысловых компетенций у детей» ГКП «Дворец школьников им. М. Утемисова» акимата г.Астаны, на базе КГУ «ЦДЮТ» Акмолинская область (с.Балкашино).

Ключевые слова: ценность, компетенции, социализация, адаптация.

Обращение к формированию ценностей подрастающего поколения является одним из важных принципов государственной политики в области образования Республики Казахстан. Большое значение в реализации данных задач по формированию ценностно-смысловых компетенций у детей отводится сфере дополнительного образования.

Одной из важных проблем детских объединений организаций дополнительного образования заключается в том, что во взаимоотношениях участников коллектива на первоначальных этапах их взаимодействия отсутствует желание договариваться уступать друг другу, находить компромиссы, основываясь не на личных интересах, а на ценностях и смыслах общепринятых, понимать и применять эмоциональные состояния других членов коллектива. Решение обозначенной проблемы - создание условий для ценностно-смысловых компетенций у ребенка, его способностей; комфортной среды общения для детей; взаимодействие с семьей для обеспечения полноценного развития ребенка. Актуальность данного вопроса способствовала разработке образовательной программы «Азбука ценностно-смысловых компетенций у детей».

Цель: разработка и внедрение методик, направленных на формирование ценностно-смысловых компетенций через системное использование игр и упражнений на основе задач: расширение знаний об окружающем предметном мире, природной и социальной среде; обучение начальными знаниями о себе, о природном и социальном мире, в котором он живет; элементарными представлениями о природной и социальной среде; развитие основных психических функций, необходимых для успешной социальной адаптации (внимание, память, мышление и т.д), коммуникативной компетентности; воспитание у детей положительного отношения к себе как к личности и окружающему миру.

Методологическую основу составляют теоретические положения и методические установки: М.А.Абсатова, А.С.Амирова, Т. Иманбекова, В.В.Новикова.

Реализация программы включает в себя этапы:

- изучение теоретических основ формирования ценностно-смысловых компетенций у детей;
- разработка образовательной программы дополнительного образования «Азбука ценностно-смысловых компетенций у детей»;
- внутренняя апробация программы на уровне организации образования, сбор данных, корректировка программы;
- внешняя апробация программы, акт о внедрении работы в образовательную деятельность;

-обобщение педагогического опыта.

На этапе разработки образовательной программы, основываясь на теоретических аспектах по данной проблеме, определены формы, методы, виды деятельности, инструменты, использованные для сбора и анализа данных.

Форма реализации представленного опыта – занятия, включающие в себя развивающие упражнения, учебные и игровые задания.

Методы: словесно-наглядный, практический через сказкотерапию.

Виды деятельности: беседы, дискуссии, в которых обучающиеся в доступной форме знакомятся друг с другом и учатся строить новые отношения со сверстниками и взрослыми; практические задания (упражнения, логические задачи, ребусы и головоломки, рисуночные (М.А.Панфиловой) и проективные методики (С. Панченко); игровые и двигательные упражнения (сюжетно-ролевые игры, командные игры, упражнения релаксационного характера и др.). Преимущество занятий состояло в том, что постоянный герой занятия – сказочный персонаж, от лица которого задаются проблемные вопросы, с ним проводятся обучающие диалоги, беседы, упражнения.

Способы проверки выявления результативности уровня освоения образовательной программы для детей «Азбука ценностно-смысловых компетенций у детей» диагностический *инструментарий*: вводная диагностика (на начало учебного года), промежуточная диагностика (на начало II полугодия), итоговая диагностика (на конец учебного года) согласно критериев: безопасное поведение; знание явлений, природы; знание явлений общественной жизни; формирование пространственного представления; знание свойств предметов; графические навыки; чистота и грамотность речи; изготовление поделок; коммуникативные навыки в социуме; самооценка себя и своих действий.

Вводная диагностика на этапе внутренней апробации программы 2021-2022 учебного года показала следующие показатели согласно критериям: низкий уровень – 70% обучающихся, средний – 30% обучающихся, высокий – 0., уровень освоения программы 39%

Обучаемые не проявляли интереса к правилам вежливости, дружеских взаимоотношений, не использовали пространство общения и коллективного слушания, не были знакомы с информацией в познании мира и себя

В результате изучения программы осуществлялось систематическое накопление обучающимися знаний и навыков в социальной сфере: создавать позитивный фон в группе, иметь знания об обитателях планеты, выражать отношение к определенным образам, инициировать и завершать беседу, формировать оценочное отношение к поступкам.

Итоговая диагностика (на конец учебного года): низкий уровень – 10% обучающихся, средний – 30% обучающихся, высокий – 60%, уровень освоения программы – 80%

Полученные данные требовали доработки образовательной программы, корректировки не только содержания практических занятий, но и в концепции их проведения. Анализируя диагностические данные, выявлен наиболее высокий уровень по критериям, касаемо знаний об окружающем мире, социуме, дети охотно рассуждали на тему дружбы и вежливости. Но в моменте выполнения тех или иных практических занятий обучающиеся слабо проявляли коммуникативные навыки, не желали друг другу уступать или проявляли неуверенность в своих действиях, что подтвердилось низкими количественными показателями по критериям: «коммуникативные навыки», «самооценка».

По результатам корректировки программы в концепцию проведения занятия были внесены изменения: в ролевых играх, театрализованных представлениях, сюжетных действиях ключевой фигурой занятия становятся не сказочные персонажи, а преимущественно сами дети, которые не только познают окружающий мир, но и учатся управлять собой и своими эмоциями.

Полюбившимися формами деятельности стали тренинговые активности, где через различные сюжетные линии, дети преобразуются героями вымышленных ситуаций: игра-путешествие «По волнам дружбы» (участникам тренинга необходимо решить множество заданий на сплочение и единение команды, чтобы спасти формулы дружбы); ролевая игра «В гости к апашке и аташке» (дети отправляются в «аул», чтоб лучше усвоить традиции и обряды казахского народа, узнать все секреты и мудрости из уст старшего поколения через пословицы и эпосы), интерактивная лаборатория «Воздух и его свойства» - на

протяжении всего занятия дети проводят настоящие опыты и эксперименты, осваивая познавательную деятельность.

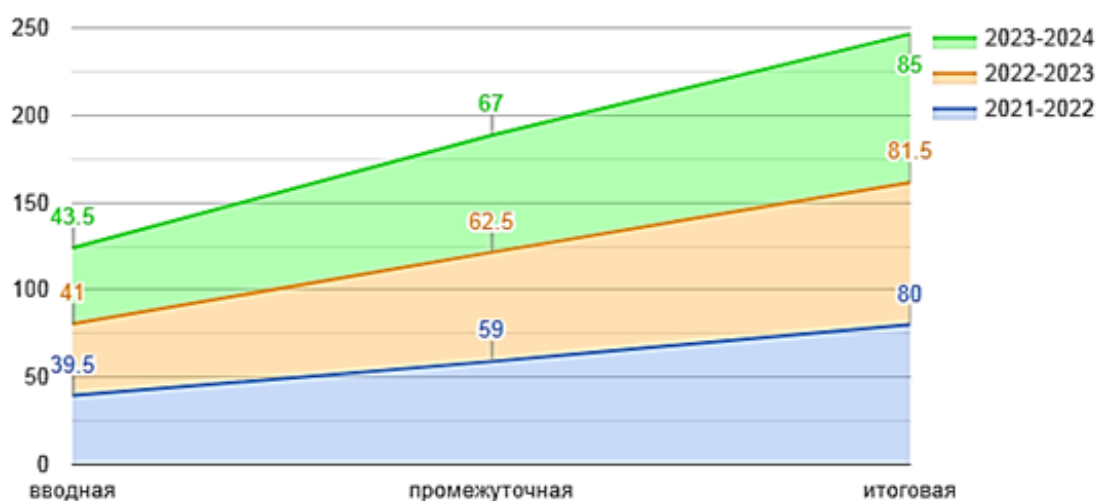
Работа с родителями также стала одной из приоритетной задачей, так как только в тесном сотрудничестве триады «ребенок-педагог-родитель» возможен высокий результат совместной деятельности. В программу включены положения о проведении совместных мероприятий с родителями на уровне объединения: творческие проекты, акции. Так наиболее яркими мероприятиями стали: конкурс-инсталляция «Моя семья», где все участники образовательного процесса во время совместного занятия конструировали своими руками поделки, коллажи, оформив затем в учебном кабинете выставку; фото-челлендж «Вместе весело шагать» предполагал обмен-эстафету между участниками самыми забавными совместными фотографиями; «Марафон добрых дел» стал традицией совершать добрые дела и поступки на протяжении всего учебного года: помощь приюту животных, одиноким пенсионерам, семьям, оказавшимся в социально- уязвимой ситуации и т.д.

Разработана и систематизирована картотека КТД: комплекс развивающих и сюжетно-ролевых игр, упражнений, бесед, положения творческих проектов по разделам программы.

Помимо коллективных заданий в соответствии с индивидуальными способностями обучающиеся выполняют самостоятельные краткосрочные задания: упражнения на внимательность, рисуночные тесты, работу с сюжетными картинками.

Диагностика обучающихся по результатам за последующие два года выявила следующие количественные показатели:

Результативность обучаемых за 2021-2024 гг.

Уровень прироста показателя итоговой диагностики за данный период составляет 3,5%, что подтверждают эффективность и уникальность данной программы.

Для подтверждения представленных данных в 2023-2024 учебном году была создана площадка для внедрения педагогического опыта на базе КГУ «ЦДЮТ» Акмолинская область (с.Балкашино). По результатам внешней апробации программы коллегами предоставлены следующие количественные показатели: вводная диагностика (начало учебного года) – 40,1 %; промежуточная диагностика (начало II полугодия) - 62,5 %, итоговая диагностика (конец учебного года)- 80,1 %. Из 10 обучающихся, на момент завершения освоения программы, продемонстрировали низкий уровень: 0 обучающихся, средний уровень: 1 обучающийся, высокий уровень: 9 обучающихся. Анализ работы доказал, что использование модели ценностно-смысловых компетенций дает положительные результаты: прослеживается положительная динамика (с 40,1% до 81,1%) в развитии способностей у обучающихся видеть и понимать окружающий мир, ориентироваться в нем, распознавать и оценивать различные ситуации в окружающей среде. ИПО успешно внедрен и реализуется в педагогической деятельности КГУ «ЦДЮТ» с.Балкашино.

На основании представленного педагогического опыта педагогам рекомендуется: системное использование игр и упражнений на занятиях для расширения знаний об окружающем предметном мире, природной и социальной среде; адаптация творческих заданий, тренингов активностей по уровню обучающаяся; активное вовлечение родительской общественности к совместному участию и проведению проектов, интерактивных игровых программ; организация площадок для диалога и обмена опыта с коллегами других организаций дополнительного образования.

Заключение. Внедрение образовательной программы «Азбука ценностно-смысловых компетенций у детей» способствует созданию комфортной среды общения для детей; взаимодействию с семьей для обеспечения полноценного развития ребенка. Полученные данные подтвердили, что используемая методика программы, направленная на формирование ценностно-смысловых компетенций через системное использование игр и упражнений, улучшает результаты по развитию основных психических функций, необходимых для успешной социализации детей.

Перечень использованных источников.

1. Абсатова М.А. Научно-теоретический анализ понятия «поликультурное воспитание» / М.А. Абсатова // Вестник Казахского национального педагогического университета им. Абая. — 2007. — №4.

2. Амирова А.С. Нравственное воспитание детей старшего дошкольного возраста средствами казахской детской литературы: Дис. . канд. пед. наук / А.С. Амирова. Алматы, 1994.

3. Иманбеков Т. Использование народных игр в учебно-воспитательной работе в детских учреждениях (5-7 лет): Дис. . канд. пед. наук/ Т. Иманбеков. Талдыкорган, 1995.

4. Новиков В.В. Этнопедагогические основы формирования социальной компетентности детей старшего дошкольного возраста и младшего школьного возраста: Дис.канд. пед. Наук / В.В.Новиков. -Смоленск, 2004.

ПОДГОТОВКА ЮНОГО ПИАНИСТА К ВЫСТУПЛЕНИЮ НА СЦЕНЕ

**Куропаткина Ирина Андреевна, преподаватель по классу
фортепиано
КГКП «Детская музыкальная школа №1» отдела образования по
городу Усть-Каменогорску управления образования ВКО**

Аннотация. В статье обобщается и систематизируется опыт психологической подготовки к выступлению на сцене ученика-пианиста, с последующими рекомендациями на основе личного педагогического опыта.

Мақалада – жас орындаушының сахнада өнер көрсетуге психологиялық дайындық тәжірибесі жинақталады және жүйеленеді.

Ключевые слова: сценическое волнение, пианист, выступление.

Түйінді сөздер: сахналық толқу, пианист, орындау.

Данная тема актуальна, поскольку, как показывает практика, в выступлениях учащихся на сцене требуется решать проблему преодоления сильного волнения, которое испытывает большинство исполнителей - будь то классный концерт, экзамен, родительское собрание или конкурсы различного уровня.

Выступление на сцене - это особая форма музыкальной деятельности, напряженного труда педагога и ученика, к которому ведут регулярные занятия. Планомерная подготовка к игре на сцене воспитывает в ученике волю, выдержку, сосредоточенность, тренирует внимание.

Неоценимую помощь в становлении характера начинающего пианиста, определении его возможностей и интересов, наряду с педагогом, могут оказать родители, мотивируя его к преодолению трудностей, упорным домашним занятиям, когда важна их поддержка, которая укрепит веру ребенка в свои силы.

Репетиции, в условиях, приближенных к концерту, помогают снизить эмоциональную напряженность во время подготовки учащегося к выступлению на сцене. Такие репетиции должны проходить с полной ответственностью и отдачей.

Волнение будет больше, если произведение, исполняемое на сцене, не доучено.

Выход на сцену всегда связан с изменениями в организме, типичными для любой стрессовой ситуации. В коре головного мозга происходят несдерживаемые процессы. В поведении появляется суесть, внимание рассредоточено, тревога, беспокойство эмоциональное напряжение возрастает и не всегда адекватно ситуации.

Волнение на сцене может проявляться в различных видах и формах - это страх, паника, возбуждение или подавленность.

Разновидности сценического волнения.

«Волнение-подъем» - это чувство радости, эмоциональное, приподнятое настроение, характеризующееся приливом сил, ярким исполнением, оно оставляет от выступления положительное впечатление.

«Волнение-паника», напротив, на качество исполнения влияет негативно, может быть выражено в потере нюансов, темпа, тряской рук, боязни сцены.

Распространенным случаем среди неопытных исполнителей является боязнь забыть нотный текст. Неуверенное движение пальцев и рук сразу отразится на звучании и эмоциональном тоне игры. Выученный текст, исчезновение технических трудностей является одним из главных критериев готовности программы к выступлению на сцене.

Когда исполнитель находится в контакте с аудиторией и не боится ее, он всегда может чувствовать со стороны публики дополнительную поддержку.

Верные сценические установки педагога, ассоциативные подсказки из личного опыта, имеют огромное значение, они подготовят юного исполнителя к выходу на сцену с чувством уверенности, верой в удачу. Волнение на сцене будет меньше, если выступления будут чаще и больше.

Утомление, состояние усталости может быть причиной волнения. Поэтому, чтобы снять нервное напряжение, следует отвлечься, переключить внимание на что-то другое, заняться любимым делом, сменить сферу деятельности, отдохнуть.

Разумное распределение и сбережение нервно-психологической энергии в день выступления оказывает положительное влияние на выступление юного музыканта на сцене.

Концертное выступление требует большого расхода нервно-психической энергии и значительного напряжения воли и сил.

Следует заранее приспособиться к сцене, инструменту на ней, акустике зала, освещению, выбрать нужную высоту стула, подобрать удобную обувь, одежду, чтобы во время игры ничего не отвлекало от исполнения.

Каждому выходу исполнителя на сцену предшествуют долгие часы, потраченные на подготовку выступления.

Хорошая техническая подготовка учащегося, хорошо поставленные руки, которые будут моментально исполнять все, что им прикажет голова, правильный психологический и эмоциональный настрой – только тогда успех на сцене будет гарантирован.

Выступление на сцене – конечный итог кропотливой работы, рассчитанной на длительный период времени; и работа эта не ограничивается только упражнениями за роялем.

Пианист должен всю свою работу поставить под творческий контроль. Не только работу над техникой, звуком, стилем и прочим, но и работу над владением собой; работу над верой в свои творческие силы.

Надеюсь, что изучение данного материала окажет помощь в преодолении страха перед сценой у юного исполнителя, поможет ему выступить на сцене успешно, исполнить программу так, чтобы получить удовольствие самому и доставить его зрителям.

Список литературы:

1. Петрушин В. Музыкальная психология. Р-н-Д. Феникс. 2002.
2. Алексеев А. Эстрадное волнение. М. Советский композитор. 1980.
3. Савшинский С. Работа пианиста над музыкальным произведением. М. Музыка. 1974.
4. Фейнберг С. Путь к мастерству. Вопросы ф-го исполнительства. Вып. 1. М. Музыка. 1985.

5. Цыганов А. Психологический компонент формирования скоростных навыков пианиста. -М. Классика. XXI.2002.
6. Шапов А. Некоторые вопросы ф-ной техники. Метод. пособие. Л. Музыка. 1988.
7. Романова Н. Костевич С. В помощь начинающему солисту -М. п. У-К. 2004.

«ТІЛ ДАМУ»

I СЫНЫПҚА АРНАЛҒАН ФАКУЛЬТАТИВ КУРС БАҒДАРЛАМАСЫ

Кусаинова Жанар Кайратовна
Астана қаласы әкімдігінің Ғали Орманов атындағы №7 мектеп-
гимназия бастауыш сынып мұғалімі

Аңдатпа

Мақалада тіл дамыту сабағында қолданылатын әдістер мен материалдардың маңызы, олардың оқушыларға әсері қарастырылады. Оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес тіл дамыту әдістемесі мұқият таңдалып, оқу процесі балаларға қызықты әрі жеңіл қабылданатындай ұйымдастырылады.

Тіл дамыту сабақтарында қолданылатын көрнекі құралдардың (суреттер, карточкалар, плакаттар) рөлі жан-жақты талданған. Бұл құралдар оқушыларға сөздерді көзбен көріп тануға, жаңа ұғымдарды тез меңгеруге көмектеседі. Балалар әдебиеті де тіл дамытуда маңызды рөл атқарады: ертегілер, қысқа әңгімелер, өлеңдер арқылы балалар сөздерді игеріп қана қоймай, мәнерлеп оқуға және әңгіме айтуға үйренеді.

Әдіс-тәсілдер мен ресурстарды дұрыс қолдану оқушылардың тілдік дағдыларын қалыптастырып, олардың оқу процесіне белсенді қатысуына ықпал етеді.

Қажетті сөздер: тіл дамыту, графикалық сызба, фонетикалық жаттығылу, грамматика

В статье рассматриваются методы и материалы, используемые на уроках развития речи, их значимость и влияние на учеников. Методика развития речи, соответствующая возрастным особенностям учеников, тщательно подобрана, чтобы детям было интересно и легко воспринимался материал. Подробно рассмотрена роль наглядных средств (картинок, карточек, плакатов) на уроках развития речи. Эти средства помогают ученикам воспринимать слова зрительно, быстро усваивать новые понятия. Также и детская литература играет важную роль в развитии речи: через сказки, короткие рассказы, стихотворения дети не только осваивают слова, но и учатся читать выразительно и рассказывать истории.

Правильное использование методов и ресурсов способствует формированию речевых навыков учеников и активному участию в учебном процессе.

Ключевые слова: развитие речи, графические схемы, фонетические упражнения, грамматика

Бастауыш сыныптағы «Тіл дамыту» пәні оқушылардың тіл байлығын, сөйлеу мәдениетін, сөздік қорын дамытуға бағытталған. Әсіресе, 1-сынып оқушылары үшін бұл кезең тілді меңгерудің, қарым-қатынас жасаудың алғашқы баспалдақтары болып табылады. Оқушыларды жастайынан ана тілін еркін меңгеруге үйрету, сөйлеу мәдениетіне баулу мұғалімдердің басты міндеті. Бұл мақалада «Тіл дамыту» факультативін 1-сынып оқушылары үшін тиімді ұйымдастыру әдістері мен мазмұны қарастырылады.

Бағдарлама мақсаты: танымдық іс-әрекетті, пәндік-практикалық, көрнекі-бейнелі және ауызша-логикалық ойлауды дамыту негізінде ауызекі сөйлеудің әртүрлі түрлерін дамыту, сөйлеуге назар мен қызығушылықты қалыптастыру, тіл туралы жаңа білім алуға ұмтылу, ақыл-ой әрекетінің тәсілдері арқылы баулу.

Бағдарлама міндеттері:

- Оқушылардың жеткілікті лексикалық қорды, грамматикалық формаларды, синтаксистік құрылымдарды, логикалық байланыстарды дұрыс меңгеруін қамтамасыз ету, сөздерді қолдануды жандандыру;

- Грамматика, оқу сабақтарымен байланыстыра отырып, сөйлеуді дамыту бойынша тұрақты жұмыс жүргізу;

• Сыныпта сөйлеудің жоғары мәдениеті үшін, жақсы сөйлеуге қойылатын талаптарды орындау үшін тиімді атмосфера құру.

Күтілетін нәтиже:

Оқу және жазу дағдылары қалыптасқан, алған білімін әртүрлі жағдаяттарға сай қолдана білетін, ойын, пікірін толық, түсінікті, жүйелі жеткізе алатын, білім алуға ынталы жеке тұлға.

1. «Тіл дамыту» пәнінің мақсаттары мен міндеттері

1-сыныптағы «Тіл дамыту» пәнінің негізгі мақсаты – оқушылардың тілін дамыту, сөздік қорын молайту, дұрыс сөйлеуге үйрету. Осы мақсатқа жету үшін келесі міндеттер қойылады:

Оқушылардың сөздік қорын кеңейту;

Дұрыс сөйлеу мәдениетін қалыптастыру;

Оқушылардың сөйлеу және тыңдау дағдыларын дамыту;

Қиялын, ойлау қабілетін жетілдіру;

Әдеби шығармалар мен мәтіндер арқылы оқушылардың рухани байлығын арттыру.

2. Тіл дамыту сабағын ұйымдастыру әдістері

1-сыныптағы тіл дамыту сабағын ұйымдастыруда оқушылардың жас ерекшеліктерін ескеру маңызды. Балалардың қызығушылығын арттыру үшін түрлі әдіс-тәсілдер қолданылады. Солардың бірнешеуі:

Ойын әдісі – бұл әдіс арқылы балалар жаңа сөздерді тезірек үйренеді. Мысалы, суреттерді көрсету арқылы олардың аттарын айту немесе тақырыптық ойындар ұйымдастыру.

Әңгімелеу әдісі – бұл әдіс балалардың есте сақтау қабілетін жақсартуға көмектеседі. Оқушыларға шағын әңгімелер оқып беру, олардан мазмұнын қайталап айтқызу арқылы сөйлеу мәдениетін дамытуға болады.

Көрнекілік әдісі – суреттер, бейнежазбалар, қуыршақтар сияқты көрнекі құралдар арқылы балалардың қызығушылығын арттыруға болады. Бұл әдіс олардың көру арқылы қабылдау қабілеттерін жақсартады.

Тілдік жаттығулар – сөздерді қайталау, сөз тіркестерін дұрыс құрастыру, сөйлем құру сияқты жаттығулар арқылы оқушылардың сөздік қорын арттыруға болады.

3. «Тіл дамыту» сабағында қолданылатын материалдар мен ресурстар

1-сынып оқушылары үшін материалдар мен ресурстар қызықты әрі мазмұнды болуы керек. Оқулықтардан бөлек, келесі материалдар ұсынылады:

Әліппе және ана тілі оқулықтары – оқушыларды әріптермен, сөздермен таныстырудың негізгі құралы;

Суретті кітаптар мен хрестоматиялар – балалар әдебиетінен үзінділер, қысқа әңгімелер мен өлеңдер;

Ойын құралдары – мысалы, сөз құрастыру ойындары, пазлдар, тақырыптық карточкалар.

4. «Тіл дамыту» сабағының мазмұны

Сабақ мазмұны тақырыптық түрде құрылып, төмендегідей бағыттарда жүргізілуі мүмкін:

Әліппедегі әріптермен таныстыру – әрбір әріпке қатысты суреттер мен сөздерді үйрету;

Қысқа әңгімелер оқу және талдау – оқушыларға ертегілер, әңгімелер оқып беру арқылы мазмұнын түсіндіру;

Сөздік қорын арттыру – белгілі бір тақырыптарға байланысты сөздерді үйрету. Мысалы, «Жануарлар әлемі», «Көлік түрлері» тақырыптары бойынша сөздік жұмыс жүргізу.

5. Тіл дамытудағы ойындар мен жаттығулар

1-сынып оқушыларының тілін дамытуда түрлі ойындар мен жаттығулар тиімді болып саналады. Төменде бірнеше ойын мен жаттығулар түрлері ұсынылған:

«Кім көп сөз біледі?» ойыны. Оқушыларға белгілі бір тақырып беріледі, сол тақырып бойынша сөздерді ойлап табу тапсырылады.

«Сурет сал және әңгімеле». Оқушылар өздері салған сурет бойынша әңгіме құрайды.

«Жасырын сөз» ойыны. Мұғалім оқушыларға жасырын сөз айтып, оның мәнін суреттеумен немесе белгілер арқылы сипаттап береді.

6. Оқушылардың сөйлеу мәдениетін қалыптастыру

Сөйлеу мәдениеті – тіл дамытудағы маңызды бағыт. Ол оқушылардың сөзді дұрыс қолдануы, тілін таза, анық жеткізе білуі, сауатты сөйлеу дағдыларын дамытуға бағытталған.

Мұғалімдер келесі тәсілдерді қолдана алады:

Сөзді дұрыс айтуға машықтандыру – фонетикалық жаттығулар арқылы дыбыстарды дұрыс айту;

Мәнерлеп оқу – өлеңдерді, қысқа әңгімелерді мәнерлеп оқуға үйрету;

Диалог құру – оқушыларды бір-бірімен қарым-қатынас жасауға ынталандыру.

7. Бағалау және жетістіктерді бақылау

«Тіл дамыту» пәнінде оқушылардың жетістіктерін бағалау – олардың тілдік дағдыларын қаншалықты меңгергенін анықтау. Бағалау келесі көрсеткіштерге сүйене отырып жүзеге асады:

Сөздік қордың байлығы – оқушының білетін сөздерінің санын анықтау;

Сөйлем құрау шеберлігі – сөйлем құраудағы логикалық байланыс, сөйлемдердің толықтығы;

Қорытынды

1-сыныптағы «Тіл дамыту» сабағы оқушылардың сөздік қорын арттыруға, сөйлеу мәдениетін қалыптастыруға бағытталған маңызды пән болып табылады. Оқушыларды ана тілін құрметтеп, еркін қолдана білуге баулу – мұғалімдер үшін маңызды міндет. Түрлі әдістерді, ойындарды, көрнекі құралдарды қолдану арқылы бұл мақсатқа тиімді түрде жетуге болады.

Әзірленген сабақтар балалардың зияткерлік қабілеттерін дамыту процесін ынталандыруға және өзектендіруге бағытталған: белсенді сөздік, мәдени хабардарлық, қабылдаудың маңыздылығы мен құрылымы, зейіннің еріксіздігі, есте сақтау және көбею процестері туралы хабардар болу, тұжырымдамалар мен олардың белгілері арасындағы логикалық қатынастарды орнатудың әдістері мен құралдарын дамыту. Балаларға ұсынылатын тапсырмалардың негізі-танымдық материалдың тұсында ұсынылған ойын. Ойын ойнау арқылы балалар әрқашан материалды жақсы түсініп, есте сақтайтыны белгілі.

Тіл дамыту - бұл оқуда да, емледе де жұмыс принципі. Ауызша сөйлеудің дұрыс айтылуы мен сөздікті байыту, сөздің дәлдігі мен дұрыс қолданылуы, сөз тіркесі, сөйлем және дәйекті сөйлеу, орфографиялық сауатты жазу бойынша жұмыс - бұл сөйлеуді дамыту сабақтарының негізгі мазмұны. Бұл қосымша оқушыларға материалдың көп бөлігін белсенді түрде есте сақтап қана қоймай, іс жүзінде өздері ашады, шешеді, жасайды.

ӘРТҮРЛІ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ МУЗЫКАЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІНІҢ, ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ ЖӘНЕ ДОМБЫРА ҮЙРЕТУДІҢ ЖАС ЕРЕКШЕЛІКТЕРІНЕ БАҒЛАНЫСТЫ АЙЫРМАШЫЛЫҚТАРЫ

Малбаева Ш.Н.

**«Алматы облысы білім басқармасының Қонаев қаласы бойынша
білім бөлімі» мемлекеттік мекемесінің «Балалар өнер мектебі»
коммуналдық мемлекеттік қазыналық кәсіпорны**

Аннотация

Бұл мақалада әртүрлі жастағы балалардың музыкалық қабілеттерінің ерекшеліктері мен домбыра үйретудің жас ерекшеліктеріне байланысты айырмашылықтары қарастырылады. Музыкалық қабілеттердің дамуы жас кезеңіне, қоршаған ортаға, жеке ерекшеліктерге және қолданылатын әдістерге байланысты өзгереді. Мектепке дейінгі жастағы балалар үшін музыка ойын түрінде берілуі керек, ал мектеп жасындағы балалар жүйелі оқу бағдарламасы арқылы меңгереді.

Ересектерде музыканы саналы түрде қабылдау тереңдей түседі, бірақ жаңа дағдыларды үйрену жылдамдығы баяу болуы мүмкін. Домбыра үйрету барысында балаларға эмоциялық және ойын тәсілдері тиімді болса, ересектерге ноталық сауаттылық пен техникалық дағдыларға назар аудару маңызды. Сонымен қатар, заманауи технологиялардың домбыра үйренудегі рөлі атап өтіледі. Қорытындылай келе, кез келген адам жастық ерекшелігіне қарамастан, дұрыс

әдістеме мен тұрақты жаттығу арқылы музыкалық қабілетін дамыта алады.

Кілт сөздер: Музыкалық қабілет, домбыра үйрету, жас ерекшеліктері, музыкалық даму, оқыту әдістемесі, балаларға музыка үйрету, ересектердің музыкалық қабілеті, музыкалық педагогика, қол моторикасы, заманауи технологиялар.

Кіріспе

Музыка – адамның шығармашылық қабілетін дамытатын ерекше өнер түрі. Музыкалық қабілеттер әр адамның жасына, жеке ерекшеліктеріне, музыканы қабылдау деңгейіне байланысты әртүрлі дамиды. Әсіресе, музыкалық аспаптарды меңгеруде, соның ішінде домбыра үйренуде, балалар мен ересектердің үйрену ерекшеліктері мен кездесетін қиындықтары әрқалай.

Балалардың музыкалық қабілеті табиғи түрде дамып, олар әуенді есту арқылы тез қабылдай алса, ересектер үшін жаңа дағдыларды меңгеру жүйелі түрде жаттығуды қажет етеді. Домбыра үйрету барысында жас ерекшелігіне сәйкес әртүрлі әдістемелер қолданылып, оқу үдерісінің тиімділігіне әсер етеді. Сонымен қатар, музыкалық қабілеттердің дамуына тұқымқуалаушылық, қоршаған орта, оқу жүйесі және технологияның ықпалы зор.

Бұл мақалада әртүрлі жастағы адамдардың музыкалық қабілеттерінің дамуы, домбыра үйрену ерекшеліктері және тиімді әдістемелер қарастырылады. Музыканы үйренудің психологиялық және әлеуметтік аспектілері талданып, заманауи технологиялардың рөлі мен олардың музыкалық білім берудегі мүмкіндіктері сараланады.

Әдістемелік бөлім.

Әртүрлі жастағы балалардың музыкалық қабілеттері

Мектепке дейінгі жастағы балалар. Бұл кезеңде балалардың музыкалық қабілеттері табиғи түрде дамиды. Олар көбіне әуендерді есту арқылы қабылдап, есте сақтай алады. Ритм сезімі, интонацияны ажырату қабілеті осы жаста қалыптасады. Балалардың музыканы тез меңгеруі үшін ойын түріндегі жаттығулар қолдану тиімді. Мысалы, ән айтып, қарапайым әуендерді шапалақпен қайталау арқылы олардың музыкалық есту қабілетін дамытуға болады.

Мектеп жасындағы балалар. Бұл жаста балалардың музыкалық қабілеті саналы түрде дамиды. Олар ноталарды тануға, ырғақты түсінуге және музыкалық аспаптарды ойнауға бейімделе бастайды. Мектеп жасындағы балалардың есте сақтау қабілеті жоғары болғандықтан, олар күрделі әуендерді де оңай меңгереді. Осы жаста домбыра сияқты аспаптарды үйрену үшін жүйелі әдіс қажет.

Жасөспірімдер мен ересектер. Жасөспірімдер мен ересектерде музыканы қабылдау мен түсіну тереңдей түседі. Олардың абстрактілі ойлау қабілеті дамығандықтан, музыкалық композицияларды талдау және техникалық дағдыларды меңгеру оңай болады. Алайда, ересектердің жаңа дағдыларды үйрену қарқыны балаларға қарағанда баяуырақ болуы мүмкін, өйткені олардың миы жаңа ақпаратты жылдам қабылдауға бейімделмеген.

Зерттеу бөлімі.

Мектеп жасындағы балалар мен ересектерге домбыра үйретудің айырмашылықтары

1. Оқу әдістемесі

Балаларға арналған әдістеме: Балаларға домбыра үйретуде ойын, көрнекілік және эмоционалды тәсілдер қолданылады. Оларға аспапты жақсы көру үшін қызықты әуендер мен жеңіл жаттығулар беріледі. Сабақтар қысқа әрі көңілді болғаны маңызды.

Ересектерге арналған әдістеме: Ересектерге білім беру барысында логикалық түсіндіру, ноталық сауаттылыққа ерекше мән беріледі. Олар белгілі бір мақсатқа жетуді көздейтіндіктен, техникалық жаттығулар мен теорияға басымдық беріледі.

2. Дене мүмкіндіктері мен моторика

Балаларда қол моторикасы толық қалыптаспағандықтан, домбыраны дұрыс ұстау мен пернелерді басуды үйренуге уақыт қажет. Ал ересектердің физикалық мүмкіндіктері жақсы дамыған, бірақ саусақтардың икемділігін дамыту үшін ұзақ жаттығу жасауға тура келеді.

3. Уақытты басқару

Балалар сабақ уақытында көбірек зейін қоюы керек, өйткені олардың назар аудару қабілеті шектеулі. Ересектер өз уақытын тиімді жоспарлап, сабақтарды жүйелі түрде өткізе алады.

Кездесетін қиындықтар:

1. Балалар үшін
 - Ұзақ уақыт бойы назарын шоғырландыра алмау.
 - Саусақ бұлшықеттерінің жеткіліксіз дамуы.
 - Музыкалық терминдерді түсіну қиындығы.
2. Ересектер үшін
 - Жаңа ақпаратты баяу қабылдау.
 - Қол мен саусақтардың қимыл икемділігін арттыруға уақыттың көп қажет болуы.
 - Техникалық қателіктерді түзету үшін шыдамдылықтың аздығы.

Практикалық бөлім.

Музыкалық қабілеттердің дамуына әсер ететін факторлар

Адамның музыкалық қабілеті көптеген себептерге байланысты әртүрлі деңгейде дамиды. Біріншіден, тұқым қуалаушылықтың рөлі зор, өйткені кейбір адамдардың табиғатынан музыкалық естуі жақсы дамыған, әуендерді оңай есте сақтап, ырғақты дәл қайталай алады. Екіншіден, адамның өмір сүрген ортасы мен отбасы тәрбиесі маңызды, себебі бала кішкентайынан музыка тыңдап, музыкалық аспаптармен таныс болса, оның осы салаға деген қызығушылығы ерте жастан қалыптасады. Үшіншіден, кәсіби білім алу да үлкен рөл атқарады, өйткені дұрыс бағыт-бағдар беретін мұғалімнің көмегімен музыкалық қабілетті жылдам дамытуға болады. Сонымен қатар, адамның жасы да маңызды факторлардың бірі, өйткені жас балалар жаңа білімді тез меңгерсе, ересектерге күрделі музыкалық техникаларды үйрену біршама қиындық тудыруы мүмкін. Дегенмен, кез келген жастағы адам жеткілікті түрде жаттығу жасап, музыкаға шынайы қызығушылық танытса, музыкалық қабілетін дамыта алады.

Домбыра үйренудің психологиялық және әлеуметтік аспектілері

Кез келген музыкалық аспапты меңгеру адамның психологиялық және әлеуметтік дамуына оң әсер етеді. Домбыра үйрену барысында адам өзінің шығармашылық қабілетін дамытып, эмоциясын музыка арқылы білдіруді үйренеді. Бұл процесс адамның ішкі дүниесін байытып, сезімдерін музыкалық әуен арқылы жеткізуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, тұрақты түрде жаттығу жасау адамның шыдамдылығын арттырып, өз мақсатына жету жолында табандылық танытуға үйретеді. Әлеуметтік тұрғыдан алғанда, домбыра тарту ұжымдық орындаушылыққа да ықпал етеді, яғни адам ансамбльде немесе топта ойнау арқылы басқалармен үйлесімділік сақтауды үйренеді. Бұл дағды оның күнделікті өмірде адамдармен қарым-қатынас жасау қабілетін жақсартады. Сонымен қатар, домбыра үйрену адамның ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттырып, оның рухани дамуына ықпал етеді.

Заманауи технологиялардың рөлі

Қазіргі уақытта музыкалық білім беру саласында жаңа технологиялардың маңызы артып келеді. Домбыра үйренуді жеңілдететін онлайн курстар, мобильді қосымшалар және цифрлық платформалар кез келген адамға музыкалық білім алуға мүмкіндік береді. Көптеген заманауи қосымшалар домбыра тартуды үйренушіге ноталарды дұрыс оқуды, ырғақты сезінуді және саусақ қимылдарын үйлестіруді үйретеді. Сонымен қатар, жасанды интеллектке негізделген бағдарламалар адамның орындауындағы қателіктерді анықтап, нақты ұсыныстар бере алады. Виртуалды шеберлік сыныптары мен бейнесабақтар арқылы адамдар өздігінен жаңа дағдыларды меңгеріп, кәсіби домбырашылардан қашықтан үйрене алады. Бұл әдістер әсіресе уақыт тапшылығы бар немесе музыкалық мектепке баруға мүмкіндігі жоқ адамдар үшін өте ыңғайлы. Сонымен қатар, жаңа технологиялар дәстүрлі әдістермен үйлестірілгенде, домбыраны үйрену процесі әлдеқайда тиімді әрі қызықты болады.

Қорытынды

Музыкалық қабілетті дамыту үшін адамның жас ерекшелігі, қоршаған ортасы, табиғи дарындылығы және жүйелі түрде жаттығу жасауы маңызды рөл атқарады. Домбыраны меңгеру әр адамның шығармашылық қабілетін дамытып қана қоймай, оның психологиялық тұрақтылығына да оң әсер етеді. Музыканы үйрену адамның шыдамдылығын арттырып, өзіне деген сенімін күшейтеді. Сонымен қатар, ұлттық аспапты үйрену арқылы адам өз халқының мәдени мұрасымен тереңірек танысып, оның құндылығын бағалауды үйренеді. Қазіргі заманғы технологиялардың дамуы музыкалық білім алуды бұрынғыдан да қолжетімді етіп, әрбір адамға өзін музыка арқылы дамытуға

мүмкіндік береді. Домбыраны үйрену – кез келген жастағы адам үшін пайдалы да қызықты процесс, сондықтан оған шынайы

Әртүрлі жастағы адамдардың музыкалық қабілеттері мен аспап үйренудегі мүмкіндіктері әртүрлі болғанымен, дұрыс әдістеме мен ынта болса, домбыра үйренуді кез келген жас кезеңінде меңгеруге болады. Балаларға шығармашылық еркіндік беріп, ойын түріндегі әдістерді қолданса, олар домбыраны тез игереді. Ал ересектер үшін жүйелілік, сабырлылық және мақсатқа бағытталған жаттығулар тиімді болмақ. Музыка – жасты таңдамайтын өнер, тек оған деген сүйіспеншілік пен еңбекқорлық жеткілікті.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. А.Ж. Жұбанов. «Қазақ музыкасының үлкен кітабы». Алматы: Өнер, 1985.
2. Б.С. Әбілқасымов. «Музыкалық педагогика негіздері». Алматы: Қазақ университеті, 2002.
3. Қ. Жұмашев. «Домбыра үйренудің әдістемелік негіздері». Астана: Фолиант, 2017.
4. Н. Тілендиев. «Қазақ музыка мәдениеті және дәстүрлі өнер». Алматы: Атамұра, 2010.
5. Ю.Е. Шарипов. «Музыкалық қабілеттерді дамыту әдістері». Нұр-Сұлтан: Білім, 2019.
6. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. «Музыкалық білім беру бағдарламасы». Нормативтік құжат, 2021.
7. В. Тарасов. «Балалардың музыкалық дамуы: теория және практика». Мәскеу: Просвещение, 2015.

МУЗЫКАЛЬНЫЙ СЛУХ И ЕГО РАЗВИТИЕ В КЛАССЕ ФОРТЕПИАНО

Матвеева Татьяна Григорьевна, преподаватель по классу фортепиано, КГКП «Детская музыкальная школа №1» отдела образования по городу Усть-Каменогорску управления образования ВКО.

Аннотация.

В данной статье рассматриваются основные аспекты развития музыкального слуха в классе фортепиано.

Бұл мақалада фортепиано сыныбында музыкалық есту қабілетін дамытудың негізгі аспектілері қарастырылады.

Ключевые слова: фортепиано, педагог, музыкальный слух, развитие, метод.

Түйін сөздер: фортепиано, мұғалім, музыкаға құлақ, дамыту, әдістеме.

Одной из главных целей современного фортепианного обучения является формирование и совершенствование музыкального слуха у учеников, что предполагает особый акцент на развитии интонационного чувства и умения точно различать звуки. Преподаватели-пианисты стремятся активно влиять на процесс развития этого важного качества, используя инновационные методики и подходы, способствующие глубокому и всестороннему воспитанию музыкального слуха.

Музыкальное восприятие требует наличия уникального набора способностей, включая природные музыкальные способности, эмоциональную отзывчивость, развитую координацию движений и мышления, что делает его сложным многоуровневым феноменом.

В научной и педагогической среде широко признано, что музыкальный слух является ключевым фактором успешности в музыкальной сфере, и его изучение становится предметом пристального внимания ученых в области музыкально-психологической науки и педагогики. Исследователи, такие как Ю.Б. Алиев и Л.Л. Бочкарев, занимаются изучением структуры, типологии и различных видов музыкального слуха (внутреннего, абсолютного, гармонического, тембрового), что позволяет глубже понять механизмы его функционирования.

Развитие музыкального слуха последовательно и целенаправленно, особенно в контексте многоголосной музыки, существенно ускоряет формирование внутренних

слуховых представлений, навыков анализа и вокального исполнения многоголосия. Однако, несмотря на важность этого процесса, в начальной музыкальной подготовке, особенно для младших школьников, особенно в сельских музыкальных школах, вопросы развития музыкального слуха часто остаются недооцененными. Это приводит к тому, что многие ученики не получают должного внимания для формирования и укрепления своего музыкального слуха.

На начальном этапе обучения игре на фортепиано развитие музыкального слуха достигается с помощью использования специальных педагогических методов и приемов. Они предусматривают восприятие музыки в параллели со зрительным ассоциативным рядом. При изучении теоретического материала сделать упор на образно-семантическую трактовку элементов музыкального языка; воспроизведение освоенного учебного материала в игровых и музыкально-творческих формах деятельности.

Основной задачей музыканта-педагога является развитие музыкального слуха у учащегося на протяжении всех лет обучения.

Педагог должен развить у ребёнка: звуковысотный слух, мелодический слух, полифонический слух, гармонический слух, тембро-динамический слух. Существует множество методов развития музыкального слуха.

При работе над развитием звуковысотного слуха в начальный период обучения мы используем воспроизведение голосом отдельных звуков. Вокальное интонирование коротких последовательностей на примере гаммообразных ходов. Пропевание коротких мелодических отрывков исполняемых пьес, а также транспонирование их в пределах доступного учащемуся. Ощутимый результат дает сольфеджирование мелодии пьесы учащимся во время игры. Петь тему, одновременно играя её. В дальнейшем, при работе над многоголосными произведениями, пропевание одного из партий с одновременным аккомпаниментом остальных на фортепиано. Последовательное чередование фраз при разучивании фортепианного произведения, исполняемых то вокально, то на инструменте. Метод, который рекомендовал в своё время Г.Г. Нейгауз «Два-три такта играйте, потом пойте, опять играйте, опять пойте».

Отличный метод развития мелодического слуха – это исполнение на фортепиано ритмического рисунка пьесы отдельно от аккомпанементной партии. Для яркого представления, как должна звучать мелодия, поможет исполнение ее на фоне аккомпанемента. Мы в своей практике часто применяли более простой аккомпанемент в исполнении педагога, а ученик играл мелодию. Детализированная работа над фразировкой музыкального произведения оказывает помощь в воспитании его у учащегося мелодического слуха. А укрепляет его тщательное звуковое «оттачивание» мелодической фразы.

При работе с полифоническим слухом наиболее эффективно проигрывание поочерёдно и в отдельности каждого из голосов полифонического произведения. Осмысление их мелодической самостоятельности. Хорошо себя зарекомендовал метод известных пианистов А.Б. Гондельвейзера, Г.Г. Нейгауза. Его суть заключается в исполнении полифонического произведения с акцентом на одном из голосов при сознательном приглушении, фоновом звучании остальных партий.

При работе над развитием гармонического слуха мы проигрываем музыкальное произведение в замедленном темпе, сопровождающееся напряжённым, интенсивным вслушиванием во все гармонические модификации, чередования – смены звуковых структур.

Учащемуся рекомендуется мысленно представить «оркестровку» фортепианной фактуры, вообразив характерное звучание различных оркестровых инструментов. Таким путём достигается особая заострённость, конкретность тембро-динамических ощущений ученика.

В своей практике используем на начальном этапе обучения игре на фортепиано сборник Корольковой «Я музыкантом стать хочу». Пьесы проигрываем, пропеваем со словами. В этом сборнике к каждой пьесе есть картинка, которая помогает учащемуся определиться с характером песенки, определить ладовую принадлежность. Мы называем эту игру – музыкальная загадка. В дальнейшем процессе обучения для работы с этой музыкальной загадкой используем сборник Николаева «Фортепианная игра». Это упражнение помогает развить мелодический слух, ладовое представление. Действенно

упражнение для организации последовательного понимания музыки. Учащийся присаживается на корточки. Начинает петь восходящую гамму. Звуки гаммы идут по высоте вверх, и учащийся поднимается, встает на цыпочки, тянет руки вверх. Для исполнения нисходящей гаммы движения выполняются в обратном порядке. Практика показывает, что развитие всех составляющих музыкального слуха проходит на уроке фортепиано в комплексе.

В заключении, хотим подчеркнуть, что метод, основанный на восприятии музыки в параллели со зрительным ассоциативным рядом, реализующийся через прием воплощения чувственно-музыкальных образов в визуальные формы, способствует возникновению визуально-слуховых «образов» созвучий, узнаваемых в музыкальном контексте. Это обуславливает формирование ярких и насыщенных музыкально-слуховых представлений, устойчивых и прочных к восприятию звуковых многоголосных структур, а значит – способствует развитию гармонического слуха.

Изучение учебного теоретического материала на основе образно-семантической трактовки элементов музыкального языка, через установление взаимосвязи между полученными при восприятии визуально-слуховыми образами созвучий с теоретическими понятиями, позволяет легче освоить значительный объем музыкально-теоретических знаний, развить навыки их использования в слуховом анализе, следовательно, укрепляет теоретическую базу развития музыкального слуха.

Воспроизведение учебного материала в игровых и музыкально-творческих формах деятельности дает возможность конкретизировать и упрочить образные представления и теоретические знания путем их реализации в практическом музицировании. Позволяет учащимся буквально с первых шагов обучения музыке исполнять различные виды многоголосия, что существенно обогащает музыкально-слуховой опыт детей и, тем самым, способствует интенсивному развитию музыкального слуха

Все вышесказанное свидетельствует о том, что использование на начальном этапе обучения музыке данных методов и приемов обеспечивают эффективное развитие музыкального слуха младших школьников на уроках фортепиано.

Литература.

1. Алексеев А.А. Методика обучения игре на фортепиано. М., - 1978г.
2. Алиев Ю.Б. Эмоционально-ценностная деятельность школьников как дидактическая основа их приобщения к искусству // Современные проблемы образования: Сборник. — Тула, 1997.
3. Бочкарёв Л. Л. Психология музыкальной деятельности. — М., Издательство «Институт психологии РАН», 1997. — 352 с., илл.
4. Гольденвейзер А. Б. Статьи, материалы, воспоминания. — М., 1969.
5. Милич Б. Воспитание ученика-пианиста. К., 1982 г.
6. Нейгауз Г.Г. Об искусстве фортепианной игры. Издательство: Москва, «Музыка» - 1987.
7. Цыпин Г.М. Обучение игре на фортепиано. М., - 1984 г.
8. Щапов А.П. Фортепианный урок в музыкальной школе и училище. К., 2001 г.

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ПО МАТЕМАТИКЕ ЧЕРЕЗ РЕШЕНИЕ МАТЕМАТИЧЕСКИХ МОДЕЛЕЙ ЗАДАЧ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Мигачева Ольга Юрьевна, Эмтер Ирина Васильевна
учителя начальных классов

КГУ «Физико-математический лицей отдела образования города
Костаная» Управления образования акимата Костанайской области

Андатпа

Мақала бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуда математикалық модельдер негізінде есептер шығарудың маңыздылығына арналған. Қарапайым модельдер негізгі математикалық ұғымдарды меңгеруге және оларды нақты өмірлік жағдайларда қолдануға көмектеседі. Білім жетістіктерін мониторингтеуде математикалық

модельдеудің рөлі талданады. Сондай-ақ математиканы күнделікті өмірге ықпалдастыру әдістері қарастырылады, бұл өз кезегінде білім сапасын арттыруға ықпал етеді.

Аннотация

Статья посвящена значимости решения математических моделей задач для развития функциональной грамотности учащихся начальных классов. Упрощенные модели помогают осваивать базовые математические понятия и применять их в реальных ситуациях. Анализируется роль математического моделирования в формировании навыков, необходимых для мониторинга образовательных достижений. Рассматриваются методы интеграции математики в повседневную жизнь, способствующие повышению качества образования.

Ключевые слова: абстрактно-логическое мышление, функциональная грамотность, математические модели, образовательные достижения, мониторинг, практические навыки.

Введение. В современном мире функциональная грамотность — ключевой навык, позволяющий применять знания для решения реальных задач. В начальной школе важно не только освоение математических операций, но и формирование умения использовать их в различных контекстах.

Математическое моделирование помогает учащимся анализировать ситуации, устанавливать связи и делать логические выводы. Исследования подтверждают, что работа с моделями повышает уровень понимания математических понятий и их практического применения.

Использование игровых и практических моделей делает обучение увлекательным, повышая мотивацию и вовлеченность детей. Такой подход формирует прочный фундамент для интеллектуального развития, способствует развитию логического мышления и повышает интерес к математике. Включение математического моделирования в образовательный процесс начальной школы является эффективным инструментом формирования функциональной грамотности.

Методология. Основной акцент сделан на использовании математических моделей. Математическая модель представляет собой абстракцию, которая позволяет описывать и анализировать реальные системы и процессы. В образовательном процессе модели могут быть использованы для разработки различных задач, соответствующих жизненным ситуациям. Это может быть полезно как для диагностики знаний обучающихся, так и для стимулирования их интереса к математике.

Развитие функциональной грамотности на уроках математики — это важная задача, которая помогает учащимся применять математические знания в реальных жизненных ситуациях. Существует множество приёмов и методов, которые могут способствовать этому процессу.

Во-первых, следует акцентировать внимание на решении задач, связанных с реальной жизнью. Это могут быть задачи, которые требуют анализа покупок, планирования бюджета, расчёта времени или расстояний. Применение математических навыков в практических ситуациях помогает ученикам увидеть, как математика используется в повседневной жизни и укрепляет их связь с предметом.

Во-вторых, использование проектов также является эффективным методом. Ученики могут работать над проектами, которые требуют сбора данных, анализа информации и представления результатов. Например, можно предложить им исследовать, как изменяются расходы на определённые товары в зависимости от времени года, или рассчитать, сколько средств требуется на организацию школьного мероприятия. Это способствует не только развитию математических навыков, но и критическому мышлению, а также умению работать в команде.

Ещё одним важным подходом является интеграция математики с другими предметами. Проектная работа, где математика пересекается с наукой или искусством, позволяет учащимся использовать математические знания в разных контекстах. Например, учитель может предложить задание, связанное с архитектурным проектированием, где требуются расчёты площади и объёма.

Также стоит уделить внимание развитию навыков работы с информацией. Это может включать обучающие мероприятия, на которых ученики учатся анализировать и интерпретировать графики, таблицы и диаграммы. Умение извлекать нужную информацию из различных источников и применять её для решения математических задач является важной составляющей функциональной грамотности.

Исследовательская часть. Наше исследование включало разработку и внедрение набора заданий, направленных на решение математических моделей задач, адаптированных для учащихся 1–4 классов. В процессе работы ученики выполняли задания как индивидуально, так и в группах, что способствовало их взаимодействию, развитию навыков коммуникации и обмену идеями. Групповая работа позволяла учащимся обсуждать различные способы решения, анализировать ошибки и находить оптимальные стратегии. В ходе эксперимента применялись методы наблюдения, анкетирования и анализа выполнения заданий для оценки уровня функциональной грамотности.

Практическое применение. В 2023-2024 учебном году ученики четвёртых классов нашей школы по плану должны были проходить мониторинг образовательных достижений обучающихся (МОДО). Проанализировав итоги МОДО за 2022-2023 учебный год по Костанайской области, мы пришли к выводу, что темы «Математическое моделирование» и «Задачи» оказались сложными для четвероклассников. Поэтому, была создана творческая группа, которая стала работать над программой интегрированного курса по математике и познанию мира «Я учусь решать задачи» для учеников четвёртого класса. Были разработаны рабочие листы с заданиями, в которых ребята должны были анализировать задачи и моделировать их разными способами. Задания рабочих листов учащиеся решали на уроках математики в качестве формативного оценивания и на курсах по математике.

Тема 3: Казахстан в мире. Задачи на уменьшение числа на несколько единиц.

1. Задача

Вспомогательная информация: **Вспомогательная информация:** Из 10 флажков 3 флажка потерялись. Сколько флажков осталось? Какие флажки остались?

Тема 3

1. Задача

Вспомогательная информация: **Вспомогательная информация:** Из 10 флажков 3 флажка потерялись. Сколько флажков осталось? Какие флажки остались?

2. Задача

Вспомогательная информация: **Вспомогательная информация:** Из 10 флажков 3 флажка потерялись. Сколько флажков осталось? Какие флажки остались?

1. Задача

Вспомогательная информация: **Вспомогательная информация:** Из 10 флажков 3 флажка потерялись. Сколько флажков осталось? Какие флажки остались?

Тема 3

1. Задача

Вспомогательная информация: **Вспомогательная информация:** Из 10 флажков 3 флажка потерялись. Сколько флажков осталось? Какие флажки остались?

2. Задача

Вспомогательная информация: **Вспомогательная информация:** Из 10 флажков 3 флажка потерялись. Сколько флажков осталось? Какие флажки остались?

1. Задача

Вспомогательная информация: **Вспомогательная информация:** Из 10 флажков 3 флажка потерялись. Сколько флажков осталось? Какие флажки остались?

Тема 3

1. Задача

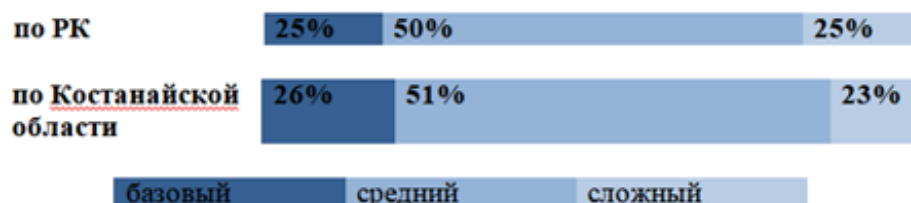
Вспомогательная информация: **Вспомогательная информация:** Из 10 флажков 3 флажка потерялись. Сколько флажков осталось? Какие флажки остались?

2. Задача

Вспомогательная информация: **Вспомогательная информация:** Из 10 флажков 3 флажка потерялись. Сколько флажков осталось? Какие флажки остались?

[illegible]

только эффективным, но и интересным для школьников. Учителя отметили, что учащиеся при решении заданий рабочих листов решали с большим удовольствием. И качество выполнения заданий улучшалось. В итоге, учащиеся нашей школы показали очень хороший результат при прохождении МОДО.

В 2024-2025 учебном году на базе нашей школы проводился городской семинар на тему «Повышение эффективности современного урока через применение современных образовательных технологий», где мы выступали с темой «Совершенствование работы учителя в условиях модернизации системы образования «Учиться самому, чтобы учить других»», где показали, как с помощью ИИ (искусственного интеллекта) можно создавать различные модели задач. На этом семинаре мы поделились с коллегами различными методами работы с задачами при подготовке учащихся к успешному прохождению мониторинга образовательных достижений учащихся.

Рекомендации по развитию функциональной грамотности через математическое моделирование.

Интеграция реальных ситуаций. Включение в учебный процесс задач, связанных с повседневной жизнью (планирование бюджета, покупки, расчёт времени, транспортные маршруты), помогает учащимся осознавать практическую ценность математики. Это способствует развитию функциональной грамотности, так как ученики учатся применять математические знания в реальных условиях, анализировать данные и принимать решения.

Использование математических моделей. Математическое моделирование позволяет учащимся систематизировать информацию, выделять главное и решать задачи абстрактного и прикладного характера. Различные способы представления задач — чертежи, диаграммы, графики, таблицы, алгоритмы — способствуют развитию логического и абстрактного мышления. **Проектная деятельность и междисциплинарный подход.** Совмещение математики с другими предметами (наука, искусство, познание мира) углубляет знания и помогает осваивать информацию из разных областей. Проекты, включающие сбор данных, исследование закономерностей, анализ результатов, развивают критическое мышление и навыки командной работы. **Использование ИТ и искусственного интеллекта.**

Современные технологии, включая искусственный интеллект, помогают моделировать задачи, анализировать данные и визуализировать решения. Использование программных средств (таблицы Excel, интерактивные приложения, образовательные платформы) повышает интерес учеников, делает обучение более наглядным и динамичным. Учителя могут применять ИИ для генерации персонализированных заданий и анализа ошибок учащихся.

Развитие аналитических и исследовательских навыков. Решение задач, требующих интерпретации диаграмм, графиков, таблиц, способствует формированию навыков анализа данных. Умение работать с информацией, выявлять закономерности и делать обоснованные выводы важно для функциональной грамотности.

Мотивация и поддержка учащихся. Создание комфортной образовательной

среды, в которой ученики не боятся ошибаться, помогает развить уверенность и интерес к предмету. Поощрение любопытства, обсуждение различных решений задач и разбор ошибок развивают критическое мышление. Использование игровых технологий, математических конкурсов и квестов может повысить мотивацию школьников.

Работа в группах. Совместное решение задач улучшает коммуникацию, помогает учащимся обмениваться идеями и находить эффективные пути решения. В группах дети учатся не только математике, но и навыкам сотрудничества.

Разработка и использование рабочих листов. Интегрированные задания, сочетающие математику и другие дисциплины, помогают увидеть взаимосвязь знаний. Например, работа с картами и координатами способствует развитию пространственного мышления. Учителя могут разрабатывать задания, в которых математика соединяется с географией, биологией и физикой, что делает процесс обучения более увлекательным и полезным.

Анализ ошибок как инструмент обучения. Обучение через разбор ошибок помогает учащимся выявлять причины неудач, исправлять их и формировать более осознанный подход к решению задач.

Мониторинг образовательных достижений. Регулярный анализ результатов, таких как мониторинг образовательных достижений (МОДО), позволяет выявлять проблемные области и корректировать методику преподавания, повышая уровень математической грамотности. Использование диагностических тестов и электронных портфолио помогает отслеживать прогресс каждого ученика и адаптировать обучение в соответствии с их индивидуальными потребностями.

Заключение. Развитие функциональной грамотности по математике через решение математических моделей задач в начальных классах является важным аспектом образовательного процесса и требует комплексного подхода. Включение разнообразных методов обучения — от использования математических моделей до интеграции с другими предметами и применения современных технологий — позволяет повысить эффективность образовательного процесса. Настоящее исследование показало, что активное использование математических моделей помогает детям не только лучше осваивать математику, но и применять полученные знания в реальных ситуациях. Рекомендуется интегрировать подобные задачи в учебный процесс для повышения качества обучения и формирования у учащихся необходимых навыков для жизни.

Список использованных источников:

1. Никифоров, В. А. (2019). Методика преподавания математики в начальной школе: теории и практики.
2. Шарыгина Т.И. «Решение математических задач как способ развития аналитического мышления у младших школьников» // Вопросы педагогики, 2022, №4, с. 55-62.

ДЕНЕ ҚУАТЫ ҚАСИЕТТЕРІ ЖӘНЕ ОНЫ ДАМУ ЖОЛДАРЫНДА ІЗДЕНІСТЕР

Муратбекова Айгуль Аманжановна
Ж. Досмұхамедов атындағы жоғары педагогикалық
колледжінің дене тәрбиесі пәні оқытушысы, педагог –
сарапшы. Орал қаласы

«Адам денесі қозғалуды тілейді. Адам неғұрлым жас болса, соғұрлым қозғалуды көп тілейді. Сондықтан ата – ана жас баланы тәрбие қылғанда күшінің көбін баланың дене тәрбиесін жұмсауға міндетті. Дене тәрбиесіне жеңіл қарауға болмайды. Дене – жанның қабы.»

Мағжан Жұмабаев

Аннотация - Жалпы, денсаулығын шыңдау дене қимылдарын жасаумен, ұдайы шұғылдану – әр адамның өзінің еркіндігіндегі нәрсе. Жеке басының гигиенасы мен дұрыс тамақтану ережелерін қатаң сақтап, салауатты өмір салтын қалыптастыруға әр кімде дағдылана алады. Денсаулық әр адамның өзі үшін қажет. Қимылдамау – тат басу, ал таттану дегеніміз күш қуаттың кемуі. Басқаша айтқанда қимыл – өмір, қимылдамау – өлім. Бұлшық еттерімізді күшті, жас қалпында сақтағымыз келсе, біз оларды үнемі пайдалануымыз керек. Әрекет ету өмірдің және көтеріңкі көңіл-күйді сақтаудың заңы.

Трек сөздер – Спорт, дене қасиеттері, сауалнама, дене тәрбиесі, жасөспірімдер. Спорт, физические качества, опрос, физическое воспитание, подростки.

Кіріспе. Адамның денесінде, санасында белгілі бір деңгейде сақталып тұрып, ол қозғалғанда, әрекет жасағанда пайда болатын қасиеттерді дене қасиеттері дейміз. Ол қасиеттер міндетті түрде адам сол дене қасиеттерінің деңгейін көрсеткісі келіп әрекет жасағанда толық деңгейде көрінеді. Мысалы, спортшы күш деңгейін көрсеткісі келіп ауыр штанга көтереді, белтемірде көп тартылады, жылдамдық деңгейін көрсеткісі келіп 30 м-ді тез жүгіреді, төзімділік деңгейін көрсеткісі келіп 3 шақырымға жүгіріп, жақсы уақыт көрсетеді. Осы дене қасиеттерінің деңгейін көтеру, дамыту, тәрбиелеу арқылы ғана біз дене тәрбиесі мен спортта жақсы нәтижеге жетеміз. Мысалы, волейбол ойынындағы маңызды техника тәсілі «шабуыл соққысын» орындау, жоғары көтерілген допты соғу үшін спортшының секірген кездегі қолы тордың үстінен ең аз дегенде 20-30 см жоғары шығу керек. Ол үшін міндетті түрде аяқтың секіру, серпін жасау күшін дамыту керек болды. Сондықтан да біз дене тәрбиесі мен спорт тәжірибесінде қозғалыс техникасын үйретумен қатар дене қасиеттерін дамытуымыз қажет. Дене тәрбиесі мұғалімі, спорт түрлерінің жаттықтырушылары, сауықтыру дене тәрбиесімен, қолданбалы дене тәрбиесімен айналысатын мамандар, спорт нұсқаушылары дене қасиеттерін дамыту, тәрбиелеу амалдарын, әдістерін, әдістемелерін, әдістемелерді жас ерекшеліктеріне байланыстыруды жақсы білуі, іс-тәжірибеде қолдана білуі керек. Біз осы үлкен, маңызды дене қасиеттерін: күш, жылдамдық, төзімділік, ептілік, икемділікті жеке-жеке қарастырып, оларды дамытудың жас ерекшеліктері, амалдары, әдістері, әдістемелері туралы сөз қозғамақпыз.

Методология. Тек ішкі тыныштық болғанда ғана, сіз дәл және тиімді жаттығулар орындай аласыз. Адамның денесінде, санасында белгілі бір деңгейде сақталып тұрып, ол қозғалғанда, әрекет жасағанда пайда болатын қасиеттерді дене қуаты қасиеттері дейміз. Жаттығудың аса маңызды қырларының бірі адамның қимыл-қозғалыс қабілеттері: жылдамдық, күш, төзімділік пен иілгіштіктің дамуымен болып келеді. Сондықтан дене қуаты даярлығының мазмұнын толығырақ түсіну және қолайлылық үшін шартты түрде оны жекелеген қимыл-қозғалыс дене қуатын жетілдіру мәселелеріне көп көңіл бөлу

қабылданған. Күш қуаты сыртқы қарсылықты жеңу немесе бұлшық ет көмегі арқылы оған қарсылық көрсетуді күш дейміз. Күштің пайда болу түрлері: өз күш мүмкіншілігі статикалық кезде дене қалыбын ұстау және ақырын қозғалыс кезінде, күш жылдамдығының мүмкіншілігі тез, жылдам қозғалыста пайда болады секіру, лақтыру және тағы басқалар. Бұл жағдайда спортшы күшіне жылдамдық қосу арқылы, жаттығуды тез орындау арқылы жоғарғы нәтижеге жетеді. Олар екі топқа бөлінеді: Сыртқы қарсылық жаттығулары. Сыртқы қарсылықтарға: әр түрлі спорт құралдарының салмағы штанга, гирлер, гантельдер және тағы да басқа серігінің қарсы әрекеті жұптық жаттығулар, сыртқы ортаның қарсылығы құмда, қарда, жүгірулер жатады. Өз салмағының ауырлығын басқару жаттығулары аспа темірде тартылу, еденнен итерілу, отырып тұрулар, секірулер.

Ал төзімділікті дамытқанда ұзақ және қатты қарқында орындалатын қозғалмалы ойындар, біртіндеп ұзаратын қашықтыққа 300, 500, 700, 1000 метрге жүгіру, 2000 метрді жүгіру мен жүруді алмастыра өту. Ептілікті дамыту әдістері: қайталау, ойын, жарыс кезінде, спорттық ойындар кезінде дамиды. Иілгіштік қуаты және оны дамыту әдістемесі. Адамның жаттығуды үлкен амплитудамен орындай алу қабілеттілігін иілгіштік қуаты дейміз. Иілгіштікті дамытудың негізгі амалы созылу жаттығулары. Ол жаттығулар мынадай түрлерде орындалады: қарапайым созылу, серіппелі созылу, „дене қалпын теппегендікте ұстау.

Зерттеу бөлімі. Соның ішінде алға қарай домалау, жауырынға тұру, көпірше жасау және шеңбер жасау жаттығулары арқылы иілгіштікті дамытамыз. Осы әдіс-тәсілдер оң нәтижесін берді. Осы жаттығуларды орындау арқылы білім алушылар сабақта тұзу отыру, дене сымбатын және иілгіштік қасиеттерін дамытты. Қорытындылай келсек, дене қуаты қасиеттерін дамыта отырып өзіміздің дене сымбаттылығымызды әдемі мүсінді қалыптастырамыз.

Адамның денесін шынықтыруда, дене қуаты қасиетін жетілдіруде, адамның күш қайратын асыруда, жігерін шыңдауда, басқалармен өзара сыйластық, адамгершілік қасиеттерін өзара селбестік қатынастарын дамытуда ерекше рөл атқарады.

Балалардың бұлшық еттері жыл сайын бір қалыпты және тұрақты түрде өсіп отырды. Алайда, әр түрлі бұлшық ет топтары күшінің жыл сайынғы өсуі бір қалыпты болмайды. Дене жаттығуларының тоғыз жастан бастап денені тік ұстайтын бұлшық еттердің күші елеулі түрде артады да, саусақ бұлшық еттерінің күші біршама тежеледі. Бұлшық еттер күшінің үдемелі түрде өсуі қыз балаларды 11–12 жаста, ал ер балаларды біршама кейінірек 12–12 жас аралығында басталады. Балаларда күш қабілетін жетілдіретін жаттығулар негізнен жүйелі түрде орындалып отыруы қажет. Күш қабілетін жетілдіру кезінде денеге түсетін күш өте көп болмауы қажет. Бұл адамның жалпы өсуін кідіртеді. Күшті арттыратын жаттығулар адамның шапшаңдық, күштілік, төзімділік қасиет — қабілеттерін дамытудың негізгі болғандықтан, мұндай жаттығуларды үздіксіз және жеткілікті мөлшерде орындап отыруы қажет. Өз беттерімен жаттығу кезінде күшті молайтатын жаттығулар икемділік пен жылдамдық қабілеттерін арттыратын жаттығулардан кейін, ал көп жағдайда төзімділікті арттыратын жаттығулардың алдында орындалғаны жөн. Күш қабілетін жетілдіру үшін жаттығулардың төменгідей түрлерін орындау керек. Жылдамдық қабілетін жетілдіру үшін ең бірінші қозғалыс шапшаңдығын арттыруға арналған жаттығулар пайдаланады. Қозғалыс шапшаңдығын дамытуда қайталау тәсілі қолданылады. Әрбір келесі қимыл — әрекет бұрын көрсетілген шапшаңдықты арттыру міндетін алға қоюы керек.

Жасөспірімдерді неғұрлым жас кезінен еңбектенуге баулып, сол арқылы бұлшық ет, буын қозғалғыштарын дамытуға ықпал етіп, қоршаған ортаның күдірет-күшін сезіну,

пайымдау, дүниетанымын жетілдіруді қамтамасыз етуге болады.

Еңбекке ерте араласқан оқушы кез-келген денешынықтыру жаттығуларын ешбір қиындықсыз-ақ, біз ұсынып жүрген жүктеме деңгейін әлдеқайда жоғары қарқынмен, екпінмен жасай алады. Өйткені бұлшық ет, буын, т.б. қимыл әрекеттері қарапайым еңбектену барысында дағды қалыптастыруға машықтанған.

Әрине, еңбек түрі ауылдық жерде көп тараған. Төмендегі сызба арқылы ауылдық жердегі жасөспірімдердің атқаратын жұмыс түрлері және оның нәтижесінде бойына жинақталатын қасиеттерінің кейбіреуін байқауға болады.

Практикалық қолданысы. Кейбір жұмыс түрлерінің жаттығуларға сәйкестіліктеріне тоқтала кетелік.

Сиыр сауу – екі қолға, саусақ басына;

Су тасу – қол, аяқ бұлшық еттеріне әсері мол;

Үй сыпыру – бел мен жауырынға;

Келі түю – жауырынға;

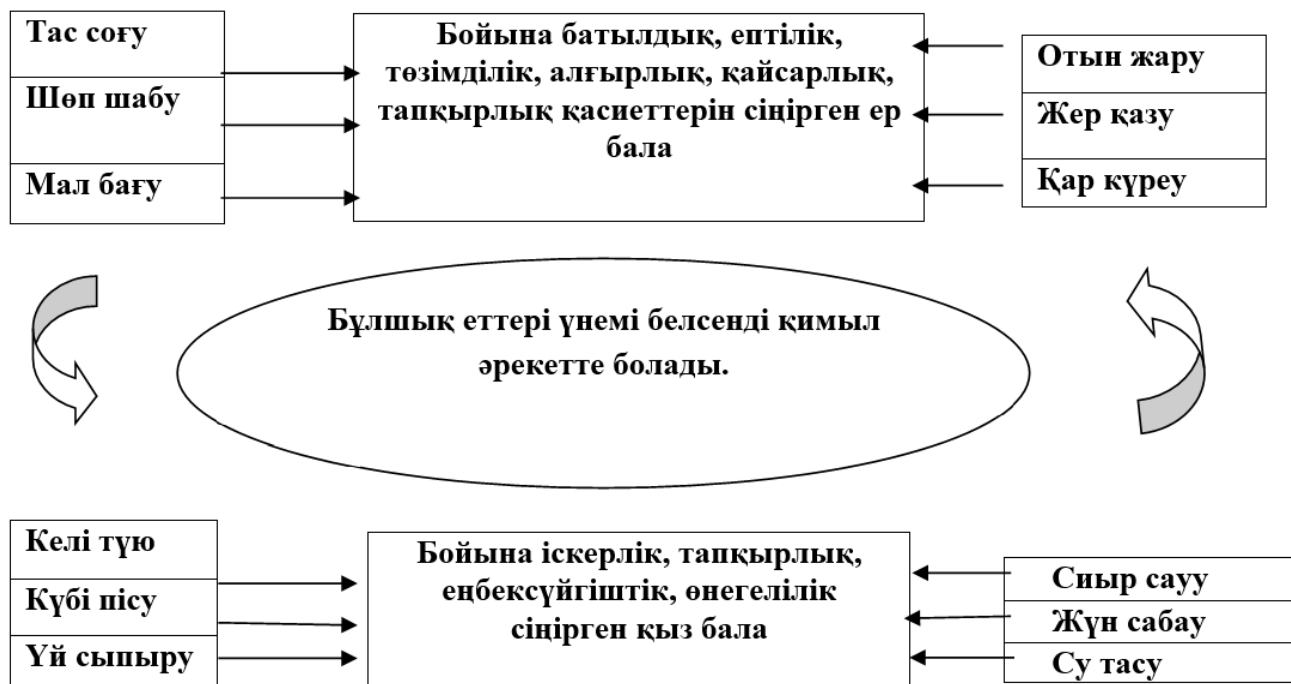
Жіп иіру – иық, алақан бұлшық еттеріне;

Жүн сабау – қол бұлшық еттерінің бәріне;

Шөп шабу – белге, қолға;

Жер қазу – аяқ, қол бұлшық еттеріне.

Жалпы айтқанда бұл жұмыстар адам денесінің бірқалыпты дамуына әсер ететін қарапайым құбылыстар.

Ұсыныстар. Мамандардың есептеуі бойынша әрбір адам өзінің қозғалыс қасиетін қанағаттандыру үшін төмендегідей қадам жасау керек деп есептейді:

3-4 жастағылар 9000-10000

5-6 жастағылар 11000-13000

7-8 жастағылар 14000-15000

9-10 жастағылар 15000-20000

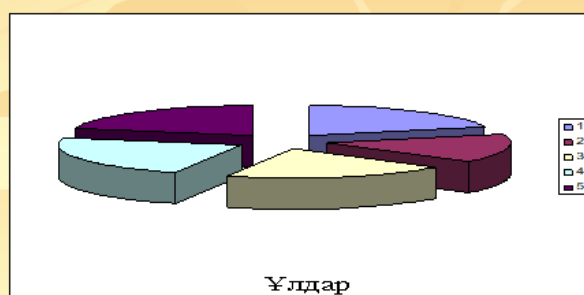
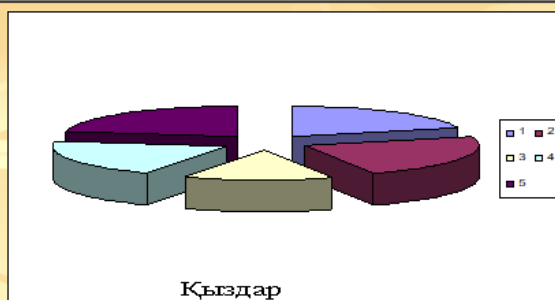
10-14 жастағылар 20000-25000 қадам жасап жүру. Еңбек пен спорт – егіз ұғым.

Еңбек еткен кезде спорттағы секілді: дене қимыл-қозғалысқа толы болады. Ал қозғалыс

дегеніміз – денсаулықтың нағыз кепілі. Бұған қоса деніңіз сау болсын десеңіз көңілді жүруге, таза ауада серуендеуге тырысыңыз. Бұлардың бәрі өміріңіздің ұзаруына себепші болады.

Қорытынды. Жоғарыда көрсетілген барлық жұмыс түрлері сайып келгенде дене жаттығулары болып табылады. Ауылдық жердегі, қаладағы балалар жұмыс барысында шынығады, оларға тек денешынықтыру сабақтары үстінде жаттығу жасау тәсілдерін мұғалім дұрыс көрсете білсе болғаны.

**Ж.Досмұхамедов атындағы жоғары педагогикалық колледж
студенттерінің ұл, қыздарымен жүргізілген сауалнама нәтижесі:**

1. Әдеби кітаптар оқимын, саз әуенін тындаймын.
2. Компьютермен жұмыстанамын.
3. Бос уақытымда серуендеймін.
4. Дене шынықтыру, спортпен айналысамын.
5. Үй жұмысын жасаймын.

Қыздар	Ұлдар
88 %	88 %
100 %	68 %
60 %	88 %
88 %	100 %
96 %	72 %

«Спорт пен еңбек – егіз» деген мәтелді есте ұстап, Қазақстанның болашағы жас ұрпақ жан-жақты білімді, салауатты, өмірге құштар болып өссе, келешегіміздің жарқын болары анық.

Жылдамдық қабілетін жетілдіруге арналған жаттығулар шапшаңдық қашан төмендей бастағанша қайталана беруі керек. Оларды сабақтың басында немесе ептілікті арттыратын жаттығуларды орындаудан кейін өткізген жөн. Ептілік қабілетін жетілдіру үшін гимнастикалық жаттығулармен қоса әдеттегі қимыл — қозғалыс жаттығуларын күрделендіре қолдануға болады. Мысалы:беткейден шаңғымен еңіске қарай жұптасып сырғанап түсу немесе заттарды көтеріп сырғанап түсу. Әдеттегі қозғалыстарды кездейсоқ бастапқы қалыптардан орындау (мысалы бір орыннан ұзындыққа секіру бір жақ жанымен немесе теріс қарап тұрып орындау),бір орында тұрып 180–3600 бұрылып секіру, ал ең бастысы — акробатика мен әр түрлі қимыл — қозғалыс ойындары ептілікті жетілдіруге пайдалы болмақ. Ептілік қабілетін жетілдіруге арналған жаттығулар әдетте сабақтың басынан кейін, сабақтың ортаңғы бөлімінің басында орындалады. Дене тәрбиесінде пайдаланылатын жаттығулар адам организміне белгілі бір дәрежеде әсерін тигізеді. Денеге түсетін күшті, яғни жүктеме мөлшерін белгілеген кезде оның жүйесі және дәйекті болуын мейлінше дұрыс сақтау қажет. Дұрыс ұйымдастырылған дене жаттығулары адамға қажетті күш, жылдамдық, ептілік, төзімділік т.б қасиет — қабілеттерінің қалыптасуына белсенді түрде әсер етеді. Жас спортшыларды тәрбиелеуге жатықтырушы ата — аналармен, мектеп ұжымымен тығыз байланыста жұмыс істеу қажет. Олардың қойған талаптары бірдей болса ғана жұмыс нәтижелі болмақ. Тәрбиелеу әдістері сендіру және дағдыландыру әдістерінен тұрады. Сендіру әдісінің көмегімен спортшының ақыл — ойында қоғамның талаптарына сай мінез — құлық, жүріс — тұрысы тәртіптері қалыптастырады. Спорт-

шы қоғамдық орында өзін — өзі ұстауға дағдыланып, тәртіптілікке, ұжымның мүдесін ойлау сезіміне тәрбиеленіп, басқа да жақсы әдептерді бойына сіңіру керек. Сонда ғана ол саналы азамат болып өседі.

Пайдаланылған дереккөздердің тізімі:

1. Төтенай.Б, Алиев.А «Мектептегі дене тәрбиесі және оны бақылаудың әдістері», А,1996.
2. Уаңбаев.Е «Дене тәрбиесінің негіздері», А,2000.
3. «Дене тәрбиесі» әдістемелік құралы, К, 2015
4. Набидоллин Б.К., Сабиева А. С. «Дене тәрбиесі теориясы мен әдістемесі» 2015
5. Шерил М., Лорн ДЖ Адамс «Спорт, демалыс және туризм салаларында өткізілетін шараларды ұйымдастыру» 2013.
6. Мұхамеджанова У.Ж. Дене шынықтыру оқыту әдістемесі. –Астана: Фолиант, 2007.
7. Құланова Қ., Марчибаева Ұ. «Таңдалған спорт түрінен жалпы және арнайы дене дайындығы» А, 2019
8. Жұмабаев М. «Педагогика» 1992 (үшінші басылым)

МУЗЫКАЛЫҚ МЕКТЕПТЕ АТА-АНАЛАРМЕН ҰНТЫМАҚТАСТЫҚТЫ АРТТЫРУДЫҢ ЖОЛДАРЫ МЕН ҚҰРАЛДАРЫ

Муратова Мольдер Муратовна
ШҚО білім басқармасы «Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің
№1 Балалар музыка мектебі» КМҚК директорының ТЖ орынбасары,
вокал пәнінің оқытушысы

Аннотация:

В статье рассмотрены виды совместной работы с родителями на начальном этапе обучения учащихся в детской музыкальной школе.

Мақалада балалар музыка мектебіндегі оқушыларды оқытудың бастапқы кезеңінде ата-аналармен ынтымақтастық жұмыс түрлері туралы қарастырылған.

Түйінді сөздер: ынтымақтастық, дүниетаным, қанағаттандыру.

Ключевые слова: сотрудничество, мировоззрение, удовлетворение.

Кіріспе. Қазақстан Республикасындағы балалардың музыкалық білімі қазіргі қоғамда қалыптасқан білім беру кеңістігінің маңызды құрамдас бөлігі ретінде заңды түрде қарастырылады. 2007 жылғы 27 шілдедегі «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңында қосымша білім беру мен тәрбиеленушілердің және мәдени қажеттіліктерін жан-жақты қанағаттандыру мақсатында барлық деңгейдегі қосымша білім беру бағдарламалары негізінде жүзеге асырылатын тәрбиелеу және оқыту процесі ретінде айқындалады.

Зерттеу мақсаты:

1. Ата-аналардың рөлін анықтау: Оқушылардың музыкалық білім алуында ата-аналардың маңызды рөлін түсіндіру, олардың қолдауы мен ынтымақтастығының қажеттілігін көрсету.

2. Ұнтымақтастықты дамыту: Ата-аналармен тиімді байланыс орнату арқылы оқушылардың оқу процесіне белсенді қатысуын қамтамасыз ету, олардың музыкалық қабілеттерін дамытуға ықпал ету.

Егер бала музыкамен айналысуды ұнатса, қызығушылықпен және ынтымақпен айналысса, онда ата-аналар оны барлық жағынан қолдап, өздеріде қызығушылық таныту керек. Біз музыкалық-педагогикалық процесті жетілдіруге және мұғалім, бала және оның отбасы арасында тығыз ынтымақтастық орнатуға бағытталған бірқатар ұсыныстарды ұсынамыз:

1. Үй тапсырмасын орындауға көмектесу. Балаларды музыка мектебінде оқытудың бастапқы кезеңінде ата-аналар балаға үй тапсырмасын ұйымдастыруға және орындауға

көмек қажет болатындығын түсіндіруі керек. Музыкалық және оқу іс-әрекеті бала үшін жаңа іс-әрекетке айналатындықтан, мұғалімнің кейбір міндеттері оған қиын немесе түсініксіз болуы мүмкін немесе сабақта айтылғандарды ұмытып кетуі мүмкін. Сонымен қатар, бұл кезең ұзаққа созылмауы мүмкін екенін түсіндіру қажет (баланың табандылығына, оның мақсаттылығына, ерікті саланың дамуына және басқа факторларға байланысты).

2. *Баланы концерттік қызметке баулу.* Балаларды музыкалық тәрбиелеудің тиімділігіне қол жеткізу үшін музыкалық білім берудің отбасылық формаларын әртараптандыру қажет. Бұл формаларға мыналар жатады: филармонияның концерттік бағдарламаларын және қаланың басқа концерттік алаңдарын орналастыру. Бұл жағдайда музыкалық сабақтарда алынған білім сәтті бекітіледі. Сонымен қатар, ата-аналар музыкалық мектепте өткізілетін концерттерге, әсіресе бала қатысатын концерттерге немқұрайлы қарамауы керек. Мұндай концерттер музыкалық-ағартушылық тұрғыдан пайдалы (көбінесе олар тақырыптық сипатта болады), мотивациялық бәсекелес (мұндай концерттерде баланың сыныптастары мен құрдастары өнер көрсетеді, сондықтан ата-ана өз баласының орындалу деңгейін барабар бағалай алады және басқа балалармен салыстыра алады, ал бала ата-ананың қызығушылығын көріп, табысқа және одан әрі дамуға ынталандырылады).

3. *Сабаққа* ата-аналардың немесе отбасы мүшелерінің қатысуы. Отбасылық сүйемелдеудің бұл аспектісі екі көзқарасқа ие болуы мүмкін. Бір жағынан, бұл кейбір балалар үшін қажет. Мұндай оқушылар, көбінесе мектепке дейінгі немесе бастауыш мектеп жасындағы оқушылар, есте сақтау қабілетінің төмендігі, зейіннің жеткіліксіздігі, материалды қабылдаудың қиындығы және басқа физиологиялық факторларға байланысты сабақта көрсетілген мұғалімнің тапсырмаларын есте сақтай және қайталай алмайды. Бұл жағдайда ата-аналар балаға бірінші кезекте көмекші ретінде әрекет етеді, олар мұғаліммен бірлесіп жасалған үй тапсырмасын орындау алгоритмін түсіндіре алады, оны орындаудың тиімділігі мен тиімділігін бақылайды. Алайда, іс жүзінде шапшаң, гипер-қозғыш балалар бар, олардың назарын сабаққа аударып, мұғалім мен музыкалық материалға емес, ата-ананың реакциясына, дәнекерлеуге, шамадан тыс көңіл-күйге аударып, сабақты театрландырылған қойылымға айналдырады. Сондықтан мұғалім осы аспектінің екі жағын да ескеріп, бақылаулар арқылы сабақта отбасы мүшелерінің болуы немесе болмауы үшін қажетті нұсқаны таңдауы керек.

4. *Ашық сабақтар.* Алдыңғы аспектке сүйене отырып, сабаққа қатыспайтын ата-аналарға жұмыстың бір бөлігі немесе түпкілікті нәтиженің бір бөлігі көрсетілетін ашық сабаққа келуді ұсынуға болады. Мұғалімнің мұндай әрекеттері баланы жұмыстың белгілі бір, мүмкін қиын бөлігін орындауға ынталандыруға көмектеседі, оқушыға бұл жұмысты ата-аналарға көрсету керек екенін еске салады.

5. *Бірлескен музыка.* Көбінесе баланың отбасында музыкалық дағдылары бар туыстары болады (ән айту, музыкалық аспаптарда ойнау). Бірлескен музыка тәжірибесі отбасы үшін өте қызықты болады. Музыкалық сабақтардың бұл түрінде серіктестік, тығыз қарым-қатынас, өзара қолдау, қатысу қалыптасады. Болашақта мұндай қойылымдар отбасындағы музыкалық сабақтардың бірінші кезектегі маңыздылығын бекітеді, өйткені олар баланың және үлкен отбасы мүшелерінің бос уақытына негізделген.

6. *Үйдегі концерттер.* Музыкалық-эстетикалық тәрбиенің маңызды аспектісі - отбасылық мерекелер мен концерттер, ата-аналар мен балалар бірлесіп аудиожазбаларды, бейнефильмдерді тыңдау және көру. бұл үшін арнайы мерекелік безендірілген бөлмеде.

7. *Мұғалім мен ата-ананың біртұтас дүниетанымдық ұстанымын қалыптастыру.*

Балалардың музыкалық тәрбиесі туралы білімге қосыла отырып, ата-аналар бүгінде баланы музыкамен таныстыру ісінде мұғалім-музыканттың пікірлестері бола алады. Баланың дүниетанымының, адамгершілігінің, эстетикалық талғамының негізін қалайтын ата-аналар. Ең үлкен әсерге мұғалім-музыканттың әрекеті отбасының әрекетімен сәйкес келетін жерде қол жеткізіледі. Балалардың музыкалық дамуының сәттілігі ата-аналардың балаларды музыкалық-эстетикалық тәрбиелеудің мақсаттары мен міндеттерін қаншалықты дұрыс түсінетіндігіне, сондай-ақ музыканың баланың жеке басына эмоционалды әсерінің орасан зор күші оларды қаншалықты түсінетіндігіне байланысты. Бұл жағдайда мұғалім музыкалық білімнің қажеттілігін, маңыздылығын, баланың бейнелі ойлауын, эстетикалық мәдениетін, ерік-жігерін, тәртібін және басқа да маңызды жеке қасиеттерін дамытуға қатысты перспективасын түсіндіре отырып, тәлімгер ретінде әрекет етеді.

8. *Мотивациялық компонент.* Қазіргі уақытта қазіргі педагогика баланың оқуға деген

күштарлығын қалыптастыру мәселесіне ерекше назар аударады.

Көбінесе ата-аналар баланы музыкалық мектепке әкеледі, яғни баладан үйренуге деген ерекше ниет жоқ. Ата – ананың міндеті-балаға дағдарыс сәтін жеңуге көмектесу, оған деген күштарлықты, ұмтылысты және өз күшіне деген сенімді қолдау. БММ отбасы мен мұғалімнің өзара қарым-қатынасы өзара сенім мен құрмет, қолдау мен көмек, бір-біріне шыдамдылық пен төзімділік принциптеріне негізделуі керек.

Ата-аналармен жұмыс нысандары: ата-аналар жиналыстарын өткізу (жалпы мектеп, сынып жиналыстары-концерттер), сыныптан тыс іс-шаралар, ата-аналармен жеке жұмыс (консультациялар), оқушылардан ата-аналарға сауалнама жүргізу және т. б.

Олардың кейбірін қарастырайық:

Ата – аналармен хат алмасу (ата-аналармен сөйлесу) - ата-аналарға балаларының жетістіктері туралы хабарлаудың жазбаша түрі. Ата-аналарға БММ-де және одан тыс жерлерде бірлескен іс-шаралар туралы хабарлауға, мерекелермен құттықтауға, балаларды тәрбиелеудегі кеңестер мен тілектерге жол беріледі. Хат алмасудың басты шарты-мейірімді тон, қарым-қатынас қуанышы.

Әлеуметтік желі/Интернет. Дүниежүзілік желі арқылы ата-аналармен қарым-қатынастың үлкен артықшылықтары бар. Белсенді ата-аналар үшін-әлеуметтік қолданушылар. желілер бұл мүмкіндік БММ өміріндегі оқиғалардан үнемі хабардар болуға мүмкіндік береді. Мұғалімдер «Одноклассники», «байланыста», «Facebook», «инстаграмм» мектептің сайтында және т. б. беттер жасайды, бұл ата-аналарға балаларының, олардың сыныптастарының жетістіктерін көруге, ақпаратты бақылауға, іс-шаралардан фотосуреттерді көруге, әртүрлі музыкалық әзірлемелерді, әдістемелік жұмыстарды оқып, танысуға, оларды қызықтыруға көмектеседі қазіргі уақытта ақпарат. Бұл өзара әрекеттесу мұғалім-ата-ана.

Ата-аналар жиналысы-педагогикалық ғылымның деректері негізінде білім беру тәжірибесін талдау, түсіну формасы. Ата-аналар жиналысының түрлері: ұйымдастырушылық, психологиялық-педагогикалық білім беру жоспары бойынша жиналыстар, тақырыптық, жиналыс-концерттер, қорытынды (тоқсандық) және т.б. ата-аналар жиналысының тақырыбын әдетте мұғалімдер мен БММ әкімшілігі анықтайды. Жалпы мектептік (немесе бөлімшелер бойынша) ата-аналар жиналыстары, әдетте, жылына екі рет өткізіледі. Мұнда ата-аналар БММ құжаттарымен және жарғысымен, оның негізгі бағыттарымен, міндеттерімен және жұмысының қорытындыларымен таныстырылады.

Жұмыстың осы аспектісінде келесі бағыттарды бөліп көрсетуге болады:

Отбасылар мен отбасылық тәрбие жағдайларын зерттеу. Болашақта баланың жеке басы көбінесе отбасындағы психологиялық ахуалдың, қандай қатынастардың, дәстүрлердің, әдет-ғұрыптардың дамуына байланысты. Алғашқы танысу сұхбатында баланың үйдегі музыкалық іс-әрекеттері үшін жасалған жағдайларды, оның отбасылық еңбек міндеттерін, баланың бос уақытын қалай ұйымдастырғанын, оның қарым-қатынас шеңберін анықтау қажет.

Ата-аналарға психологиялық-педагогикалық білім беру. Баланың жеке басын қалыптастыруда отбасы басты рөл атқарады. Сондықтан ата-аналардың педагогикалық мәдениетін арттыру бойынша жүйелі жұмыс отбасылық тәрбиені жетілдірудің негізі болып табылады. Тәжірибе көрсеткендей, БММ-де ата-аналарға психологиялық-педагогикалық білім берудің тиімді формалары психологиялық-педагогикалық тақырыптағы әңгімелер; кеңес беру болып табылады.

Мұғалімнің ата-аналармен байланысын жүзеге асырудың маңызды нысаны- **жеке кездесулер, әңгімелер және сауалнамалар** арқылы жұмыс жасау. Бірінші оқу жылының басында ата-аналар мен білім алушылар сауалнамалар толтырады, БММ жұмысында өз тілектерін білдіреді. Сауалнамалар оқушылардың ата-аналарының БММ қызметінің нысандары мен әдістері туралы сұрауларын, білім беру қажеттіліктерін және хабардар болу дәрежесін зерттеуге арналған. Жеке әңгімеде бірінші кездесуде жалпы отбасымен, оның микроклиматымен танысу өтеді, балалар мен олардың ата-аналарының жеке ерекшеліктері анықталады. Оқу жылында ата-аналар баласының жетістіктері мен жетістіктері туралы үнемі ақпарат алады.

Ұсынымдар. Ата-аналар мен оқушылардың бірлескен шығармашылық жобалары: Оқушылар мен ата-аналардың бірге қатысуына арналған музыкалық жобалар ұйымдастыру. Бұл балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға және ата-аналармен байланыс

орнатуға мүмкіндік береді

Қорытынды. Музыка мектебінде оқушыларды оқытудың бастапқы кезеңінде ата-аналармен ынтымақтастықтың маңызы зор. Ата-аналар балалардың музыкалық білім алуында маңызды рөл атқарады, себебі олар баланың дамуына, мотивациясына және шығармашылық қабілеттерінің қалыптасуына тікелей әсер етеді. Ынтымақтастықтың тиімді түрлері, мысалы, ата-аналармен ашық диалог, музыкалық шараларға қатысу, отбасылық концерттер ұйымдастыру, және ата-аналарға арналған семинарлар өткізу, балалардың оқу процесіне деген қызығушылығын арттырады.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Азаров, Ю.П. Искусство воспитывать. - М., Просвещение, 2005. – 433 с.
2. Бочкова М.А. Основные направления работы учреждения дополнительного образования с семьей. Дополнительное образование, 2003, №1, с.6

ВОКАЛ СЫНЫБЫНДАҒЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ӘН АЙТУ ШЕБЕРЛІГІН АРТТЫРУДА РЕПЕРТУАР ТАҢДАУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Мусанова Гульнур Бакытханкызы
ШҚО білім басқармасы «Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің
№1 Балалар музыка мектебі» КМҚК вокал пәнінің оқытушысы

Аннотация:

В статье рассматриваются методы и приемы, используемые для развития певческих способностей учащихся вокального класса, а также трудности, возникающие в этом процессе, и пути их решения.

Мақалада вокал сыныбының оқушыларының ән айту шеберліктерін дамыту үшін қолданылатын әдістер мен тәсілдер, сондай-ақ, бұл процесс барысында кездесетін қиындықтар мен оларды шешу жолдары қарастырылады.

Түйінді сөздер: интерпретация, эмоция, шеберлік.

Ключевые слова: интерпретация, эмоция, мастерство.

Кіріспе. Балалар музыкалық мектебінде вокал сыныбы оқушыларының ән айту шеберліктерін шыңдау – бұл маңызды және қызықты процесс. Вокалдық өнер – бұл тек дыбыстарды шығару ғана емес, сонымен қатар эмоцияларды жеткізу, музыкалық шығарманы терең түсіну және орындау.

Вокалдық шеберлікті дамыту үшін бірнеше негізгі аспектілерге назар аудару қажет:

1. Дыбысты дұрыс шығару: Дұрыс тыныс алу, дыбысты басқару және вокалдық техниканы меңгеру – бұл вокалистің негізі. Оқушыларға дыбысты шығару әдістерін үйрету, олардың дауыстық диапазонын кеңейту және дыбыстың сапасын жақсарту маңызды.

2. Музыкалық интерпретация: Әнді орындау кезінде тек ноталарды емес, сонымен қатар мәтінді, эмоцияны және шығарманың мәнін түсіну қажет. Оқушыларға әннің тарихын, авторын және оның контекстін түсіндіру арқылы музыкалық интерпретацияны дамытуға болады.

3. Сахналық шеберлік: Вокалистің сахнадағы өзін-өзі ұстауы, көрерменмен байланыс орнатуы, эмоцияны жеткізуі – бұл да маңызды аспект. Оқушыларды сахнада өзін-өзі сенімді ұстауға, көрерменмен байланыс орнатуға үйрету керек.

4. Топтық жұмыс: Вокалдық ансамбльдер мен хорларда жұмыс істеу оқушылардың музыкалық тыңдау қабілетін, үйлесімділікті және командалық жұмысты дамытуға көмектеседі.

Осы аспектілерді ескере отырып, вокал сыныбы оқушыларының ән айту шеберліктерін шыңдау – бұл тек техникалық дағдыларды дамыту ғана емес, сонымен қатар шығармашылықты, эмоцияны және музыкалық мәдениетті қалыптастыру.

Зерттеу бөлімі. Жалпы, оқушының әншілік дарынын жетілдіру үшін қажет болған жағдайда, дауыс ырғағын өзгертуге 9 жасына дейін әсер етуге болады. Бұл адам баласының табиғи ерекшелігі. Сондықтан біздің мектепте 7 жасқа дейінгі бала вокал сыныбының дайындық тобына қабылданса, 7 жастан бастап бірінші сыныпқа алынады. Әр баламен 5

жылдық білім беру бағдарламасына сәйкес жұмыс жүргізіледі. Алғашқы 1-2 сыныптарда әсіресе, дауыс диапазонына сәйкес, әрі жеңіл орындалатын қазақша әндер таңдап алынады. Осылайша бірте-бірте күрделі шығармаларға көшеміз. Бұл оқушылардың бойында әншілік өнерін бір қалыпты дамытып, дарынын шыңдауға мүмкіндік береді. Сондай-ақ, дауысына ауыртпалық түсірмей, оның сақталуына ықпал етеді.

Ән сөзінің анық естіліп, таза айтылуын үйрету, әншілікке баулудың негізгі бөлігі. Бұл орындалатын шығарманың мазмұнын тыңдаушыға дұрыс жеткізу үшін аса қажет. Оқушыларға ән айтуды үйрету барысында дыбыс шығаруға қатысатын ауыз, ерін, тіл, көмекей және төменгі жақ сүйегін дұрыс қозғалта білуге баулаймыз. Бұдан бөлек, айтылатын әннің мазмұнын оқушының өзі толық түсініп алғаны абзал. Ол әнді тыңдаушыға жеткізе білу қабілетіне, орындау мәнеріне тәкелей әсер етеді. Мысалы, «Туған жер» әнін орындау барысында оқушы көз алдына өз мекенінің табиғатын елестейтіні сөзсіз. Әрі олардың есіне ел, жер туралы көрініс түсіруге болады. Оқушылардың вокалды шығармаларды орындау шеберліктерін арттыру үшін оларды танымал әншілердің жеке концерттеріне де апарып отырған тиімді әсер етеді.

Сабақ барысында әуенді әндерін белгілі әнші, сазгер Бота Бейсенова жазған «Ата-ананы тыңдаймыз», «Оқуда озат боламын», «Бесік жыры», «Жау жау жаңбыр», «Көктем келді», «Достарым», «Туған күн», «Мен ауылға барамын», «Тұлпарым», «Қасиетті домбыра», «Әкетайым» сияқты әндерді де оқушыларға үйретемін. Балаларға арналған ең алғашқы әнін 24 жыл бұрын шығарған сазгер осы уақыт аралығында 60-жуық мәтінге әуен жазыпты. Барлық туындысы 2 оқулық пен 5 ән жинақта жарық көрген.

Музыка мектебінің «Вокал» сыныбының бала тәрбиесінде алар орыны ерекше. Олай деуге себеп, ол жеткіншектің ойлау, қиялдау, асқақ арманға берілу сезімдеріне баулитын бірден-бір пән. «Вокал» сыныбында бала ән салуды үйренеді. Ол керемет дарынды, музыкалық қабілеті жоғары деңгейде болмай-ақ қойсын. Бұл маңызды емес. Маңыздысы, ән айта білуге деген құштарлығы болуы тиіс. Ал, қазіргі мектептердегі басты мәселе – осы жағдайды тудыру үшін «Вокал» сыныбының мұғалімдері балалар репертуарын дұрыс таңдап, жас ерекшеліктеріне сай ән қорын жинақтай алып отыр ма? Балаларға арналған әндер қалай жарыққа шығып, қалай насихатталып жатыр? Ол әндерді орындауға мектеп оқушысының ниеті бар ма?, - деген сұрақтарға жауап іздеуден басталады. Бұқаралық ақпарат құралдарында, әлеуметтік желілерде, сауда орталықтарында, той жиындарда ересектерге арналған заманауи әндерінің кеңінен насихатталуы салдарынан, балабақша мен мектеп жасындағы балалар тек сол әндерді орындауға құштар. Осыған орай, балалар әндері орындалмай, оған қоса «балалар әндері жоқ» деген жаттанды жауаппен жылы жабылып қалып отыр. Сондықтан, қазіргі жағдайда бала жасына лайықты әндердің насихатын кеңінен арттыру қажеттілігі туындап отыр. Музыка пәні мұғалімі өзі де тікелей ізденісте болуы шарт. Ақын-сазгерлердің жаңа әндерімен қатар, бұрыннан бар, насихаты болмаған туындыларды меңгертудің әдістерін болашақ педагог-музыканттарды даярлауда басты назарға алса, заманауи балалар әндері репертуарының ерекшеліктері ескеріліп, сауатты орындаушылар мен музыка мұғалімдері тәрбиеленеді. Осы бағытта балалар әндерін таратудың басты құралы ретінде «Әншуақ» атты балалар әндеріне арналған фестивалінің жұмысы ерекше. Бұл да балалар әндерін насихаттаудың ерекше түрі. Ерекше деудің басты себебі – қазіргі уақытта мектеп ұстаздары оқушыларға жаңа әнді музыкалық аспаптың сүйемелімен емес, дайын «минусовкамен» үйретуді дәстүрге айналдырып жіберді. Қазіргі балалар диапазоны қысқа, жеңіл әуеннен көрі, әуені күрделірек туындыларды орындауға ынтық. Оның себебі, өтіп жатқан көп байқауларда қойылатын талап – дауыс диапазонын көрсету. Содан да болуы керек, қазіргі кей авторлардың туындылары аса жеңіл емес. Балалар әні дегенмен де, олардың туындылары орындалуы жағынан баладан ырғақтық тұрғыдан болсын, вокалдық деңгейден болсын, шеберлікті талап етіп тұрады. Әрине, табиғи музыкалық қабілеті бар балалар үшін, бұл әндер еш қиындық келтірмейді. Яғни, заманауи балалар әндерінің ырғақтық құрылымы бұрынғы кеңес дәуірі кезіндегі әндерге қарағанда күрделірек. Шындығында, мұның бәрі әннің сүйемелінің музыкалық аспапқа арналып жазылмай, эстрадалық өңдеуінің нәтижесінен туындап отырған мәселелер. Дегенмен, «Вокал» сыныбының мұғалімі, үйрететін туындыны алдымен өзі зерттеп, дайындалып, жетік меңгеріп алса, бұл туындылардың орындауға келгенде аса қиындық әкелмейтінін түсінеді. Балалар репертуарын таңдауда мәселең, композитор Мақсат Жәутіковтің көп әндері әуені жеңіл болғанымен, ырғақтық стилі

жағынан күрделірек. «Тәтті» /сөзі. Д. Қалмырза/, «Ағатайым» /сөзі. Е. Әлікей/ Бұл әндер тыңдауға жеңіл болғанымен, орындау мәнерін меңгерту жолында көп жаттығуды талап етеді. Ал, композитор Қанат Едресовтың балалар әндері көбіне патриоттық тақырыпта болғандықтан жігерлі, екпіндете орындауды талап ететін туындылар. Диапазоны аса кең болмаса да, дыбысты тереңнен алып, сөзді анық, нық айтуға шақырады. «Табиғат дастаны» /сөзі. С. Қоңырбаева, Жақсыгүл Бегманова «Батыр бала» /әні, сөзі. Жақсыгүл Бегманова/, Гүлайым Жотаева «Жұлдыз болғың келе ме?» /әні, сөзі автор/, «Әнім менің бейбітшілік» /әні, сөзі автор/, Бақытбек Махамбетов «Дархан дала» /әні, сөзі автор/, «Бәйтерек» /сөзі. Дәулетбек Байдрахманов/, Арайлым Мамырбек «Наурыз ай» /әні, сөзі автор/, «Тай бәйге» /сөзі. Қ. Мұхаметқали/, Думан Байтілеуов «Жер-анамды сүйемін» /сөзі. М. Балмолда/, «Алғашқы ұстазым» /сөзі. М. Балмолда/, Тұрсынбек Кешубай «Қазақ ұланы» /әні, сөзі автор/, «Көктем шаттығы» /әні, сөзі автор/ әндері қазақы үн, ұлттық бояуға көбірек назар аударады. Жоғары сынып оқушыларының орындауына лайықты ойлы туындылар. Жанар Қожағазина «Бір үйдің қыздары» /сөзі. Гүлзипа Нұрманова/, Марс Сүленов «Бауырсақ» /сөзі. Е. Әлікей/, «Мен бақытты баламын» /сөзі. Қ. Карибаев/, Құрал Молжанов «Ата-әже» /сөзі. Қ. Алақөзов/ әр түрлі жастағы балалар қиналмай тез үйренетін әндер авторлары. Ырғақтық құрылымы жағынан күрделі емес. Бибігүл Үйсінбаева «Ғажайып» /әні, сөзі автор/, «Балалығым, бақытым» /әні, сөзі автор/, Құралай Қырықбаева «Дара бала» /сөзі. Е. Жұмабек/, «Биікке самғаймын» /сөзі. Ұ. Шораева/, Айгүл Адиханова «Отаным» /әні, сөзі автор/, «Туған жерім» /әні, сөзі автор/ авторлар тек композитор ғана емес, өздері ән салып жүрген вокалистер. Содан да болар әндерінде шетелдің стилін көбірек қосқанды ұнатады. Орындау мәнеріне келгенде балаларға ырғақты игеруде біраз күрделі тұстары бар. «Вокал» сыныбының мұғалімдері балаға ән үйретпес бұрын, осы туындыларды алдын-ала зерттеп, үйрету әдісін қалыптастырулары тиіс. Кейбір әндердің әуені жеңіл болғанымен, сөзі бала жасына келмеуі мүмкін. Сол себепті авторлық әндерді кіші, орта және ересек топтарға бөле отыра репертуар таңдау мәселесін шешу керек. Қоғам мұратына сай жан-жақты жарасымды дамыған тұлға тәрбиелеуде барлық өнер түрлері үлкен маңызға ие. Әсіресе, өнер түрлерінің ішінде өскелең жастардың эстетикалық дүниетанымын, соның негізінде музыкалық мәдениетін қалыптастыруда және дамытуда мектеп аясында жүргізілетін музыка сабақтарымен қатар, зерттеу жұмыстарының алатын орны ерекше. Оның мәні мынада: ән өнері әрбір адамның адамгершілік тұрғыда тәрбиеленуіне, әсемдік әлеміне үйірсек қана болып қоймай, әнші бойындағы музыкалық мәдениетінің қалыптасуына және рухани-мәдени деңгейін көтеруге табиғи жағдай жасайды. Осыған байланысты бүгінгі білім беру жүйесіндегі музыкалық білімнің басты мақсаты – рухани жағынан бай тұлғаны тәрбиелеу. Осы мақсатты жүзеге асыруда вокал үйірмесінің алатын орны зор. Болашақ педагог-музыканттың қоғамдық өмірде жеке тұлға болып қалыптасуына, рухани құндылықтарды бойына сіңіріп өсуіне, жалпы және музыкалық мәдениетінің дамуына ән айту дағдыларының үлесі зор. Ол эстетикалық тәрбие берудің маңызды бір бөлігі бола отырып, жеке тұлғаның рухани дүниесін байытып, жан-жақты өмір тәжірибесін кеңейтуге, қызығушылық, біліктілігін және ойлау қабілетін дамытуға, шығармашылық іскерлікке тәрбиелеуге мүмкіндік туғызады.

Ұсынымдар. Оқушыларға әр түрлі музыкалық стильдер мен жанрларда ән айтуға мүмкіндік беру. Оқушыларды сахнада өнер көрсетуге дайындау. Концерттер мен байқауларға қатысу арқылы тәжірибе жинақтау.

Қорытынды. Қорытындылай келе, вокал сыныбында оқушылардың ән айту шеберліктерін шыңдау – бұл тек техникалық дағдыларды дамыту ғана емес, сонымен қатар шығармашылық, эмоционалдық және әлеуметтік қабілеттерді қалыптастыру. Бұл процесс балалардың музыкалық білімін тереңдетіп, олардың өнерге деген қызығушылығын арттырады.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Л.Б. Дмитриев «Основы вокальной методики» М: «Музыка», 1968 жыл.
2. О.А. Апраксина «О праве учителя – музыканта на эксперимент». Музыкальное воспитание в школе. - Вып. 13. - М., 1978 жыл.
3. Н. Дүкенбай, Г. Дүкенбай «Педагог – музыканттың әдіснамалық мәдениеті». Оқу құралы. - Павлодар: Кереку, 2010 жыл.
4. А. Маханбетова «Әнші болғым келеді» - Алматы: «Өнер», 2012 жыл.
5. Ән сабағы. Учебно-методическое пособие для начальных классов казахских школ. /в сопровождении баяна/. - Алматы: «Өнер», 1997 жыл.

ТАБЫСҚА ЖЕТУ ҚАДАМДАРЫ Ю-ІІ СЫНЫПҚА АРНАЛҒАН ЭЛЕКТИВТІ КУРС

Мусилимова Лаура Тайыровна
Астана қаласы әкімдігінің «№7 мектеп-гимназия» ШЖҚ МКК
Педагог-психолог

Аңдатпа. Жаңартылған білім стандарты мен мазмұнына сәйкес элективті курста жеке тұлғаның табысқа жету қадамдарында психологиялық ерекшеліктері мен олардың даму стратегияларын зерттеуге арналған. Элективті курста табысқа жету қадамдарында психологияның негізгі теориялық негіздері, мотивация, мақсат қою және өзін-өзі ынталандыру әдістері қарастырылған. Сонымен қатар, тұлғаның ішкі ресурстарын ашу, сенімділік қалыптастыру, қиындықтарды жеңу қабілетін арттыру бағытындағы практикалық жаттығулар ұсынылады. Қазақстан Республикасының жалпыға ортақ білім беру стандартының соңғы бағдарламасына сәйкес коммуникативтік оқу әрекеттері мен білім, білік дағдыларды пайдаға асыру мақсатында оқу мақсаттары әрбір сыныптың деңгейіне сәйкес құрастырылған. Бұл элективті курс оқушылардың психологиялық ал-ауқатын нығайтуға, олардың оқу үдерісінде табысқа жету қадамдарын анықтауға және тиімді психологиялық стратегияларды меңгеруге бағытталған. Элективті курс оқушылардың психологиялық қиындықтармен күресуге және оқудағы жоғары нәтижелерге қол жеткізуге көмектеседі.

Мақалада осы зерттеудің нәтижелері, атап айтқанда мектепте табысқа жету қадамдары элективті курсын оқыту мәселесіне оқушылардың қарым - қатынасын зерттеу нәтижелері ұсынылған.

Түйінді сөздер: оқушылардың өзіне, өз қабілеттеріне сенімділігін және қызметтің таңдаулы салаларында нәтижелі болу қабілетін дамыту.

Аннотация. В соответствии с обновленным образовательным стандартом и содержанием элективный курс предназначен для изучения психологических особенностей личности на этапах достижения успеха и стратегий их развития. На этапах успеха элективного курса рассматриваются основные теоретические основы психологии, методы мотивации, постановки целей и самомотивации. Кроме того, предлагаются практические упражнения по раскрытию внутренних ресурсов личности, формированию уверенности, повышению способности преодолевать трудности. Цели обучения составлены в соответствии с уровнем каждого класса в целях реализации коммуникативных учебных действий и знаний, умений и навыков в соответствии с последней программой стандарта общего образования Республики Казахстан. Этот элективный курс направлен на укрепление психологического благополучия учащихся, определение шагов к их успеху в учебном процессе и овладение эффективными психологическими стратегиями. Элективный курс помогает учащимся справляться с психологическими трудностями и достигать высоких результатов в обучении.

В статье представлены результаты данного исследования, в частности результаты исследования отношения учащихся к проблеме преподавания элективного курса «шаги к успеху в школе».

Ключевые слова: развитие у учащихся уверенности в себе, своих силах и способности быть продуктивными в избранных сферах деятельности;

Кіріспе Табыс әрбір адамның өмірінде маңызды орын алатын ұғым. Алайда табысқа жету жолы әр адам үшін әртүрлі болуы мүмкін. Кейбіреулер үшін бұл кәсіби жетістіктер, басқа үшін отбасы мен жеке өмірдегі бақыт. Табысқа жетудің жалпы принциптері мен қадамдары ғылым мен психологияда түрлі зерттеулерде талқыланды. Бұл мақалада табысқа жету жолындағы маңызды қадамдар мен қажетті қасиеттер қарастырылады, олардың әрқайсысы оқушылар мен жастарға өмірлерінде жақсы нәтижеге жету үшін пайдалануға мүмкіндік береді.[2]. Табысқа жетудің бірінші қадамы нақты мақсат қою. Мақсат қою бұл белгілі бір жетістіктерге жетуге бағытталған әрекеттердің негізі. Мақсатты анық қоймай, табысқа жету мүмкін емес. Оқушылар үшін уақытты басқару табысқа жетудің тағы бір маңызды қадамы. Covey (1989) өзінің «Жоғары тиімді адамдардың 7 әдеті» кітабында уақытты басқарудың маңыздылығын атап көрсеткен. Оқушыларға уақытты тиімді пайдалану үшін:

- Күн сайын жоспар құру

- Маңызды тапсырмаларды бірінші орында орындау
- Уақытты тиімсіз өткізуге жол бермеу.[4]. Табысқа жетудің тағы бір маңызды аспектісі — қателіктер мен сәтсіздіктерден сабақ алу. Оқушыларға сәтсіздіктерді қорқыныш емес, даму мен жетілу мүмкіндігі ретінде қабылдау ұсынылады. Carol Dweck (2006) өзінің «Өсу мүмкіндігі» теориясында қателіктерден сабақ алу адамның жетістіктеріне тікелей әсер ететінін көрсеткен. Оқушыларға сәтсіздіктерді уақытша қиындықтар ретінде қабылдап, олардан сабақ алу арқылы алға жылжуды үйрету маңызды.

Бұл дағдылар оқушыларға оқу барысында тиімділікке қол жеткізуге және өмірлерін жүйелі жоспарлауға көмектеседі. Мақсаттар нақты, өлшенетін, қол жетімді және уақыт шектеулі болуы тиіс. Сондай-ақ, мақсаттар мотивацияны арттырып, жеке даму жолында нақты бағыт береді. Табысқа жету үшін адам өзіне мотивация беруі және өзін-өзі жауапкершілікке тартуы керек. Мотивация бұл адамды алға жетелейтін күш. Өзін-өзі мотивациялау қабілеті табысқа жетудің маңызды факторларының бірі болып табылады. Өзін-өзі жауапкершілікке тарту да маңызды, өйткені әрбір жетістік адамның өзіне деген сенімі мен жауапкершілігінен туындайды. Табысқа жету жолында кез келген сәтсіздік пен қиындықтарды жеңу үшін адамның ішкі күш-қуаты мен төзімділігі қажет. Уақытты басқару табысқа жетудің негізгі құралы. Әрбір адамның күніне 24 сағат беріледі, бірақ оны қалай тиімді пайдалануды білу маңызды. Уақытты дұрыс басқару арқылы адам өз мақсаттарына тезірек жетеді. Оған күнделікті жоспар құрып, ең маңызды тапсырмаларды бірінші орында орындау, уақытты тиімсіз өткізуден аулақ болу, сондай-ақ үнемі өз жұмысын бақылау кіреді.

Міндеттері:

- оқушылардың өзіне, өз қабілеттеріне сенімділігін және қызметтің таңдаулы салаларында нәтижелі болу қабілетін дамыту;
- жеке ресурстарды нығайту;
- сындарлы мінез- құлық дағдыларын үйрету.

Жеке даму табысқа жетудің маңызды бөлігі. Жаңа білім алу, дағдыларды дамыту және тәжірибе жинақтау арқылы адам өз мақсаттарына тезірек жете алады. Әр адам үнемі дамуға ұмтылуы тиіс. Оқу процесі тоқтамауы керек: бұл кітаптар оқу, жаңа курстарға қатысу, тәжірибелі мамандармен пікір алмасу және практикалық тапсырмаларды орындау. Табысқа жетудің жолында қателіктер мен сәтсіздіктерден қорықпау керек. Көптеген адамдар өз қателіктерін ішкі сәтсіздік ретінде қабылдайды, бірақ шын мәнінде олар адамның дамуындағы қажетті тәжірибе болып табылады. Сәтсіздіктерден сабақ алып, оларды өз мақсаттарына жету үшін пайдалану өте маңызды. Осылайша, адам өз қателіктерін түзетіп, өз жолын жаңа стратегиялармен әрі тиімді түрде жалғастыра алады.

Әдістеме Табысқа жету қадамдары курсымен жете танысу барысында оқушыларға мынадай мүмкіндіктер беріледі: әр түрлі іскерлік ойындарға қатыса отырып кішігірім топтарда жұмыс істеуге қажет практикалық тәжірибені дамыту. Әр тақырыпта оқушыларға арналған сұрақ тұжырымдамасы келтіріледі, келтірілген тұжырымдамалар мұғалімдерге бағытталғанын есте сақтау қажет, мұғалім түсінікті түрде жеткізе білу керек. Нәтижесінде оқушының ойлауға мүмкіндік алады. Жеке тұлға, қызметкер, тұтынушы тапсырмалардың әрқайсысын табысты орындауда мақсаттарды дұрыс қойып, қажетті шешімдерді қабылдай алады. Ал, мұғалімнің оның жетекші ретінде ретінде педагогикалық үдеріс табысты орындалады.

Өзін-өзі іздеу, өзін-өзі табысты адам ретінде көру. Жер бетіндегі ең жақсы адамдар әрқашан екі негізгі мәселені шешуден бастайды. Ең алдымен қандай адам болу керек және кім болу керек туралы.

«Жетістікке болашағыңды құр»-бұл өзінді тәрбиелеуді, мектептен кейінгі өмірге дайындығыңды, мінезің мен ұмтылыстарыңды қалыптастыруды білдіреді, осылайша мектептен кейінгі ересек өмір бақытты, өзіне және қоғамға пайдалы, толыққанды тұлға бола біледі.

Жаңғырту жағдайындағы білім берудің басым бағыты бұл сыртқы әлеммен өнімді қарым-қатынас жасауға, өзін-өзі тәрбиелеуге және өзін-өзі дамытуға дайын, сонымен қатар шешім үшін жеке жауапкершілікті алуға дайын жеке тұлғаны дамыту. Біздің қоғамда сәттілік бағаланады, бірақ бұл шынымен де табысқа жеткен адам ретінде бұл табысқа қалай қол жеткізілетіні туралы сирек ойлайтын адам. Сондай-ақ қоғамда, әсіресе бұқаралық ақпарат құралдарында жетістіктің бұрмаланған бейнесі, жетістікке жеткен

адам ғана алға жылжытылады.

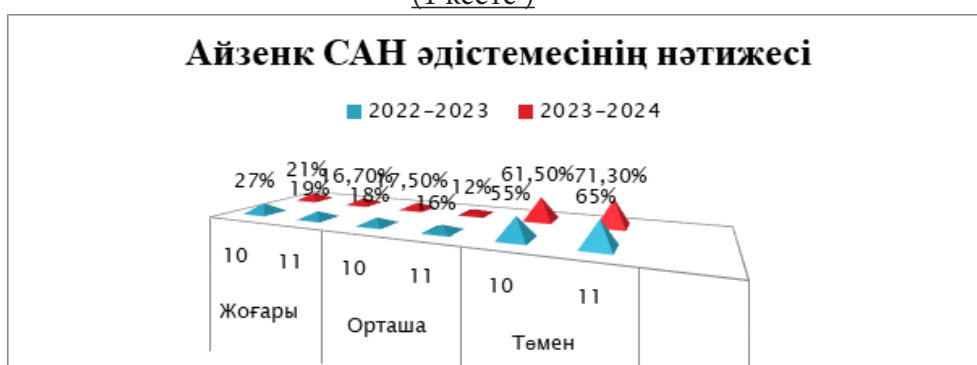
Қазіргі кездегі білім беру бағдарламаларында оқушының шамадан тыс стрессті жеңілдету, оқушыға стреске қарсы тұру әдістерін үйрету туралы, оның ішінде ақпараттық стрессті, белсенді тыңдау, өзін-өзі таныстыру және өзін-өзі көрсету дағдыларын дамытуды үйрету туралы әзірленген сұрақтар аз. табысқа жету үшін адамға реттілік қажет. Қоғамда жарияланған барлық адамгершілік құндылықтар гуманизм, демократия, ынтымақтастық, толеранттылық адамдар арасындағы қарым -қатынас пен қарым -қатынастың психологиялық заңдылықтарына негізделген. Біздің қоғамда психологиялық сауаттылықтың болмауы осы қағидалардың өмірде толық жүзеге асуына кедергі келтіреді. Өмірден алынған жағдаяттарды кеңінен пайдалану материалды жеңілірек түсінуге көмектеседі. Бұл пәнді оқытудың принципі мүмкіндігі мен материалдың 10-11 сынып оқушылары үшін түсінуге жеңіл екендігі туралы қорытынды жасалды.

Күтілетін нәтиже:

- Жетістікке жетудің бағдары туралы түсінік қалыптасады;
- Табысқа жету технологиялары;
- Тренинг-сабақтарға қатыса отырып, топты басқаруды, топта жұмыс істеуді әрі қарай өз тәжірибесінде пайдаланан алады;
- Практикалық жұмыста, әңгімелесу, дәрістерде нарық экономикасындағы өз білімін жетілдіреді;
- Жеке тұлғаның интеллектуалды және шығармашылық әлеуетін барынша ашуға әкелетін бірегей сезімтал кезең;
- Бұл элективті курсы өзін-өзі тануға, өзін-өзі жетілдіруге байланысты мәселелерді қарастырады;
- Оқушылар жеке және әлеуметтік дағдылардың кең спектрін үйренуге және сол дағдыларды нақты жағдайларға қалай қолдануға болатынын білуге мүмкіндік алады;
- Техника мен стратегияны меңгеру арқылы оқушылар бұл дағдыларды өмірде қолдана алады;
- Бұл курста өтілетін тақырыптар оқушылардың алған теориялық білімі психологиялық тренинг, рөлдік ойындар, жағдайды талдау және кері байланыс алу элементтерімен толықтырылатындай етіп біріктірілген.

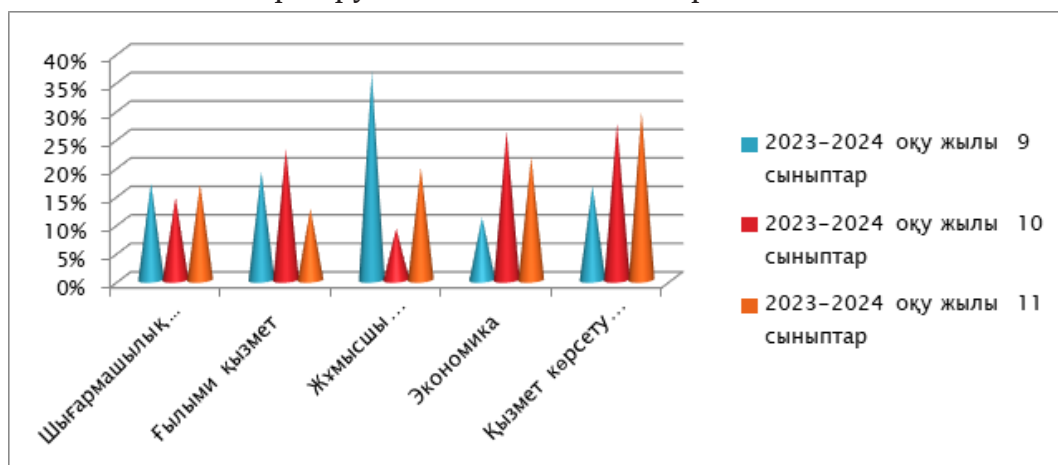

(1 кесте)

(2 кесте)

9, 10, 11 сыныптардағы Голомшак және Климов тесттерінің кәсіптік бағдар беру аясындағы нәтижелері

(3 кесте)

Талқылаулар мне зерттеу нәтижелері

Психология ғылымында жасөспірімдердің оқуға деген мотивациясын анықтау мақсатында: орта және жоғары мектепте оқуға деген мотивация мен эмоционалды қатынасты диагностикалау әдістемесі (Спилбергер-Андреева) Әзірлеушілер: Ч. Д. Спилбергер, Модификация - А. Д. Андреева (1987)

Зерттеуімізге мектептің 10-11 сынып оқушыларынан 148 бала қатысты. 2021-2022, 2022-2023, 2023-2024 осы үш жылда 1 кестеде көрсетілген нәтижесі.

Оқушылардың қобалжу деңгейлерін анықтау мақсатында «Психикалық күйлердің өзін-өзі бағалауы» сауалнамасы (Айзенк бойынша) 10-11 сынып оқушылар қатысты. 151 бала, 2022-2023, 2023-2024 оқу жылдарының соңғы жылда біршама оқушыда қобалжу деңгейі төмендеген.

Голомшак және Климов тесттерінің кәсіптік бағдар беру аясындағы нәтижелері (3 кесте) бойынша жоғарыда ақпараттар көрсетілген

Қорытынды

Жоғары сынып оқушыларына арналған ұсынылған жетістік психологиясы курсы жасөспірімдердің жетістіктерін қалыптастыру, оларды ересек өмірге дайындау, өмірде туындайтын жеке және кәсіби мәселелерді шешуге үйрету міндетін жүзеге асыруға тырысады. Жетістік психологиясы курсының бағдарламасы адам өмірінің негізгі салаларын: мінез-құлық, эмоционалды-сезімдік, танымдық, болмыстық, моральдық-адамгершілік, тұлғааралық дамыту үшін қажетті дағдылар мен қабілеттерді қалыптастыруға бағытталған 4 оқу бөлімінен тұрады. Тиімді қарым-қатынас жетістіктің кепілі оқу бөлімі оқушылардың бейресми қарым-қатынасқа деген қабілетін дамытуға, жетілдіруге және психокоррекциялауға, қарым-қатынас дағдыларын дамытуға, сондай-ақ басқалармен қарым-қатынастың барабар жүйесін қалыптастыруға және табысқа жетуге ынталандыруға бағытталған. Менің күшті және әлсіз жақтарым өйткені кәсіби өзін-өзі анықтау тек олардың мүдделерін, мүмкіндіктерін, қабілеттерін, мінез қасиеттерін және т.б. терең зерттеу негізінде мүмкін болады. Кәсіби жетістік мамандыққа дамыту ойындарын қамтиды. Оқушылардың жеке басының дамуына ықпал ететін ойын сабақтары болашақ мамандығын таңдауда психологиялық көмек көрсету мақсатында құрылған және жалпы өмірлік перспективаны құру қабілетін дамытуға бағытталған. Бұл жас ұрпақтың мәдениеттілігін, әдептілігінің ғана емес, ең алдымен, адамшылығының белгісі. Д.К. Мак-Клелландтың мотивациялық теориясында адам мотивтері мен қажеттіліктерін жүзеге асыру мүмкіндіктері, жетістікке жетуге ұмтылу, негізгі мотивтік түрткі болып, қанағаттанушылық пен нәтиже түрлерінің болуын жатқызған жетістікке жету мотивациясы қоғамдық тарихи жағдайлармен байланысты қарастырылып, қоғамдағы экономикалық даму, жетістікке жету мотивтерінің ұлттық деңгейімен айқындалады деген қорытындыға келген. Жалпы, жетістікке жету мотивациясы бұл адамның қандай да бір іс-әрекетті сапалы

және жақсы орындап, өзінің іс-әрекетінің нәтижелерін жақсарту болып табылады. Ал жетістікке жету мотивациясы жоғары адамдардың мақсат және міндеттерді қоюда өзінің мүмкіндіктерін шынайы бағалайды, қиындықтарды жеңуге ұмтылып, іс-әрекетте жоғары нәтижелерге жетуге тырысады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Жақыпов С.М. Бизақова Ф.Ә., Психокоррекциялық ойын жаттығулар. – Тараз, 2005 ж.
2. Н.Елікбаев, Қ. Рахметов. Әлеумет және ұлттық психология., - 1978 ж.
3. Жизневский Б.П. Өзіне деген сенімділікті арттыру: Қарым-қатынас орната білуге арналған тренинг бағдарлама – Минск, 1994 ж.
4. Маккей Г. Өз ерік – жігерімді басқара білемін.. – М., 1993 ж.
5. Солдатова Г.У., Шайгерова Л.А., Шарова О.Д. Өз-өзіңмен және өзгелермен достық қарым-қатынаста өмір сүру – М., 2000 ж.
6. Темина С.Ю. Конфликты школы и «Школа конфликтов» М. 2002ж.
7. Ғ.Ибрашев «Мұғалім мен оқушылар арасындағы қарым қатынас психологиясы» // Мектептегі психология №7 2015ж.
8. А. Жаппашева «Мұғалім мен оқушы арасында жағымды психологиялық қарым қатынас орнату» Мектептегі психология №4 2015 ж.
9. Козлов Н. Үздік психологиялық жаттығулармен ойындар. Екатеринбург 1997 ж.
10. Р.Римская, С.Римский «Практическая психология в тестах, или Как научиться понимать себя и других» Москва «АСТ-ПРЕСС» 1997 ж.
11. Декарт, Р. «Жетістік психологиясы». Алматы: Қазақ университеті. 2008 ж.
12. Нұрғалиев, А. Мотивация және жетістік. Астана: Елордалық баспа. 2015ж.
13. Маслоу, А. «Адам қажеттіліктері мен жетістік» Нью-Йорк: Харкорт Брейс. 1970 ж.
14. Саттарова, Г. Психология және кәсіпкерлік. Шымкент: Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті. 2020 ж.
15. Сексеуіл, А. «Өзін-өзі дамыту». Алматы: Фолиант. 2017 ж.

ОРГАНИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА ДЛЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ В УСЛОВИЯХ ГИМНАЗИИ

Мынбаева К.К.

директор ГКП на ПХВ «Гимназия №6» акимата города Астаны

Современная образовательная система ориентирована на развитие инклюзивного подхода, направленного на создание равных условий для всех учащихся, в том числе для детей с особыми образовательными потребностями (ООП). Гимназии, как учебные заведения, стремятся обеспечить доступность образования для учащихся с различными потребностями, создавая соответствующие условия для их полноценного обучения и социализации. В данной статье рассматриваются ключевые аспекты организации образовательного процесса для обучающихся с ООП в условиях гимназии, особенности их интеграции в общий процесс обучения и роль педагогического, психолого-педагогического и медицинского сопровождения.

Инклюзивное образование является важным элементом социальной политики и образовательной стратегии многих стран, включая Россию и Казахстан, и способствует обеспечению равенства в обучении, социальной справедливости и толерантности. Одной из важнейших задач является организация учебного процесса таким образом, чтобы дети с особыми образовательными потребностями не только получали знания, но и развивали необходимые социальные, коммуникативные и эмоциональные навыки. Для этого необходимо создание условий, которые позволяют интегрировать таких детей в обычную образовательную среду без ущерба для их личных потребностей и интересов.

Для эффективной организации образовательного процесса в гимназии для обучающихся с ООП используются различные педагогические подходы и методы, которые могут включать:

- Адаптация учебных программ. Один из основополагающих принципов

инклюзивного образования заключается в необходимости адаптации образовательных программ, что позволяет учесть индивидуальные особенности учащихся с ООП. Это включает в себя изменения в структуре, содержании и темпе учебного материала, а также использование специальных методик и средств обучения.

- Индивидуализация образовательного процесса. Важно разработать индивидуальные образовательные маршруты (ИОМ) для каждого ученика с ООП. ИОМ должны быть ориентированы на максимально возможное развитие личных способностей и навыков учащегося в соответствии с его особенностями.
- Междисциплинарный подход. Образовательный процесс должен поддерживаться не только учителями, но и другими специалистами — дефектологами, логопедами, психологами. Работая в тесном сотрудничестве, специалисты обеспечивают всестороннюю поддержку ребенка, что способствует его более успешной адаптации и обучению.
- Использование технологий. Современные информационно-коммуникационные технологии (ИКТ) играют важную роль в организации образовательного процесса для детей с ООП. Программное обеспечение, предназначенное для адаптации учебного материала, а также специализированные технические средства, такие как средства для улучшения восприятия информации (например, слуховые аппараты или программы для слабовидящих), значительно упрощают обучение.
- Психолого-педагогическое сопровождение. Одним из важнейших элементов инклюзивного образования является психолого-педагогическое сопровождение. Важно создать в гимназии благоприятный психологический климат, который способствует успешной социализации детей с ООП. Систематическая работа школьных психологов и педагогов способствует развитию социальной адаптации, уверенности и эмоциональной устойчивости учащихся.

В условиях гимназии образовательный процесс для детей с ООП требует особого внимания к следующим аспектам:

Доступность образовательной среды.	Создание индивидуальных образовательных маршрутов	Психолого-педагогическая помощь.	Социальная интеграция и взаимодействие со сверстниками.
Важно обеспечить физическую доступность образовательных помещений (пандусы, лифты, специальные классы), а также создать условия для использования технических средств для детей с ограниченными возможностями (например, адаптированные компьютеры, специальные столы и стулья). Кроме того, внимание стоит уделить доступности информационных ресурсов — текстов, видеоматериалов и учебных пособий.	Разработка ИОМ позволяет каждому ребенку с ООП двигаться в своем темпе, получая поддержку в тех областях, где это необходимо. Это способствует не только успешному освоению учебного материала, но и повышению самооценки ученика, улучшению мотивации к обучению.	Ключевым фактором успешной интеграции учащихся с ООП является психолого-педагогическая поддержка. Работа педагогов, психологов, дефектологов и других специалистов направлена на создание благоприятной социальной среды, поддержку психоэмоционального состояния и помощь в преодолении трудностей, возникающих в процессе обучения.	Инклюзивное образование направлено не только на развитие когнитивных навыков учащихся, но и на их успешную интеграцию в общеобразовательный коллектив. Важно создавать условия для общения детей с ООП со сверстниками, для совместных учебных и внеурочных мероприятий, что способствует развитию эмпатии, толерантности и социальной ответственности у всех учащихся.

Проблемы и перспективы развития инклюзивного образования

Несмотря на положительные изменения в области инклюзивного образования, существует ряд проблем, которые требуют решения:

1. **Нехватка квалифицированных специалистов.** Одной из наиболее актуальных проблем является нехватка специалистов, таких как дефектологи, логопеды и школьные психологи, которые способны оказывать квалифицированную помощь детям с ООП.

2. **Необходимость в изменении учебных программ.** Адаптация учебных программ для детей с ООП требует больших усилий, особенно в отношении содержания и структуры учебного материала, а также методов оценки знаний.

3. **Нехватка понимания среди родителей и общества.** Важным фактором для успешной реализации инклюзивного образования является поддержка родителей. Важно информировать их о специфике инклюзивного образования и вовлекать в процесс обучения и социализации детей.

Организация образовательного процесса для обучающихся с особыми образовательными потребностями в условиях гимназии требует комплексного подхода и взаимодействия всех участников образовательного процесса — учителей, педагогов-психологов, дефектологов, родителей и самих учащихся. Основными условиями для успешной интеграции являются индивидуализация образовательных маршрутов, доступность образовательной среды, использование современных технологий и психолого-педагогическое сопровождение. Развитие инклюзивного образования в гимназиях способствует не только улучшению качества обучения, но и успешной социализации учащихся с ООП, создавая благоприятную среду для всех участников образовательного процесса.

Список литературы

1. Елисеева И.Г., Ерсарина А.К. Психолого-педагогическое сопровождение детей с особыми образовательными потребностями в общеобразовательной школе: методические рекомендации. Алматы: ННПЦ КП, 2019. – 96 с.

2. Ерсарина А.К., Мерғалиева Т.Е., Юлдабаева Д.Р., Токарева А.Н. Социальная и коррекционно-педагогическая работа с детьми раннего возраста с задержкой психомоторного развития: методические рекомендации. Алматы: ННПЦ КП, 2017.

3. Закон «О ратификации Конвенции о правах инвалидов», 2016.

4. Сулейменова Р.А., Презентация «Система социальной и медико-педагогической коррекционной поддержки детей с ограниченными возможностями в Республике Казахстан», 2019.

5. Ерсарина А.К., Джангельдинова З.Б., Айтжанова Р.К. Специальная развивающая программа для детей с аутизмом. Алматы, ННПЦ КП, 2020. – 169 с.

6. Баймуханова М.Е. Психологическая помощь аутичному ребенку: практическое руководство для психологов. Алматы, 2011.

7. Ерсарина А.К., Айтжанова Р.К., Кенжеева А.К., Юлдабаева Д.Р., Токарева А.Н. Система комплексной оценки проблем психосоциального развития детей раннего возраста: Методические рекомендации. Алматы: ННПЦ КП, 2016.

8. Шеръязданова Х.Т. Психология общения в дошкольном образовании: теория и практика. Алматы, 2015.

9. Выготский Л.С. Психология: Избранные произведения. М., 1983.

10. Козлова Е.А. Психолого-педагогическое сопровождение инклюзивного образования. СПб, 2019.

11. Сандерс Л. Инклюзивное образование: принципы и практика. М., 2020.

12. ЮНЕСКО. Глобальные тенденции в области инклюзивного образования: отчет, 2021.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ЛОГИКАЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАР ШЕШУ АРҚЫЛЫ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТТЕРІН АРТТЫРУ

Осипова Бахиткуль Кайроллиевна, Досмаилова Светлана Султановна
Бастауыш сынып мұғалімдері

«Педагог-зерттеуші»

Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Қостанай қаласы
білім бөлімінің Спандияр Көбеев атындағы жалпы білім беретін
мектебі» КММ,
Қостанай қ., Қазақстан

Аңдатпа

Бұл мақалада бастауыш сынып оқушыларының ойлау қабілеттерін дамытудағы логикалық тапсырмалардың маңыздылығы қарастырылады. Логикалық ойлау – баланың танымдық белсенділігін арттырып, шығармашылық қабілетін жетілдіруге ықпал ететін маңызды дағды. Зерттеу барысында логикалық есептер, ребустар, жұмбақтар және басқа да тапсырмалардың оқушылардың интеллектуалдық дамуына тигізетін әсері талданды. Сонымен қатар, логикалық тапсырмаларды сабақ барысында тиімді қолдану әдістері ұсынылады. Бұл тәсілдер баланың қызығушылығын арттырып, оқу үлгеріміне оң әсер етеді.

Кілт сөздер: логикалық тапсырмалар, бастауыш сынып, ойлау қабілеті, танымдық белсенділік, шығармашылық.

Аннотация

В данной статье рассматривается значение логических заданий в развитии мыслительных способностей учащихся начальных классов. Логическое мышление — это важный навык, способствующий повышению познавательной активности ребенка и развитию его творческих способностей. В ходе исследования анализируется влияние логических задач, ребусов, загадок и других заданий на интеллектуальное развитие школьников. Также предлагаются методы эффективного использования логических заданий на уроках. Эти подходы повышают интерес детей к обучению и оказывают положительное влияние на их успеваемость.

Ключевые слова: логические задания, начальные классы, мыслительные способности, познавательная активность, творчество.

Қазіргі заманғы білім беру жүйесі оқушылардың ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған әдістерді қолданудың маңыздылығын алға тартады. Әсіресе, бастауыш сынып оқушылары үшін логикалық тапсырмаларды шешу – олардың интеллектуалдық әлеуетін арттырудың тиімді тәсілдерінің бірі. Логикалық ойлау қабілеті оқушылардың танымдық белсенділігін дамытып, пәндік білімді игеру деңгейін жақсартуға ықпал етеді. Бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлау қабілеттерін дамыту мәселесі көптеген ғалымдардың назарында болған. Олардың еңбектерінде логикалық тапсырмаларды қолдану арқылы оқушылардың ойлау дағдыларын жетілдірудің маңыздылығы атап өтілген.

Қазіргі зерттеулер бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлау қабілеттерін дамытуда логикалық тапсырмалардың маңызды рөл атқаратынын көрсетеді. Мысалы, Б. Б. Сейтекова өз еңбегінде логикалық тапсырмаларды қолдану арқылы оқушылардың шығармашылық қабілеттерін үш негізгі бағытта дамытуға болатынын атап өтеді: қызығушылығын арттыру, ойлау және қабылдау қабілеттерін жетілдіру, сондай-ақ шығармашылық әрекеттерін ынталандыру [1].

Сонымен қатар, М. Ә. Нұрбекова бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыруда логикалық тапсырмалардың тиімділігін ерекше атап өтеді. Оның пікірінше, мұндай тапсырмалар оқушылардың математикалық білімдерін тереңдетіп қана қоймай, олардың логикалық ойлау дағдыларын да дамытады [2].

Оқушылардың ойлау деңгейлеріне сәйкес саралап оқытудың әдіс-тәсілдерін зерттеген К. Ж. Рахатова логикалық тапсырмаларды қолдану арқылы оқушылардың танымдық белсенділігін арттыруға болатынын көрсетеді. Ол әртүрлі деңгейдегі тапсырмаларды ұсыну арқылы оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескеріп, олардың ойлау қабілеттерін дамытуға мүмкіндік бар екенін айтады [3].

Жалпы, заманауи зерттеулер бастауыш сыныпта логикалық тапсырмаларды жүйелі түрде қолдану оқушылардың ойлау қабілеттерін арттырудың тиімді әдісі екенін дәлелдейді. Бұл тәсіл олардың танымдық белсенділігін, шығармашылық әлеуетін және функционалдық сауаттылығын дамытуға ықпал етеді.

Зерттеу барысында сапалық және сандық әдістер қолданылды. Сапалық зерттеуге бастауыш сынып оқушыларының логикалық тапсырмаларға деген қызығушылығы мен олардың ойлау процестеріне әсерін анықтау мақсатында бақылау әдісі енгізілді. Сандық зерттеу әдісі ретінде тәжірибелік және бақылау топтары арасында салыстырмалы талдау жүргізіліп, нәтижелері статистикалық көрсеткіштер арқылы бағаланды. Зерттеу барысында оқушылардың логикалық ойлау қабілеттерін бағалау үшін Торранс шығармашылық ойлау тесті қолданылды. Бұл тест 1966 жылы американдық психолог Э. Пол Торранс әзірлеген және әлемде кеңінен қолданылады [4].

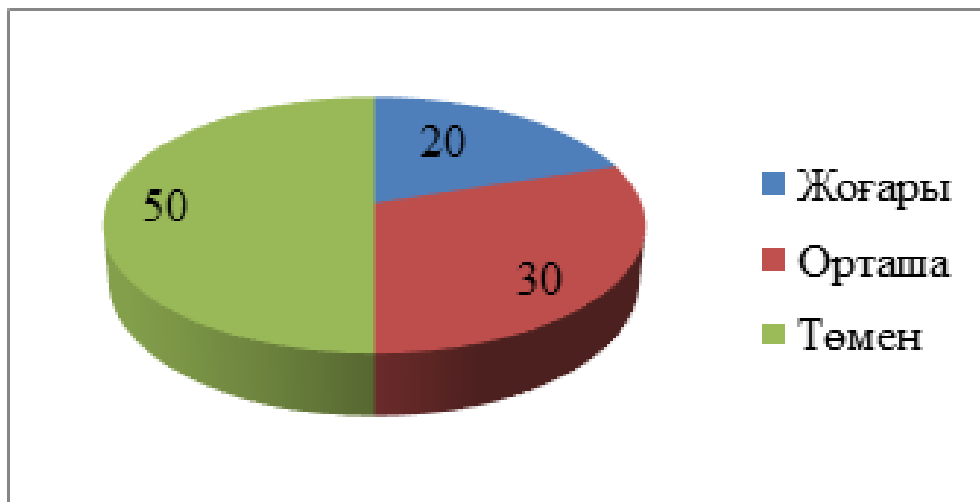
Зерттеу №... орта мектебінің 4 «Ә» сынып оқушылары арасында жүргізілді. Жалпы 22 оқушы зерттеуге қатысты. Зерттеу 3 кезеңде өткізілді:

1. Диагностикалық кезең – оқушылардың бастапқы логикалық ойлау деңгейін анықтау мақсатында Торранс тесті және қосымша бақылау әдістері қолданылды.

2. Қалыптастырушы кезең – сабақ барысында логикалық тапсырмалар, жұмбақтар, басқатырғыштар және логикалық есептер жүйелі түрде қолданылды.

3. Бақылау кезеңі – зерттеу нәтижелерін бағалау үшін оқушылар қайтадан Торранс тестін орындап, бастапқы және қорытынды көрсеткіштері салыстырылды.

Зерттеу нәтижелері бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлау қабілетінің әртүрлі деңгейде қалыптасқанын көрсетті. Диагностикалық кезеңде алынған мәліметтерге сәйкес, оқушылардың 50%-ы төмен деңгейде, 30%-ы орташа деңгейде, ал 20%-ы жоғары деңгейде логикалық ойлау қабілетіне ие екендігі анықталды. Бұл көрсеткіштер бастауыш сынып оқушылары арасында логикалық ойлауды дамытудың қажеттілігін айқындайды.

Сурет 1 - Диагностикалық кезең

Төмен деңгейдегі оқушылар (50%) логикалық тапсырмаларды шешуде қиындықтарға тап болды. Олардың тапсырмаларды орындау жылдамдығы төмен, аналитикалық ойлау дағдылары жеткіліксіз болып шықты. Бұл оқушылар логикалық есептерді шешуде дәстүрлі, стандартты тәсілдерге сүйеніп, жаңа шешімдерді ұсынуда белсенділік таныта алмады.

Орташа деңгейдегі оқушылар (30%) тапсырмаларды орындауда салыстырмалы түрде жақсы нәтиже көрсетті. Олардың көпшілігі логикалық есептерді шешу барысында бірнеше әдістерді қолдана алды, бірақ кейбір жағдайларда ойлау икемділігі мен жылдамдығы жеткіліксіз болды. Бұл топтағы оқушылар шығармашылық тұрғыдан ерекше шешімдерді сирек ұсынды.

Жоғары деңгейдегі оқушылар (20%) логикалық ойлау дағдыларын жақсы меңгерген. Олар тапсырмаларды тез орындап, шешімдерін негіздеуге қабілетті болды. Бұл оқушылар түрлі логикалық есептерді шығармашылық тұрғыдан шешіп, бірнеше әдісті ұсынды. Олардың ойлау икемділігі мен логикалық байланыстарды анықтау қабілеті жоғары болды.

Қалыптастырушы кезеңде бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлау қабілеттерін дамыту мақсатында логикалық тапсырмалар кешені әзірленді. Бұл кешен оқушылардың танымдық белсенділігін арттырып, ойлау дағдыларын жетілдіруге бағытталған. Тапсырмалар жұмбақтар, басқатырғыштар, логикалық есептер және салыстыру, талдау, жалпылау дағдыларын қалыптастыратын ойын элементтері арқылы құрылды.

Логикалық есептер оқушылардың ойлау қабілетін дамытуда маңызды рөл атқарады. Бұл тапсырмалар математикалық заңдылықтарды, себеп-салдар байланыстарын анықтауға бағытталған.

Қатарды толықтыр: 2, 4, 8, 16, ... (Жауап: 32)

Сандық өрнектер: Егер $3 + 5 = 24$, $4 + 6 = 40$ болса, $5 + 7 = ?$ (Жауап: 60)

Жұмбақтар оқушылардың ойлау икемділігін арттырады және баламалы шешімдер табуға көмектеседі.

Жаттығу:

«Қос аяқты, бір басты,

Ол ұшқанда зыр қағады.

Кім білсе, айтсын анық,

Аспанда ұшып барады.» (Жауап: Құс)

«Бір шаршы бөлмеде төрт бұрыш бар. Әр бұрышта бір мысық отыр. Әр мысықтың алдында үш мысық отыр. Барлығы неше мысық?» (Жауап: 4 мысық)

Басқатырғыштар оқушылардың кеңістіктік және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған.

Тапсырма:

Құмыралардағы су көлемін өлшеу (Мысалы, 3 л және 5 л құмыраларды пайдаланып, дәл 4 литр су алу керек).

Геометриялық фигуралармен жұмыс (Берілген фигураларды қиып, белгілі бір үлгі жасау).

Анализ және салыстыру тапсырмалары оқушыларды логикалық байланыстарды анықтауға үйретеді.

Тапсырма:

Берілген сөздер тобынан артық сөзді анықтаңыз: (Желім, Қарындаш, Өшіргіш, Дәптер, Қасық) (Жауап: Қасық)

Ұқсастық пен айырмашылықты табу: Аю мен қасқырдың ортақ қасиеттері қандай? Қандай айырмашылықтары бар?

Логикалық ойындар оқушылардың ойлау жылдамдығын арттырып, олардың назар аудару қабілеттерін дамытады.

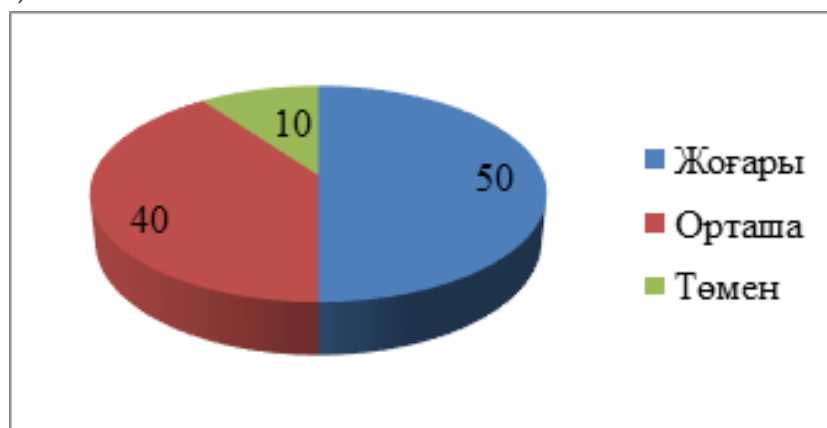
Тапсырма: «Сиқырлы квадрат» (әр жол, баған және диагональ бойымен сандардың қосындысы бірдей болуы керек).

«Ребустар шешу» (әріптер мен суреттерді пайдаланып сөз құрастыру).

Жоғарыда аталған тапсырмалар кешені 4-сынып оқушыларының логикалық ойлау қабілеттерін дамытуды мақсат етті. Қалыптастырушы кезеңде оқушылардың тапсырмаларды орындау жылдамдығы артып, логикалық байланыстарды құру дағдылары жақсарды. Бұл кешенді жүйелі түрде қолдану оқушылардың интеллектуалдық әлеуетін дамытуға және олардың оқу жетістіктерін арттыруға ықпал етеді.

Зерттеудің соңғы кезеңі – бақылау кезеңі, онда оқушылар қайтадан Торранс шығармашылық ойлау тестін орындап, бастапқы және қорытынды көрсеткіштері салыстырылды. Бұл кезеңнің негізгі мақсаты – қалыптастырушы кезең барысында жүргізілген логикалық тапсырмалар жүйесінің тиімділігін анықтау және оқушылардың логикалық ойлау қабілеттерінің даму деңгейін бағалау.

Зерттеу нәтижелері оқушылардың логикалық ойлау деңгейінің айтарлықтай жақсарғанын көрсетті. Қорытынды мәліметтер бойынша оқушылардың 50%-ы жоғары деңгейге, 40%-ы орташа деңгейге, ал 10%-ы төмен деңгейге ие болды. Бұл көрсеткіштер қалыптастырушы кезеңде қолданылған әдістердің тиімділігін дәлелдейді және логикалық тапсырмалардың оқушылардың танымдық қабілеттерін дамытуға оң әсерін тигізетінін көрсетеді (2-сурет).

Сурет 2 – Бақылау кезеңі

Жоғары деңгейдегі оқушылардың саны 50%-ға дейін артты, бұл олардың тапсырмаларды орындау жылдамдығының, ойлау икемділігінің және логикалық байланыстарды анықтау қабілетінің жақсарғанын білдіреді. Бұл топтағы оқушылар күрделі логикалық есептерді шешуде шығармашылық тәсілдерді қолдана отырып, ерекше шешімдер ұсынуға қабілетті болды.

Орташа деңгейдегі оқушылардың үлесі 40%-ды құрады. Бұл топтағы оқушылар логикалық тапсырмаларды орындау барысында айтарлықтай прогресс көрсетті. Олардың көпшілігі есептерді бірнеше әдіспен шешуге тырысып, аналитикалық ойлау қабілеттерін дамытты. Дегенмен, кейбір оқушыларда тапсырмаларды жылдам орындау немесе стандарттан тыс шешімдер ұсыну жағынан белгілі бір қиындықтар байқалды.

Төмен деңгейдегі оқушылардың үлесі 10%-ға дейін төмендеді, бұл бастапқы кезеңмен салыстырғанда айтарлықтай прогресті көрсетеді. Бұл топтағы оқушылардың

логикалық ойлау қабілеті біршама жақсарғанымен, олар әлі де күрделі есептерді шешуде қиындықтарға тап болды және логикалық байланыстарды анықтау қабілеттері шектеулі болып қалды.

Зерттеу нәтижелері бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлау қабілетін дамытуда жүйелі түрде ұйымдастырылған логикалық тапсырмалардың тиімділігін дәлелдеді. Қалыптастырушы кезеңде қолданылған әдістер оқушылардың танымдық белсенділігін арттырып, олардың оқу үлгеріміне оң әсерін тигізді. Бақылау кезеңінің нәтижелері логикалық тапсырмалардың бастауыш сынып оқушылары үшін маңызды педагогикалық құрал екендігін тағы бір мәрте растап, олардың оқу процесіне тұрақты түрде енгізілуінің қажеттілігін көрсетті.

Логикалық тапсырмаларды сабақта жүйелі түрде қолдану оқушылардың танымдық белсенділігін арттырып, олардың анализ жасау, салыстыру, қорытынды шығару, жаңа шешімдер ұсыну дағдыларын қалыптастырады. Сонымен қатар, оқушылардың пәнге деген қызығушылығы артып, шығармашылық қабілеттері дамиды.

Зерттеу барысында анықталған оң нәтижелер логикалық тапсырмаларды бастауыш сыныптарда кеңінен енгізудің қажеттілігін көрсетеді. Логикалық ойлауды дамытуға бағытталған тапсырмаларды оқу бағдарламасына тұрақты түрде енгізу оқу үдерісінің сапасын арттыруға, оқушылардың интеллектуалдық дамуын жетілдіруге және олардың болашақта күрделі мәселелерді шешу қабілеттерін қалыптастыруға ықпал етеді.

Жалпы, логикалық тапсырмалар бастауыш сынып оқушыларының ойлау мәдениетін дамытудың маңызды құралы ретінде қарастырылады және оларды тиімді пайдалану арқылы оқушылардың оқу жетістіктерін жоғарылатуға болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Сейтекова, Б. Б. Бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлау қабілеттерін дамыту. – Алматы, 2023. – 265 б.
2. Нұрбекова, М. Ә. Бастауыш сыныпта функционалдық сауаттылық қалыптастыру. – Нұр-Сұлтан: Білім баспасы, 2022. – 198 б.
3. Рахатова, К. Ж. Оқушылардың танымдық белсенділігін арттырудағы логикалық тапсырмалардың рөлі. – Шымкент: Anyflip баспасы, 2021. – 175 б.
4. Торранс, Э. П. Torrance Tests of Creative Thinking (ТТСТ). – Minneapolis, 1966. – 205 p.

О РАЗВИТИИ ХОРОВЫХ НАВЫКОВ НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ В ВОКАЛЬНОЙ СТУДИИ «КОНФЕТТИ»

**Пилипенко Елена Евгеньевна, преподаватель по классу вокала и хорового пения КГКП «Детская музыкальная школа №1» отдела образования по городу
Усть-Каменогорску управления образования ВКО**

Аннотация:

В статье рассматриваются методы и приемы обучения хоровому искусству на начальном этапе в ДМШ.

Мақалада БММ-де хор өнерін бастапқы кезеңде оқытудың әдістері қарастырылады.

Түйінді сөздер: оқытудың бастапқы кезеңі, педагогикалық әдістер, хор әні

Ключевые слова: начальный этап обучения, педагогические методы, хоровое пение

Введение. В сфере дополнительного образования в Казахстане в последнее время обосновано возрос интерес к хоровой музыке, но чтобы добиться высокого уровня вокального исполнения в хоре, необходима большая педагогическая работа с певцами, ведь вокалистов необходимо воспитывать с самого раннего возраста, развивая у них не-

обходимые вокально-хоровые навыки, поэтому на базе детской музыкальной школы № 1 города Усть-Каменогорска в классе вокала на протяжении десяти лет успешно функционирует вокально-хоровая студия «Конфетти» с детьми младшего и старшего школьного возраста.

Учащиеся студии – это дети, желающие петь, но обладающие разными природными музыкальными способностями, голосовыми и психофизиологическими данными.

Исследовательская часть. Целью данного исследования является выявление эффективных методов хоровой работы с детьми на начальном этапе обучения в музыкальной школе.

Важность данной темы состоит в том, что хоровая работа с детьми в музыкальной школе играет важную роль в их всестороннем развитии и формировании музыкальной культуры и может стать основой для дальнейшего музыкального образования, включая сольное пение, игру на инструментах и участие в музыкальных коллективах.

На занятиях в ДМШ учащиеся изучают историю хорового искусства, исполняют хоровые произведения разных стран и эпох, знакомятся через хоровое пение с богатой историей вокальной музыки, которая охватывает множество культур и эпох. На сегодняшний день в Казахстане хоровое пение охватывает широкий спектр жанров и стилей, включая классическую, народную, джазовую и современную музыку и остается важным инструментом для обучения музыке, развития голоса и формирования музыкального вкуса.

Хоровая работа — это важная часть музыкального образования, которая способствует развитию музыкальных навыков, слуха и чувства ритма у исполнителей. Существует несколько эффективных методик, каждая из которых имеет свои особенности и подходы к обучению, рассмотрим три наиболее известных: методику Карла Орфа, Эмиля Далькроаза и Золтана Кодая.

Методика Орфа

Методика Карла Орфа основана на активном вовлечении детей в музыкальную деятельность через игру, движение и импровизацию. Основные принципы метода:

- **Игровая форма обучения:** Орф считал, что музыка должна быть доступной и понятной. Он использовал игры и ритмические упражнения, чтобы сделать обучение увлекательным.

- **Импровизация:** важным аспектом метода является импровизация. Дети поощряются к созданию собственных мелодий и ритмов, что развивает их творческие способности.

- **Интеграция различных искусств:** методика Орфа включает элементы танца, драмы и визуального искусства, что позволяет создать целостный опыт восприятия музыки.

- **Использование простых инструментов:** Орф разработал специальные музыкальные инструменты, такие как орфовые инструменты (металлофоны, ксилофоны), которые легко доступны и позволяют детям быстро освоить основы музыки.

Метод Далькроаза.

Эмиль Далькроаз разработал метод, который акцентирует внимание на связи музыки и движения. Основные принципы метода:

- **Музыкальное движение:** Далькроаз считал, что движение является основой музыкального восприятия. Он использовал ритмические движения, чтобы помочь ученикам лучше понять музыкальные структуры.

- **Слуховая тренировка:** Метод включает в себя активное слушание и анализ музыки, что способствует развитию музыкального слуха и способности к интерпретации.

- **Импровизация и творчество:** как и в методе Орфа, в методе Далькроаза важна импровизация. Ученики создают собственные музыкальные фразы, что развивает их креативность.

- **Интеграция различных видов искусства:** Далькроаз подчеркивал важность связи музыки с другими искусствами, такими как танец и театр, что позволяет создать более полное восприятие музыкального произведения.

Метод Кодая.

Метод Золтана Кодая ориентирован на развитие музыкального слуха и навыков чтения нот. Основные принципы метода:

- **Слуховая тренировка:** Кодая акцентировал внимание на развитии слуха через

пение и слуховые упражнения. Он использовал народные песни и простые мелодии для обучения.

- Чтение нот: Метод включает в себя обучение чтению нот с помощью системы «сольфеджио», что позволяет ученикам быстро осваивать музыкальные произведения.

- Использование фольклора: Кодая считал, что народная музыка является важным элементом музыкального образования. Он активно использовал народные песни в своем обучении.

- Групповая работа: Метод Кодая акцентирует внимание на хоровом пении и работе в группе, что способствует развитию командного духа и взаимопонимания среди участников.

Все эти методы могут быть успешно интегрированы в хоровую работу, способствуя всестороннему развитию вокальных навыков у исполнителей.

Практическое применение. В исследовании приняли участие учащиеся в возрасте от 7 до 12 лет, обучающиеся в вокальной студии с разными природными музыкальными способностями, голосовыми и психофизиологическими данными. Дети имеют различный уровень подготовки: от начинающих, которые только начинают осваивать основы хорового искусства и музыкальной теории, до более опытных участников, которые уже имеют несколько лет занятий и выступлений за плечами. Учащиеся представляют разные социальные и культурные слои, что делает выборку более разнообразной и позволяет исследовать влияние различных факторов на развитие музыкальных и социальных навыков.

Для оценки музыкальных и социальных навыков детей установлены следующие критерии:

Музыкальные навыки:

Интонация: оценивается точность воспроизведения музыкальных звуков и мелодий.

Ритмичность: анализируется способность детей следовать ритму, а также их умение сохранять темп во время исполнения.

Техника исполнения: оценивается уровень владения инструментом или вокальными навыками.

Коммуникация: анализируется, как дети общаются между собой, как выражают свои мысли и чувства в процессе совместной деятельности.

Эмоциональная поддержка: оценивается, насколько дети готовы поддерживать друг друга в сложных ситуациях, таких как выступления на сцене.

Эти критерии помогут не только оценить текущий уровень развития детей, но и выявить динамику изменений в их вокально-хоровых навыках в процессе обучения.

Результаты анкетирования и наблюдений показали значительное улучшение музыкальных навыков у учащихся. Средний уровень навыков до начала программы составил 5,2, а после — 8,1, что свидетельствует о среднем увеличении на 2,9 балла. Это подтверждает эффективность программы в развитии музыкальных способностей.

Кроме того, наблюдения показали, что учащиеся стали более уверенными в себе. В ходе анкетирования 85% участников отметили, что чувствуют себя более комфортно при исполнении музыки перед аудиторией. Это также подтверждается увеличением уровня социальной адаптации: 78% учащихся заявили, что стали более открытыми для общения и взаимодействия с другими.

Выявленные тенденции

Улучшение музыкальных навыков: Все участники исследования продемонстрировали заметный прогресс в освоении вокальных навыков и хоровой музыки. Это связано с регулярными занятиями и индивидуальным подходом к каждому учащемуся.

Развитие чувства ритма: Учащиеся стали лучше воспринимать ритмические структуры, что подтверждается результатами тестов на чувство ритма. 90% участников отметили улучшение в этой области.

Повышение уверенности в себе: Участие в музыкальных выступлениях и групповых занятиях способствовало росту уверенности у учащихся. Многие из них начали принимать участие в школьных концертах и мероприятиях.

В целом, результаты исследования подтверждают положительное влияние которое оказывает на развитие учащихся обучение хоровым навыкам в вокальной студии ДМШ.

В ходе исследования были получены результаты, которые подтверждают и допол-

няют существующие теоретические подходы в данной области. Например, теория многоголосия, разработанная в рамках музыкальной педагогики, подчеркивает важность гармоничного взаимодействия голосов в хоре. Наблюдения показали, что дети, участвующие в хоровых занятиях, демонстрируют улучшение не только в вокальных навыках, но и в способности слушать и взаимодействовать с другими участниками. Это согласуется с работами таких исследователей, как Э. Г. Гнесина и А. В. Станкевича, которые акцентируют внимание на значении коллективного исполнения для развития музыкального слуха и чувства ритма.

Кроме того, результаты исследования подтверждают теорию эмоционального воздействия музыки на детей. Хоровое пение способствует не только развитию музыкальных навыков, но и формированию эмоциональной связи между участниками, что, в свою очередь, влияет на их социальное взаимодействие и самооценку.

Практические рекомендации

На основе полученных результатов мы выработали ряд практических рекомендаций для педагогов, занимающихся организацией хоровой работы с детьми:

1. Выбор репертуара: рекомендуется подбирать репертуар, который будет интересен и доступен детям. Важно учитывать возрастные особенности и уровень подготовки участников. Включение разнообразных жанров и стилей поможет поддерживать интерес и мотивацию.

2. Методы обучения: Использование интерактивных методов обучения, таких как игры и импровизация, может значительно повысить вовлеченность детей. Педагоги могут применять методики, основанные на активном слушании и взаимодействии, что способствует развитию музыкального слуха и чувства ритма.

3. Взаимодействие с детьми: Создание дружелюбной и поддерживающей атмосферы в хоре является ключевым фактором для успешной работы. Педагоги должны поощрять детей к самовыражению и давать возможность каждому участнику вносить свои идеи в процесс репетиций.

4. Регулярная обратная связь: важно предоставлять детям регулярную обратную связь о их успехах и достижениях. Это поможет им чувствовать себя уверенно и мотивированно продолжать занятия.

5. Интеграция с другими видами искусства: Включение элементов театра, танца и других видов искусства в хоровую практику может обогатить опыт детей и сделать занятия более увлекательными.

Следуя этим рекомендациям, можно создать эффективную и вдохновляющую среду для вокально-хоровой работы с детьми, способствуя их музыкальному и личностному развитию.

Заключение. По результатам исследования можно сделать выводы о значимости хоровой работы для всестороннего развития детей, ведь хоровое пение не только способствует развитию музыкальных навыков, но и положительно влияет на социальные, эмоциональные и когнитивные аспекты жизни ребенка. Участие в вокальной группе формирует командный дух, развивает чувство ответственности и дисциплины, а также способствует улучшению коммуникативных навыков. Дети, занимающиеся хоровым пением, чаще демонстрируют высокие результаты в учебе, а также обладают более развитыми навыками самовыражения и эмоционального интеллекта.

Таким образом, хоровое пение представляет собой мощный инструмент для всестороннего развития детей, и дальнейшие исследования в этой области могут привести к новым открытиям и практическим рекомендациям для педагогов и родителей.

Список литературы

1. Бенедиктов, А. В. (2015). Хоровое пение в системе музыкального образования. Москва: Музыка.
2. Григорьева, Н. А. (2018). Методика работы с детским хором. Санкт-Петербург: Композитор.
3. Дьяков, В. И. (2017). Основы хорового дирижирования. Москва: Издательство МГК.
4. Кузнецова, Т. В. (2016). Психология музыкального восприятия у детей. Екатеринбург: Урал.
5. Российская ассоциация хорового искусства. (2023). www.choral.ru
6. Портал «Музыкальное образование». (2023). www.music-education.ru

ВОЗНИКНОВЕНИЕ И РАЗВИТИЕ КАЗАХСКОГО ТАНЦА

Сарбасова Татьяна Витальевна, педагог-хореограф
КГКП «Детская музыкальная школа №1»
отдела образования по городу Усть-Каменогорску
управления образования Восточно-Казахстанской области

Аннотация.

В статье рассматривается история и дальнейшее развитие казахского танца, а также методы для правильного формирования у учащихся знаний, умений и навыков, необходимых для исполнения народных танцев.

Мақалада қазақ биінің тарихы мен дамуы, сондай-ақ оқушылардың халық билерін орындау үшін қажетті білімдерін, біліктері мен дағдыларын дұрыс қалыптастыру әдістері қарастырылады.

Түйінді сөздер: халық биі, мәдени мұра, өнер

Ключевые слова: народный танец, культурное наследие, искусство.

Введение. Танцевальная культура является неотъемлемой частью мирового культурного наследия. Она отражает историю, традиции и самобытность народов, передавая через движения и ритм культурные и социальные ценности. Народные танцы не только сохраняют культурное разнообразие, но и способствуют межкультурному диалогу, укрепляя взаимопонимание и уважение между народами.

Цель данной статьи — исследовать развитие танцевальной культуры у казахов, выявить её ключевые особенности и значение в контексте национального самосознания и культурного наследия. Для достижения этой цели необходимо решить следующие задачи:

- 1) Рассмотреть исторические и культурные предпосылки формирования танцевальной культуры у казахов.
- 2) Проанализировать влияние социально-экономических изменений на развитие танцевальных традиций.
- 3) Выявить ключевые элементы и стили казахских народных танцев.
- 4) Оценить роль танца в сохранении и передаче этнической идентичности казахов.

Исследовательская часть. Для изучения специфики казахского народного танца и его развития была использована следующая методология:

1) **Анализ литературы и источников.** Были изучены научные статьи, книги, монографии и другие источники, посвящённые казахскому народному танцу. Это позволило получить общее представление о теме исследования и определить основные направления для дальнейшего анализа.

2) **Исторический анализ.** Было проведено исследование истории развития казахского народного танца, начиная с его зарождения и до наших дней. Это позволило понять, как менялись формы и содержание танца на протяжении времени.

3) **Сравнительный анализ.** Были проведены сравнения казахского народного танца с другими национальными танцами, чтобы выявить его особенности и уникальность.

4) **Анализ музыкальных композиций.** Были проанализированы музыкальные композиции, которые используются в казахском народном танце, чтобы понять, как музыка влияет на его исполнение.

5) **Анализ танцевальных движений.** Были проанализированы танцевальные движения, используемые в казахском народном танце, чтобы определить их особенности и значение.

6) **Анализ жестов и мимики.** Были проанализированы жесты и мимика, используемые в казахском народном танце, чтобы понять, как они помогают передать содержание танца.

7) **Статистический анализ.** Были использованы статистические методы для обработки полученных данных и выявления закономерностей.

8) **Анализ результатов.** Были проанализированы полученные результаты исследования, чтобы сделать выводы о специфике казахского народного танца.

Таким образом, в исследовании использовались различные методы и инструменты, позволяющие получить комплексное представление о теме. Это позволило выявить особенности казахского народного танца и его развития, а также определить его место в культуре Казахстана.

Народный танец казахов произрастает из песенного творчества, как неотъемлемый атрибут музыкального фольклора. Он является выражением народных традиций, обычаев и ценностей. В прошлом народный танец был тесно связан с религиозными обрядами, семейными торжествами и другими важными событиями в жизни общества.

Народный танец казахов развивался на протяжении многих веков. В разные исторические периоды он претерпевал изменения, связанные с социальными, политическими и культурными процессами. В период Казахского ханства (XV–XVIII века) народный танец был важным элементом культуры и искусства. Он исполнялся на тоях и асах — торжествах и пирах, устраиваемых по поводу наиболее значительных событий. На таких больших общественных собраниях выступали только известные мастера-профессионалы: знаменитые акыны, сказатели, острословы, танцоры.

Народный танец казахов отличается рядом особенностей, которые делают его уникальным. К ним относятся: энергичный и быстрый темп, использование традиционных народных инструментов, наличие сложных и разнообразных движений, отражение народных традиций и обычаев.

Народный танец оказал большое влияние на культуру и искусство Казахстана. Он стал источником вдохновения для многих композиторов, хореографов и исполнителей. Народный танец также используется в театральных постановках, кинофильмах и других видах искусства.

Практическая часть. Применение методики обучения казахскому танцу.

Методика обучения казахскому танцу направлена на формирование у учащихся знаний, умений и навыков, необходимых для исполнения народных танцев. Она включает в себя комплекс упражнений, игр и этюдов, которые помогают развивать чувство ритма, координацию движений, пластику и выразительность.

Методика состоит из нескольких этапов:

1) **Знакомство с культурой и традициями казахского народа.** На этом этапе учащиеся узнают о национальных костюмах, музыке, танцах и обычаях. Это помогает им лучше понять и прочувствовать культуру, которую они изучают.

2) **Изучение основных элементов казахского танца.** Учащиеся знакомятся с позициями рук и ног, движениями корпуса и головы, а также с основными танцевальными

комбинациями.

3) **Развитие чувства ритма и координации движений.** На этом этапе учащиеся выполняют упражнения, направленные на развитие чувства ритма, координации движений и пластики. Это помогает им лучше контролировать своё тело и двигаться в такт музыке.

4) **Исполнение простых танцевальных композиций.** Учащиеся исполняют простые танцевальные композиции, которые включают в себя изученные элементы. Это помогает им научиться сочетать движения и создавать целостный образ.

5) **Создание собственных танцевальных композиций.** На завершающем этапе учащиеся создают собственные танцевальные композиции, используя изученные элементы и композиции. Это помогает им проявить свою фантазию и творческий потенциал.

Анализ результатов исследования показал, что учащиеся стали лучше понимать и чувствовать культуру казахского народа, что отразилось на их исполнении танцев. Они стали более выразительными и эмоциональными, смогли передать характер и настроение народных танцев.

Внедрение методики обучения казахскому танцу может быть успешным, если вы тщательно подготовитесь к её использованию, будете оценивать результаты и адаптировать методику к различным учебным группам и контекстам.

Заключение. Казахский народный танец представляет собой неотъемлемую часть культурного наследия этого народа, уходящую своими корнями в глубокую древность.

На протяжении веков казахский народный танец претерпевал значительные изменения, отражая эволюцию общества и культуры.

Уникальность казахского народного танца проявляется в его характерных особенностях, которые делают его неповторимым и узнаваемым.

Список литературы:

1. Абирова Д. История казахского танца: Учебное пособие. – Алматы, 1977.
2. Баглай В.Е. Этническая хореография народов мира: Учебное пособие. – Ростов-н/Д: Феникс, 2007.
3. Валиханов Ч.Ч. Собрание сочинений в 5-ти тт. Т. 1. – Алма-Ата, 1984.

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ТЕРРАРИУМИСТИКИ В ЭКОЛОГО-БИОЛОГИЧЕСКОМ НАПРАВЛЕНИИ

Сауленко Ольга Викторовна
КГКП «Дом детского творчества посёлка Глубокое» отдела
образования по Глубоковскому району УО ВКО

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы о проблеме эколого-биологического воспитания, развитие террариумистики в контексте эколого-биологического воспитания обучающихся. Подчеркивается важность содержания и разведения рептилий в условиях неволи как способа сохранения исчезающих видов. Представлены основные формы и методы экологического воспитания, используемые в образовательных учреждениях. Описаны практические аспекты ухода за террариумными животными, а также значимость террариумистики как науки, позволяющей воссоздавать естественные условия для редких видов. В статье приведены примеры успешной деятельности известных террариумистов.

Ключевые слова: террариумистика, экологическое воспитание, биологическое разнообразие, сохранение видов, эколого-биологическое образование, разведение рептилий, искусственные экосистемы.

Введение

Веками человек был потребителем по отношению к природе: жил и пользовался ее дарами, не задумываясь о том, к чему это приведет. В настоящее время мы подошли к моменту, когда можем оценить возможные последствия природных катаклизмов, спровоцированных безудержной деятельностью человека. Общеизвестно, что численность многих видов животных и растений в природе сокращается, а некоторые популяции во-

обще находятся на грани вымирания. Во многих уголках планеты все живое испытывает дефицит пресной воды, мы осушаем и меняем русла рек, загрязняем воду и атмосферу, пробиваем в горах тоннели. И подобных «заслуг» у человечества становится больше с каждым днем, и все меньше нетронутых уголков природы. Тема экологического равновесия сейчас стоит особенно остро. Выход из экологического кризиса возможен. Ключом к решению этой глобальной экологической проблемы является переоценка мировоззренческих ценностей и смена приоритетов. Поэтому сейчас актуален вопрос экологического воспитания, в том числе в организациях дополнительного образования. Наши цели и задачи включают:

- ознакомление с природой и её явлениями;
- развитие умения выявлять причинно-следственные связи в экологии;
- формирование осознания взаимосвязи всех элементов природы;
- воспитание ответственного отношения к окружающей среде;
- развитие наблюдательности, памяти, анализа и сравнения природных явлений.

Формы экологического воспитания

1. **Образовательная деятельность** – занятия, включённые в план работы кружка.
2. **Экскурсии** – знакомство с природными объектами. Позволяет познакомить учащихся с объектами и явлениями природы. В случае работы нашего биоцентра на экскурсии приходят к нам. Мы рассказываем о наших обитателях и показываем их.
3. **Экологический досуг** – интерактивные мероприятия, такие как рисование животных с натуры. Экологический досуг; вызывает массу положительных эмоций. Например, в наш биоцентр привозили группу детей, воспитанников художественной школы. Сначала мы провели обычную экскурсию, показали наших экзотических питомцев, а потом юные художники рисовали их с натуры.
4. **Ознакомление с природой и её явлениями в повседневной жизни** – наблюдение за изменением сезонов, флорой и фауной населённых пунктов. Времена года, деревья и кустарники на аллеях, растения на клумбах, птицы населённых пунктов, и многое другое
5. **Трудовая деятельность** – уход за питомцами и растениями биоцентра способствует развитию самостоятельности и трудолюбия.
6. **Творческие конкурсы и выставки** – привлечение детей к художественному осмыслению природы.

Методы экологического воспитания

1) Показ фильмов о природе, игры, чтение литературы о природе, изучение гербариев, энтомологических коллекций насекомых. У нас в биоцентре организован миниатюрный кинозал для показа фильмов и интересных роликов о животных, собрали свою библиотеку, коллекцию минералов, тропических насекомых, также педагогами и учащимися собраны другие экспонаты.

2) Проведение опытов и наблюдений в специально созданных условиях. Наши кружковцы ведут наблюдения за обитателями биоцентра в течение всего года, особенно в сезон их размножения. Имеется инкубатор, где происходит завершающий этап развития различных видов рептилий: йеменских шлемоносных хамелеонов, леопардовых эублефаров, узорчатых полозов европейского локалитета, а в этом сезоне ожидаем кладку яиц от тигровых питонов.

Развитие террариумистики

В нашем биоцентре содержатся экзотические рептилии и занимаемся мы изучением и развитием террариумистики. Почему мы выбрали такое необычное направление? Дело в том, что из всех существующих на Земле групп животных под самой большой угрозой вымирания находятся именно рептилии: каждый пятый вид может исчезнуть с лица Земли. Причиной сокращения их численности стало уничтожение мест естественного обитания: вырубка лесов, осушение водоемов, расширение площадей пахотных земель, застройка территорий. Все это влечет за собой печальные последствия. Поэтому, на сегодняшний день, содержание и разведение животных в неволе стало единственным путем к спасению. И террариумистика играет в этом деле не последнюю роль. Террариумистика – это наука и искусство содержания рептилий, амфибий и наземных беспозвоночных в искусственно созданной среде.

Условия содержания животных в биоцентре

Как известно, заботы начинаются еще до приобретения питомца. И главная из

них – чем кормить? Поэтому, над созданием своей кормовой базы мы работаем в первую очередь. Так, для успешного содержания змей, разводим грызунов (мышей, крыс хомяков, морских свинок, кроликов) в специальном помещении. А для пауков птицеедов и ящериц в инсектарии имеется пятнадцать видов тропических тараканов, сверчки и два вида жуков. Для животных составляем рацион и режим питания.

Своих рептилий содержим в террариумах, которые изготавливаем самостоятельно. Размеры жилища выбираем, исходя из потребностей животного, главное, чтобы пресмыкающемуся в нем было комфортно. Это достигается путем создания необходимых параметров: температуры, влажности, вентиляции и качества воздуха, светового режима, подходящего грунта, ультрафиолетового освещения и кормовых объектов. На холодный период времени предусмотрено включение нижнего подогрева.

Раз в месяц проводим санитарную обработку террариумов. Змей и ящериц осматриваем на предмет отсутствия клещей, стоматита. Контролируем процесс линьки.

Разведение рептилий

Истинное удовольствие и удовлетворение от работы бывает, когда удастся получить потомство. В условиях нашего биоцентра успешно инкубировали яйца йеменского шлемоносного хамелеона, леопардового зублефара и узорчатого полоза. В перспективе размножение тигровых и сетчатых питонов, императорского удава.

Вид, закрепленный в террариумистике, можно считать спасенным от вымирания. В настоящее время в руках террариумистов и в питомниках содержится большое количество пресмыкающихся. В том числе и исчезающие виды. Чтобы не быть голословной, расскажу о людях, внесших неоценимый вклад в дело сохранения и приумножения видового разнообразия рептилий.

Вклад известных террариумистов

- **Сергей Александрович Рябов** – герпетолог, основатель Тульского экзотариума, заведующий экспериментальным отделом герпетологии Московского зоопарка. Первым успешно размножил десятки видов змей в неволе.

- **Николай Георгиевич Крымов** – герпетолог из Барнаула, специалист по разведению редких гекконов. Занимается восстановлением популяции серого варана.

- **Евгений Михайлович Рыбалтовский** – зоолог, ветеринар, член Всемирной ассоциации по сохранению амфибий. Исследует редкие виды лягушек.

Заключение

К счастью, есть люди, заинтересованные в сохранении видового разнообразия нашей планеты. Значит, есть надежда вернуть природе экологическое равновесие. Формирование экологической культуры является основой осознанного и правильного отношения к природе, к людям, окружающему нас миру. И самое важное в этом нужном деле, личная убежденность педагога, умение пробудить в детях желание беречь, уважать и охранять природу. Благодаря развитию террариумистики, мы не только изучаем редкие виды, но и активно участвуем в их сохранении, внося вклад в восстановление экологического баланса на планете.

Список литературы:

1. Браун, Л. «Состояние планеты: Экологические вызовы XXI века». – М.: Мир, 2020.
2. Даррелл, Д. «Моя семья и другие звери». – СПб.: Азбука, 2018.
3. Рябов, С.А. «Герпетология и террариумистика». – М.: Эксмо, 2017.
4. Крымов, Н.Г. «Гекконы в мировой террариумистике». – Барнаул: Алтай, 2015.
5. Рыбалтовский, Е.М. «Сохранение амфибий: проблемы и перспективы». – СПб.: Наука, 2019.
6. Крамер, Б. «Экосистемы и их защита». – Берлин: Springer, 2021.
7. Иванов, П.А. «Биоценозы и антропогенное влияние». – М.: Логос, 2016.

РАЗВИТИЕ АРТИСТИЗМА УЧАЩИХСЯ-ВОКАЛИСТОВ НА ИНТЕГРИРОВАННЫХ ЗАНЯТИЯХ ПО КЛАССУ ВОКАЛА И ХОРЕОГРАФИИ

Сиренко Елена Владимировна, преподаватель по классу хореографии
КГКП «Детская музыкальная школа №1» отдела образования
по городу Усть-Каменогорску управления образования ВКО

Аннотация:

В статье рассматриваются методы и приемы развития артистизма на интегрированных занятиях по классу вокала и хореографии ДМШ.

Мақалада балалар музыка мектебінің вокал және хореография сыныбы бойынша кіріктірілген сабақтарда әртістікті дамытудың әдістері мен тәсілдері қарастырылады

Түйінді сөздер: әртістік, хореография, хореографиялық өнер.

Ключевые слова: артистизм, хореография, хореографическое искусство.

Введение. Одной из наиболее актуальных проблем, связанных с музыкальным дополнительным образованием, сегодня является проблема развития артистизма вокалистов-исполнителей через интеграцию эстетических предметов. Как показывает современная практика исполнителю вокалисту, кроме хорошего вокала нужны навыки хореографии. Для эстрадных артистов танец является неотъемлемой частью творческого образа, без хореографии номер исполнителя будет неполным. Занимаясь хореографией, учащийся-вокалист обретают возможность осознанно контролировать свои движения на сцене и не быть зажатым во время исполнения.

Исследовательская часть. Цель исследования - выявить методические условия развитие артистизма учащихся-вокалистов на интегрированных занятиях по классу вокала и хореографии.

Прежде чем говорить о развитии артистизма учащихся на занятиях по хореографии, надо рассмотреть понятия «хореография» и «артистизм».

Хореография (в переводе с греческого – танцевальное искусство) – это мир красоты движения, звуков, ярких красок, костюмов, то есть мир волшебного искусства.

Хореография – это движение и танец.

Хореография, хореографическое искусство (от др. греч. - хороводная пляска, хоровод - записывать, писать) - искусство сочинения и сценической постановки танца, первоначальное значение - искусство записи танца балетмейстером.

Артистизм – это деятельность, поднятая до уровня искусства, это высший уровень совершенства в своей работе.

Хореографией дети могут заниматься с самого раннего возраста, поскольку испытывают постоянную потребность в движении. Именно через движение они эмоциональнее и глубже воспринимают музыку. Занятия ритмикой доставляют учащимся радость, поднимают настроение, повышают жизненный тонус. Определенное место на занятиях занимает изучение танцевальных элементов и несложных танцев. Удовлетворяя естественную потребность в двигательной активности, танцы способствуют гармоническому развитию личности. В изящных или задорных движениях танца или постановке вокально-хореографического номера каждый имеет возможность выразить себя, раскрыть свою индивидуальность, передать чувства, настроение, мысли, проявить характер. Через танец (образ) у детей развивается эмоциональная восприимчивость к музыке, совершенствуются музыкальные способности, прививается хороший эстетический вкус. Приобретая знания и навыки в области танца, учащиеся начинают понимать, что каждый танец

имеет свое содержание, характер, образ. Так же как и в вокале, каждая песня несет свой смысл и образ. И для вокалистов необходимо помнить не только слова песни, но и движения, и перестроения в номере.

Практическое применение. Систематические занятия хореографией или ритмикой направлены на повышение физических возможностей ребенка путем равномерного развития всей мышечной системы, а также на профилактику и коррекцию некоторых физических недостатков (сутулость, искривление позвоночника, плоскостопие). Музыкально-ритмические занятия имеют и большое оздоровительно-гигиеническое значение. Музыкальный ритм организует движения, повышает настроение ребенка. Положительные эмоции вызывают стремление выполнять движение энергичнее, что усиливает их воздействие на организм, способствует повышению работоспособности, а также оздоровлению и активному отдыху. В музыкальных играх, создавая тот или иной игровой образ, учащиеся слышат в музыке и передают в движении разнообразные чувства. Тем самым они учатся более тонко чувствовать эмоциональную настроенность произведения. Педагог должен добиваться, чтобы движения учащихся были естественными, непринужденными, выразительными. У ребёнка необходимо выработать активную реакцию на музыку, умение эмоционально, образно передать в движениях настроение, чувства, развитие сюжетной линии, которая заложена в характере программной музыки.

Развитие сценического мастерства помогают учащимся приобрести способности к публичному выступлению. Создание подлинно правдивого музыкально-сценического образа возможно только на основе изучения природы детского творчества и законов сценического искусства. Поэтому одним из основных принципов воспитания будущего эстрадного вокального исполнителя является неразрывность специфических выразительных средств, и овладение законами сценического и хореографического творчества, когда одно невозможно без другого. Такое слияние всех компонентов сценического мастерства возможно только в условиях единой творческой мастерской – вокал, сценическое движение, хореография. Действие маленького будущего вокалиста, воплощающего образ в песне на сцене, должно быть особенно отчетливо и безукоризненно, поскольку пение и музицирование часто выдаются за действие. А умение действовать свободно на сцене это, и есть действие выразить пением, словом, мимикой, жестом, движением, пластикой – главная цель и вокала, и сценического мастерства, и хореографии.

Выявив наиболее эффективные пути и средства развития артистизма вокалиста, отметим, что сам процесс развития феномена приобретает определенную специфику в зависимости от возрастных особенностей исполнителя. Следовательно, учитывая повышенную утомляемость ребят младшего школьного возраста, в программу по вокалу и занятиям по хореографии следует включать произведения контрастного эмоционального содержания, вживание в образ которых будет интересно для детей, также добавлять игры из блока актерское мастерство, игры которые направлены на образ через пластику движения.

Методы и приемы вокальных занятий, направленных на развитие артистизма младшего школьного возраста:

1. Демонстрационный.
2. Игровой.
3. Словесный.
4. Метод наблюдений.
5. Метод упражнений.

На занятиях по хореографии учащиеся младшего школьного возраста обучаются двигательным навыкам, умением выразительно и непринужденно двигаться в соответ-

ствии с разнообразным характером музыки (бодрая, веселая, подвижная и т.д.). Выполняя задание, дети учатся дифференцировать характер движений – при ходьбе передавать торжественное настроение праздничного настроения, или спокойный характер песни. В этом возрасте дети почти, полностью могут управлять своим телом и способны координировать движения. Чтобы заинтересовать их занятие ритмикой, необходимо подбирать более интересные движения и построение, рассчитанные на быструю смену ориентиров. В процессе этой работы учащиеся овладевают танцевальными движениями. В ходе обучения будущие вокалисты приобретают большой опыт, расширяют свои знания, усваивают много танцевальных терминов и движений, которые самостоятельно смогут применять в дальнейшем при исполнении своей песни.

На занятиях по вокалу в первый год обучения не следует петь репертуарные произведения, так как это ведет за собой излишнюю нагрузку на связки, приводящую к срыву голоса. Вокал и хореография должны быть тесно связаны по тематике изучения образов и произведений.

На втором году обучения можно вводить в репертуар различные несложные произведения. Ребенок на втором году обучения уже осознанно занимается и уверенно и укреплено держится на сцене, музыкально двигается под песню, умеет уже соединять вокал и хореографическую постановку.

На третьем году обучения вводят более сложные произведения, продолжая заниматься развитием техники голоса; в хореографии используются более сложные движения, отрабатывается техника исполнения, изучаются различные направления в хореографии, развивается артистизм через упражнения актерского мастерства.

Рекомендации. На основании личного опыта, а также на многочисленных рекомендациях педагогов-практиков, можно сделать вывод, что качественная подготовка вокалистов обязательно должна включать в себя интегрированные занятия (интеграцию по вокалу, хореографии, сценическому мастерству).

Заключение: В наше время специальность «вокал» является наиболее востребованным в сфере дополнительного музыкального образования. Одной из наиболее актуальных проблем, связанных с музыкальным дополнительным образованием, на сегодня является проблема развития артистизма вокалистов-исполнителей в ДМШ, которая решается через интеграцию эстетических предметов: вокал, хореография, сценическое мастерство.

Список литературы.

1. Морозова Г.В. Сценический бой [Текст]: (сценическое движение) / Г.В. Морозова; Москва: Искусство, 1975.
2. Вербицкая А. Основы сценического движения [Текст]: (раздел общеразвивающих и корригирующих упражнений): учеб-метод. пособие для пед. и студентов по сценическому движению / А. Вербицкая; Министерство культуры РСФСР, Гос. ин-т театр. искусства им. А. В. Луначарского. – Москва: [б. и.]. 1975.
3. Алиев, Ю.Б. Программа по музыке (1—8 класс) / Ю.Б. Алиев. М., 1993.
4. Громов Ю.И. Танец и его роль в воспитании пластической культуры актера [Текст]: / Ю.И. Громов; - Изд. 2-е, испр. – Санк-Петербург; Москва; Краснодар: Лань: Планета музыки, 2010.

ЦИФРОВЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ РЕСУРСЫ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ

Дубинина Д.У.,
учитель русского языка и литературы КГУ «Физико-математический
лицей отдела образования города Костаная» Управления
образования акимата Костанайской области

Аннотация

Статья посвящена вопросам преподавания русского языка посредством применения цифровых образовательных ресурсов (ЦОР) на уроках русского языка. Рассмотрены виды ЦОР, задачи их применения, роль в самостоятельной работе, принципы использования на уроке. Определены преимущества ЦОР в формировании функциональной грамотности на уроках русского языка, приведены примеры заданий с использованием ЦОР, направленных на формирование функциональной грамотности. Сделан вывод о необходимости применения ЦОР на уроках русского языка.

Ключевые слова: образовательный ресурс, цифровой образовательный ресурс, функциональная грамотность, преподавание русского языка, читательская грамотность.

Аннотация

Мақала орыс тілін оқытатын сандық білім беру ресурстарын (Цор) қолдана отырып, орыс тілін оқыту мәселелеріне арналған. Цор түрлері, оларды қолдану міндеттері, өзіндік жұмыстың рөлі, сабақтағы пайдалану қағидалары қарастырылады. Орыс тіліндегі сабақтардағы функционалды сауаттылықты қалыптастырудағы Цорттың артықшылықтары анықталды, функционалды сауаттылықты қалыптастыруға бағытталған қорыңды пайдаланып, тапсырмалардың мысалдары келтірілген. Қорытынды TSOR-ды орыс тілінің сабақтарында қолдану қажеттілігі туралы жасалды.

Түйінді сөздер: білім беру ресурсы, цифрлық білім беру ресурсы, функционалдық сауаттылық, орыс тілін оқыту, оқырмандар сауаттылығы.

В эпоху активного развития и модернизации сферы образования цифровые образовательные ресурсы считаются одним из основных источников обучающей информации, который способен выполнять важнейшие функции канала письменной и устной коммуникации.

В методике преподавания цифровые образовательные ресурсы рассматриваются как средство обучения. Например, образовательные сайты как источник учебных материалов: видеозаписи, тексты для чтения как возможность создания новых учебных материалов; интерактивные задания, авторские программы-оболочки как механизм организации межкультурной коммуникации или создания проектов [1].

Под электронными образовательными ресурсами понимается «совокупность средств программного, информационного, технического и организационного обеспечения, электронных изданий, размещаемых на машиночитаемых носителях и/или в сети» [2].

Простым видом ЦОР можно считать текстографический. Его особенность состоит в том, что он отличается от книг в основном базой представления текстов и иллюстраций – «материал транслируется на монитор компьютера, а не на бумажном носителе. Хотя его очень легко распечатать, т.е. перенести на бумагу» [2].

В усложненном ЦОР данный процесс более удобен с технической стороны: при использовании термина можно создать указатель со всплывающим окном или переходом

к пояснению по активной ссылке. В таком случае выделенное слово становится указателем аналогично книжному с возможностью немедленного просмотра при необходимости, как в информационно-справочных интернет-ресурсах. «При чтении текста в таком пространстве можно перейти от какого-либо элемента не к одному единственному, следующему за ним другому элементу, а ко многим другим элементам» [3]. Такой тексто-графический продукт называется гипертекстом. «Связь в гипертексте носит не просто смысловой характер; наличие связи означает здесь технически обеспеченную возможность перехода к соответствующему смысловому элементу (текстовому фрагменту, фразе, слову), то есть возможность вызвать его для прочтения» [4, с.39].

Следующий, третий уровень ЦОР – это ресурсы, полностью состоящие из визуального или звукового материала. Такие ЦОР существенно не отличаются от аудио/видео продуктов, воспроизводимых на бытовом плеере. Необходимо отметить, что отличительной особенностью ЦОР является возможность удаленного доступа к образовательным материалам и источникам информации, реализации проектов дистанционного обучения, формирования собственной траектории освоения материала.

ЦОР, используемые для самостоятельного изучения, должны включать в себя полную совокупность образовательных ресурсов, средства для изучения «теоретических материалов, компьютерного моделирования и экспериментального исследования изучаемых объектов, включая средства обработки и отображения результатов моделирования и экспериментов, а также интерактивные учебные задания для тренинга и средства контроля знаний и умений» [5].

Используемые ЦОР «должны быть ориентированы на развитие интеллектуального потенциала, не только за счет овладения содержанием, но и посредством обработки, усвоения и применения имеющейся информации, а также, что особенно важно, способности отыскивать путь к новым знаниям» [6]. При применении ЦОР на уроках необходимо учитывать именно формирование адаптивных навыков в сочетании с прочными знаниями. Возможности ЦОР предусматривают учет интерактивности, комфортного пользования, функциональности, что способствует глубокому усвоению знаний в сочетании с навыками их применения с учетом потребностей современного общества и динамики его развития.

Формирование функциональной грамотности посредством использования ЦОР на уроках русского языка обусловлено разнообразными видами учебной деятельности, предусмотренными структурой и возможностями электронных изданий. Развитие функциональной грамотности в процессе обучения посредством использования ЦОР совершенствует читательскую грамотность и дает возможность овладения «современными компьютерными технологиями и способность актуализировать полученную с их помощью информацию для дальнейшего самообразования» [7].

Преимущества ЦОР в формировании функциональной грамотности состоят в следующем: возможность рационального использования учебного времени, глубокого освоения материала, формирование интереса к изучаемому материалу, широкий спектр представления информации, сочетание различных видов интеллектуальной деятельности учащихся, развитие читательской и информационной грамотности.

Формирование функциональной грамотности осуществляется в процессе выполнения учебных заданий. При этом выполняемая учебная деятельность по своему характеру может включать работу с текстом, что развивает читательскую грамотность; выполнение проектной деятельности, способствующей развитию информационной грамотности, в совокупности составляя основы для развития функциональной грамотности.

В частности, развитие читательской грамотности происходит в процессе выпол-

нения учебных заданий, содержащих описательные текстовые материалы. Например, при знакомстве темой «Технология ядерного топлива» на сайте «promzn.ru» и в процессе выполнения задания по определению стиля текста, типа речи и авторской позиции учащиеся обрабатывают большой объем текстовой информации, опираясь на которую им необходимо выполнить задания. Таким образом происходит развитие читательской грамотности в процессе работы с текстом и естественно-научной грамотности в ходе знакомства с содержанием материала о ядерных отходах и их утилизации.

Выполнение заданий, направленных на освоение норм словообразования в рамках работы с научным стилем с использованием ЦОР предполагает развитие компьютерной, информационной, потребительской грамотности, поскольку предусматривает решение вопросов безопасности, распределение материальных ресурсов, взаимодействие с социумом. Задание выглядит следующим образом: Из приведенного текста выпишите термины, дайте их толкование, опираясь на «Толковый словарь» С.И.Ожегова онлайн [8]. В каждом случае выберите наиболее подходящий способ объяснения лексического значения слова и его способа словообразования. Результаты работы внесите в таблицу, графы которой содержат термины, их толкование и способ словообразования. При выполнении этого задания формируется читательская грамотность в ходе знакомства с толкованиями использованных в тексте терминов.

Подобная деятельность формирует аналитическое мышление, развивает навыки самоанализа, уровня понимания, оценки последствий предпринятых шагов. Таким образом стимулируется личная заинтересованность, формируются лидерские качества, происходит развитие умения использовать полученные знания в практической деятельности не только в изучаемой сфере, но и в других областях.

Формированию функциональной грамотности на уроках русского языка в ходе работы с ЦОР способствуют проблемные задания и вопросы, которые предполагают решение ситуаций, приближенных к реальным. Учащимся предлагается описание ситуации, согласно которой им необходимо принимать решение, определять свои дальнейшие действия, выстраивать стратегию поведения и т.д., что формирует адаптационные навыки, повышает стрессоустойчивость и дает возможность эффективного выбора в дальнейшем. В ряду проблемных заданий по разделу «Молодежная культура: проблемы молодого поколения» ученикам предлагается, например, решить проблему противоречий в науке на основании видеоролика из ЦОР «TED-Ed»: «Улучшайте свое критическое мышление: метод Сократа». В ходе решения названной проблемы школьники учатся формулировать вопросы, находить спорные моменты в аргументах оппонента и задавать новые вопросы. Это задание на основе ЦОР помогает развивать мягкие навыки и формирует гибкость и умение взаимодействовать с информацией на различных уровнях.

Одним из способов использования ЦОР в процессе развития функциональной грамотности является перевернутое обучение, которое «представляет собой одну из форм смешанного обучения, которая позволяет «перевернуть» обычный класс следующим образом. Вместо домашнего задания учащиеся смотрят короткие видео-лекции в сети – самостоятельно проходят теоретический материал, – а все аудиторное время, когда учитель или преподаватель рядом, используется для совместного выполнения практических заданий» [9, с.57]. Задания, направленные на развитие функциональной грамотности в рамках этого метода, по разделам могут быть предусмотрены на развитие различных аспектов функциональной грамотности. В таксономии Блума перевернутое обучение предполагает формирование запоминания и понимания на начальном этапе, а в дальнейшем – применение, оценку и создание новых идей. Как следствие, происходит формирование читательской, компьютерной, информационной, предпринима-

тельской грамотности, обеспечивающей дальнейшее активное функционирование личности в социуме.

Представленными заданиями не ограничиваются возможности ЦОР в формировании функциональной грамотности на уроках русского языка. Рассмотренные возможности ЦОР состоят в рациональном использовании учебного времени, большом охвате информации, совмещение разнообразных видов деятельности на уроке, развитии читательской и информационной грамотности, формировании навыков интерактивного взаимодействия. В процессе развития функциональной грамотности посредством ЦОР возможно использование заданий, формирующих твердые и мягкие навыки и умение применять полученные знания в различных сферах человеческой жизнедеятельности.

Список использованных источников

1. Батакова Е.А. Интерактивные средства обучения как часть электронно-образовательных ресурсов / Е.А. Батакова. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/interaktivnye-sredstva-obucheniya-kak-chast-elektronno-obrazovatelnyh-resursov> (дата обращения 04.01.2024).
2. Семенькова Е.С. Социальная сеть работников образования / Е.С. Семенькова. – URL: <https://1.ru/detskiy-sad/raznoe/2019/10/22/chto-takoe-eor> (дата обращения 06.01.2024).
3. Лутовинова О.В. Гипертекст: понятие, основные характеристики, возможные подходы к лингвистическому анализу / О.В. Лутовинова. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/gipertekst-ponyatie-osnovnye-harakteristiki-vozmoznnye-podhody-k-lingvisticheskomu-analizu> (дата обращения 07.01.2022)
4. Субботин М.М. Теория и практика нелинейного письма (взгляд сквозь призму «грамматологии» Ж. Деррида) / М.М. Субботин // *Вопр. философии.* – 1993. – № 3. – С. 36 - 45.
5. Квасова Л.В. Организация и разработка электронных учебных ресурсов для системы дистанционного обучения. / Л.В. Квасова. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/organizatsiya-i-razrabotka-elektronnyh-uchebnyh-resursov-dlya-sistemy-dstantsionnogo-obucheniya> (дата обращения 08.01.2024).
6. Чернеев А.Е. Цифровые образовательные ресурсы / А.Е. Чернеев. – URL: <https://nsportal.ru/shkola/informatika-i-ikt/library/2014/01/26/tsifrovye-obrazovatelnye-resursy> (дата обращения 10.01.2024).
7. Развитие функциональной грамотности через использование цифровых образовательных ресурсов// *Коллеги – педагогический журнал Казахстана.* – URL: <http://collegu.ucoz.ru/publ/49-1-0-16804> (дата обращения 11.01.2024).
8. Ожегов С.И. Толковый словарь онлайн. – URL: <https://slovarozhegova.ru/> (дата обращения 11.01.2024).
9. Корнев М.Н. Перевернутое обучение – путь интенсификации современного урока / М.Н.Корнев// *Вестник «Орлеу»-kst*, 2016. – №2(12). – С. 56-61.

ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ПОДХОД: РАЗВИТИЕ СЛУХОВОЙ КУЛЬТУРЫ У УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ФОРТЕПИАНО

Сулейменова Салтанат Кошкарловна
преподаватель «Детской музыкальной школы №1 (хоровая)»
Казахстан, Алматы

Аннотация

В статье обсуждается исследовательский подход к развитию музыкального слуха у учащихся во время занятий на фортепиано. Автор подчеркивает важность проблемы недостаточной интеграции слуховых заданий в традиционный метод обучения музыке. В статье представлен результат экспериментального исследования с проверкой слуховых навыков учеников, использование специальных заданий по восприятию звуков и анализ эффективности с помощью статистических методов. Особое внимание уделяется развитию внимания к качеству звучания инструмента и его нюансам в ходе музыкальных занятий. Предлагается методика обучения, сочетающая элементы синестезии, активного прослушивания и критической рефлексии на произведенные звуки. В заключении отмечается значительное улучшение выразительности музыкального исполнения и игрового мастерства учеников. благодаря развитию атмосферы слушательского понимания.

Ключевые слова: слуховая культура, фортепиано, музыкальный слух, исследовательский подход, аудитивные упражнения, методика обучения, музыкальное образование.

Abstract

The article discusses a research approach to the development of students' musical hearing during piano lessons. The author emphasizes the importance of the problem of insufficient integration of auditory tasks into the traditional method of music teaching. The article presents the result of an experimental study with the verification of students' auditory skills, the use of special tasks on the perception of sounds and the analysis of effectiveness using statistical methods. Special attention is paid to the development of attention to the sound quality of the instrument and its nuances during music lessons. A teaching methodology combining elements of synaesthesia, active listening and critical reflection on the sounds produced is proposed. It concludes with a significant improvement in the expressiveness of musical performance and playing skills of the students. due to the development of an atmosphere of listening comprehension.

Key words: auditory culture, piano, musical hearing, research approach, listening exercises, teaching methodology, music education.

Аннотация

Мақалада фортепиано сабақтары кезінде оқушылардың музыкалық есту қабілетін дамытуға зерттеушілік тәсіл талқыланады. Автор есту тапсырмаларын музыкаға үйретудің дәстүрлі әдісіне жеткіліксіз интеграциялау проблемасының маңыздылығын атап көрсетеді. Мақалада оқушылардың есту дағдыларын тексерумен эксперименталды зерттеу нәтижесі, дыбыстарды қабылдау бойынша арнайы тапсырмаларды пайдалану және статистикалық әдістердің көмегімен тиімділікті талдау ұсынылған. Музыкалық сабақтар барысында аспаптың дыбыс сапасына және оның нюанстарына ерекше назар аударылады. Синестезия, белсенді тыңдау және шығарылған дыбыстарға сыни рефлексия элементтерін үйлестіретін оқыту әдістемесі ұсынылады. Қорытындыда оқушылардың музыкалық орындаушылығы мен ойын шеберлігінің айтарлықтай жақсарғаны атап өтіледі. тыңдаушылар түсінігі ахуалының дамуының арқасында.

Түйінді сөздер: есту мәдениеті, фортепиано, музыкалық есту, зерттеу тәсілі,

аудиттік жаттығулар, оқыту әдістемесі, музыкалық білім беру.

Введение. Музыкальный слух играет ключевую роль в профессиональной подготовке музыканта: без развитого слуха невозможно полноценно понимать и оценивать музыку. Поддержание развития слуховой культуры учащихся, то есть их способности воспринимать и анализировать музыкальные звуки, имеет большое значение в обучении фортепиано [1, с. 251].

Цель данной статьи заключается в описании исследовательского подхода к развитию музыкального слуха учеников во время уроков игры на фортепиано [2, с. 1].

Методология. Исследование было проведено в рамках педагогического опыта в детской музыкальной школе с участием учеников фортепианного отделения в возрасте от 9 до 12 лет ($n = 20$). Группа была разделена на экспериментальную и контрольную группы по 10 человек с сопоставимым уровнем подготовки. Эксперимент длился один учебный год и включал три этапа: начальный, формирующий и контрольный этапы обучения.

На начальной стадии было проведено диагностическое тестирование слуховой культуры, включающее задания на определение на слух, учащиеся, определяли высоту звуков, интервалов, мелодические фрагменты и оценивали слуховые навыки. На этапе формирования, на уроках фортепиано внедрялась специальная методика развития слуховой культуры. В экспериментальной группе, каждый урок содержал задания и упражнения для развития слуха, в то время как в контрольной группе обучение проходило по обычной программе без дополнительных аудиальных заданий. Методика опиралась на несколько принципов. Постепенное усложнение задач - от базового распознавания звуков и динамических оттенков до более сложных (интервалы, аккорды и музыкальные фразы на слух). Использование различных чувств для улучшения восприятия (смешение синестезии): сочетание визуальных элементов и цветов с тактильными ощущениями вместе со звуками, для стимулирования слухового воображения учеников. Подход к контексту: использование эмоциональных аспектов при изучении произведений театра и музыки.

Исследовательская часть. Во время исследования в сентябре, обе группы прошли тестирование слуховых навыков в начальной стадии эксперимента. Результаты показали средний уровень развития: средний балл по тесту на распознавание интервалов составил 6,1 из 10 в первой группе и 6,3 во второй группе. Ученики обеих групп столкнулись с трудностями в слуховом анализе и качестве произношения звуков самостоятельно. Во время формирующего этапа в экспериментальной группе использовались элементы новой методики на каждом уроке. Давайте рассмотрим некоторые примеры практических заданий из первой группы. Упражнения на развитие качества звука: ученик играет один звук на фортепиано и следит за тем, как он постепенно затухает. Цель заключается в том, чтобы продолжать слушать угасающий звук как можно дольше и стараться сохранить его «обработку в мыслях» до его полного исчезновения. При переходе к следующему звуку ученик старается помнить этот звук дальше, соединяя звуки в гармоничное легато, это упражнение способствует развитию чуткости слухового восприятия и контроля над протеканием звука [4, с. 238]. Анализ звуковой динамики и тембра заключается в том, что учащийся играет небольшой отрывок дважды - сначала тихо (*piano*), а затем громко (*forte*). Обсуждается различие в ощущениях от звука - его яркость или мягкость, резкость или плавность. Ученик учится описывать тембр и характер звучания (Замечено также, что высокие звуки часто воспринимаются как «светлые», а низкие - как «темные»). При сравнительном прослушивании преподаватель воспроизводит две версии фразы - одну точно по авторским указаниям, другую намеренно монотонно и без выразительности.

Ученику необходимо уметь определить на слух более выразительное исполнение и объяснить причины своего выбора (например: обратил ли он внимание на изменения в динамике или фразировке). Такой подход помогает развивать навык критического восприятия музыкального исполнения [5, с. 308].

Интонационно-образные задачи: прежде чем приступить к изучению нового музыкального произведения, преподаватель описывает биографию композитора и обстоятельства создания музыки, предлагает визуализировать соответствующие образы шедевра. Например, перед исполнением лирической пьесы обсудить тон и эмоциональные состояния, заложенные в ней композитором для выражения определенных чувств. Затем ученик исполняет музыкальное произведение вплоть до того момента, как он слышит и понимает эти эмоции заинтересованных в них людей через свое исполнение [6, с. 270].

Учащиеся учились замечать «тонкие изменения» между интерпретациями произведений. После прослушивания уроков преподаватель задавал вопросы типа «Почему по-твоему мнению пианист играет именно так?». Какие эмоции ты почувствовал? Что композитор хотел выразить?» – призывая учеников задуматься о том, что они услышали. Такой активный подход к прослушиванию помогает обогатить «слуховой опыт» ученика – накопление образцов высококачественного исполнения, на основе которых формируется внутренняя аудиозапись звука.

В ходе эксперимента ученики ЭГ продемонстрировали заметный прогресс. К середине года педагоги отмечали изменения: дети стали более осознанно внимательными к своему звучанию, реже нуждались в подсказах относительно громкости, ученики сами стремились к лучшему звучанию. В результате окончательного тестирования в мае средний балл учащихся в ЭГ по комплексу слуховых заданий значительно увеличился.

Например, в задании на определение интервалов средний результат учеников ЭГ составил 8.5 из 10 (по сравнению с 6.1 в сентябре), тогда как у учеников КГ этот показатель составил 7.0 (по сравнению с предыдущими 6.3). Количество учеников в ЭГ, успешно выполнивших мелодический диктант увеличилось на 40%, в то время как в КГ рост был всего около ~15%. Кроме того, 75% учеников в ЭГ продемонстрировали высокий уровень звуковой наблюдательности (способность обнаруживать неточности интонации и ошибки извлечения звука). В то время как в КГ – около 30%. Проведенный статистический анализ подтвердил наличие существенных различий между экспериментальной и контрольной группами ($p < 0,05$).

Практическое применение. Разработанная стратегия может быть использована на практике при обучении игре на фортепиано в школах и адаптирована для других музыкальных инструментов. Исследование применения данной стратегии подтверждает ее высокую эффективность, без необходимости радикального изменения учебных программ, предлагается сосредоточить внимание на активном восприятии звука на существующих уроках музыки. Методика показала, что уже даже 5–7 минут целенаправленных слуховых упражнений по ходу обычного урока значительно влияют на успех обучения студента [7, с. 128].

Исследование проведенное выше указывает на то, что у учеников развиваются навыки самоконтроля и саморегуляции во время игры — это важный аспект культуры звука и музыки воспитания. Методика успешно будет применяться как среди младших школьников, так и среди старших учеников; хотя подход к обучению отличался в зависимости от возрастной группы. Например, с младшим классом учеников можно больше использовать игровые формы обучения (использование сказочных персонажей и простых песен для подпевания), тогда как с более старшими проводить аналитические бе-

седы о прослушанной музыке и самостоятельный выбор знакомых мелодий по слуху и так далее. В результате данная методика обладает определенной универсальностью и гибкостью, что позволяет адаптировать ее под различные возрастные группы и уровни подготовки учеников. Разумеется, для успешного применения необходимо, чтобы сам преподаватель владел методами развития слуха и уделял этому аспекту должное внимание на постоянной основе. В дальнейшем целесообразно включить некоторые элементы данной методики в программы повышения квалификации для преподавателей фортепиано.

Рекомендации. Для более успешной реализации программы развития музыкального слуха на пианино на занятиях рекомендуется следующее:

Начинать каждый урок с пяти минут слуховых упражнений для разогрева: например, сыграть несколько интервалов или аккордов и попросить ученика определить их на слух; либо дать ему повторить небольшой ритмический узор слушанием. Такая разминка поможет сконцентрироваться на звуке с самого начала занятия [7].

Уделить внимание качеству звучания: научить ученика внимательно слушать каждый производимый звук. Полезно специально работать над тембром и громкостью: показывать то, как изменение силы нажатия на клавишу влияет на характер звука. Преподаватель должен обращать внимание на оттенок звучания фортепиано и помогать ученику достичь прекрасного “поющего” звука. Регулярное развитие ощущения тембра и мелких деталей улучшает слуховые способности ученика. «Слушать и представлять»: поощрять развитие внутреннего слуха. Перед исполнением мелодии предложите ученику сначала представить себе звуковое оформление и только после этого сыграть. Этот метод - предварительное представление в уме звуков - помогает развить способность слышать музыку заранее с помощью внутреннего слуха, что является основой интонации. Использовать совмещение чувств и ассоциаций: подключать воображение и другие чувства в игру. Попросить описать звук с помощью цветовых оттенков, настроений или образов (например: «яркий звук» - как всплеск света; «мягкий звук» - как прикосновение к бархату). Мультимедийные материалы (картины, короткие видеоролики) могут помочь соединить звук и его визуальное представление. Такие переключки между чувствами делают процесс обучения захватывающим и укрепляют слуховые впечатления.

Активное восприятие звучания помогает ученикам формировать стандарты звука и восприятия. Привлечение ученика к обсуждению музыки важно. Задавайте вопросы после прослушивания или исполнения композиции: «Что ты услышал?», «Какое чувство пережил?», «Почему тут громче звучит и там тише по-твоему мнению?» Такие вопросы помогут размышлять о прослушанном и проводить рефлекссию. Не забывайте предложить ученику самостоятельно исследовать материал, дайте ему придумать эксперимент о том, как изменится настроение мелодии при изменении скорости или громкости звучания и вместе обсудите результат. Использовать современные технологии, такие как программы и мобильные приложения, чтобы улучшить слух, может оказаться полезным для детей в учебном процессе. Рекомендовать надежные приложения для домашнего обучения в форме игры, которые помогут разнообразить занятия и поощрять учеников к самостоятельной работе.

Заключение. Важно учитывать индивидуальные особенности каждого ученика: одни лучше воспринимают информацию через образы и символику, другие, через техническое изучение звуков. Методика обучения должна быть гибкой и адаптированной к каждому учащемуся. Соблюдение этих советов позволит ученикам постепенно развивать навык внимательного прослушивания собственного звучания и тонкой работы со звуком - ключевого аспекта музыкальной культуры.

Список литературы

1. Радынова О. П. Воспитание культуры звука в классе фортепиано у учеников разных специальностей // Наука и школа. – 2023. – №2. – С. 251–255
2. Ge X. Research on Auditory Training Methods of Piano Teaching // Frontiers in Educational Research. – 2018. – Vol. 1, Issue 2. – P. 1–4
3. Музыкальный слух // Википедия: свободная энциклопедия [Электронный ресурс]. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Музыкальный_слух (дата обращения: 26.02.2025)
4. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры. – М.: Гос. музыкальное издательство, 1958. – 238 с.
5. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей. – М.–Л.: Изд-во АПН РСФСР, 1947. – 308 с
6. Назайкинский Е. В. О психологии музыкального восприятия. – М.: Музыка, 1972. – 270 с.
7. Старчеус М. С. Слух музыканта. – М.: МГК им. Чайковского, 2003. – 128 с.

ИССЛЕДОВАНИЕ ВНЕДРЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ МОДЕЛИ НА ОСНОВЕ МЫШЛЕНИЯ РОСТА: ОПЫТ КГУ «СРЕДНЯЯ ШКОЛА №41»

Сыздыкова А.Н.

КГУ «Средняя школа №41» акимата города Астана

Аннотация

Мақалада жалпы білім беретін мектепте өсуді ойлау тұжырымдамасы негізінде білім беру моделін енгізуді зерттеу нәтижелері келтірілген. Білім беру өзгерістерінің негізгі агенттері ретінде мұғалімдердің өсуді ойлауын қалыптастыруға жүйелі тәсілдің тиімділігі талданды. Зерттеу енгізілген модельдің оқу мотивациясына, оқушылардың мазасыздығының төмендеуіне, оқу процесіне қанағаттанушылықтың жоғарылауына және оқу үлгерімінің жақсаруына статистикалық маңызды оң әсерін анықтады. Нәтижелер педагогтердің кәсіби ойлауын трансформациялау білім беру сапасын арттырудың және оқушыларда ХХІ ғасыр дағдыларын қалыптастырудың тиімді тетігі бола алатынын көрсетеді

Аннотация

В статье представлены результаты исследования внедрения образовательной модели на основе концепции мышления роста в общеобразовательной школе. Проанализирована эффективность системного подхода к формированию мышления роста у педагогов как ключевых агентов образовательных изменений. Исследование выявило статистически значимое положительное воздействие внедренной модели на учебную мотивацию, снижение тревожности учащихся, повышение удовлетворенности учебным процессом и улучшение академической успеваемости. Результаты демонстрируют, что трансформация профессионального мышления педагогов может служить эффективным механизмом повышения качества образования и формирования навыков ХХІ века у учащихся

Түйінді сөздер: өсуді ойлау, мұғалімдердің кәсіби дамуы, білім беру инновациялары, білім беру психологиясы, білім беру ортасы

Ключевые слова: мышление роста, профессиональное развитие педагогов, образовательные инновации, психология образования, образовательная среда.

1. Введение

Современное образование сталкивается с вызовом подготовки учащихся к жизни в условиях высокой неопределенности и постоянных изменений. Эмпирические ис-

следования демонстрируют, что успех в профессиональной деятельности в современных условиях все больше зависит не от объема накопленных знаний, а от способности к непрерывному обучению и адаптации [1, 4].

Традиционные образовательные модели, ориентированные преимущественно на передачу знаний, становятся все менее эффективными в контексте этих требований.

Концепция мышления роста, предложенная К. Двек [2], предоставляет теоретическую основу для разработки новых подходов к образованию, направленных на развитие адаптивности, устойчивости к трудностям и способности к непрерывному обучению. Данная концепция постулирует, что убежденность в возможности развития интеллекта и способностей через усилия и настойчивость (в противоположность фиксированному мышлению, рассматривающему способности как статичные) является основой для формирования продуктивных установок в обучении.

Несмотря на значительное количество исследований мышления роста в международном контексте, в Казахстане данная проблематика остается недостаточно изученной, особенно в аспекте системного внедрения данной концепции в школьное образование через изменение профессионального мышления педагогов [5, 7].

1.1 Цель исследования: определить эффективность модели образования на основе мышления роста через системную трансформацию профессионального мышления педагогов.

Задачи исследования:

1. Провести теоретический анализ концепции мышления роста и ее потенциала для трансформации образовательного процесса.

2. Разработать и апробировать комплексную модель формирования мышления роста у педагогов.

3. Оценить влияние внедрения модели на профессиональную деятельность педагогов и образовательные результаты учащихся.

4. Выявить факторы, способствующие и препятствующие эффективному внедрению модели.

1.2 Теоретико-методологическую основу исследования составляют:

- Концепция мышления роста К. Двек [2, 3]
- Исследования Blackwell, Trzesniewski & Dweck о влиянии имплицитных теорий интеллекта на академические достижения [1]

- Труды Yeager & Dweck о взаимосвязи мышления роста и психологической устойчивости [4]

- Работы казахстанских исследователей Жунусовой и Сарсенбаевой об адаптации концепции мышления роста к образовательному контексту Казахстана [5, 7]

2. Методология исследования

2.1. Дизайн исследования и участники

Исследование проводилось в течение 2022-2023 учебного года в КГУ «Средняя школа №41» г. Астана. Использовался смешанный дизайн исследования, включающий квазиэкспериментальный подход и качественные методы сбора и анализа данных.

В исследовании приняли участие 45 педагогов (83% от общего числа педагогического состава школы) и 520 учащихся 5-11 классов. Демографические характеристики выборки педагогов: 87% женщин, 13% мужчин; средний педагогический стаж – 14,3 года; распределение по предметным областям: естественно-научные дисциплины – 37%, гуманитарные дисциплины – 42%, эстетический цикл – 12%, начальное образование – 9%.

2.2. Методы и инструменты исследования

Количественные методы:

- Адаптированная шкала имплицитных теорий интеллекта (Dweck, 2006) для оценки изменений в мышлении педагогов

- Шкала школьной тревожности Филлипса
- Анализ изменений академической успеваемости учащихся
- Опросник удовлетворенности учебным процессом (авторская разработка)

Качественные методы:

- Полуструктурированные интервью с педагогами (n=15)
- Наблюдения за педагогической практикой
- Фокус-группы с учащимися (n=6)

3. Исследовательская часть

Исследование проводилось в несколько этапов:

1. Подготовительный этап (сентябрь 2022):

- о Проведение диагностики исходного уровня мышления роста у педагогов
- о Оценка исходных показателей учебной мотивации, тревожности и успеваемости учащихся

- о Разработка программы формирования мышления роста у педагогов

2. Этап реализации программы (октябрь 2022 – март 2023):

- о Проведение 7 тренинговых модулей для педагогов
- о Организация профессиональных сообществ практики
- о Проведение промежуточного мониторинга изменений

3. Заключительный этап (апрель – май 2023):

- о Повторная диагностика всех исследуемых параметров
- о Проведение интервью и фокус-групп
- о Анализ и интерпретация полученных результатов

Качественные данные анализировались с применением тематического анализа и методов обоснованной теории.

3. Практическое применение

3.1. Изменения в профессиональном мышлении педагогов

Наибольшие изменения наблюдались в убеждениях относительно возможности развития способностей учащихся через целенаправленные усилия и эффективные стратегии обучения.

Качественный анализ интервью выявил следующие ключевые изменения в профессиональном мышлении педагогов:

- Переосмысление роли ошибок в учебном процессе (от негативной оценки к восприятию их как возможностей для обучения)
- Трансформация представлений о природе учебной мотивации
- Изменение понимания роли педагога (от транслятора знаний к фасилитатору учебного процесса)

- Формирование более нюансированного понимания академических достижений

3.2. Изменения в педагогической практике

Наблюдения за педагогической практикой и анализ профессиональных дневников учителей показали следующие изменения:

- Увеличение доли открытых вопросов и заданий, стимулирующих критическое мышление
- Возрастание частоты использования формирующего оценивания
- Более эффективное использование обратной связи, ориентированной на процесс и усилия учащихся
- Внедрение дифференцированных подходов к обучению, учитывающих индиви-

дуальный прогресс учащихся

3.3. Влияние на учащихся

Сравнительный анализ показателей до и после внедрения программы выявил статистически значимые изменения. Результаты фокус-групп показали, что учащиеся отмечают следующие изменения в образовательной среде:

- Более поддерживающая атмосфера на уроках
- Понятные критерии оценивания и конструктивная обратная связь
- Возможность выбора индивидуальных образовательных траекторий
- Акцент на развитии навыков, а не только на запоминании информации

Полученные результаты подтверждают эффективность системного подхода к формированию мышления роста через работу с профессиональным мышлением педагогов. Особенно значимым представляется выявленная взаимосвязь между изменениями в убеждениях педагогов и образовательными результатами учащихся.

Практическая значимость исследования заключается в разработке и апробации комплексной модели внедрения мышления роста в образовательную практику, включающей:

- Программу профессионального развития педагогов
- Систему поддерживающих структур (сообщества практики, менторство)
- Методические материалы, адаптированные к образовательному контексту Казахстана

4. Рекомендации по внедрению образовательной модели на основе мышления роста

4.1. Для администрации образовательных учреждений

1. Включить развитие мышления роста в стратегические программы развития школы

2. Создать систему поддержки педагогов в процессе внедрения инноваций:

- о Выделить время для профессиональных сообществ практики
- о Обеспечить доступ к методическим ресурсам
- о Обеспечить менторскую поддержку

3. Пересмотреть системы оценивания и отчетности для обеспечения соответствия принципам мышления роста:

- о Модифицировать критерии оценки работы педагогов
- о Внедрить инструменты мониторинга прогресса учащихся

4. Организовать систему информирования родителей о принципах мышления роста

4.2. Для педагогов

1. Использовать язык мышления роста в коммуникации с учащимися:

- о Акцентировать внимание на процессе и стратегиях обучения
- о Подчеркивать ценность усилий и настойчивости
- о Предоставлять конструктивную обратную связь

2. Внедрять формирующее оценивание, фокусирующееся на прогрессе и усилиях:

- о Разработать четкие критерии оценивания
- о Предоставлять регулярную обратную связь
- о Использовать самооценку и взаимооценку

3. Участвовать в профессиональных сообществах практики для обмена опытом:

- о Анализировать педагогические кейсы
- о Посещать уроки коллег

о Совместно разрабатывать учебные материалы

5. Заключение

Исследование подтвердило эффективность модели образования на основе мышления роста, реализуемой через системную трансформацию профессионального мышления педагогов. Основные выводы:

1. Целенаправленная работа по формированию мышления роста у педагогов приводит к значимым изменениям в их профессиональных убеждениях и практике.
2. Трансформация профессионального мышления педагогов положительно влияет на учебную мотивацию, психологическое благополучие и академическую успеваемость учащихся.
3. Ключевыми компонентами успешного внедрения являются комплексный подход, включающий тренинги, практические сообщества и менторскую поддержку.
4. Успешность внедрения зависит от системных факторов, включая поддержку администрации, соответствие системы оценивания принципам мышления роста и вовлечение родителей.

Перспективы дальнейших исследований

1. Лонгитюдное исследование устойчивости эффектов программы
2. Изучение специфики внедрения мышления роста в различных предметных областях
3. Разработка и валидизация инструментов оценки мышления роста, адаптированных к казахстанскому образовательному контексту
4. Исследование влияния мышления роста на развитие навыков XXI века
5. Изучение возможностей масштабирования модели на уровне образовательной системы

Результаты исследования свидетельствуют, что трансформация профессионального мышления педагогов может стать эффективным механизмом повышения качества образования и подготовки учащихся к жизни в условиях постоянных изменений и неопределенности.

Перечень использованных источников

1. Blackwell, L. S., Trzesniewski, K. H., & Dweck, C. S. (2007). Implicit Theories of Intelligence Predict Achievement Across an Adolescent Transition: A Longitudinal Study and an Intervention. *Child Development*, 78(1), 246-263.
2. Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The New Psychology of Success*. Random House.
3. Dweck, C. S. (2012). *Mindset: How You Can Fulfil Your Potential*. Constable & Robinson.
4. Yeager, D. S., & Dweck, C. S. (2012). Mindsets That Promote Resilience: When Students Believe That Personal Characteristics Can Be Developed. *Educational Psychologist*, 47(4), 302-314.
5. Жунусова, А. Б. (2019). Внедрение концепции мышления роста в образовательную систему Казахстана. *Вестник казахстанской педагогики*, 3(1), 23-29.
6. Калибекова, Л. М. (2021). Формирование мышления роста у учащихся в школе. *Проблемы современного образования*, 8(3), 77-83.
7. Сарсенбаева, Г. К. (2020). Развитие профессиональных компетенций педагогов на основе мышления роста. *Образование и наука в Казахстане*, 15(2), 50-58.
8. Бочарова, О. А. (2018). Применение концепции «мышления роста» в образовательной практике. *Педагогика и психология образования*, 3(5), 45-52.
9. Иванова, Л. Н. (2020). Развитие профессионального мышления педагогов на основе теории Кэрл Двек. *Психология обучения*, 12(3), 77-83.
10. Козлова, Е. С. (2021). Мышление роста как фактор развития личности учащихся. *Современные проблемы науки и образования*, (2), 112-118

КОРРЕКЦИЯ ПОЧЕРКА МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ: ШАГ К ЛИЧНОСТНОМУ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОМУ РОСТУ

Тиханская Татьяна Петровна
КГУ «Люблинская общеобразовательная школа
отдела образования Карасуского района»
Управления образования акимата Костанайской области

Аннотация. Статья посвящена методам коррекции почерка у младших школьников, важности этой работы для развития моторных навыков и когнитивных способностей. Рассмотрены различные педагогические подходы и упражнения, направленные на улучшение почерка, включая индивидуализацию заданий и использование творческих элементов. Практическая часть исследования демонстрирует положительные результаты применения методики, что способствует не только улучшению визуальной составляющей почерка, но и развитию внимания, координации и усидчивости. Статья будет полезна педагогам, работающим с детьми младшего школьного возраста, в целях улучшения их письменных навыков и мотивации к обучению.

Ключевые слова: почерк, внимание, координация, коррекция, письменные навыки, младшие школьники

Аңдатпа. Мақала кіші мектеп оқушыларының жазу жазу қабілетін түзету әдістеріне, оның моторика мен танымдық қабілеттерді дамытудағы маңыздылығына арналған. Жазудың көркемдігі мен дұрыстығын жақсартуға бағытталған педагогикалық әдіс-тәсілдер мен жаттығулар қарастырылған, соның ішінде тапсырмаларды жеке дараландыру және шығармашылық элементтерді пайдалану. Зерттеудің практикалық бөлігі әдістемені қолданудың оң нәтижелерін көрсетеді, бұл жазу қабілетін жақсартып қана қоймай, назарды, үйлесімділікті және төзімділікті дамытуға ықпал етеді. Мақала кіші мектеп оқушыларының жазу дағдыларын дамыту бойынша жұмыс істейтін педагогтарға пайдалы болады.

Түйінді сөздер: қолтаңба, назар, үйлестіру, түзету, жазу дағдылары, бастауыш сынып оқушылары

Введение

Одной из основополагающих задач начального образования является развитие у детей элементарных навыков письма, среди которых почерк играет ключевую роль. Это не только важное средство коммуникации, но и индикатор общего когнитивного и моторного развития ребенка. Он выступает визуальной меткой индивидуальности, которая отображает уровень сформированности моторики, внимания и координации движений. Способность чётко и эстетично выражать свои мысли на бумаге не ограничивается лишь визуальной привлекательностью; она является важным инструментом для успешной учебной деятельности младших школьников.

Актуальность исследования проблемы коррекции обусловлена многочисленными научными изысканиями, которые подтверждают, что нарушения могут служить сигналом наличия определенных затруднений, таких как дисфункция мелкой моторики, недостаточная концентрация внимания, проблемы с координацией движений, а также неспособность поддерживать необходимую дисциплину. В связи с этим, работа над почерком становится важным элементом образовательной программы, которая оказывает непосредственное влияние на успехи ребенка в других областях учебы.

Целью данной статьи является анализ наиболее эффективных методов коррекции почерка, с использованием инновационных педагогических технологий и практических подходов.

Методика

Для детального исследования процесса мною было использовано сочетание количественных и качественных методов. Такая методология позволяет всесторонне исследовать не только количественные показатели изменений в почерке, но и более глубоко понять психологические, мотивационные и физиологические аспекты, влияющие на его развитие. В основу исследования были положены как традиционные педагогические методы, так и новые подходы, сочетающие элементы нейропсихологии, педагогической коррекции и индивидуальной работы с учащимися.

Исследовательская часть

Исследование проводилось на базе начальной школы, в котором было задействовано 12 учеников 3 класса.

Первым и одним из наиболее важных аспектов диагностики было исследование читаемости и разборчивости. Этот критерий включает в себя несколько параметров, которые являются основой для дальнейшего анализа:

Чёткость линий и стабильность наклона букв: В процессе выполнения письменных заданий дети должны были соблюдать правильный наклон букв, который является важным элементом для создания гармоничного почерка. Стабильность наклона зависит от моторных навыков ребёнка и его способности поддерживать равномерность усилий при письме. Анализ этих параметров позволяет определить, насколько развита мелкая моторика и насколько хорошо дети могут контролировать свои движения, что непосредственно влияет на качество их почерка.

Расстояние между словами и буквами: Проблемы с расстоянием между символами, буквами или словами могут указывать на трудности с восприятием формы и структуры текста, а также на проблемы с вниманием и концентрацией. Близкое расположение букв или слов может свидетельствовать о спешке и недостаточной организации письменного процесса.

На основе результатов диагностики выделены три группы учеников:

Группа с низким уровнем почерка — 8 учеников.

Группа со средним уровнем почерка — 3 учеников.

Группа с высоким уровнем почерка — 1 ученик.

Практическое применение

После установления исходных данных был выбран набор коррекционных упражнений, направленных на развитие мелкой моторики и улучшение координации движений. К числу таких упражнений относятся:

Рисование геометрических фигур и линий: Упражнения на рисование различных геометрических фигур (круги, прямые линии, треугольники) помогают развить точность движений, улучшая не только почерк, но и общую координацию. Эти упражнения особенно важны для детей младшего школьного возраста, поскольку они способствуют укреплению мышц рук и развитию моторной памяти, что напрямую связано с чёткостью их письма.

Снятие зажимов и расслабление мышц: Набор упражнений на снятие мышечных зажимов и расслабление кистей рук был разработан с целью преодоления физического дискомфорта, который может возникать у детей, работающих над улучшением своего почерка. Такие упражнения могут включать в себя простые действия, такие как растяжка пальцев, плавные движения кистей, направленные на расслабление. Устранение мышечных зажимов способствует лучшему контролю над движениями, что важно для развития чёткости и гармонии почерка.

Проверка моторной стабильности и ритма: для диагностики координации

движений использовались задания, где детям требовалось поддерживать стабильный ритм и темп выполнения письменных упражнений. Например, выполнение заданий на симметричное рисование или аккуратное копирование слов в пределах времени помогает определить, насколько ребенок может регулировать усилия, избегая чрезмерной напряженности или утомления.

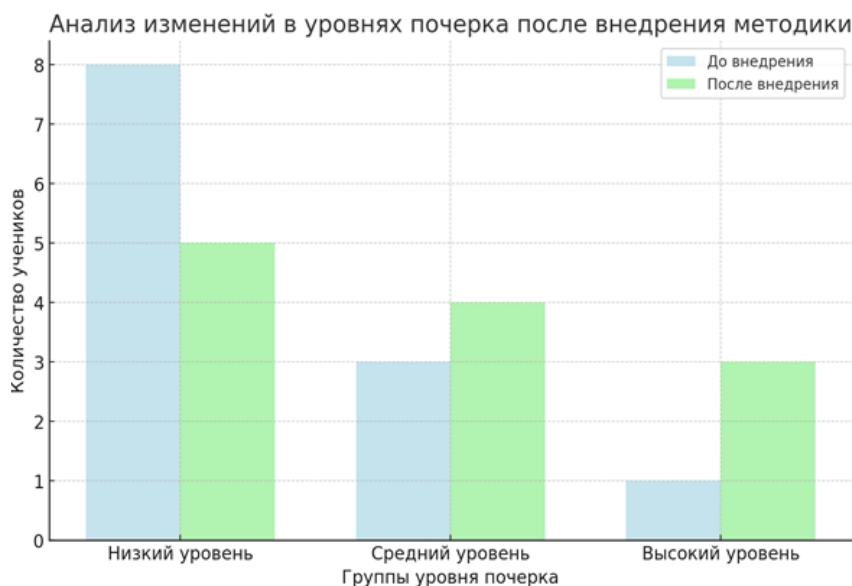
Одной из значимых проблем, влияющих на качество почерка, является способность детей концентрироваться на выполнении задания и выдерживать внимание на протяжении времени, отведенного для выполнения письменной работы. Для этого в ходе исследования были применены несколько техник наблюдения и анализа:

Наблюдения за выполнением задания в условиях временного лимита: в условиях ограниченного времени дети выполняли задания по письму, что позволяло оценить, как быстро и эффективно они могут завершить работу, не теряя концентрации. Эти задания помогли выявить ребят, у которых проблемы с удержанием внимания на протяжении всего процесса письма. Часто дети, испытывающие трудности с концентрацией, начинают писать быстро и небрежно, что отражается на четкости почерка.

Влияние отвлекающих факторов: в ходе урока были введены различные отвлекающие элементы в учебную среду — например, громкие звуки, визуальные раздражители или временные задержки — чтобы наблюдать, как они влияют на выполнение задания. Такие условия позволяют понять, насколько учащиеся могут сохранять сосредоточенность при выполнении письменных заданий в условиях стрессовых факторов. Это важно, потому что для корректного написания и удержания правильного почерка требуется не только техническая способность писать, но и устойчивость внимания, что играет ключевую роль в качестве результата.

Мотивация и эмоциональное состояние: внимание также было уделено эмоциональному состоянию учащихся, поскольку уровень стресса или усталости может серьезно повлиять на их способность концентрироваться. Оценка психологической готовности к выполнению задания и мотивации учеников позволила выявить важные связи между эмоциональной устойчивостью и качеством письма. Для этого в исследованиях использовались анкеты и индивидуальные беседы с детьми, чтобы оценить их отношение к учебной деятельности и понять, как это сказывается на почерке.

Также использовались **картинки и шаблоны**, которые направлены на развитие пространственного восприятия и симметрии, что особенно важно для работы с детьми, испытывающими трудности в написании равномерных и четких букв.

Четкость, аккуратность и равномерность букв значительно улучшились, также уменьшилось количество исправлений и помарок.

Группа с низким уровнем почерка — 5 учеников.

Группа со средним уровнем почерка — 4 учеников.

Группа с высоким уровнем почерка — 3 учеников.

Анализ изменений показывает следующие процентные изменения:

0

Группа с низким уровнем почерка уменьшилась на 26.00%.

Группа со средним уровнем почерка увеличилась на 12.00%.

Группа с высоким уровнем почерка увеличилась на 17.00%.

Результаты показали значительное улучшение почерка у учащихся, особенно среди детей, у которых в начале диагностики был отмечен низкий уровень письма.

Внедрение предложенной методики подтверждает важность регулярной работы с письменными навыками. Оценка эффективности свидетельствует о том, что она не только способствует улучшению качества почерка, но и в значительной мере развивает такие важные навыки, как внимательность, усидчивость, координация и моторика. Особенно важно, что коррекция не ограничивается лишь улучшением визуальной составляющей, но охватывает более глубокие аспекты когнитивного и физического развития ребят.

Одним из главных преимуществ является индивидуализация подхода. В рамках коррекционной программы задания адаптированы под уровень развития каждого ученика, что позволяет учитывать индивидуальные особенности: скорость освоения материала, типичные ошибки и трудности. Таким образом, ребенок может работать в собственном темпе, не испытывая излишнего давления, что значительно повышает мотивацию и доверие к педагогу.

Рекомендации

Ключевым элементом метода является систематичность занятий. Задания на коррекцию почерка должны быть не единичными, а регулярными, чтобы процесс улучшения стал частью повседневной практики учеников. Преподавание с акцентом на развитие почерка не должно ограничиваться лишь сухими письменными упражнениями. Важно внедрять разнообразие в структуру заданий, что делает обучение не только продуктивным, но и увлекательным для детей. В этом контексте игровые элементы и творческий подход играют не последнюю роль. Например, ребята могут выполнять задания, превращая их в маленькие приключения: рисовать необычные буквы с элементами игры, участвовать в конкурсах на аккуратность письма. Такой подход не только улучшает почерк, но и развивает творческие способности детей, их воображение и уверенность в своих силах.

Нужно не только давать детям задачи, но и отслеживать их достижения. Положительное подкрепление и похвала за улучшение качества почерка служат важным стимулом для дальнейших усилий. Также полезно вести «дневники успеха», где дети могут фиксировать свои улучшения и отслеживать личные результаты. Это позволяет не только видеть прогресс, но и помогает им осознать, что каждый шаг вперед — это результат их собственных усилий и настойчивости.

Заключение

Письмо — это не только средство передачи информации, но и индикатор внутреннего состояния ребенка, его умения управлять собой, своим временем и усилиями. Поэтому работа с почерком требует не только педагогической настойчивости, но и

философского подхода.

Методики коррекции, которые объединяют в себе как традиционные упражнения, так и творческий элемент, оказываются наиболее прогрессивными. Важно понимать, что каждая линия, каждая буква, каждый штрих, написанные ребенком, — это не просто набор символов, но отражение его внутреннего мира. Таким образом, педагог становится не только учителем, но и проводником, который помогает ребенку открыть для себя не только правила письма, но и важнейшие жизненные принципы: терпение, последовательность, способность видеть в трудностях не преграды, а возможности для роста.

Важно помнить, что коррекция почерка — это не путь к совершенству ради совершенства, а шаг к формированию полноценной личности, готовой к освоению новых знаний и навыков в будущем.

Заключение таково: коррекция — это процесс, в котором результат зависит не только от физических усилий, но и от внутреннего отношения ребенка к себе и своему обучению. И если мы, педагоги, сможем привить детям любовь и уважение к собственному труду, понимание ценности каждого шага на пути к успеху, то улучшение почерка станет не просто технической задачей, а трамплином в их личностном и интеллектуальном росте.

Список использованных источников

1. Абдуллина, Г. С. (2019). Психологические особенности развития детей младшего школьного возраста и их коррекция. Алматы: Қазақ университеті.
2. Байкулова, Ш. Б. (2020). Диагностика и коррекция нарушений почерка у школьников. Астана: Ғылым.
3. Ермакова, З. К. (2019). Роль психолого-педагогической коррекции в развитии почерка у младших школьников. Алматы: Дәуір.
4. Иманбекова, А. Т. (2019). Моторика и её влияние на обучение: коррекция почерка в начальной школе. Алматы: Мектеп.
5. Мамбетова, А. А. (2019). Коррекция моторных навыков у детей в начальной школе. Астана: Қазақ педагогикалық баспасы.

ҰЯЛШАҚ ЖӘНЕ ТҰЙЫҚ БАЛАЛАРДЫҢ БЕЛСЕНДІЛІГІН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

**Астана қаласы әкімдігінің №107 орта мектептің педагог-психологі
Толеубаева Жанагул Бағдатовна**

Адамның өз мүмкіншіліктерін толық көрсетуіне кері әсерін тигізетін қасиеттердің бірі – ұялшақтық, ұяңдық, тұйықтық. Бұл қасиет негізінен адамда бала кезінен пайда болады. Одан бала кезден арылмаса, есейген сайын ол түрлі кедергілерге алып келеді. Табиғатынан ұяң бала сол кедергілерден өте алмауы, қиындықтарға төтеп бере алмауы мүмкін. Бір-екі рет төтеп бере алмаса, біртіндеп оның барлығы бала бойына жинақталып, тұйықталуға, іштен тынуға ұласады да, әр кез сәтсіздіктерге ұшырағанда үнсіз келісіп, күресуден бас тартады. Тіпті, баланың өзін-өзі бағалауы да төмендей бастайды. Өзінің үнемі жолы болмайтындай сезіп, өмір сүруге деген құлшынысы азаяды, тіпті өзін жек көріп кетеді.

Оқушылардың ұяң, ұялшақ мінезін сынып жетекшілер күнделікті қарым-қатынас арқылы жақсы біледі. Ондай балаларды ортаға бейімдесе де, қызығушылығын тудыратын жұмыстар жасаса да еш нәтиже бермегенін психологқа келіп айтады. Психолог ата-анасымен жеке сұхбаттасып, кеңестер береді. Оқушымен де әңгіме өткізіп, ашылып

сөйлеуіне күш салып және баланы бақылауға алады.

Ұялшақ, тұйық балаларды қалай айқындауға болады. Мұндай балалар табиғатынан үндемейді, көзін үнемі төмен салып жүреді, иығы еңкіш тартып тұрады, бір нәрсе айта қалсаң қалтырап кетеді, сөйлегенде ешқашан бетіңе тура қарамайды, тіпті қарапайым сұрақтардың өзіне әрең жауап қайтарады. Олар көбінесе, өз сезімдерін көпшілік алдында көрсетпейді, ішінен уайымдайды, жалғыздықты сезінеді, торығу сезімі басым болып келеді. Оларға абыржу, сасу, қысылу, ұялу, өзін болмашы нәрсеге кінәлі сезіну тән. Кейбір балалар табиғатынан ұяң болмауы мүмкін, олар топ бастауға құмартып тұрады, бірақ оны басқара алмағандықтан, өзін көрсете алмағандықтан, үндемей, ешкімге қосылмай, тұйықталып жүреді. Өз пікірін айтуға жасқаншақтанады. Себебі өзгелердің алдында күлкіге ұшыраймын, мазаққа қаламын деп қорқады. Егер оқушыңыздан осындай белгілерді байқасаңыз, онда оның қолынан келетін істі беріп, соны жасап шығуға бағыт-бағдар беріңіз. Бала орындап болып, сізге көрсеткенде, міндетті түрде мадақтап, ынталандырыңыз. Бұл балаға өз қолынан іс келетіндігіне сенімді болуына көмектеседі. Мадақтау – ұялшақтықты жеңудің бірден-бір жолы.

Кейбір балаларда ұялшақтық қиялы бәсеңдіктен, ойлау қисынының толық дамымауынан, баяу қимылдың әсерінен болып жатқандықтан, ақыл-ойды дамытуға көп көңіл аударған жөн. Әсіресе, балалар өте жоғары бағалайтын кеңпейілділік, жомарттық, ақылдылық қасиеттерін дамытуға тырысу керек.

Аса айқын, қиын және өзгерісі көп қауіпті кезең мектеп жасындағы жеткіншектік кезең. Жеткіншек балалардың көңіл-күйі жиі құбылып тұрады, эмоциялық әлемі жиі өзгереді. Балалардың бір тобы тез шаршағыш, ашуланшақ, көңілсіз болады. Мұндай баланың жеке басының неврозды жүйкесі мен психикасының бұзылуынан деп сипаттауға болады, оның себебі, мұғалім мен оқушы, бала мен ата-ана қатынасының бұзылуынан болады.

Жеткіншектің мінез-құлқындағы ауытқулар көбіне туа пайда болмайды, олар физиологиялық ауытқулардан емес, отбасындағы және мектептегі дұрыс тәрбие бермеуден пайда болады. Осы аталып көрсетілген ауытқу девиантты мінез-құлық деп аталынады. Ол дегеніміз- агрессивті мінез-құлық, үрей, қорқыныш, депрессия.

Оқушыңыздың физиологиялық белсенділігін бақылаңыз. Балаңыз ұнататын спорт түрлеріне көңіл бөліп, тұрақты айналысуын қадағалаңыз. Бұл балаңыздың ағзасын дамытумен бірге, назарының басқа жаққа аумауына мүмкіндік жасайды. Өртүрлі үйірмелерге қатыссын, бірақ үйірмеге де шек қою қажет. Себебі, үйірмеге көп баратын бала стреске тез түседі.

Физиологиялық жағынан дамытуда сабақ үстінде бірнеше жаттығулар жасауға болады. Жаттығулар баланың денсаулығына ғана емес, көңіл-күйіне де әсер етеді. Түртұлғасына қатысты қиыншылықтар туындайды:

- Неге ұзынмын/қысқамын? секілді сұрақтар туындайды, өзін ұнатпау байқалады.
- Айнаға қарай береді, шашын ретке келтірмей, далаға шықпайды.
- Безеуден құтылу үшін барлық шараға дайын келеді, әдемі көріну өте маңызды келеді
- Спортпен айналысып, күшті көрінгісі келеді, салмағын уайымдайды.
- Денесіндегі қатынас сәйкессіздігі туралы көп ойланып, үрейленеді.
- Өзін қоғамдағы дене бітімі мінсіз тұлғалармен салыстырып, қапаланады.
- Тіпті әке-шешесінің дене бітімін қомсынып, олар үшін ұялуы немесе қайғыруы мүмкін.
- Жыныстық даму жағынан да проблема болуы ықтимал:
- Негізгі жыныстық даму (жыныстық органдардың дамуы)
- Қосымша жыныстық даму (денедегі өзгерістер: дауыстың өзгеруі, безеу шығуы, мұрт,сақалдың шығуы, кеуденің өсуі т.б.)

Егер, дұрыс мағлұмат бермеген болсаңыз, бала өз бойындағы өзгерістерден ұялып, жалғыз қалуға немесе достарымен көбірек уақыт өткізуге құштарлық танытуы мүмкін.

Осындай жағдайларда балаларға қолдау көрсетіңіз, түсіністік танытыңыз, көбірек көңіл бөліңіз, сенетіндігіңізді білдіріңіз.

Ұялшақ балаларды мынадан анықтауға болады. Өзін-өзі бағалау тестісін алғанда олар өзлерін төмен көрсетеді. Содан байқап, мұғалімдер жұмыс жасаулары керек.

Өзін-өзі бағалау – өз қабілетіне, мүмкіндігіне, мінез-құлқына, ішкі жан-дүниесіне, басқа адамдардың ортасында өз орны т.б. бойынша өзіне баға беруі болып табылатын адам санасының құрамдас бөлігі. Өзін-өзі бағалау арқылы адамның мінез-құлқы реттеледі, өзіне сыни көзқараспен қарауға үйренеді. Оқушыны сенімділікке, ойлануға, шығармашылыққа тәрбиелеуге баулиды. Адамның өзін-өзі төмен бағалауы мінез-құлықта күмәнданушылық, қызғану, іштарлық, көңілсіздік, ешкімге жоламау сияқты сипаттар арқылы көріністер табады. Ал өзін тым асыра бағалау адамдармен дұрыс қарым-қатынас жасай алмау, ашуланшақтық, мақтаншақтық сияқты мінез-құлықтарға апарып соғады. Жеке тұлғаның өзін-өзі бағалауы орташа деңгейде болғаны анағұрлым жақсы.

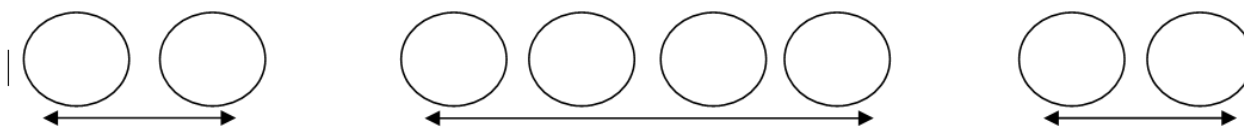
1. Оқушының өзін-өзі бағалауын арнайы жағдаят арқылы анықтау

Мысалы, мұғалім бақылау жұмысы кезінде баланың дәптеріне қарап әдейі қате бар екенін айтты делік (ол жұмыста қате болмаса да).

Егер оқушы өзін жоғары бағалайтын болса, мұғалімге бірден жауап қайтарып, дәлелдей бастайды, сөз таластыруы да мүмкін, т.б. Ал өзін дұрыс бағалайтын оқушы мұндай кезде сабырлық сақтайды. Қатені көрсетпеуін сұрайды, өзі табуға тырысады. Егер бала өзін тым төмен бағалайтын болса, мұғалімнің айтқанымен бірден келісе кетеді, өз бетінше ойлау қабілетінен айырылады.

2. «Графикалық тест» баланың өзін-өзі бағалауын анықтайды

Мақсаты: белгілі уақытта жеке тұлғаның өзін-өзі бағалау деңгейін анықтау. **Жүргізілу барысы:** Мына төмендегі 8 шеңбердің біреуін таңдап ішін бояңыз немесе белгі қойыңыз.

Интерпритациясы:

- Алғашқы екі шеңбердің біреуін таңдаған бала өзін жоғары бағалайды.
- Ең соңғы екі шеңбердің біреуін таңдаған бала өзін төмен бағалайды.
- Ортасындағы төртеуінің біреуін таңдаған бала өзін адекватты немесе дәл бағалайды.

Бала жарық өмірге еш қорғансыз, дәрменсіз, періште қалыпта келеді. Оның өмірі мен денсаулығы, болашағы оның айналасындағы ересектерге тікелей байланысты. Махаббат пен ізгілік аясында есейген, ержеткен, өсіп-өнген бала кейін айналасына да көп жақсылық әкелмек. Ендеше, мұғалім мен баланың арасында шынайы адал сүйіспеншілік, рухани жақындастық, екі жақты өзара сыйласымдылық, сенім болған жағдайда бала өз көзқарасы мен ақыл-ой тұрғысында нық тұрып, болашақта елінің мықты тірегіне айналмағы сөзсіз.

Қазіргі заманда топта әрекет ету қабілеттілігі кәсіби жағынан қажетті және жеке қасиеттердің бірі болып табылады. Психологиялық ойындар мен жаттығулар ынтымақтастыққа тәрбиелеуге бағытталған. Топ жетекшілері бұларды әр түрлі жағдайларда: топпен өтетін тренинг пен қарым-қатынас тренингтерін мектепте және

мекемелерде өткізулеріне болады.

Бүгінгі таңда қарым-қатынастағы компетенттіліктің дамуы әлеуметтік-психологиялық тренинг аясында ойдағыдай шешілуде. Бұл әдістің ерекшелігі сонда, ол топтық сипатта болады, кіші зертханалық топтарда өткізіледі.

Қорқыныш сезімінен арылуға және өз-өзіне деген сенімділікті арттыруға арналған ойындар мен жаттығулар

Мақсаты: Ауызша сабақтар кезінде балаларда көбінесе қорқыныш пайда болады. Ұялшақ балаларда қорқыныш басым болады. Қорқынышы басым болса, баланың өз-өзіне сенімсіздігі жоғарылай түседі. Үрей мен сенімсіздікті сезінуі мүмкін екендігін елестетіңіз және оларға көмектесуге тырысыңыз.

1. «Ватмандағы саяхат»

Ойынға ватман мен бояулар керек. Бұл ойынды топпен немесе жеке балаңызбен ойнауға болады. Сіздің ұсынысыңыз: «Біз бүгін бірге ватманға саяхатқа шығамыз. әрқайсымыз кезекпен ватманға жақындап суреттер саламыз. Ойынның талабы қылқаламды немесе маркерді ватманнан үзбей сурет саламыз. Егер маркерді ватманнан үзсеңіз онда басқасы келіп, өз суретін сала бастайды. әр қасында 10 сек ғана бар. әртүрлі сызықтарды салуға, түрлі-түсті бояуларды қолдануға рұқсат.»

2. «Титаник»

«Балалар, сендер жұпқа бөлініп, кім А ал кім Б болады екенін анықтаңдар. Барлық А-лар үстел басын жақындап алдарына қағаз қолдарына қарындаш алып тұрады. Барлық Б-лар маған жақындайды мен олардың құлақтарына кез келген бір киноның атын айтамын. Олар А-лардың арқаларына сол киноның суретін салады, ал А-лар сол суреттерді қағазға салып қай кино екенін тауып алу керек. Егер А-лар киноның атын тауып алса, дауыстамай

Б-лардың құлақтарына сыбырлай қояды. Содан кейін балалар орындарымен ауыстырылады.»

3. «Дұрыс бағыттағы қадам»

Сендер менің 30 сұрағыма жауап беруге тиіссіңдер, егер сендер дұрыс жауап берсеңдер, онда мен бір қадам алға жасаймын, ал егер қате жауап берсеңдер онда бір қадам артқа шегінемін. Мен есік маңынан бастаймын. Бүкіл бөлмені өтіп, қайта орныма оралуға тиіспін. Мен сендердің қолдарыңдағы пешка ретінде боламын. Соңында көрейік қай жерге келеді екенмін. Сұрақтар пәндерге немесе арақатынастыққа байланысты алуға болады (не ұнайды, не ұнамайды, қандай қиялын бар т.б.).

4. «Қандай кейіп?»

Мақсаты: Оқушылардың ұялшақтың сезімін төмендету.

Мұғалім ахуал тізімін таратып береді. Бір бала оқушылардың қандай кейіпте қатып тұрып қалғанын шешу керек. «Толқиды теңіз бір, толқиды теңіз екі, толқиды теңіз үш. Қуаныш фигурасы (ахуал тізімін қара), орнында қатып тұрып қал». Ахуалдар тізімі: қуаныш, ыза, үрей, мейірім, қызығушылық, ұялшақтық, жетістік.

Тренингтер өткізу барысында балалардың бойындағы ұялшақтық мінездері төмендеп, көп көмек болары анық. Ондай балалар мұғалімнің назарында үнемі болуы керек. Әр баланың дұрыс дамып, жетілуі сіздердің қолдарыңызда.

РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТИ РЕБЁНКА ЧЕРЕЗ РЕАЛИЗАЦИЮ ПРОГРАММЫ ПО ТЕАТРУ «ПОДМОСТКИ»

Топычканова Е. П.

Коммунальное государственное учреждение «Школа-центр
дополнительного образования №19» отдела образования по
городу Усть-Каменогорску управления образования Восточно-
Казахстанской области

Мақала жеке оқыту тәжірибесіне негізделген «Подмостки» авторлық бағдарламасының мысалында театр өнері арқылы баланың жеке тұлғасын дамытуды қарастырады. Негізгі идеясы -театрмен айналысу эмоционалдық әсерлілік және өзін-өзі көрсету дағдылары сияқты маңызды жеке қасиеттерді қалыптастырады. Бағдарлама инклюзивті және қалыпты балаларға да, даму ерекшеліктері бар балаларға да бағытталған. Театр шығармашылығы адамгершілік-эстетикалық тәрбиеге ықпал етеді және шындықты игеру құралы болып табылады. Бағдарлама оқушының жан-жақты дамуын қолдайды және оны мәдени мұрамен таныстырады.

Статья рассматривает развитие личности ребёнка через театральное искусство на примере авторской программы «Подмостки», основанной на личном опыте преподавания. Основная идея заключается в том, что занятия театром формируют важные личностные качества, такие как эмоциональная выразительность и навыки самовыражения. Программа инклюзивная и ориентирована как на нормотипичных детей, так и на детей с особенностями в развитии. Театральное творчество способствует нравственно-эстетическому воспитанию и является инструментом усвоения действительности. Программа поддерживает всестороннее развитие ученика и приобщает его к культурному наследию.

Тірек сөздер: театр өнері, бағдарлама, оқыту сатысы, театр ұжымы

Ключевые слова: театральное искусство, программа, ступень обучения, театральный коллектив

Театр представляет собой синтез искусств, объединяющий элементы живописи, музыки, литературы, хореографии и драматургии. Каждый из этих компонентов усиливает эмоциональное воздействие на зрителей и помогает передать глубокие идеи и чувства. Это возможно при создании условий для развития личных качеств ребёнка. Занятия в атмосфере творчества и активного взаимодействия с театром способствуют не только развитию творческих навыков, но и формированию коммуникативной культуры каждого участника, его игровой культуры и системы ценностей в общении с другими. Творчество — это важная сфера развития ребёнка, через самовыражение и самоутверждение, в котором, ярко раскрываются субъектно-личностная идентичность детей и подростков.

Занятия театральным искусством способствуют развитию таких личностных качеств, как уверенность в себе, инициативность и креативное мышление, что, в свою очередь, играет важную роль в формировании характера ребёнка. Участие в театральном коллективе помогает детям развивать трудовые навыки. Запомнить роль и сыграть её так, чтобы понравиться зрителям, требует значительных усилий и дисциплины. Дополнительные занятия в театральном коллективе улучшают устную речь, развивают её выразительность и интонацию, а также формируют культуру сценической и устной речи. Они способствуют развитию памяти, формированию художественного вкуса и обогащают жизнь ребёнка новыми яркими впечатлениями.

Авторская программа «Подмостки» Топычкановой Е.П. была разработана на основе личного опыта преподавания в центре «Гармония» при «Школе-центре дополни-

тельного образования №19» основана на том, что стремление к актерству, к игре присуще всем детям. Необходимость проявления игрового поведения у человека и умение погружаться в «игровой режим» зависят от уникального восприятия мира и связаны с энергией творческой и преобразующей активности. Поэтому умение играть, исполнять роль – это показатель культуры как личности, так и общества в целом.

Программа предназначена не только для нормотипичных детей со стандартными возможностями, но и для детей с особенностями в развитии. Часто, занимаясь исключительно по коррекционной программе, дети лишаются возможности полноценной социализации. Программа включает в себя индивидуальные образовательные траектории, возможность выбора и самостоятельность, творческий процесс обучения и неизменное стремление к успеху, что в совокупности способствует более глубокой реализуемости потенциала каждого ребенка.

Важным для педагога в работе с детьми является умение направить ребят на такую деятельность, чтобы они ощущали свою самостоятельность, успешность, удовольствие от творческого процесса, удовольствие от общения друг с другом. Занятия в коллективе всесторонне развивают личность детей: они играют на сцене, танцуют, учатся выражать свои чувства, своё отношение к своему герою, друг к другу. Именно здесь они проявляют артистичность.

Не менее важно, что происходит приобщение каждого ребёнка к общечеловеческим ценностям, созданы все условия для культурного социального развития. Театральное творчество является одним из благоприятных факторов нравственно-эстетического воспитания и является важным инструментом в усвоении действительности.

Содержание авторской программы «Подмостки» способствует развитию умения видеть и замечать свои чувства, формированию эмоционального интеллекта, стимулированию активной работы фантазии и воображения через проявления своего «Я» на сценической площадке, креативному решению сценических задач и отношению к окружающему миру под другим углом зрения, эмпатии к окружающим людям и воспитанию духовно-нравственной личности.

Расширение и углубление содержания по основам театрального искусства в данной программе позволяет детям не только освоить базовые основы театрального творчества, но и достичь обучения общего углублённого уровня подготовки.

На решение задач театральной программы ориентированы педагогические условия: использование эффективных методов и приемов, учет психофизических особенностей детей, интегрированные формы организации театрально – творческой деятельности, включение в образовательную среду детей с ООП (инклюзия).

На первой и второй ступени обучения у ребят формируется самостоятельность, инициативность, творческая активность, способность снижения напряженности, скованности, толерантность, желание взаимопомощи; на третьей ступени обучения – самореализация и осознание вариативности выбора профессий на основе театрального искусства.

Основными технологиями, применяемые при реализации программы «Подмостки» стали технологии личностного ориентированного обучения, технология ИКТ, игровая технология и проектная технология.

Для более высокого уровня знаний предусмотрено использование следующих методов обучения: репродуктивно-развивающего (воспроизведение и повторение способа деятельности по заданиям учителя); объяснительно-побуждающего (объяснение учебного материала сопровождается различными визуальными средствами); развивающего обучение (формировании механизмов мышления); проблемного (учитель ставит про-

блему, сам ее решает, показывая при этом путь решения в его подлинных, но доступных учащимся противоречиях); частично-поискового (включает самостоятельную работу учащихся, беседу, лекции и т.д.; метода творческих проектов.

Тематический отбор учебного материала программы «Подмостки» обусловлен возрастными особенностями детей, их образным восприятием окружающего мира, и опорой на жизненный опыт ребенка, его семьи, школьного коллектива. Программа разработана по принципу «от простого к сложному» и предусматривает три ступени обучения.

На первой ступени обучения дети научились понимать и осознавать себя участником театрального действия, познакомились с основными законами сценического представления, поведения актёра на сцене, что явилось базой и прочным фундаментом для дальнейшего обучения. Содержание программного материала младшего школьного возраста разработано с учетом психофизических особенностей воспитанников, основным видом деятельности которых на первой ступени является игра: игра – занятие, игра – сказка, игра – путешествие. Сказка на занятиях облегчает вхождение детей в мир фантазии и служит основой для развития образного и творческого воображения детей.

На второй ступени обучения происходит внедрение элементов актёрской системы, композиции спектакля, грамотное применение основ ритмопластики, работа с голосовым аппаратом, изучение истории театрального искусства, частичную импровизацию на сцене в рамках упражнений-этюдов.

На третьей ступени обучения дети создают полноценную роль, героя-персонажа на сценической площадке, углубляются в психологический портрет выбранного героя. Предполагается внедрение импровизационного метода существования на сцене. Обучающиеся стали коллективом, который способен выстроить композиционно любую театральную форму и воплотить её в жизнь. Обучающиеся владеют навыками грамотной речи и отличной работой голосового аппарата. Активно применяется ритмопластические композиции в театральных постановках для различных жанров. Обучение в целом имеет творческую направленность, кроме того, изучение выбранного курса программы призвано способствовать созданию условий для осознанного выбора профиля дальнейшего обучения.

В процессе занятий театрального коллектива обучающиеся приобрели знания о театральном и музыкальном искусстве; обучились правильно и красиво говорить, читать стихотворные тексты, умеют читать и создавать сценарии различных сценок. В ходе репетиционной деятельности ребята получили навыки работы на сцене, познали культуру выступления, поведения на сцене, в ходе выступлений научились импровизации и взаимодействию друг с другом.

В ходе индивидуальных занятий в малых группах ребята получают навыки работы над художественным образом, обучаются улавливать особенности той или иной роли, учатся искусству перевоплощения с помощью участия в создании элементов декораций и костюмов. В ходе общения и целенаправленной совместной деятельности ребята развивают навыки делового и неформального общения, как в малых группах, так и в коллективе в целом, получают опыт общения в разных социальных ролях, опыт публичных выступлений перед различной аудиторией.

Воспитательная и творческая работа через работу в малых группах, через творчество и сотворчество воздействует на личность, способствуя ее становлению и развитию. Внедрение театральной программы помогает предоставить детям уникальную возможность для социализации и всестороннего развития, формируя их как личностей и готовя к взрослой жизни.

В заключении хочется отметить, что содержание программы «Подмости» способствовало эффективному решению задач воспитания и обучения детей. Результаты исследования результативности программы показали, что у обучающихся вырос уровень коммуникабельности и образованности, исчезли проблемы воспитания у некоторых обучающихся, так как их активность была перенаправлена в творческое русло.

Содержащийся в программе «акцент на личность», позволил раскрыть индивидуальность воспитанников, что в настоящее время является очень важным не только в сфере преподавания театра, но и во всех сферах жизни.

Программа способствовала не только всестороннему развитию учеников, но и приобщению воспитанников к национально-региональному, а также мировому культурному и художественному наследию.

Список использованной литературы:

1. Об особенностях преподавания основ наук в общеобразовательных организациях Республики Казахстан в 2015–2016 учебном году. Инструктивно-методическое письмо. Астана: Национальная академия образования И. Алтынсарина, 2015. 234 с.

2. Скурат Г. Г. Детский психологический театр: развивающая работа с детьми и подростками. – СПб.: Речь, 2007. 115 с.

3. Чурилова Э. Г. Методика и организация театрализованной деятельности дошкольников и младших школьников. – М.: Владос, 2004. 74 с.

РАЗВИТИЕ КРЕАТИВНОСТИ НА ЗАНЯТИЯХ ГЛИНОТЕРАПИИ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ, ЧЕРЕЗ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АКТИВНЫХ МЕТОДОВ

Н.И.Хонина

Учитель художественного труда и ДПИ КГУ «Школа-центр дополнительного образования № 19» отдела образования по городу Усть-Каменогорск управления образования Восточно-Казахстанской области

Аңдатпа

Мақалада саз терапиясы сабағында бастауыш сынып оқушыларының шығармашылығын дамыту үшін «Идеялар бқоржыны» және «Образға кіру» белсенді әдістерін қолдану қарастырылады. Шығармашылықтың қалыптасу критерийлері мен индикаторлары, оның даму деңгейлері сипатталған. Шығармашылық адамды сипаттайтын жеке тұлғалық қасиеттерге қатысты заманауи көзқарастар көрсетілген. Осы әдістерді қолданғаннан кейін шығармашылық компоненттерінің өзгеру диагностикасы көрсетілген.

Тірек сөздер

Шығармашылық, белсенді әдістер, саз терапиясы.

Аннотация

В статье рассматривается применение активных методов «Банк идей» и «Вживание в образ» для развития креативности у младших школьников на занятии глинолечения. Описаны критерии и индикаторы сформированности креативности, уровни её развития. Отражены современные взгляды на качества личности, характеризующие креативного человека. Показана диагностика изменения компонентов креативности после применения этих методов.

Ключевые слова

Креативность, активные методы, глинолечение.

В настоящее время происходит замена потребности общества в образовании: от «человека только знающего» – к «человеку, не только знающему, но и способному творчески мыслить, действовать, саморазвиваться». [2]

Из 4 компетенций высокого порядка остановимся на развитии креативности, так как специфика предмета как нельзя лучше подходит для её развития.

Цель статьи познакомить с апробацией активных методов «Банк идей» и «Вживание в образ» для формирования креативности на занятиях глинолечения.

Нами применялись следующие методы исследования: изучение опубликованных источников по данной теме, наблюдение, педагогический эксперимент, анализ продуктивной деятельности учащихся.

Изучение психолого-педагогической литературы по теме, позволило выявить следующие основные показатели сформированности креативных способностей младших школьников на занятиях глинолечения.

Таблица 1 – Критерии и индикаторы сформированности креативности на занятиях глинолечения у младших школьников.

Критерий	Индикатор
Знание основных приемов работы с глиной	Знание и умение работы с глиной различными способами. Передача объема - форма изделия соответствует замыслу. Учтены особенности материала – глины Все детали приклеены на шликер, тщательно притерты, затерты все трещины и неровности.
Творческое мышление	Оригинальность - изделие отличается от изделия других детей и образцов. Цвета подобраны гармонично, рисунки и орнаменты четкие, аккуратные, соответствуют форме изделия. Изделие вызывает эмоциональный отклик. Быстрота принятия решения.
Эмоциональность	Высокий эмоциональный тонус, позитивный настрой. Активная позиция ребенка в обучении устойчивого интереса к деятельности. Высокая самооценка.
Завершенность работы (волевой компонент)	Самостоятельное воплощение в жизнь замысла, доведение работы до конца.

По данным критериям были определены уровни:

Низкий уровень – неверно выбран способ работы с глиной, форма изделия не четкая, расплывчатая, плохо узнаваема. Детали плохо прикреплены, при высыхании изделия отпадают, изделие в трещинах и неровностях. Изделие не имеет индивидуальности, повторяет образец. Цвета при росписи изделия не гармоничные, рисунки или орнаменты не четкие, расплывшиеся. Недоделывает работу до конца, не прорабатывает мелкие детали.

Средний уровень – Знает способы работы с глиной, но освоил их не полностью. Форма изделия соответствует замыслу, но изделие в трещинах и неровностях. Изделие немного отличается от образцов. Цвета подобраны гармонично, но качество рисунков и орнаментов низкое. Работу выполняет самостоятельно, но не прорабатывает детали.

Высокий уровень - Знает и умеет работать с глиной различными способами. Форма изделия соответствует замыслу. Все детали приклеены на шликер, тщательно притерты, затерты все трещины и неровности, изделие отличается от изделия других детей и образцов. Цвета подобраны гармонично, рисунки и орнаменты четкие, аккуратные, соответствуют форме изделия. Поделка вызывает эмоциональный отклик. Быстро принимает решения и приступает к работе. Самостоятельно выполняет работу, доводит ее до конца.

Креативность это способность к творческой деятельности, совокупность психических качеств личности: когнитивных, эмоциональных и волевых.

К когнитивным качествам относят особый тип творческого мышления и воображения.

В нашем исследовании мы будем говорить о методах развития воображения, составляющей части креативности.

Воображение - это вид мышления, это умение мысленно представлять то, чего нет, из того, что есть в памяти. Иначе говоря, воображение - это активный творческий процесс создания нового знания (новых идей) из старого знания.

В нашем исследовании мы остановились на двух активных методах «Банк идей» и «Вживание в образ»

Есть три закона развития творческого воображения:

1. Творческая деятельность воображения находится в прямой зависимости от богатства и разнообразия прежнего личного опыта человека. У детей мало жизненного опыта, и поэтому достаточно бедные зрительные образы. Если просто объявить тему, без комментариев, результат в большинстве работ будет скучный.

Действительно, всякое воображение строится из реальных элементов, богаче опыт - богаче воображение. Отсюда следствие: надо помогать ребенку, накапливать опыт, знания и зрительные образы. Для этого я предоставляю ребенку много наглядности по теме. (Если не ставятся какие-то другие задачи).

Для этого хорошо подходит метод «Банк идей». Наглядные идеи собираю из интернета, фонда кабинета (поделки детей прошлых лет) затем вместе с ребятами данные идеи обсуждаются.

2. Следующий вариант работы по развитию воображения представляет собой воссоздающее воображение: на основе словесного описания, условного изображения или слухового восприятия создается образ. Исходя из этого закона необходимо словесное описание различных вариантов изображения. Слыша одно и то же описание, у каждого ребенка появляется свой внутренний образ. Метод «Банк идей», но собранный устно. Здесь нам помогают: музыка, литературные образы, комментарии, рассуждения.

3. Следующий используемый на занятиях метод - метод «Вживания в образ» входит в группу методик эвристического воспитания. Основной целью метода является возможность ученика почувствовать себя изображаемым объектом – котенком, тигром, солнцем.... Во время использования метода создаю у детей настрой вживания в образ. Предлагаю детям представить и показать: «Вы маленькая кошечка, уютно спите» или «Вы большой и гордый кот отправились на прогулку». Дети движениями и жестами изображают заданный образ.

В процессе применения данных методов проводилась диагностика на начало учебного года и на конец первого полугодия. Результат отражен в графике 1.

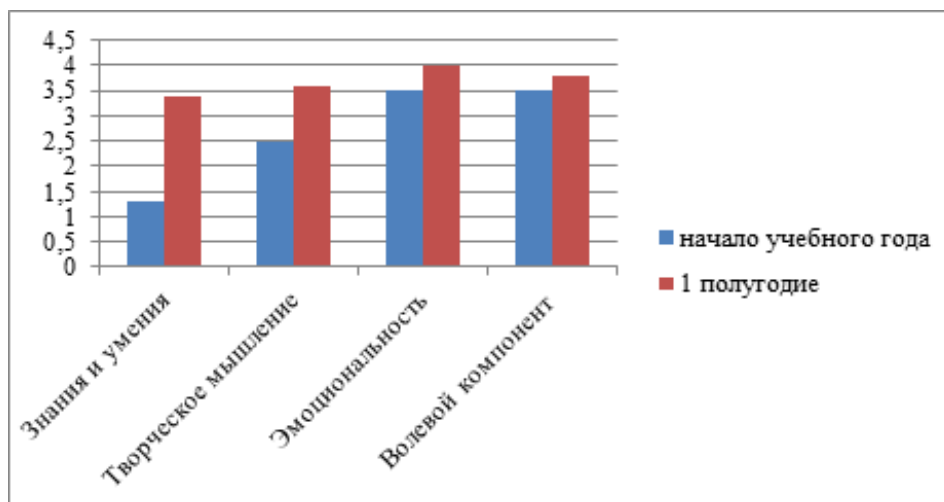

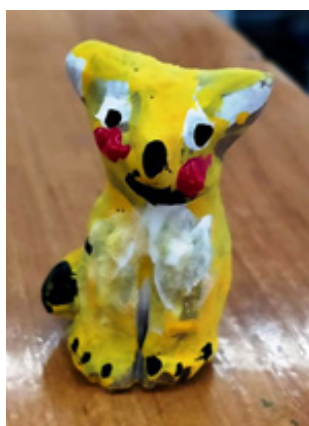
График 1 – Развитие креативности на начало учебного года и на первое полугодие.

Результат анализа работ детей показал рост по всем критериям, разработанным нами для отслеживания сформированности креативности на занятиях глинотерапии у младших школьников. Активные методы «Банк идей» и «Вживание в образ» показали свою эффективность.

Таким образом, активные методы «Банк идей» и «Вживание в образ» являются успешными в развитии креативности учащихся. Их можно рекомендовать для применения в работе не только на занятиях глинотерапии, но и в других творческих дисциплинах связанных с созданием образов.

ЛИТЕРАТУРА

1. Голубева М. В. Креативность – что это такое. Упражнения для развития креативности [электронный ресурс] // <https://psychologist.tips/3342-kreativnost-chto-eto-takoe-uprazhneniya-dlya-razvitiya-kreativnosti.html> /
2. Инструктивно-методическое письмо «Об особенностях учебно-воспитательного процесса в организациях СРЕДНЕГО образования Республики Казахстан в 2021-2022 учебном году». – Нур-Султан: НАО имени И. Алтынсарина, 2021. – 320 с
3. Хаустова И. Метод вживания в педагогике. [электронный ресурс] // https://pedsovet.su/metodika/priemy/6404_metod_vzhivania/

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ДОШКОЛЬНИКОВ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Цыганаш Г.С.

педагог- психолог, педагог- исследователь
ГККП я/с № 4 «Аружан» г. Астана, Республика Казахстан

Аңдатпа: Мақалада ерекше білім беру қажеттілігі бар психологиялық –педагогикалық қолдаудың негізгі аспектілері (СЕБ) қарастырылады. Дамуында әртүрлі ауытқулары бар балаларға жеке көмекті ұйымдастырудың теориялық негіздері мен практикалық тәсілдері талданады. Зерттеуде психикалық функцияларды: зейінді, ойлауды, есте сақтауды, қабылдауды, қиялды дамытуға арналған ойын технологияларын пайдалана отырып, коррекциялық дамыту бағдарламасын құрастыру ерекшеліктері қарастырылады.

Түйін сөздер: психологиялық-педагогикалық қолдау, инклюзивті білім беру, арнайы білім беру қажеттіліктері, жеке даму бағдарламасы.

Аннотация: В статье рассматриваются основные аспекты психолого-педагогического сопровождения с особыми образовательными потребностями (ООП). Анализируются теоретические основы и практические подходы к организации индивидуальной помощи детям с различными нарушениями развития. В исследовании рассматриваются особенности составления коррекционно - развивающей программы с применением игровых технологий для развития психических функций: внимания, мышления, памяти, восприятия, воображения.

Ключевые слова: психолого- педагогическое сопровождение, инклюзивное образование, особые образовательные потребности, индивидуальная программа развития.

Введение

Современная система образования направлена на создание условий для всестороннего развития каждого ребенка, независимо от его индивидуальных особенностей. Особое внимание уделяется дошкольникам с особыми образовательными потребностями (ООП), которые требуют специализированной поддержки и индивидуального подхода. Особенности развития дошкольников с ООП, обусловлены различными нарушениями, как в когнитивной, так и в эмоционально-волевой сфере. Эти дети сталкиваются с трудностями в процессе освоения образовательных программ и социализации, что требует применения специальных методов и технологий обучения и коррекции. Важным аспектом является необходимость создания инклюзивной образовательной среды, в которой каждый ребенок получает равные возможности для развития и обучения.

Задачей психолого-педагогического сопровождения является не только помощь в освоении образовательных программ, но и обеспечение психологической поддержки, что способствует снижению стресса и улучшению эмоционального состояния ребенка. Взаимодействие педагогов, психологов, родителей и других специалистов играет ключевую роль в успешной коррекции нарушений и интеграции детей с особыми образовательными потребностями в общую образовательную среду.

Целью данной работы является исследование методов и подходов к психолого-педагогическому сопровождению дошкольников с особыми образовательными потребностями, а также выявление эффективных практик, способствующих их интеграции и развитию.

Методология

Для составления индивидуального образовательного маршрута ребёнка, прово-

дится диагностика для определения актуального уровня развития ребёнка. В рамках данного исследования был использован диагностический инструментарий: Экспресс-диагностика в детском саду-Павлова Н.Н, Руденко Л.Г. для детей 5- 6 лет.

Метод наблюдение. К достоинствам наблюдения можно отнести естественность. Наблюдение за поведением детей в образовательных и игровых ситуациях для выявления проблемных областей и динамики взаимодействия.

Исследовательская часть.

Участники исследования: В исследовании участвовали 14 детей в возрасте от 5 до 6 лет. С диагнозом ЗПР + наличие сопутствующих нарушений, посещающих общеобразовательную дошкольную группу детского сада. Включение в исследование основывалось на наличии официального заключения с психолого- медико –педагогической комиссии (ПМПК).

Для оценки актуального уровня развития ребёнка был использован диагностический инструментарий по развитию высших психических функций: внимания, памяти, мышления, восприятия, воображения.

Диагностические методики:

Тест	Цель
Тест 1. «Найди такую же картинку»	Определить уровень развития наблюдательности, устойчивости, концентрации внимания
Тест 2. «10 предметов»	Определить уровень объема образной памяти
Тест 3. Тест «Найди «семью»	Определить уровень развития наглядно-образного мышления, умение группировать предметы по их функциональному назначению.
Тест 4. «Разрезные картинки»	Выявить уровень развития целостного восприятия
Тест 5. «На что это похоже?»	Выявить уровень развития воображения

Практическое применение

По результатам диагностики составляется индивидуальная программа развития на 4-5 месяцев, два раза в год, с учётом образовательных потребностей и возможностей, индивидуальных и возрастных особенностей ребёнка. По окончании срока реализации коррекционной программы проводится повторная диагностика и вносятся необходимые коррективы в программу.

Процедура коррекции.

Занятия, организованные с применением игровых технологий, позволяют повысить уровень познавательной активности. При подборе игровых упражнений важно учитывать, с одной стороны, принцип доступности, а с другой стороны не допускать излишнего упрощения материала.

В структуру занятий включены игры на;

-развитие памяти, целостного восприятия, воображения, мышления внимания, мелкой моторики руки

Образец составления ИПР №1, с использованием игровых технологий

Индивидуальная коррекционно- развивающая программа

Фамилия, имя, ребёнка – Р. Р, 16.08.2019г. р.

Дата обследования: сентябрь

Диагноз ПМПК: ЗПР церебрально- органического генеза. ОНР 1 ур. Задержка формирования игровой деятельности.

Специалист: педагог-психолог Ц.Г.

Срок реализации: сентябрь-январь

<u>Основные цели коррекции</u>	<u>Игровые упражнения для достижения целей</u>
<u>Развивать устойчивость и концентрацию внимания</u>	- «Хлопни в ладоши, если услышишь слово, обозначающее» (игрушки, овощи, фрукты, посуду, одежду и т.д.); - «Сравни картинки. Найди отличия» (до 5-х) - «Что неправильно нарисовал художник?» - «Найди одинаковые фигурки и раскрась их одинаково» - «Расставь точки на своей карточке так, как ты видел» - «Найди пару», «Найди такой же». - «Расставь значки» (4 строки, 2 знака)
<u>Развивать восприятие формы, цвета, величины</u>	- «Почини одежду», - Укрась коврики (раскрась детали) - «Составь целое из частей (с геометрическими фигурами) (вариативность)», - «Рисование картин, состоящих из геометрических фигур», - «Дорисуй фигуры», - «Что изменилось» (цвет, форма, величина)
<u>Развивать мышление: мыслительные процессы: сравнение, обобщение, анализ, синтез.</u>	- «Сравни картинки, найди отличия» - «Четвёртый лишний», - Соедини линией 2 одинаковых предмета. - «Дорисуй недостающие детали» - «Какой предмет лишний», обведи его, «назови одним словом». - «Найди закономерность, продолжи ряд» - «На какие группы можно разделить эти предметы. Объясни свой выбор (с объяснениями, по нескольким параметрам: цвет, форма, величина) - Раскрась листочки так ,чтобы маленькое яблоко было на листике, а большое – под листиком(вариации)
<u>Развивать память увеличивать объём образной, слуховой памяти</u>	- «Я положил в мешок» (первый игрок называет слово, второй повторяет предыдущее слово и называет своё и т д) - «Что изменилось?» - «Чего не стало?» - «Запомни- положи»
<u>Развивать воображение и творческие способности</u>	- «Пантомима»- имитировать жестами, мимикой животных(мишку, зайку) - «Продолжи рисунок» - «Оживи точки» - «Кружочки превращаются»
<u>Развитие тонкой моторики рук</u>	- «Дорисуй и раскрась картинку» - «Обведи рисунки по пунктирным линиям» - «Мозаика»

По результатам диагностики до начала применения коррекционной программы и по окончанию, отмечаются значительные улучшения в развитии когнитивных и эмоциональных функций у детей с особыми образовательными потребностями. Для оценки

эффективности применения игровых технологий использовались повторные диагностические тесты, по результатам которых дети показали положительную динамику.

Дети с ООП могут реализовать свой потенциал социального развития при условии вовремя начатого и правильно организованного обучения и воспитания

Рекомендации

На основании результатов исследования, разработаны рекомендации для специалистов, воспитателей дошкольной организации по составлению коррекционной программы развития для детей ООП с применением игровых технологий.

1.Коррекционно-развивающая программа составляется в соответствии с образовательными потребностями ребёнка, обусловленными возрастом, диагнозом, степенью и многообразием нарушений.

2.Цели коррекции должны быть реалистичны и достижимы. При постановке цели коррекции необходимо учитывать дальнюю и ближайшую перспективу развития ребенка

3.Ведущим видом деятельности в дошкольном возрасте является игра- поэтому игры должны применяться по развитию каждого психического процесса

4.Необходимо контролировать динамику эффектов коррекционной работы, начиная уже с первых занятий, чтобы иметь возможность своевременно модифицировать саму программу коррекционной работы, внося в нее требуемые изменения

Заключение

На основе проведенного исследования можно утверждать, что психолого-педагогического сопровождение детей с ООП является важной составляющей системы образования. Результаты работы свидетельствуют о важности ранней диагностики и коррекционной работы, которая должна начинаться на этапе дошкольного образования.

Результаты показали, что коррекционно – развивающая программа составленная с применением игровых технологий, значительно улучшила развитие когнитивных функций, эмоциональное состояние и социальные навыки детей, что подтверждает ее высокую эффективность. Анализ показал, что дети стали понимать инструкции и лучше справляться с заданиями.

Список использованной литературы

1. Закон РК от 8 августа 2002 года № 345 «О правах ребенка в Республике Казахстан» [Электронный ресурс] //URL: https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z020000345_z020345.htm

2. Закон РК от 11 июля 2002 года N 343 «О социальной и медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z020000343>

3. «Рамка инклюзивного образования в Республике Казахстан» / Г. Ногайбаева, С. Жумажанова, Е. Коротких. – Астана, АО ИАЦ, 2017. - 185 с.

4. Власова Т.А. Дети с временной задержкой психического развития / Т. А. Власова, М.С. Певзнер. // Психология детей с задержкой психического развития. Хрестоматия: Учебное пособие для студентов факультетов психологии. Сост. Заширинская О. В. – СПб.: Речь, 2003. – с. 12-23.

ВИЗУАЛИЗАЦИЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Чернецова Александра Валерьевна
учитель математики КГУ «Средняя школа № 40 имени Д.М.
Карбышева» СКО, г.Петропавловск

Аннотация. Статья посвящена применению методов визуализации в обучении математике. Рассматриваются методы визуализации как инструмент для повышения успеваемости и вовлечённости учащихся. Приведены результаты исследования, демонстрирующие положительное влияние визуальных методов. Описаны способы внедрения методики, оценка её эффективности и рекомендации по внедрению визуализации в образовательный процесс. Обозначены направления дальнейших исследований.

Ключевые слова. Визуализация, математика, метод, образовательный процесс, подход.

Кілт сөздер. Көрнекілік, математика, әдіс, оқу процесі, тәсіл.

Введение. Визуализация в математике — это актуальный процесс представления математических объектов, понятий и зависимостей с помощью графиков, диаграмм, чертежей, анимаций и других наглядных средств. Этот подход помогает сделать абстрактные идеи более понятными и доступными, облегчая их восприятие и запоминание.

Это эффективный подход к изучению материала, позволяющий легко и доступно получить информацию на уроках математики. Она даёт возможность представить модели фигур, понять их свойства и устранить сложности в работе с ними. С помощью визуализации реализуется один из основных принципов при обучении математике — принцип наглядности, который позволяет излагать учебный материал в более доступной форме. [2]

В учебном процессе визуализация играет важную роль, поскольку многие математические понятия сложны для восприятия в чисто текстовой или числовой форме. Использование наглядных методов способствует развитию логического и пространственного мышления, помогает учащимся лучше понимать взаимосвязи между различными элементами и применять знания на практике. Кроме того, визуальные образы позволяют удерживать внимание учеников и проводить изучение математики более увлекательным и детальным.

Современные технологии открывают новые возможности для визуализации: интерактивные графики, динамические модели и образовательные программы позволяют по-новому взглянуть на традиционные математические задачи. Ведущим видом восприятия информации является зрительное, что предполагает как развитие традиционно-наглядных, так и инновационных средств и приёмов, позволяющих активизировать работу зрения в процессе обучения. [1] Так, визуализация помогает учителям не только установить учебный контакт с учащимися, но и успешно усвоить новый материал ученикам.

Цели статьи: Проанализировать методы и инструменты визуального представления математических концепций, а также выявить их влияние на когнитивное мышление учащихся и воспитательный аспект обучения.

Задачи статьи:

1) Описать традиционные способы визуализации (графики, диаграммы, чертежи). Проанализировать современные цифровые технологии и интерактивные инструменты, используемые для визуального представления математических объектов.

2) Рассмотреть примеры эффективного использования визуализации на уроках

математики. Проанализировать влияние визуальных методов на уровень понимания и вовлечённости учащихся.

3) Определить сильные стороны и потенциальные недостатки визуального подхода в обучении математике. Предложить рекомендации по эффективному внедрению визуализации в образовательный процесс.

Методология. Для исследования роли визуализации на уроках математики использован комплексный методологический подход. Были использованы методы:

- Анализ теоретических основ визуализации в обучении. Рассмотрены труды педагогов. К примеру, были рассмотрены работы по теме роли влияния визуализации на когнитивное восприятие, запоминание информации, а также особенностям математического мышления и его развитию через визуальные методы.

- Сравнительный анализ традиционных и современных подходов. Он включал статическую визуализацию, такие как графики, диаграммы, геометрические чертежи. Помимо этого, был нужен анализ динамической визуализации, представляющей анимации, интерактивные модели, а также использование физических объектов, к примеру, 3D-модели.

- Изучение методических разработок и учебных программ проведено для выявления реальных практик использования визуализации в математическом образовании. Этот подход предусматривает рассмотрение методических рекомендаций учителей и уроков с использованием методов визуализации.

Применение комплексного методологического подхода позволило глубже понять теоретическую основу визуализации в обучении математике, провести анализ реальных практик и выявить их эффективность.

Исследовательская часть. На первом этапе исследования был проведён анализ научной литературы по вопросам визуализации в обучении математике. Были рассмотрены работы отечественных и зарубежных педагогов, изучено влияние визуализации на когнитивные процессы, восприятие и запоминание информации. Зарубежные исследователи G. Caviglia, P. Ciuccarelli, L. Masud, D. Ricci, Fr. Valsecchi рассматривают визуализацию на трёх уровнях: первый уровень — визуализация данных, второй — визуализация информации, третий — визуализация знаний. [3] На втором этапе были проанализированы различные способы визуализации, применяемые в преподавании математики. Это традиционные методы, то есть построение графиков вручную, использование таблиц и диаграмм, и современные цифровые инструменты, такие как программное обеспечение, интерактивные платформы, мультимедийные технологии. Проведено сравнение этих методов по критериям: наглядность, удобство применения, доступность, влияние на учебный процесс. На третьем этапе был поставлен эксперимент для изучения реальной эффективности разных средств визуализации с участием учащихся. В ходе эксперимента ученики 8-х классов на уроках алгебры и геометрии получали информацию с помощью приёмов визуализации. Они включали построение графиков функций, моделей фигур, анимации для наглядного объяснения геометрических теорем. Результаты эксперимента отражены в таблице 1 и диаграмме 1:

Показатель	1 четверть 2024-2025 уч.год без приме- нения визуализации (%)	2 четверть 2024-2025 уч.год с приме- нием визуализации (%)	Изменение (%)
Процент качества	50	60	+10
Процент учащихся с высокими оценками	10	25	+15
Процент учащихся с низкими оценками	15	5	-10
Уровень вовлечён- ности	70	90	+20

Таблица 1

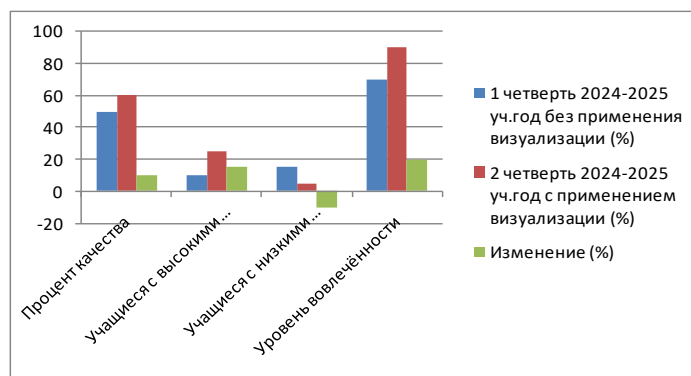

диаграмма 1

Можно сделать вывод, что использование методов визуализации способствует глубокому пониманию материала, повышает процент качества. Включение визуализации в образовательный процесс делает обучение наглядным, повышает мотивацию, снижает уровень трудностей и улучшает воспитательный аспект.

Практическое применение. Реализовать технологию визуализации можно посредством применения различных техник, среди которых наиболее распространенными являются инфографика, скрайбинг, таймлайн и интеллект-карта. [3] Для проведения практического применения были использованы инфографика и интеллект-карта (рис.1). Инфографика — это визуальное представление информации, данных с помощью графиков, схем (рис.2), текстов (рис.3) для облегчения информации. Интеллект-карта — это графический способ организации информации, где ключевая идея помещается в цен-

рис.1

Компоненты разности

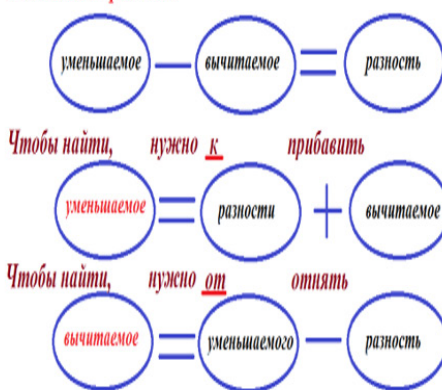

рис.2

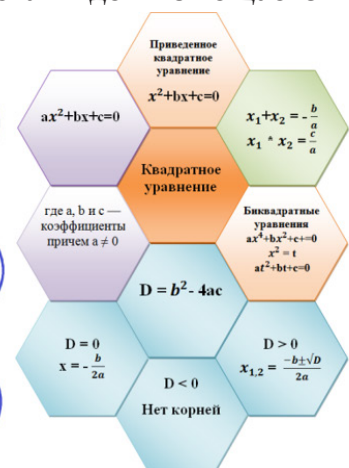

рис.3

тре, а от неё расходятся связанные темы.

Эта методика была внедрена в учебный процесс. Она применялась как на уроках объяснения нового материала, так и при повторении пройденного, а также при самостоятельной работе учеников. Исследовательская часть и её результаты показали, что эффективность методики привела к повышению процента качества, понижению количества низких оценок. Учащиеся стали активнее участвовать в обсуждениях, с большей заинтересованностью выполнять задания. Произошло улучшение воспитательного аспекта обучения, ведь наблюдается развитие самостоятельности, аналитического мышления, умения работать с логическими задачами. Помимо этого, развиваются такие нравственные ценности как трудолюбие и профессионализм. Оценивая эффективность методики, можно сказать, что визуализация является полезным инструментом в обучении, упрощающее его восприятие и мотивирующее учащихся. К потенциальным недостаткам относится трудозатратность, технические ограничения. Однако, данный подход приемлем для более широкого внедрения в образовательный процесс.

Рекомендации. Для успешного внедрения визуализации в обучение математике важно заранее определить темы, где этот метод будет наиболее эффективен. Оценка эффективности должна включать сравнительный анализ успеваемости, наблюдение за вовлечённостью. Методика адаптируется под возрастные группы: младшим школьникам подходят простые схемы, а старшим – сложные интеллект-карты. Включать визуализацию можно на разных этапах урока – при объяснении нового материала, закреплении знаний и самостоятельной работе. Грамотное использование методов визуализации способствует повышению успеваемости, улучшению понимания сложных тем и делает обучение более увлекательным.

Заключение. Проведённое исследование подтвердило, что использование визуализации значительно повышает успеваемость и вовлечённость учащихся в процесс изучения математики. Это исследование важно для проведения практических заданий. Визуальные методы упрощают понимание сложных тем и способствуют формированию устойчивых знаний. Включение таких инструментов в образовательный процесс делает обучение более наглядным.

Результаты исследования могут быть полезны для дальнейшего развития методик преподавания. В перспективе возможны дополнительные исследования, направленные на изучение влияния различных видов визуализации на разные возрастные группы, а также на разработку рекомендаций по индивидуализации подхода в зависимости от особенностей учеников.

Перечень использованных источников.

1. Арланова О.П. «Визуализация как метод обучения на уроках математики». – [Электронный ресурс] - г. Москва, МПГУ, 22 – 26 апреля 2019.
2. Субботина Н.Г. «Визуализация на уроках математики». – [Электронный ресурс] - Комсомольск-на-Амуре: АмППГУ. – 2022.
3. Муравьёва Г.Е. «Техники визуализации на уроках математики в общеобразовательной школе». Издание «Школа будущего». - 2021. - № 2. – С. 134-147.

ТЕНДЕНЦИЯ ВНЕДРЕНИЯ ОНЛАЙН-КАЛЬКУЛЯТОРА В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС

Шагирбаева Гульзия Сеитовна
город Шымкент

ГКП на ПХВ «Школа-гимназия №1 имени А.С. Пушкина»
Учитель математики

В настоящее время каждый сталкивается с решением математических задач. Задачи по учебе и работе не всегда по силам решить самостоятельно. Для этого на помощь приходит онлайн-калькулятор. Онлайн-калькулятор - это современный и удобный инструмент для выполнения задач. Он с легкостью справляется с любыми видами заданий. Такая вычислительная машина доступна через интернет. Вбивая задачу, мы получаем ответ моментально, что упрощает жизнь и помогает достичь максимального результата за короткие сроки. Онлайн-калькулятор представляет из себя виртуальное устройство, при помощи которого можно выполнить различные математические операции. Он способен выполнить любые операции, но базовыми являются: сложение, вычитание, умножение, деление. Операциями повышенного уровня сложности являются: вычисление квадратного корня, возведение в степень, решение матрицы. Все это умещается в одном устройстве, которое всегда под рукой. На просторах интернета можно встретить множество различных калькуляторов, которые могут решить разные задачи, будь то простой пример сложения чисел или сложный пример решения пределов. Также важно отметить, что большинство онлайн-калькуляторов, способных решать сложные задачи такие, как решение матриц или интегралов, показывают решение примера на разных этапах. Это позволяет более подробно разобраться в решении того или иного примера.

Для понимания работы и использования онлайн-калькулятора хотелось бы наглядно продемонстрировать калькулятор Symbolab[6]. Калькуляторы было предложено решить произведение матриц (рис. 1).

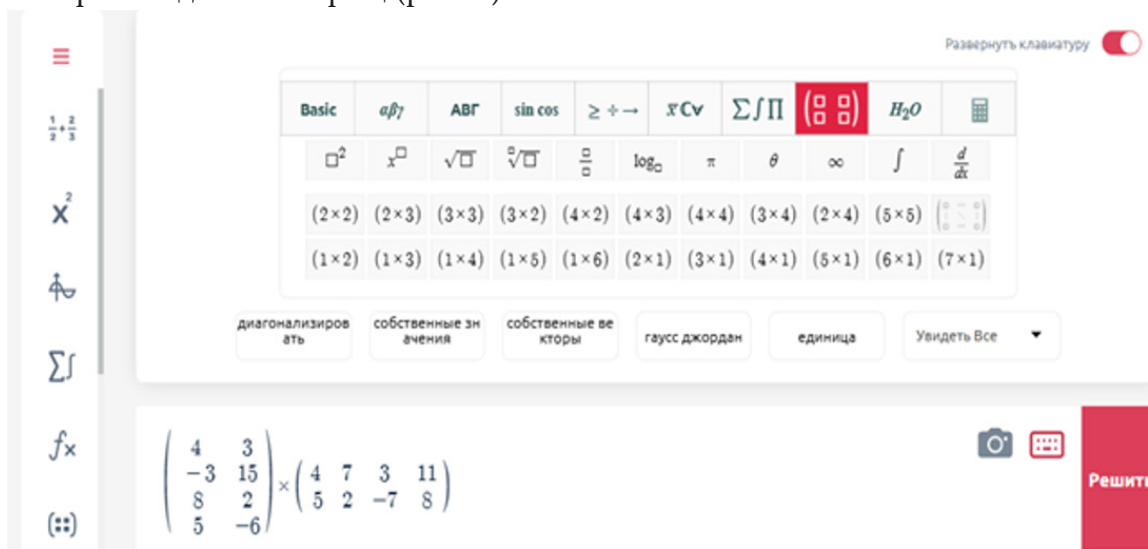

Рисунок 1. Ввод примера матрицы в онлайн-калькуляторе

При вводе матрицы можно выбрать определенное количество строк и столбцов, дополнительные условия, например, число в квадратной степени, тригонометрическая функция и многое другое. Задав пример для решения, калькулятор предоставил решение матрицы с описанием того, как решался пример (рис. 2).

Шаги решения Не все сразу

$$\begin{pmatrix} 4 & 3 \\ -3 & 15 \\ 8 & 2 \\ 5 & -6 \end{pmatrix} \times \begin{pmatrix} 4 & 7 & 3 & 11 \\ 5 & 2 & -7 & 8 \end{pmatrix}$$

Умножьте строки первой матрицы на столбцы второй матрицы

$$= \begin{pmatrix} 4 \cdot 4 + 3 \cdot 5 & 4 \cdot 7 + 3 \cdot 2 & 4 \cdot 3 + 3 \cdot (-7) & 4 \cdot 11 + 3 \cdot 8 \\ (-3) \cdot 4 + 15 \cdot 5 & (-3) \cdot 7 + 15 \cdot 2 & (-3) \cdot 3 + 15 \cdot (-7) & (-3) \cdot 11 + 15 \cdot 8 \\ 8 \cdot 4 + 2 \cdot 5 & 8 \cdot 7 + 2 \cdot 2 & 8 \cdot 3 + 2 \cdot (-7) & 8 \cdot 11 + 2 \cdot 8 \\ 5 \cdot 4 + (-6) \cdot 5 & 5 \cdot 7 + (-6) \cdot 2 & 5 \cdot 3 + (-6) \cdot (-7) & 5 \cdot 11 + (-6) \cdot 8 \end{pmatrix}$$

Упростите каждый элемент

$$= \begin{pmatrix} 31 & 34 & -9 & 68 \\ 63 & 9 & -114 & 87 \\ 42 & 60 & 10 & 104 \\ -10 & 23 & 57 & 7 \end{pmatrix}$$

Рисунок 2. Решение матрицы, предоставленное онлайн-калькулятором

Работать с онлайн-калькулятором не так сложно, как кажется. Разобравшись с работой калькулятора более детально, решение сложных и непонятных примеров станет в разы проще. Помимо этого, многие калькуляторы подробно расписывают и поясняют порядок действий при решении примеров. Именно поэтому обучающиеся прибегают к помощи онлайн-калькулятора. Однако не каждый из них полностью вникает в решение примера и разбирается с ним более подробно. Многие используют онлайн-калькулятор для списывания домашних работ, контрольных работ и т.п. Не смотря на все это, тенденция к внедрению цифровых технологий в учебный процесс все более заметна в последнее время. У онлайн-калькулятор много преимуществ:

- **Доступность.** Онлайн-калькуляторы доступны всем в любой момент времени при наличии интернета на устройстве. Это особенно помогает тем ученикам, у которых нет возможности приобрести собственный калькулятор.
- **Многофункциональность.** Онлайн-калькуляторы предлагают широкий спектр функций, от базовых математических операций до сложных вычислений в различных областях.
- **Интерактивность.** Такие устройства могут быть интерактивными, что позволяет пользователям следить за изменениями в решениях.
- **Визуализация.** Большинство онлайн-калькуляторов представляют графическую визуализацию, что позволяет подробно разобрать решение и понять закономерности.
- **Экономия времени.** В современном образовательном процессе важным аспектом является скорость выполнения задач. Онлайн калькуляторы способны быстро предоставлять решения, что позволяет учащимся сосредоточиться на понимании концепций, а не на механических вычислениях.

Но онлайн-калькуляторы имеют и минусы, например:

- **Отсутствие самостоятельности у подростков.** Избыточное использование калькулятора может привести к снижению внимания и самостоятельности у учащихся. Они начинают надеяться на помощь со стороны и не решают сами.
- **Зависимость от интернета.** Так как онлайн-калькулятор работает только с интернетом, то пользователи могут стать зависимы.
- **Отсутствие индивидуального подхода.** При решении задач не учитывается индивидуальные особенности всех учеников, поэтому способ решения предлагается еди-

ный, но есть и другие.

Онлайн-калькуляторы в математике — это не способ избежать работы, а инструмент, который помогает лучше понять и освоить предмет. Они не заменяют учителя и учебники, но расширяют возможности изучения математики.

Использование мультимедийных ресурсов в обучении - это ключ к успеху. Оно делает обучение более эффективным, повышает мотивацию и, как результат, улучшает качество знаний по математике.

Внедрение онлайн-калькуляторов в учебный процесс должно быть продуманным и целенаправленным. Их использование должно служить четким целям, например, освоению новых навыков, углублению знаний или отработке математических алгоритмов.

Важно не просто позволить ученикам пользоваться онлайн-калькуляторами, но и научить их комбинировать использование этого инструмента с традиционными методами решения задач. Это поможет развить у учащихся критическое мышление, аналитические навыки и умение выбирать оптимальный инструмент для решения задачи.

Необходимо также контролировать процесс использования онлайн-калькуляторов, давать ученикам обратную связь и помогать им освоить эффективные методы работы с этим инструментом.

В конечном итоге, онлайн-калькуляторы могут стать ценным дополнением к учебному процессу, повысить интерес к математике и способствовать развитию новых навыков, улучшая качество знаний. Однако важно использовать их разумно, уделяя внимание развитию компетенций и контролю за учебным процессом.

Список литературы:

1. Богун В.В., Смирнов Е.И. Организация учебной деятельности студентов по математике с использованием малых средств информатизации // Ярославский педагогический вестник. – 2009. - №4. – С. 82-87.
2. Караиванова, М.А. Применение калькулятора в обучении математике при наличии интеллектуального дефицита / М.А. Караиванова // Дидактика математики: проблемы и исследования. – 2023. – Вып. 2 (58). – С. 69-76.
3. Пожаркова С.А., Полежаева А.А, Юртаева Л.В. Внедрение цифровых технологий в образовательный процесс // Актуальные проблемы авиации и космонавтики. – 2022. – Т.3. – С. 1066-1068.
4. Применение онлайн-калькуляторов при изучении математических дисциплин студентами ССУЗа [электронный ресурс] / Е.А. Шмакова. – Режим доступа: [URLhttps://xn--jlahfl.xn.p1ai/library/primenenie_onlajn_kalkulyatorov_pri_izuchenii_matem_173244.html?ysclid=m1rzowsp7c704306980](https://xn--jlahfl.xn.p1ai/library/primenenie_onlajn_kalkulyatorov_pri_izuchenii_matem_173244.html?ysclid=m1rzowsp7c704306980), свободный (дата обращения: 21.09.2024).

КАК РАБОТА УЧАЩИХСЯ В ПАРАХ ВЛИЯЕТ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПОДГОТОВКИ К ИТОГОВОЙ АТТЕСТАЦИИ

**Шакубаева Бибигуль Темиргалиевна, учитель математики
ГКП на ПХВ школа –лицей №85 имени шейха Тамима бен Хамада аль
Тани, акимата города Астаны**

Жоғары сыныптарда жұмыс істейтін мұғалімнің алдында оқушыларды мемлекеттік аттестаттауға (сыртқы бағалауға) қалай тиімді дайындау керектігі жөнінде маңызды мәселе тұрады. Барлық тапсырмаларды уақытында орындап үлгеру үшін көптеген тапсырмаларды, формулаларды үнемі қайталау қажет. Ал сыныптарда әртүрлі деңгейдегі дайындық пен материалды меңгерген оқушылар отырады. Әрбір оқушыны даярлау процесіне қызықтыру маңызды, өйткені сыртқы бағалауда математика пәнін барлық оқушылар тапсырады. Зерттеу негізінде мемлекеттік аттестаттау алдында бағдарламалық материалды сапалы игеру үшін математика сабақтарында оқу процесін құру әдістері қарастырылады.

Негізгі сөздер: сыртқы бағалау, тиімді дайындық, жұптық жұмыс, оқыту әдістері, орындалған жұмыстарды бағалау, мұғалім-кеңесші.

Перед учителем, работающим в старших классах, стоит важный вопрос, как эффективно подготовить учащихся к государственной аттестации (внешнему оцениванию). Необходимо с учащимися повторить многие разделы и выиграть время, считаю я. Выигрывать для большого количества формул, заданий, для постоянного повторения, для успешного продвижения вперед всех и каждого. А в классах сидят учащиеся с разным уровнем подготовки и усвоением материала. Важно вовлечь в процесс подготовки каждого учащегося, так как на внешнем оценивании, предмет математика сдают все учащиеся. На основе проведенного мною исследования рассматриваются способы построения учебного процесса на уроках математики для качественного усвоения программного материала перед государственной аттестацией.

Ключевые слова: внешнее оценивание, эффективная подготовка, парная работа, способы обучения, оценивание выполненных работ, ученик-консультант.

Подготовка к сдаче государственного экзамена для учащихся важная часть в их школьной жизни. Это возможность проверить насколько хорошо учащиеся усвоили программу. Также большая задача стоит перед учителем, как подготовить учащихся к итоговой аттестации и каждый учитель желает увидеть положительный результат своей работы. Учителю с точки зрения психологов, необходимо дать учащимся возможность оценить их достижения в учебе. Обсуждать с ними пройденный материал, что им удалось изучить и что у них получается хорошо. Ставить перед ними достижимые краткосрочные цели обучения и как достижение этих целей отражается на графике подготовки к экзамену. Перед подготовкой к экзамену постарайтесь, чтобы ученики воспринимали учителей как людей, которые могут поддержать их, и дать им вовремя рекомендации. К окончанию учебного года в апреле месяце, передо мной стояли задачи как как можно эффективнее подготовить учащихся к сдаче итоговой аттестации? Для исследования практики в действии, в данной статье рассматривается работа учащихся в парах. На начало исследования, необходимо составить план действий.

Что делать, чтобы повысить успеваемость класса?

В классе имеются учащиеся с низкой успеваемостью и с разным уровнем восприятия материала. Сделать анализ итоговой аттестации этого же класса по завершению неполного среднего образования. Сколько учащихся в конце окончания 9 класса, по итогам внешнего оценивания, имели оценку «3», «4», «5».

Почему я обеспокоена?

Я обеспокоена тем, чтобы у учащихся это получилось. Чтобы суметь эффективнее подготовить их к экзамену и чтобы учащиеся имели высокую мотивацию во время подготовки к экзамену.

Как я покажу, что ситуация такова, какова она есть?

Я покажу результаты их выполненных пробных экзаменационных работ и покажу вывешав их на стенд, предназначенный для экзаменационного уголка.

Что я смогу сделать?

Я разделю их на пары и буду суммировать результаты их парной работы.

Что я буду делать?

Я буду контролировать парные дальнейшие действия учащихся, и также продолжать суммировать результаты их выполненных работ. Также проводить по итогам парных работ индивидуальные работы. И для себя оценивать по итогам выполненных парных работ результат индивидуальной работы.

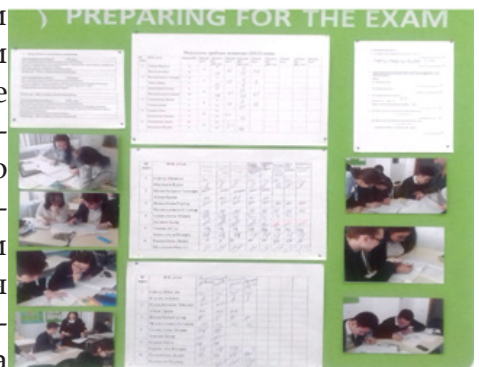
Как я могу быть уверена, что некоторые выводы, которых я достигла, на самом деле справедливы и точны?

Я приглашу своих критических друзей взглянуть на начальные данные и данные, которые появились позже. Я спрошу, согласны ли они, что сравнивая начальные данные и более поздние, можно заметить, что ситуация, улучшилась или нет.

Работа в парах позволяет снизить уровень беспокойства и превратить такие занятия в продуктивную совместную работу. Лучший способ запомнить информацию это попытка объяснить тему другому человеку. Как говорил А. Эйнштейн: «Если вы не можете объяснить простыми словами, то вы сами этого не понимаете». Чтобы сделать процесс подготовки к итоговой аттестации эффективным необходимо задействовать всех учащихся. Учащиеся будут объяснять темы своим одноклассникам, которые нужно повторить, так по словам психологов они запоминают 95 % информации. «Скажи мне – и я забуду, учи меня – и я могу запомнить, вовлекай меня и я научусь» Б.Франклин. Исследовательская цель заключалась в том, чтобы учащимся передать роль консультанта, помогая одноклассникам понять темы, по которым имеются пробелы, а также в свою очередь сформировать навыки самостоятельного мышления. «Ученики оживают, когда вместе с ними ищешь истину» [Педагогический поиск В.Ф. Шаталов]. Во время изучения материала важно, чтобы учащиеся принимали активное самостоятельное участие в его изучении – готовили презентации, совместные проекты, обучали и проверяли друг друга. Ребята охотно проявляют отзывчивость, когда даешь им право быть в роли консультантов, наравне с учителем.

В начале своего исследования было затруднительно разбить учащихся на пары, так как я хотела подобрать так пары, чтобы им было комфортно работать вдвоем, и вторая проблема была в том, что учащихся с низкой успеваемостью составляло большинство в моем классе. Если имеется параллельный класс, где вы работаете, можно привлечь для разбиения на пары «сильных» учащихся с другого класса, если желают того учащиеся. Это было непростой задачей. В ходе своего исследования я обратилась к некоторым учащимся своего класса помочь мне оказать помощь в этом, в итоге они охотно справились, попросив меня не говорить об этом классу. В дальнейшем, я не пожалела об этом, так как действительно пары были подобраны так, что учащиеся прекрасно взаимодействовали друг с другом. Четвертая учебная четверть, после изучения всех разделов математики самый разгар для подготовки к экзамену. Согласно программному материалу несколько часов уделяется на повторение материала. Для повторения формул, правил надо было провести зачетную работу. Каждой паре я распределила конкретные темы. Пары, подготовившись хорошо, принимали зачет по данной теме у другой пары и результаты сдачи отмечали в листе оценивания (смотрите рисунок).

Так как у нас было повторение пройденных тем за 10-11 классы, на уроках и вне уроков мы собиравались и повторяли конкретную тему, затем то, что учащиеся не успевали выполнять задания в парах на уроке, они завершали их во время перемен или другого свободного времени. За помощью в выполнении заданий они могли обращаться к учителю или к другим парам. В данном исследовании важным является проведение оценивания подготовленных презентаций, карточек с заданиями учащихся, а также получение обратной связи учителя на проведенную работу

На определенный период, я планировала какие темы нужно повторить и составила таблицу, в которой отмечала какие пары выполнили работу.

В таблице также я суммировала результаты пробных экзаменов. Записывала инди-

видуальный результат работы, так и общий парный результат работы. Все эти результаты я повесила на стенд для подготовки к экзаменам в кабинете, где учащиеся просматривали результаты и рейтинг своих парных работ. Для них очень интересно было видеть на стенде результаты своей работы. Тем самым для меня была задача проявить у учащихся интерес к данному способу подготовки к итоговой аттестации и выработать у учащихся навыки самостоятельной работы и поиска новых путей решений. Для того, чтобы проверить результат работы в парах, а также уровень усвоения материала каждым учащимся, на уроках после выполнения парной работы, я проводила на уроках индивидуальную работу. Итого: 45 минут творческого общения школьников – это путь к созданию более дружного и сплоченного коллектива. «Создать на уроке обстановку всеобщего взаимоуважения, нравственного покоя и психологического комфорта – первейшая заповедь педагога наставника» [Педагогический поиск В.Ф. Шаталов]. Каждый ученик при работе в качестве «консультанта» дважды активно прорабатывает учебный материал: один раз в качестве ученика, другой – в качестве учителя – консультанта. Установка на длительное запоминание, связанная с предстоящими консультациями, способствует значительному более надежному закреплению в сознании и теоретического материала, и методического подхода к решению задач.

Завершая исследования к концу окончания четвертой учебной четверти я провела рефлексию среди учащихся. Обратная связь от учащихся была различной. Например приведу некоторые: Первый ученик: «Работа в парах была продуктивная, пары состоят из учеников сильного и менее сильного в знаниях. Полезно это для ученика, который не успевает, ведь он может спросить любой вопрос у одноклассника. Объяснение тем было очень полезно, когда объясняешь сам, то вспоминаешь все что нужно тебе и тема усваивается легче. Также ученики готовили шикарные конспекты по которым было удобно готовиться к экзаменам». Второй ученик: «Работа в паре не особо повлияла на меня (я думаю это зависит от напарника). Однако мне очень помогла подготовка каждой пары. Таким образом я вспомнил пройденные темы. Выставленные результаты на стенде мотивируют к работе и улучшению своих достижений. Данный способ подготовки к экзамену был эффективным и принес много положительных эмоций». Третий ученик: «Я считаю, данный способ отлично помогает в подготовке к экзамену. Когда тебе объясняет ровесник (так сказать на своем языке) материал усваивается лучше. Во вторых при объяснении материала ты сам укрепляешь свои знания и узнаешь еще больше информации по данной теме». Обратную связь от учащихся было очень интересно читать, так как ты в свою очередь даешь оценку своему исследованию.

Какие будут результаты по итогам внешнего экзамена, на момент подготовки неизвестно. Но главное мы проводили плодотворную работу по подготовке к экзамену, и такая работа мотивирует учащихся в подготовке к итоговой аттестации, для того чтобы улучшить успеваемость и качество знаний. Главным условием успешной сдачи экзамена была и остается хорошая предметная подготовка. Но кроме этого важным критерием успеха на экзамене является эмоциональная устойчивость. И поэтому необходимо научить детей принимать экзамен не как испытание, а как возможность проявить свои способности и приобрести экзаменационный опыт. Хвалите ученика за его достижения для повышения уверенности в себе.

Использованная литература:

1. «Инновационные методы в образовании: проектные и исследовательские подходы» Абрамова Н.В, Волкова Е.С.-Алматы: издательство «Жібек Жолы», 2017 год
2. «Педагогический поиск» Сост. И.Н. Баженова М: Издательство Педагогика, 1987 год

ИННОВАЦИИ И ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА МУЗЫКАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИНАХ ДМШ

Щеглова Елена Викторовна, преподаватель музыкально-теоретических дисциплин КГКП «Детская музыкальная школа №1» отдела образования по городу Усть-Каменогорску управления образования ВКО

Аннотация. В статье исследуются преимущества и риски использования искусственного интеллекта на музыкально-теоретических дисциплинах ДМШ.

Мақалада балалар музыка мектептерінің музыкалық теориялық пәндерінде жасанды интеллектті қолданудың артықшылықтары мен кемшіліктері қарастырылған.

Ключевые слова: искусственный интеллект, музыкально-эстетические способности, диагностика.

Негізгі сөздер: жасанды интеллект, музыкалық-эстетикалық қабілеттер, диагностика.

Введение. XXI веке интенсивное развитие научной мысли и технологические достижения кардинально изменили все сферы общественной жизни, а также предопределили глубокие перемены в системе образования.

Внедрение искусственного интеллекта (далее - ИИ), в дополнительное музыкальное образование оказали сильное воздействие на музыкально-эстетическое развитие учащихся.

Технологии ИИ и нейросети, созданные силой человеческого разума, могут сочинять, анализировать, воспроизводить и редактировать музыкальные произведения. Нейронные сети – одна из самых инновационных технологий в области компьютерного искусственного интеллекта, которая имитирует работу человеческого разума. Продукты деятельности ИИ способствуют пополнению и обновлению фондов библиотек, обеспечению культурного досуга, при этом влияют на музыкальный кругозор, эстетический вкус и уровень творческого развития учащихся, а также действуют на методы обучения и содержание дополнительного музыкального образования.

Реализуя ИИ в педагогической практике на музыкально-теоретических дисциплинах позволило выявить следующую проблематику: проблема восприятия сгенерированных ИИ музыкальных произведений и действительного подлинного музыкального искусства, с его преобразующей, вдохновляющей силой.

Цель исследования: определить очевидные преимущества и риски использования ИИ на музыкально-теоретических дисциплинах.

В соответствии с целью исследования были определены следующие задачи:

1. Рассмотреть область взаимодействия ИИ и музыкального образования.
2. Определить «преимущества» и «риски» применения ИИ на музыкально-эстетическое развитие учащихся.
3. Разработать Методические рекомендации применения ИИ на музыкально-теоретических дисциплинах.
4. Сформировать критерии и индикаторы влияния ИИ на развития музыкально-эстетических способностей учащихся.
5. Определить характеристики трех уровней развития музыкально-эстетических способностей учащихся.

Исследовательская часть. Теоретической основой исследования послужили труды ученых, педагогов-практиков в сфере цифровой образовательной среды: Алексеева Л.Л., Левин А.Г., Нагорная Л.Н., Низамутдинова С.М., Юдин А.П., Фурс С.П. и другие.

По проблемам внедрения музыкально-компьютерных технологий в современное

музыкальное образование: И. Б. Горбунова, А. В. Горельченко, С. Ю. Привалова, С. В. Чибирев и др.

По вопросам использования электронного инструментария при поддержке инновационных технологий: И. М. Красильников, Л. Ю. Романенко и др.

В данной современной области по подготовке педагогов-музыкантов: К.А. Ежов, А.А. Коновалов, Т.А. Нежинская и др.

На анализе данных научных трудов, нами были выделены следующие критерии и индикаторы развития инновационных технологий с использованием ИИ, где нейронная сеть и ИИ могут стать в помощь педагогам музыкальных-теоретических дисциплин.

Таблица 1 – Критерии и индикаторы развития инновационных технологий с использованием ИИ.

Критерии	Индикаторы
Интерактивность	Использование ИИ в обучении делает процесс более увлекательным и вовлекающим, осуществляет личностно-ориентированное обучение учащихся.
Анализ музыкальных произведений и помощь в композиции	Распознавание музыкальных паттернов через современные алгоритмы ИИ и нейросети, которые позволяют анализировать музыкальные композиции и расширять кругозор учащихся в сфере искусства.
Создание виртуальных уроков	ИИ и нейросети могут быть использованы для создания виртуальных уроков, которые позволяют ученикам самостоятельно изучать и практиковать музыку, а так же предоставляется возможность погрузиться в эпоху, в которой жил композитор.
Разработка виртуальных инструментов для исполнительства	Инновационные технологии обработки звука позволяют разрабатывать виртуальные музыкальные инструменты, которые реагирует на движение ученика и создают звук, соответствующий его действия
Применение персонализированных программ обучения и онлайн-курсов	Через организацию образовательного процесса, ИИ и нейросети могут автоматизировать процесс оценки музыкально-эстетических способностей учащихся

Данные критерии и индикаторы позволили нам определить следующие характеристики, где были выделены три уровня степени сформированности музыкально-эстетических способностей (МЭС) учащихся:

1. Высокий уровень – учащийся характеризуется постоянным проявлением музыкально-эстетических интересов, творческой инициативы; активно и с большой продуктивностью включается в музыкально-эстетическую деятельность, генерирует большим количеством музыкально-эстетических идей. Хорошо развиты специальные умения, связанные с музыкальной деятельностью, а также музыкально-эстетический вкус, идеалы и убеждения.

2. Средний уровень – учащийся не придает большого значения развитию своего музыкально-эстетического потенциала. Музыкально-эстетическая деятельность осуществляется осознанно и целенаправленно, но нерегулярно. Учащийся способен выдвигать музыкально-эстетические идеи, не выходящие за рамки одного объекта или явления. Специальные умения, связанные с музыкальной деятельностью, развиты недостаточно; эстетические идеалы и убеждения носят расплывчатый характер, музыкально-эстетический вкус недостаточно сформирован.

3. Низкий уровень - учащийся характеризуется слабым пониманием значения развития своего музыкально-эстетического потенциала. Наблюдается слабая мотивация к выполнению заданий музыкально-эстетического характера и полная безынициатив-

ность. Работает медленно, с низкой продуктивностью. Специальные умения, связанные с музыкальной деятельностью, очень слабо развиты. Отсутствуют музыкально-эстетические идеалы, вкусы и убеждения.

Практическая часть. Этапы реализации исследования:

1. Организационный (констатирующий) 2023 г.
2. Основной (формирующий) 2024 г.
3. Заключительный 2024-2025 г.

1 этап - организационный (констатирующий), на котором определялись критерии и индикаторы применения инновационных технологии и ИИ на музыкально-теоретических дисциплинах;

2 этап - формирующий, на котором внедрялся и апробировался комплекс методов инновационных технологии и ИИ;

3 этап - заключительный (контрольный), на котором осуществлялась итоговая диагностика уровня сформированности МЭС учащихся музыкально-теоретических дисциплин. Разработка методических рекомендаций применения ИИ на музыкально-теоретических дисциплинах и характеристики трех уровней степени сформированности МЭС учащихся.

Акцентируем третий этап (2024-2025г.), где чтобы утвердиться в эффективности применения инновационных технологий и ИИ, в декабре 2024 года была проведена итоговая диагностика уровня сформированности МЭС учащихся музыкально-теоретических дисциплин.

Таблица 2 - Динамика уровня сформированности МЭС учащихся

Учащиеся музыкально-теоретических дисциплин	Уровни					
	Начало эксперимента			Итог эксперимента		
	В	С	Н	В	С	Н
4 класс	15%	25%	60%	40%	45%	15%
5 класс	10%	40%	50%	45%	30%	25%
6 класс	10%	30%	60%	30%	40%	30%
7 класс	5%	15%	80%	30%	50%	20%

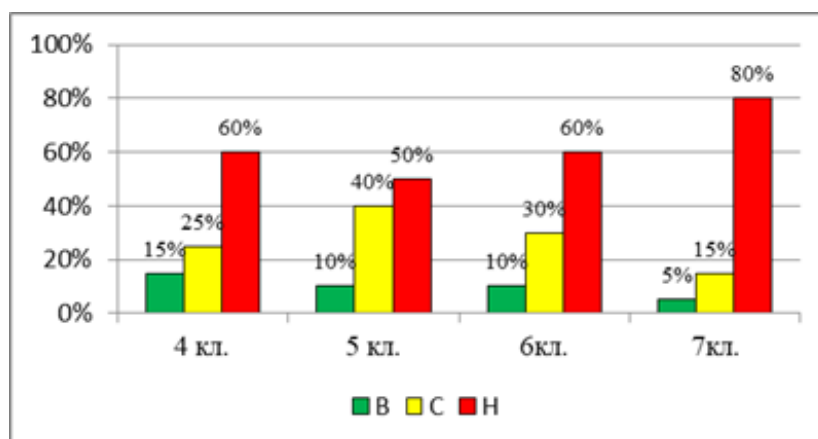

Рисунок 1 - Динамика уровня сформированности МЭС учащихся (начало эксперимента)

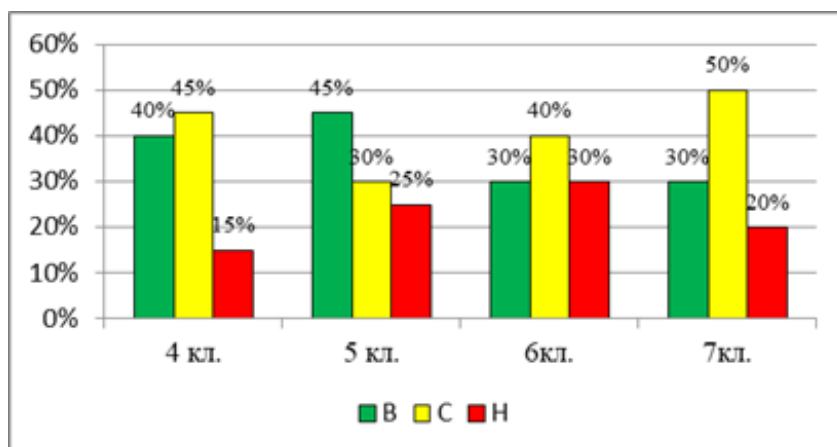

Рисунок 2 – Динамика уровня сформированности МЭС учащихся (итог эксперимента)

Диагностические исследования показали, что применение инновационных технологий и ИИ на музыкально-теоретических дисциплинах, положительно повлияло на динамику роста сформированности МЭС учащихся.

Далее нами были выделены «преимущества» и «риски» применения ИИ и нейросетей на музыкально-эстетическое развитие учащихся.

«Преимущества»: индивидуализация обучения, доступность ресурсов, интерактивность, анализ музыкальных произведений, создание музыкальных упражнений, обратная связь и оценка.

«Риски»: этические вопросы, технические ограничения и необходимость обучения преподавателей.

Завершая этапы исследования, нами были выделены следующие методические рекомендации, где ИИ и нейронная сеть могут стать помощниками преподавателей по музыкально-теоретическим дисциплинам:

- создавать персонализированные программы обучения и онлайн-курсы;
- разрабатывать интерактивные программы обучения;
- ИИ может автоматизировать процесс оценки музыкально-эстетических способностей учащихся;
- ИИ может проанализировать данные о музыкальных предпочтениях ученика и помочь ему выбрать музыкальный инструмент для обучения;
- ИИ и нейросеть могут помочь в организации концертных мероприятий;
- ИИ и нейронная сеть расширяет кругозор учащихся и обогащает учебный материал музыкально-теоретических дисциплин.

Заключение. Результаты исследования доказали эффективность предложенного комплекса инноваций и применения ИИ на музыкально-теоретических дисциплинах в ДМШ.

В логике рассмотрения нашего исследования, учитывая достижения науки, наша основная позиция обосновывается на необходимости противостояния возрастающим угрозам цифровой цивилизации и сохранения одухотворяющего, подлинного музыкального искусства, которая «остро» необходимо для подрастающего поколения.

Вместе с тем, применение ресурсов инновационных технологий и ИИ в практике и при обучении на музыкально-теоретических дисциплинах, предоставляется логичным и эффективным.

Список литературы:

1. Алексеева Л.Л. Музыкально-эстетическое развитие детей и юношества в усор-

виях цифровой эпохи:// Искусство, творчество и образование в фокусе традиционных ценностей: монография. Москва: Сфера, 2023. 304.

2. Левин А.Г. Искусственный интеллект в музыке. Его влияние на музыкальную индустрию в будущем// Молодой ученый. 2024. №8 (503). С.123-128. [электронный ресурс] URL <https://moluch.ru/archive/507/111467/>

3. Нагорная Л.Н. Научные достижения и искусственный интеллект в мире музыкального искусства// Культура и образование: научно-информационный журнал вузов культуры и искусств. 2020. № 4(39). С.32-43. [электронный ресурс] <https://doi.org/10.24412/231-1679-2020-439-32-43>.

4. Низамутдинова С.М., Юдин А.П. Специфика музыкального образования в цифровую эпоху// Искусство и образование. 2024. №2. С. 223-230.

5. Фурс С.П. Искусственный интеллект в сфере образования – помощник педагога или «подрывная» технология? // Преподаватель XXI век. № 1. Часть 1. С.40-49. 2023 DOI: 10.31862/2073-9613-2023-1-40-49.

ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУДЕГІ КЕІС ЖӘНЕ ОНЛАЙН ОҚЫТУ

Рахымханқызы Назерке
Алматы қаласы, Алмалы ауданы,
№34 гимназияның ағылшын тілі пән мұғалімі

Мақалада заманауи білім беру жүйесінде кейс технологиясы мен қашықтықтан оқытуды қолданудың тиімділігі қарастырылады. Кейс әдісі оқушылардың сыни ойлауын, шығармашылық қабілетін дамытып, оқу материалына деген қызығушылығын арттырады. Қашықтықтан оқыту ақпараттық-коммуникациялық технологиялар арқылы білімге қолжетімділікті кеңейтеді. Зерттеу нәтижелері білім сапасын арттыру үшін осы екі әдісті біріктірудің маңыздылығын көрсетеді.

Тірек сөздер: кейс технологиясы, қашықтықтан оқыту, білім беру, оқыту әдістері, инновация, педагогика.

В статье рассматривается эффективность использования кейс-технологии и дистанционного обучения в современной системе образования. Кейс-метод развивает критическое мышление, творческие способности учащихся и повышает их интерес к учебному материалу. Дистанционное обучение обеспечивает доступность знаний через информационно-коммуникационные технологии. Результаты исследования показывают, что сочетание этих двух методов способствует повышению качества образования.

Ключевые слова: кейс-технология, дистанционное обучение, образование, методы обучения, инновация, педагогика.

Қазіргі заман мұғалімінен тек өз пәнінің терең білгірі болуы емес, тарихи танымдық, педагогикалық-психологиялық сауаттылық, саяси экономикалық білімділік және ақпараттық сауаттылық талап етілуде. Ол заман талабына сай білім беруде жаңашылдыққа жаны құмап, шығармашылықпен жұмыс істеп, оқу мен тәрбие ісіне еніп, оқытудың жаңа технологиясын шебер меңгерген жаңашыл болғанда ғана білігі мен білімі жоғары жетекші тұлға ретінде саналады.

Жаңа форматты ұстаздар қалыптастыруда біліктілік арттыру жүйесінің рөлі ерекше. Қазіргі жағдайда осы бағытта үлкен іс атқарылуда. Әлемдік озық іс-тәжірибені меңгерудеміз. Мысалы Edcrunch, Almaty digital 2024, Teachers summit 2024 т.б іс-шаралар. Сонымен қатар өзіміздің негізгі құндылықтарды және әдістемелік қорымызды қолдана

отырып, семинарлар, шеберлік дәрістер, ақпараттық сессиялар, тренингтер әдістемелік кабинеттер арқасында жиі ұйымдастырылып тұрады. Көптеген тәжірибиеге сүйенсек, педагогикалық үрдісте кездесетін жағдайларды әлде туындаған мәселелерді шешудің тиімді технологиясы – кейс әдісі. Кейс технологиясы қысқа мерзімді оқытуға арналған интерактивті технология деп те атайды.

Кейс технологиясы – оқытушылардың дәстүрлі және онлайн кеңес беруін ұйымдастыру кезінде мәтіндік, аудиовизуалдық, мультимедиялық оқу-әдістемелік материалдарды жинау және оларды пайдаланушылардың өз бетінше меңгеруі үшін жіберуге негізделген. Кейс технологиясы (ағылшынша case – портфель) оқытудан жасалған әдістемелік материалдармен іске асырылады. Кейс технологиясына арналған материалдардың түрлері мыналар:

1. Әдістемелік нұсқаулар.
2. Жұмыс дәптері.
3. Анықтама.
4. Оқу, аудио, бейне материалдар.
5. Бақылау және емтихан материалдары.

Онлайн оқытуға арналған кейстердің өзіндік сапалық қасиеттері болады.

1. Кейс құрамында белгілі бір нормативтік талаптар жоқ, кең таралған құжаттар мен дыбыс, анимация, графикалық кірістірулер, слайд-шоу пайдаланылады.

2. Оқушы оқулықтағы кез келген бетін қағазға шығара алады.

3. Оқушы оқу материалына кез келген әдіспен қол жеткізе алады.

4. Оқулыққа кіріктірілген білімді тексеру жүйесі бар.

5. Оқулық бетінен интернет ресурстарына QR арқылы қол жеткізуге болады.

Кейс технологиясы – қағазды, электронды, өзге де жеткізу түрінде және оларды өздік оқитын білім алушылар үшін жіберілетін мультимедиялық оқу-әдістемелік материалдар жиынтығы негізінде жинақталған.

Кейс технологияларына жатады:

- жағдайды талдау әдісі;
- инцидент әдісі;
- рөлдік ойындар әдісі;
- іс хабары талдау әдісі;
- ойындық жоба;
- дискуссия әдісі.

Кейс әдісінің 5 кезеңі:

1-кезең – жағдаятпен танысу, оның ерекшелігі;

2-кезең – мәселені анықтау, әсер ететін факторлар мен объектілер;

3-кезең – пікірталас ұйымдастыру үшін тұжырымдаманы, ойларды ұсыну;

4-кезең – шешім қабылдау алдындағы талдау жұмысы;

5-кезең – кейстік шешімі – бірнеше нұсқадағы шешім, шешімдерге байланысты туындайтын мәселелерін ескеруді атау.

Кейс әдісі – мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің өсуіне, оның икемділігіне, жасампаздық іс-әрекетіне қол жеткізетін әдіс.

Бүгінде еліміздің білім беру жүйесінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың рөлі күннен-күнге артып келеді. Осыған орай онлайн білім берудің орны ерекше болып тұр.

Қазір дәстүрлі онлайн оқу, электронды онлайн оқу, сыныптағы сабақта түрлі электрондық құралдарды пайдалану сияқты онлайн оқыту үлгісінің 2000-ға жуық түрі

бар екен. Оның ішінде еліміздің мектептерінде кейс, желілік және телевизиялық сынды ақпараттық-коммуникациялық технология құралдарының көмегімен онлайн оқыту түрі пайдаланылады.

Шетелдік тәжірибиеге сүйенсек, қашықтықтан оқытудың тиімділігі – жоғарғы сынып оқушысының өзіне ыңғайлы жерде отырып, берілген тапсырманы орындай беретіндігі, яғни уақыттың ұтымдылығы, екіншіден, шалғайдағы ауыл оқушысының сапалы білім алуға мүмкіндігінің болуы.

Онлайн оқыту технологиясының артықшылықтары:

- Заман талабына сай технологиялар мен құралдарды қолдану;
- Интерактивті әрекеттесу формалары;
- Сапалы білім алу;
- Уақытты үнемдеу;
- Ыңғайлы уақытқа оқу;
- Территориялық шектеулер жоқ;
- Денсаулық күйі бойынша шектеулер жоқ.

Біз үшін онлайн оқытудың маңыздылығы – білім берудің бірыңғай ақпараттық жүйесін құру арқылы білім сапасының деңгейін көтеру. Сонымен қатар, әлемдік ақпарат кеңістігіне жол ашып, оқушылардың ғылыми және шығармашылық ізденістерін арттырып, білікті, түрлі дағдыны меңгерген оқушыны дайындап, қоғамға игілігімізді жарата білсек, ұтар тұсымыз да сол болмақ. Сондықтан да мен өз тәжірибемде онлайн оқытудың әдіс-тәсілдерін қолданып келемін. Интернет сайттары арқылы оқушылар арасында жүргізілетін халықаралық қашықтық олимпиадаларына, ғылыми-практикалық конференцияларға оқушылармен бірлесе қатысып, атап айтсақ, «Видеоуроки», «Инфоэ-найка» т.б. қатысып, оқушы өз ізденістерін нәтижелі көрсетіп жүлделі орындарға ие болуда. Нәтижесінде оқушының білім алуға қызығушылығы мен компьютерлік сауаттылығы және ақпараттық мәдениет деңгейі артып, заманауи техникалық құралдарды еркін пайдаланып, шет тілдерді меңгеру қажеттілігін ұғынып, сапалы білім алуға ынталанады.

Аталған әдістер арқылы өскелең ұрпақ келесі өмірлік дағдыларды қалыптастырады: креативтілік, белсенділік, сыни ойлау, әлеуметтік жауапкершілік, топта жұмыс жасау, коммуникативтілік, жоғары кәсіби деңгейдегі сауаттылық, танымдық әрекетке қызығушылығының басымдылығы.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Аскерко Ю. И. Формирование информационной компетентности будущих учителей технологии и предпринимательства в процессе профессиональной подготовки: автореф. дис. канд. пед. наук / Ю. И. Аскерко. — Магнитогорск: Изд-во Магнитогорского гос. ун-та. — 2017.

2. Трутнева Л.А., Смоленцева Л.В. Применение CRM-систем для управления бизнесом: Сб. трудов молодых ученых Университета управления. «ТИСБИ». – Казань, 2018.

3. https://portalus.ru/modules/shkola/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1193137601&archive=1196815207&start_from=&ucat=&

ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЫ (НА ПРИМЕРЕ КГУ «ОШ №135» Г. АЛМАТЫ)

ИНКЛЮЗИЯ В ОБРАЗОВАНИИ: СОЗДАЕМ ТОЛЕРАНТНОЕ БУДУЩЕЕ!

Сейсебаева Э.К., директор КГУ «ОШ №135»
Алмалинский район, город Алматы

Введение

Инклюзивное образование — это система обучения, при которой все дети, вне зависимости от физических, ментальных, социальных или других особенностей, обучаются вместе в одной образовательной среде. Главная цель инклюзии — создание равных условий для получения качественного образования, а также формирование у детей уважения к различиям между людьми.

Актуальность темы инклюзивного образования обусловлена современными требованиями к системе образования, основанными на принципах равноправия, доступности и уважения к разнообразию. Включение детей с особыми образовательными потребностями (ООП) в общеобразовательную среду не только способствует их социальной адаптации, но и формирует толерантность и эмпатию у всех участников образовательного процесса.

С 2017 года мной была изучена организация инклюзивного обучения. В школе открылось инклюзивное обучение в 2017 году. Когда было организовано инклюзивное обучение, всего было 15 учащихся. В нашей школе дети с ООП обучаются в общих классах совместно со своими сверстниками. Школа обеспечивает адаптацию образовательных программ, оказывает психолого-педагогическую поддержку, а также стремится создать доступную и комфортную среду для всех учащихся. Наличие реальных кейсов обучения детей с ООП в обычных классах делает выбранную тему особенно значимой и практико-ориентированной.

Целью исследования является изучение особенностей реализации инклюзивного образования в условиях конкретной школы на основе наблюдений и анализа педагогической практики.

Задачи исследования:

1. Изучить теоретические основы инклюзивного образования;
2. Ознакомиться с нормативной правовой базой по инклюзии в Республике Казахстан;
3. Проанализировать условия реализации инклюзивного обучения в школе;
4. Описать практические кейсы обучения детей с ООП в инклюзивной среде;
5. Определить проблемы и затруднения в реализации инклюзии и предложить пути их решения.

Объект исследования — процесс инклюзивного образования в общеобразовательной школе.

Предмет исследования — особенности организации инклюзивного обучения детей с ООП в условиях совместного обучения.

Методы исследования — наблюдение, анализ документации, интервью с педаго-

гами, изучение нормативных документов.

КГУ «Общеобразовательная школа №135» города Алматы — это государственное общеобразовательное учреждение, реализующее образовательные программы на русском языке. В школе обучаются дети с различными образовательными потребностями, в том числе учащиеся с особыми образовательными потребностями (ООП), что свидетельствует о внедрении принципов инклюзивного образования.

В школе обучаются на данный момент 24 учащихся с ООП, которые посещают занятия совместно с другими учащимися. Одним из таких детей является ученик 5 класса Р. А., у которого диагностированы:

- нарушение общения, социального взаимодействия и поведения,
- задержка психического развития (ЗПР),
- общее недоразвитие речи III уровня (ОНР III ур.).

Ученик обучается в данной школе с 1 класса. С первого года обучения за ним закреплён педагог-ассистент, который сопровождает ребёнка на уроках, помогает адаптироваться в коллективе, выполнять учебные задания, участвовать в общих мероприятиях. За время обучения наблюдается положительная динамика:

- Улучшение навыков речи (расширение словарного запаса, появление связной речи);
- Снижение уровня тревожности и агрессии в поведении;
- Расширение круга общения (ребёнок начал взаимодействовать с одноклассниками);
- Активное участие в жизни класса и школы.

Особое внимание стоит уделить тому, что в текущем учебном году ученик принимал участие в школьном, районном и городском конкурсе песен, что подтверждает не только его личностный рост, но и успешную интеграцию в школьную среду. Этот факт можно рассматривать как показатель эффективной реализации инклюзивных принципов в учебно-воспитательном процессе.

В рамках наблюдения за обучением ребёнка были выделены следующие условия, способствующие его успешной адаптации:

- Индивидуальный подход со стороны классного руководителя;
- Сотрудничество с родителями и школьным психологом;
- Сопровождение педагогом-ассистентом;
- Психолого-педагогическая поддержка со стороны ПМПК и специалистов школы.

Исследования показывают, что дети, обучающиеся в инклюзивной среде, в дальнейшем более открыты к взаимодействию с представителями разных культур, этносов, религий, и с большей вероятностью проявляют социальную активность.

Однако реализация инклюзивного образования требует значительных усилий: подготовки педагогов, создания адаптивной образовательной среды, изменения общественного сознания. Нередко встречаются стереотипы и предубеждения как со стороны родителей, так и со стороны педагогов. Преодоление этих барьеров возможно только через постоянную работу на уровне образовательных учреждений, законодательства и общественных инициатив.

Успешная реализация инклюзивного образования зависит от многих факторов. Во-первых, необходима качественная подготовка педагогического состава, способного адаптировать учебный материал под индивидуальные потребности учеников. Учителя должны быть обучены работе с детьми, которые имеют особые образовательные потребности, уметь применять современные методики и технологии, способствующие развитию каждого ребёнка. Во-вторых, требуется создание физически доступной инфраструктуры школ, обеспечение необходимого оборудования и вспомогательных средств. Поддержка на государственном уровне, соответствующее финансирование и законодательная база играют ключевую роль в этом процессе.

Кроме того, необходимы постоянные общественные кампании, направленные на повышение уровня толерантности и осведомлённости о преимуществах инклюзивного образования. Родители, местное сообщество и сами ученики должны понимать, что разнообразие — это не угроза, а ценность, способная обогатить жизнь каждого.

Примеры успешной инклюзии в ряде европейских стран показывают, что интеграция учеников с особыми потребностями в обычные классы приводит к улучшению качества образования в целом и способствует гармоничному развитию личности каждого участника образовательного процесса. В процессе работы побывала в зарубежных стажировках США, Финляндии и в России (Москва, Санкт-Петербург).

Финляндия

1. Подход:

- Основной принцип — равные возможности для всех.
- Ученики с ОВЗ (ограниченными возможностями здоровья) обучаются в обычных школах с индивидуальной поддержкой.
- Акцент на раннюю диагностику и раннюю помощь.

2. Поддержка:

• 3-ступенчатая модель поддержки:

1. Общая – помощь учителя, неформальные методы.
2. Интенсивная – индивидуальные занятия с учителем поддержки.

3. Специальная – полная индивидуальная программа.

- В школах работают специальные педагоги, логопеды, психологи и ассистенты.

3. Подготовка учителей:

- Учителя получают высшее образование с фокусом на инклюзивность.
- Много курсов по спецпедагогике и работе с детьми с разными потребностями.

4. Инфраструктура:

- Школы оборудованы пандусами, лифтами, сенсорными зонами и т.д.

США: инклюзивное образование

Основные черты:

- Обязывает все государственные школы предоставлять бесплатное и соответствующее образование в наименее ограничивающей среде.
- Запрещает дискриминацию по признаку инвалидности.
- Для каждого ребёнка с ОВЗ разрабатывается персонализированный план обучения. Включает цели, методы поддержки, адаптацию заданий и условия экзаменов.
- В каждой школе есть команда специалистов: психологи, логопеды, поведенческие аналитики.
- Сильная система раннего вмешательства: Программы Early Intervention для детей от 0 до 3 лет.

Выводы и рекомендации

В результате анализа инклюзивного образования на базе КГУ «ОШ №135» г. Алматы можно сделать следующие выводы:

1. В школе осуществляется реальная интеграция детей с ООП в общеобразовательный процесс, что подтверждает наличие обучающихся с особенностями развития, их участие в жизни класса и школы, а также наличие сопровождающего педагога-ассистента.

2. На примере ученика 5 класса с диагнозами ЗПР, нарушением общения и поведения, а также ОНР III уровня видно, что при создании индивидуальных условий возможно достижение значительного прогресса в обучении и социальной адаптации.

3. Школа предоставляет необходимые условия: участие тьютора, индивидуализация заданий, поддержка педагогов и психологов, а также включение ученика в творческую деятельность, что является показателем эффективной инклюзии.

4. Вместе с тем, в образовательной среде ещё сохраняются определённые трудности:

- ограниченные кадровые ресурсы (не во всех классах есть ассистенты, которых обучают дети ООП);
- нехватка методических материалов по работе с детьми с ООП;
- необходимость в регулярном обучении и супервизии педагогов.

Таким образом, инклюзивное образование, опирающееся на уважение, взаимопомощь и профессионализм педагогов, становится мощным инструментом для создания толерантного общества. Оно не только обеспечивает равные возможности для всех учащихся, но и помогает формировать новую культурную парадигму, где ценятся различия, а не стандарты, что в перспективе приведёт к более справедливому и единому обществу.

Рекомендации по улучшению инклюзивной практики в школе:

1. Повышение квалификации педагогов по вопросам инклюзии, нейропсихологии, адаптации программ.

2. Введение системы менторства или поддержки учителей, впервые работающих с детьми с ООП.

3. Расширение института педагогов-ассистентов: обеспечить сопровождение каждому ребёнку с выраженными трудностями развития.

4. Модернизация школьной инфраструктуры с учётом принципов универсального дизайна (инклюзивная навигация, сенсорные зоны, удобные парты и пр.).

5. Укрепление взаимодействия школы с родителями, ПМПК и внешними специалистами для более точной коррекции и сопровождения развития ребёнка.

6. Создание кружков, проектов и конкурсов, в которых участвуют дети с ООП наравне со сверстниками — как способ повышения их уверенности и включённости.

Список литературы

1. Закон Республики Казахстан «Об образовании» от 27 июля 2007 года № 319-III (с изменениями и дополнениями по состоянию на 2024 год).

2. Конвенция ООН о правах инвалидов. Ратифицирована Республикой Казахстан 20 февраля 2015 года.

3. Сатаева, Б.Ж., Алимжанова, А.А. Инклюзивное образование в Республике Казахстан: состояние и перспективы // Образование и наука. – 2021. – №3. – С. 35–41.

4. ЮНЕСКО. К инклюзивному образованию: Руководство для разработчиков политики. – Париж: UNESCO, 2009.

5. Савельева, Н.Н. Инклюзивное образование: теория и практика. – Москва: Академия, 2020. – 192 с.

6. Методические рекомендации по организации инклюзивного образования в школах. – Астана: НЦПК «Өрлеу», 2022.

ВЛИЯНИЕ ВИЗУАЛИЗАЦИИ НА ФОРМИРОВАНИЕ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ, ОБУЧАЮЩИХСЯ НА УРОКАХ ЦИФРОВОЙ ГРАМОТНОСТИ

О.А.Палагина КГУ «Общеобразовательная школа имени Абая отдела образования Карасуского района» Управления образования акимата Костанайской области

Аннотация. Исследование в действии рассматривает влияние визуализации учебной информации на развитие информационных и учебно-познавательных компетенций, обучающихся 3-х классов на уроках цифровой грамотности. На основе результатов диагностики восприятия информации описаны методы визуализации, а также проанализированы их практические результаты.

Ключевые слова: визуализация, компетенции, цифровая грамотность, стратегии, мотивация.

Аннотация. Зерттеу іс-әрекетте оқу ақпаратын визуализациялаудың цифрлық сауаттылық сабақтарында 3-сынып оқушыларының ақпараттық және оқу-танымдық құзыреттіліктерін дамытуға әсерін қарастырады. Ақпаратты қабылдау диагностикасының нәтижелері негізінде бейнелеу әдістері сипатталған, сонымен қатар олардың практикалық нәтижелері талданған.

Түйінді сөздер: визуализация, құзыреттілік, цифрлық сауаттылық, стратегия, мотивация.

Введение. В современном образовательном процессе важную роль играет развитие информационных и учебно-познавательных компетенций обучающихся. Именно в пределах этих компетенций и выделяются основные направления функциональной грамотности: как отличить факт от домысла, владение навыками измерения, применение следующих методов познания: вероятностных, статистических и т.д. Одной из эффективных технологий, способствующих развитию этих ключевых компетенций, является визуализация учебной информации. Визуализация позволяет сделать учебный материал более доступным и понятным, особенно для младших школьников, у которых преобладает наглядно-образное мышление. [1]

Цель статьи: обосновать влияние использования технологии визуализации учебной информации на развитие информационных и учебно-познавательных компетенций. Для достижения этой цели поставлены следующие задачи: изучить психолого-педагогическую, методическую и учебную литературу по теме визуализация учебной информации и ее применение; внедрить на уроках цифровой грамотности методы, приемы визуализации, способствующие формированию и развитию информационных и учебно-познавательных компетенций, обучающихся 3-х классов; сделать анализ результативности применения методов визуализации и сделать выводы об их эффективности и результативности.

Методология. При проведении уроков цифровой грамотности в 3-х классах педагогом было отмечено, что при использовании разных форм работы (письменных, устных и других) меняется активность обучающихся в классе. При работе, например, с рисунками, изображениями активно работает определенная часть обучающихся, а при, например, устном опросе могут активизироваться другие ребята. Возникли вопросы: как обучающиеся воспринимают информацию? Какой у них ведущий канал восприятия?

Для сбора необходимых данных использовалась диагностика восприятия информации с использованием google формы «Как определить ведущий способ восприятия информации». По итогам данного опроса среди обучающихся были определены следующие результаты:

Первый вопрос – Чтобы разобраться в незнакомой обстановке, я обычно... А) осматрюсь вокруг – 57,1%; Б) послушаю окружающих – 23,8%; В) полагаюсь на свои ощущения – 19%;

Второй вопрос – Чтобы лучше усвоить учебный материал, я... А) изучаю текст, выделяю, делаю записи – 31%, Б) проговариваю вслух – 52,4%; В) записываю прочитанное – 16,7%.

Третий вопрос – Чтобы человек мне понравился, мне важен... А) его внешний вид – 19%; Б) как звучит его голос – 9,5%; В) эмоциональность – 71,4%.

Четвертый вопрос – Когда я жду гостей, я обязательно... А) украшаю комнату – 45,2%; Б) готовлю современную музыку – 11,9%; В) готовлю настольные игры – 42,9%.

Пятый вопрос – На уроке мне очень трудно... А) долго слушать учителя и не отвлекаться – 47,6%; Б) молчать – 38,1%; В) сидеть смирно и не выполнять действий руками – 14,3%.

Из 42 опрошенных: 38,5% визуалы, 23,5% визуалы и кинестетики, 14,7% визуалы и аудиалы, 11,7% аудиалы, 5,8% кинестетики, 5,8% кинестетики и аудиалы. Данные результаты показывают, что ведущим каналом восприятия у 76,4% обучающихся (В, В и К, В и А) является визуальный канал. У 23,3% учащихся (А, К, К и А) преобладают другие каналы восприятия: аудиальный и кинестетический каналы. [2]

В настоящее время одной из самых эффективных и результативных методик для активизации обучения является технология визуализации учебной информации. Использование данного метода позволило определенным образом внести изменения в ход обучения: ускорить восприятие, осмысление и обобщение, умение анализировать термины, структурировать информацию. Не забываем и о том, что ученик начальных классов имеет наглядно-образное мышление, опирающееся на образы: ребенку обязательно брать предмет в руки, достаточно отчетливо представить его. [2]

1. Наблюдение и анализ уроков: в процессе исследования проводимые уроки посещались сертифицированным педагогом-критиком (с категорией «педагог-исследователь»), который фиксировал активность обучающихся и их вовлеченность в учебный процесс.

2. Рефлексия обучающихся: после уроков проводились полу структурированные интервью с обучающимися, где они делились своими впечатлениями и трудностями, с которыми столкнулись на уроке при выполнении различных заданий.

3. Анализ полученных результатов: данные, полученные от педагога, обучающихся и критика, были сопоставлены для формирования объективной картины эффективности визуализации.

Материал исследования состоял из подробных рабочих записей педагога, выполненных после уроков, обсуждений обучающихся и педагога-критика. От обучающихся в виде ответов на вопросы, задаваемые самим педагогом и педагогом-критиком в течение проведения исследования в действии, после его проведения и в виде рассуждений-рефлексии обучающихся по итогам проведения уроков. От педагога-критика в виде наблюдений, фотографий и ведения определенных записей, выполненных в ходе проведенных уроков по исследованию. [2]

Рефлексивные методы проводимого исследования в действии: интервью и письменные отзывы обучающихся.

Исследовательская часть. Исследование началось с диагностики восприятия информации обучающимися. Результаты показали, что у 76,4% обучающихся преобладает визуальный канал восприятия, что подтвердило актуальность использования визуализации на уроках цифровой грамотности. На основе этих данных были разработаны и внедрены различные методы визуализации, такие как:

Интеллект-карты для структурирования учебной информации. Нельзя не отметить «плюс» данного метода – большая свобода мыслей.

Инфографика для наглядного представления данных. Основной принцип легкость восприятия и образность.

Таймлайн для хронологического представления событий.

Игра «4 картинки – одно слово» для активизации мышления и целеполагания.

Прием «Говорят рисунки» для создания коллаборативной среды на уроке, положительного настроя на урок.

Диаграммы для совершенствования навыков структурирования, умения выделять главное, определять связи между событиями.

В ходе исследования были отмечены следующие результаты: обучающиеся научились визуализировать информацию, создавая интеллект-карты, блок-схемы и инфографику; развились навыки систематизации информации и анализа данных; повысилась мотивация к изучению предмета, что подтвердилось активностью на уроках и положительными отзывами обучающихся; улучшилось понимание учебного материала, что отразилось на результатах выполнения заданий. Все это в комплексе дало формирование и развитие необходимых для обучающихся компетенций. [3]

Практическое применение. Использование приемов визуализации на уроках цифровой грамотности показало свою эффективность и результативность. Обучающиеся стали более активно участвовать в учебном процессе урока, лучше усваивать материал и демонстрировать навыки работы с учебной информацией.

При выполнении практических работ на уроках цифровой грамотности, обучающиеся под непосредственным руководством педагога, самостоятельно создавали инфографику, используя определенный учебный материал и изученные программы. При изучении темы «Информация для презентации» ребята познакомились со вставкой фигур. При закреплении данного материала обучающиеся приняли участие в проекте «Геометрия визуализации». Для начала им необходимо было нарисовать от руки какое-нибудь животное, далее используя фигуры в программе Power Point перенести их на слайд. Увидев результат своей работы обучающиеся конечно были очень удивлены, обрадованы. В результате выполнения этого проекта самооценка обучающихся повысилась, возросла мотивация к изучению предмета цифровая грамотность. [1]

При изучении темы «Общение в сети» с обучающимися 3-х классов был проведен опрос по следующим вопросам: какие социальные сообщества и мессенджеры для общения в сети Интернет ты можешь назвать? (обучающиеся отметили следующее) – Instagram, WhatsApp, Facebook, Viber, Вконтакте, Telegram; с какой целью ты используешь сеть Интернет? Обучающиеся отметили следующие варианты: играю в игры, смотрю мультфильмы; обмениваюсь электронными сообщениями; общаюсь в социальных сетях; ищу нужную информацию для урока. Также в интеллект-карте по данной теме урока обучающиеся отметили основные угрозы и правила безопасного использования

сети Интернет.

В настоящее время актуальным для педагогов является следующий вопрос, как заинтересовать обучающегося на уроке так, чтобы он взял максимальное количество полезной информации для себя? Как завладеть и удержать внимание ребенка? Одной из таких технологий, помогающих учителю выступает технология сторителлинга. Данная технология работает напрямую на воображение аудиалов, активизируя их воображение, эмоции. Дети начальных классов с интересом приступают к выполнению творческих заданий - сочинить сказку, которая будет связана с информатикой. Представьте, что вам надо объяснить эту тему своему младшему брату или сестре через выдуманную историю, но донести тему и смысл без искажений фактов. Таким образом появилась история про мальчика, который был очень вежливым и соблюдал правила безопасности в сети интернет. История о том, как спорили о своей важности монитор, системный блок и клавиатура и т.д.

При использовании данной технологии можно выделить несколько основных моментов: обращение к личному опыту обучающихся, основа на жизненный опыт; использование ключевых вопросов, слов-маркеров (представьте себе, вдруг, и вот однажды); пользоваться контрастами в речи, мимике и жестах (большой, маленький, кислый, сладкий, громкий, тихий и так далее); подбирать нужные правильные слова для того, чтобы активизировать воображение слушателей, использовать выражения, которые можно увидеть и сразу представить себе (твердый – как скала, манипулятор мышь – похож на живую мышку с хвостиком и т.д.). Очень важным моментом в конце каждой истории подвести результат, в котором будут заключаться ответы на вопросы: цель данной истории, какой смысл она несла? Оценка эффективности методики визуализации проводилась на основе: наблюдений за активностью обучающихся на уроках цифровой грамотности; анализа выполненных работ (интеллект-карты, инфографика, диаграммы и др.); обратной связи от обучающихся и педагога-критика. [3]

Рекомендации. На основе проведенного исследования в действии (AR) можно сформулировать следующие рекомендации для педагогов: использование разнообразных методов визуализации: интеллект-карты, инфографика, таймлайн, скрайбинг и др. Это позволяет учитывать индивидуальные особенности восприятия учебной информации обучающимися; интеграция цифровых инструментов: использование программ и онлайн-платформ (Canva, PowerPoint) для создания визуальных материалов, заданий на уроки; регулярная рефлексия: проведение опросов и интервью с обучающимися для оценки их восприятия и вовлеченности в учебный процесс; адаптация методов к разным учебным группам: учет возрастных и индивидуальных особенностей обучающихся при выборе методов, приемов визуализации; развитие творческого подхода: поощрение обучающихся к созданию собственных визуальных материалов, что способствует развитию креативности и самостоятельности. [1]

Заключение. Проведенное исследование в действии подтвердило гипотезу о том, что визуализация учебной информации способствует развитию информационных и учебно-познавательных компетенций обучающихся. Визуализация не только делает учебный материал более доступным, но и повышает мотивацию обучающихся к изучению предмета цифровая грамотность, развивает их аналитические и творческие способности. Результаты исследования имеют практическую значимость для образовательного процесса и могут быть использованы педагогами начальных классов для повышения

эффективности уроков. Таким образом, визуализация учебной информации является мощным инструментом, который помогает сделать обучение более эффективным и интересным для обучающихся, а также способствует их всестороннему развитию.

Перечень использованных источников

1. Айтказина, Т., Омаров, С., & Сматаев, Т. (2023). Визуализация учебного материала: психологические и дидактические требования. Научно-педагогический журнал «Білім-Образование» Национальной академии образования имени И. Алтынсарина, 106(3), 11–22. <https://doi.org/10.59941/2960-0642-2023-3-11-22>

2. Тест аудиал, визуал, кинестетик. Диагностика доминирующей перцептивной модальности С. Ефремцева. (Методика, ведущий канал восприятия) <https://psycabi.net/testy/289-test-audial-vizual-kinestetik-dagnostika-dominiruyushchej-pertseptivnoj-modalnosti-s-efremtseva>

3. Бидайбеков, Е.Ы. Возможности использования инфографики в учебном процессе / Е.Ы. Бидайбеков, А.А. Бекежанова // Информатика в школе. - 2019. - № 6. - С. 62-64.

КӨРКЕМ ЕҢБЕК ЖӘНЕ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘРБИЕ: ТАБИҒАТТЫ АЯЛАУҒА ҮІРЕТУ

**Л.К. Баймагамбетова, г. Астана, Байконурский район, ГКП на ПХВ
«Средняя школа № 16 имени Толегена Айбергенова»**

Аңдатпа. Мақалада 8-сыныптың «Интерьерге арналған 2D/3D сәнді бұйымдарын жасау» тақырыбы негізінде көркем еңбек сабағында экологиялық тәрбиені дамыту жолдары қарастырылады. Табиғи және қайта өңделетін материалдарды пайдалану арқылы оқушылардың экологиялық санасын қалыптастырудың әдістері ұсынылады. Зерттеу барысында экологиялық жобалар мен эко-дизайн элементтері талданды. Практикалық бөлімде оқушылар интерьерге арналған 2D/3D сәндік бұйымдарын жасап, олардың экологиялық маңызын түсінді. Мақалада оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту және экологиялық мәдениетін қалыптастыру бойынша ұсыныстар беріледі.

Кілт сөздер: экологиялық тәрбие, көркем еңбек, интерьер дизайны, қайта өңдеу, табиғи материалдар, сәндік бұйымдар.

Аннотация. В статье рассматриваются пути развития экологического воспитания на уроках художественного труда на основе темы 8 класса «Декоративные изделия для интерьера (в 2D/3D формате)». Предложены методы формирования экологического сознания учащихся путем использования натуральных и переработанных материалов. В ходе исследования были проанализированы экологические проекты и элементы эко-дизайна. В практической части учащиеся создавали декоративные 2D/3D изделия для интерьера и осмысливали их экологическую значимость. В статье даны рекомендации по развитию творческих способностей учащихся и формированию экологической культуры.

Ключевые слова: экологическое воспитание, художественный труд, дизайн интерьера, переработка, натуральные материалы, декоративные изделия.

Кіріспе. Қазіргі таңда экология – пәнаралық синтезделген ғылымға айналып, қоршаған орта мен адамзаттың өзара байланысын түсінуде маңызды рөл атқарады. Ғылыми-техникалық прогрестің экологиялық жағымсыз әсерлері көбінесе техникалық және экологиялық саясаттағы қателіктермен, антропогендік факторлардың экологиялық салдарын дұрыс бағаламаумен және экономикалық шығындарды ескермеумен байланысты туындайды. Табиғат пен қоғам арасындағы тепе-теңдікті сақтау жауапкершілігі

жоғары білікті мамандарға жүктелген. Қоғам мүшелерінің қоршаған ортаға қатысты білімі мен интеллектуалдық деңгейі жоғарылаған сайын экологиялық мәселелерді шешу және олардың алдын алу жеңілдейді. Экология көптеген қолданбалы салалардан (адам экологиясы, химиялық экология, ландшафттық экология, өндірістік экология және т.б.) тұрса да, оның барлық бағыттары тірі организмдер мен олардың мекен ету ортасының өзара байланысын зерттейтін биологиялық негіздерге сүйенеді. Сонымен қатар, қазіргі экология химия, математика, физика, география секілді жаратылыстану ғылымдарымен, сондай-ақ философия, экономика, тарих, құқықтану, саясаттану, мәдениеттану сияқты гуманитарлық пәндермен тығыз байланысты. Адамзат тарихында қалыптасқан философиялық мектептер адам мен табиғаттың қарым-қатынасын түсіндіруге тырысып, адамның табиғаттағы орны мен оның ресурстарын пайдалану шекарасын белгілеуге талпынды. Экологиялық этиканың өзекті философиялық аспектісі – адам мен табиғаттың үйлесімді қарым-қатынасы, яғни барлық тіршілік иелерінің тең өмір сүру құқығын мойындау болып табылады. Экологияның интеграцияланған сипаты оның жаратылыстану, қоғамдық-тарихи, гуманитарлық-эстетикалық және еңбекке баулу пәндерімен өзара байланыста болуын қамтамасыз етеді. Көптеген зерттеушілер бұл ерекшелікті ескере отырып, экологиялық білім мен тәрбиені саяси, адамгершілік, эстетикалық, құқықтық, еңбек және басқа да аспектілермен тығыз байланысты кешенді жүйе ретінде қарастырады [1]. Қазіргі кезде экологиялық мәселелердің маңызы арта түсуде. Оқушыларды табиғатты қорғауға баулу, экологиялық сана қалыптастыру – білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі. Осыған байланысты 8-сыныптың «Интерьерге арналған 2D/3D сәнді бұйымдарын жасау» тақырыбы [2] арқылы оқушыларға экологиялық тәрбиені сіңіру жолдары қарастырылады. Мақсат — оқушыларды табиғи және қайта өңделетін материалдармен жұмыс істеуге баулу, қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарауды үйрету.

Әдіснама. Зерттеу барысында тәжірибелік-эксперименттік әдіс қолданылды. Оқушылардың экологиялық білімдерін арттыру мақсатында «Интерьерге арналған 2D/3D сәнді бұйымдарын жасауға» бағытталған сабақтар ұйымдастырылды. Сабақтар барысында оқушылардың экологиялық санасы, табиғатты қорғауға деген көзқарастары зерттелді.

Зерттеу бөлімі. Қазіргі педагогикалық теория экологиялық білім мен тәрбиенің ғылыми негіздерін, оның мақсаттары мен міндеттерін, сондай-ақ негізгі принциптерін жан-жақты және жүйелі түрде анықтауға бағытталған [3; 18]. Зерттелген педагогикалық әдебиеттерде экологиялық білім мен тәрбие беру мақсаттары бойынша айтарлықтай алшақтық байқалмайды. Бұл төмендегі 1-кестеде көрсетілген.

Кесте 1 – Экологиялық білім және тәрбие берудің мақсаттарын айқындау

№	Авторлар	Экологиялық білім және тәрбие берудің мақсаттары
1	И.Д. Зверев	Экологиялық тәрбие мен білім берудің басты мақсаты – оқушылардың қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарауын қалыптастыратын ғылыми білімдер мен сенім жүйесін дамыту.
2	И.Ю. Солдаткина	Экологиялық тәрбие субъектінің табиғатқа деген қарым-қатынасын қалыптастырып, оны экологиялық тұрғыдан саналы әрекет етуге бағыттау арқылы экологиялық мәдениетті дамытуға негізделеді.
3	Т.В. Кучер	Экологиялық білім беру оқушыларға табиғат заңдарын түсіндірумен қатар, оларды табиғи ресурстарды тиімді пайдалану және қоршаған орта сапасын сақтау дағдыларына үйретуге бағытталған.
4	А.И. Захлебный	Экологиялық білім берудің мақсаты – қоғамдағы құқықтық және моральдық қағидаларға сүйене отырып, қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарау мәдениетін қалыптастыру.

5	Э.А. Тұрдықұлов	Экологиялық білім беру – табиғатты ұтымды пайдалану туралы ғылыми түсініктерді қалыптастырып, оқушылардың сенімі мен тәжірибелік дағдыларын дамытуға бағытталған педагогикалық процесс.
6	И.Д. Зверев	Экологиялық тәрбиенің негізгі міндеті – оқушылардың оқу, еңбек және қоғамдық өмірінде табиғатқа ұқыптылықпен қарау дағдыларын қалыптастыратын мақсатты оқыту жүйесін ұйымдастыру.
7	ҚР «Білім беру туралы» заңы	Қазақстан Республикасында білім беру жүйесі азаматтардың экологиялық сауатын арттырып, табиғат ресурстарын тиімді пайдалануға және қоршаған ортаны қорғауға деген саналы көзқарасын қалыптастыруды көздейді [4].

Тиісті әдебиеттерді талдау нәтижесінде қазіргі экологиялық білім мен тәрбие берудің негізгі міндеттерін келесідей тұжырымдауға болады:

- Негізгі экологиялық ұғымдарды меңгеру арқылы адамның табиғат заңдылықтарын түсінуі және оларды ескере отырып әрекет етуі;
- Табиғи ресурстарды өндірістік және мәдени дамудың маңызды факторлары ретінде қабылдау;
- Қоршаған ортаны тиімді пайдалануға байланысты білім, тәжірибелік дағдылар мен икемділікті қалыптастыру, экологиялық жағдайды бағалау қабілетін дамыту және оны жақсарту үшін дұрыс шешім қабылдау;
- Табиғатқа кері әсерін тигізбейтін, қоршаған ортаны ластамайтын, экологиялық қауіпсіз әрекеттерді саналы түрде сақтау;
- Адам мен табиғаттың өзара байланысын түсініп, экологиялық заңдылықтарды зерттеуге деген қызығушылықты дамыту;
- Қоршаған ортаны жақсартуға бағытталған әрекеттерді күшейту, табиғатқа зиян келтіретін іс-әрекеттерге жол бермеу және табиғатты қорғау идеяларын кеңінен насихаттау;
- Қоғамның талаптарына сай экологиялық мәдениетті тұлға қалыптастыру [5; 37].

Қазіргі экологиялық мәселелер білім беру жүйесіне жаңа міндеттер жүктейді. Жас ұрпақтың табиғатты аялауға, қоршаған ортаны қорғауға саналы түрде атсалысуы үшін мектеп бағдарламасында экологиялық тәрбиеге ерекше көңіл бөлінуі қажет. Бұл тұрғыда көркем еңбек сабағы оқушыларға экологиялық мәдениетті қалыптастыратын маңызды пәндердің бірі болып табылады [6; 210]. Көркем еңбек сабағы – оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытумен қатар, олардың табиғи материалдармен жұмыс істеу дағдыларын жетілдіретін пән. Сондықтан «Интерьерге арналған 2D/3D сәнді бұйымдарын жасау» тақырыбында келесі экологиялық әдістер қолданылды:

- қайта өңделетін материалдар. Оқушыларға пластик бөтелкелер, қағаз қалдықтары, ескі маталарды пайдаланып, интерьерге арналған сәндік бұйымдар жасау ұсынылды. Бұл олардың қалдықтарды тиімді пайдалануға, экологиялық мәселелерге көңіл бөлуіне ықпал етті;

- табиғи материалдар. Жапырақтар, ағаш бұтақтары, тастар сияқты табиғи материалдарды пайдалану арқылы табиғатпен жақын байланыс орнату және оның маңыздылығын түсіну мүмкіндігі берілді.

- эко-дизайн. Экологиялық таза материалдарды (органикалық бояулар, табиғи желімдер) қолдану арқылы бұйымдардың қоршаған ортаға зиянсыз болуын қадағалау. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, оқушылар табиғатты аялау, табиғи ресурстарды үнемдеу туралы білімдерін кеңейтті. Сауалнама нәтижесінде 85% оқушы табиғатты қорғау идеяларына қызығушылық танытты.

Практикалық қолдану. Бұл зерттеу 8-сыныптың «Интерьерге арналған 2D/3D сәндік бұйымдарын жасау» тақырыбы бойынша экологиялық тәрбиені қалыптастыру әдістерін қарастырады. Сабақ барысында оқушылар қайта өңделетін және табиғи материалдарды пайдаланып, интерьерге арналған сәндік бұйымдар жасады.

Методиканы қолдану: оқушылар алдымен интерьерлік сәндік бұйымдардың ерекшеліктерін зерттеп, олардың эскизін жасады; экологиялық таза және қайта өңделетін материалдарды пайдалану арқылы 2D/3D форматындағы сәндік бұйымдар әзірледі; қауіпсіздік техникасын сақтай отырып, шығармашылық жұмыстар жүргізді.

Нәтижелерді талдау: сабақ барысында оқушылар экологиялық материалдардың маңыздылығын түсініп, оларды қолданудың тиімді жолдарын үйренді; сауалнама нәтижелері бойынша оқушылардың 80%-ы табиғи және қайта өңделетін материалдармен жұмыс істеудің экологиялық артықшылықтарын түсінгенін айтты; тәжірибелік жұмыс барысында оқушылар шығармашылық қабілеттерін дамытты, ал мұғалімдер олардың экологиялық мәдениетінің қалыптасуына оң ықпал еткенін байқады.

Методиканың тиімділігін бағалау: оқушылар жасаған бұйымдар экологиялық таза өнімдердің күнделікті өмірде қолданылу мүмкіндіктерін көрсетті; тәжірибелік сабақтар нәтижесінде оқушылардың 85%-ы қайта өңделетін материалдардан бұйым жасауға қызығушылық танытты; экологиялық тәрбиенің бұл әдісі оқушылардың жауапкершілік сезімін арттырып, қоршаған ортаны қорғауға деген саналы көзқарасын қалыптастырды. Ұсынымдар. Оқушыларды экологиялық сананы арттыру мақсатында экологиялық жобалар мен байқаулар ұйымдастыру. Табиғи және қайта өңделетін материалдардан бұйымдар жасауға арналған әдістемелік құралдар әзірлеу. Мектептерде экологиялық шеберханалар ашу. Экологиялық тақырыптағы көрмелер ұйымдастыру арқылы оқушылардың шығармашылығын дамыту.

Қорытынды. «Интерьерге арналған 2D/3D сәндік бұйымдарын жасау» тақырыбы арқылы экологиялық тәрбие беру — оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыта отырып, олардың қоршаған ортаға деген көзқарастарын қалыптастырудың тиімді тәсілі. Табиғатты аялауға үйрету арқылы біз болашақ ұрпақтың экологиялық мәдениетін нығайтамыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Түгелбаева К., Кожаева С. К. Экологиялық білім мен Тәрбие берудің теориялық негіздері //Integration of the Scientific Community to the Global Challenges of Our Time. – 2018. – С. 249-258.

2. Орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарының педагогтері жүргізу үшін міндетті құжаттардың тізбесін және олардың нысандарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 6 сәуірдегі № 130 бұйрығына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы.

3. Байташева Г. Ө. и др. Экологиялық тәрбие берудің басты міндеттері //Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университетінің хабаршысы. – С. 18.

4. Білім туралы Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 Заңы.

5. Кадирбаева Д. А., Ниязбеков Ш. Қазақстанның білім беру жүйесіндегі экологиялық білім мен тәрбие берудің ерекшеліктері //ZNANSTVENA MISEL Учредители: Global Science Center LP. – №. 65. – С. 36-39.

6. Асилбаева Ф. Б., Сыздықбаева А. Д. Оқушылардың көркем еңбек іс-әрекетінің негізгі бағыттары //Вестник Казахского национального женского педагогического университета. – 2018. – №. 3. – С. 207-213.

STEM ОБРАЗОВАНИЕ В ШКОЛЕ №16 ИМЕНИ ТОЛЕГЕНА АЙБЕРГЕНОВА

Азимханова Сауле Мыншаловна
директор СШ №16 им Т. Айбергенова

Андатпа

Қазіргі уақытта жұртшылық пен еңбек нарығы STEM біліміне көбірек назар аудара бастады. Бірақ бұл не және оны мектеп тәжірибесінде қалай енгізуге болады? Заманауи STEM білімі тәжірибеге бағытталған: мұғалімдер топ студенттерімен бірге роботты бағдарламалау, модель құру, құрылыс нысаны және өсімдік эксперименттері сияқты жобаларды әзірлейді. Топтардағы Жобалық жұмыс командалық жұмыс пен қарым-қатынас дағдыларын қалыптастырады, бұл болашақта маңызды. Оқушылар ақпаратқа сыни көзқараспен қарауды және өзекті ғылыми дереккөздер негізінде деректерді талдауды үйренеді.

Аннотация

В наше время все больше общественность и рынок труда стали обращать внимание на STEM-образование. Но что же оно такое и как в школьной практике внедрить? Современное STEM-образование ориентировано на практику: учителя вместе с учащимися команды разрабатывают проекты, такие как программирование роботов, построение модели, строительного объекта и эксперименты с растениями. Проектная работа в группах формирует навыки командной работы и общения, что важно в будущем. Учащиеся учатся критически подходить к информации и анализировать данные на основе актуальных научных источников.

Annotation

Nowadays, more and more the public and the labor market have begun to pay attention to STEM education. But what is it and how can it be implemented in school practice?

Modern STEM education is practice-oriented: teachers, along with students, develop teams of projects such as programming robots, building models, building objects, and experimenting with plants. Project work in groups builds teamwork and communication skills, which is important in the future. Students learn to critically approach information and analyze data based on relevant scientific sources. В наше время все больше общественность и рынок труда стали обращать внимание на STEM-образование. Но что же оно такое и как в школьной практике внедрить?

STEM – это акроним, который включает в себя четыре области знаний: Science – естественные науки, Technology – технологии, Engineering – инженерия, Mathematics – математика.

Значение STEM-образования

С течением времени STEM-образование становится все более востребованным на рынке труда. Уже 2001 году в США был активизирован интерес к этому подходу, и с тех пор он продолжает развиваться. STEM-специалисты необходимы во многих отраслях, и их обучение становится актуальным как в США, так и в других странах мира. Успешная социализация каждого выпускника нашей школы - наша основная задача. Учителя школы должны понимать. Что необходимо интеграция знания по предметам, то есть комплексный подход к обучению, ориентированный на развитие навыков видения проблемных вопросов в жизни и их решения. Развитие у учащихся критического мышления, аналитического мышления и творческого подхода к решению задач. У учащихся необхо-

димо развивать естественно-научную грамотность, креативное мышление и глобальные компетенции. Вопрос в том, как в школьную практику безболезненно внедрить?

Самое главное, важно понимание учителями школы, что STEM-образование не ограничивается лишь изучением отдельных дисциплин, а включает их взаимосвязь и применение в реальной жизни.

Практическая направленность: все учебные задания - прикладные, а результаты можно использовать для решения жизненных реальных проблем.

Проектная форма: учителя и ученики объединяются в группы и сообща выполняют определённую поставленную задачу.

Фокус на критическом мышлении: учителя и ученики учатся самостоятельно собирать и анализировать информацию.

Интегрированное обучение: биологию, физику, химию и математику преподают не по отдельности, а в связи друг с другом для решения реальных технологических задач. Как мы начинали внедрять STEM-подход

Давайте рассмотрим данный подход как реализуется в нашей школе.

Первый блок. А: для начала разберемся с понятием учителей о STEM образовании

- проведения мониторинга компетентности учителей в этом вопросе и отметить точки к изменениям в последующем в плане развития школы ПРШ.

- организация учебных семинар-тренингов по STEM обучению и решение поставленных задач учителями. Чтобы развить навыки креативного мышление и глобальные компетенции.

- интеграция STEM-подхода в образовательную программу

требует кооперации учителей разных предметов (интегрированное обучение). При STEM-обучении для решения практических и бытовых задач учителей группировали в проектные команды, где использовали знания из различных областей физики, химии, биологии, математики, инженерии, дизайна, используют цифровые устройства и технологии.

- Создать команду из проектных групп учителей на основе комбинированного класса для STEM и робототехники. Связать учебные дисциплины с реальными задачами и сделать обучение более практичным и применимым.

- работа над проектом с методической поддержкой команды развития школы, подготовка по алгоритму к защите проектов, оформление проекта, защита проекта, оценивание и взаимооценивание работы групп.

Как получить STEM-образование в обычной средней школе?

Во многих учебных заведениях, начиная от школ и заканчивая университетами, предлагаются программы, которые охватывают STEM-дисциплины. В нашей школе используем проектную форму обучения, которая позволяет учащимся работать в команде над реальными задачами, применяя знания из разных областей. Это помогает развивать гибкие навыки, такие как коммуникация, сотрудничество и критическое мышление, что является важным для будущей профессии ребенка.

Преимущества STEM образования

Практическая ориентированность;

Интегрированное обучение вместо отдельных предметов;

Проектный подход;
Развитие критического мышления и навыков работы в команде;
Получение полезных для будущей карьеры навыков;
Развитие креативности;
Ранняя профессиональная ориентация.

Современное STEM-образование ориентировано на практику: учителя вместе с учащимися команды разрабатывают проекты, такие как программирование роботов, построение модели, строительного объекта и эксперименты с растениями. Проектная работа в группах формирует навыки командной работы и общения, что важно в будущем. Учащиеся учатся критически подходить к информации и анализировать данные на основе актуальных научных источников.

Второй блок Б: расширение проектных команд с привлечением учащихся

Проектная форма организации обучения и практическая направленность STEM создают более благоприятные по сравнению с классно-урочным обучением мотивационные и предметные предпосылки для реализации следующих требований:

- организация активной учебно-познавательной деятельности;
- участие в социально значимом труде и приобретение практического опыта;
- формирование способности применять полученные знания на практике, в том числе в социально-проектных ситуациях;
- применения математических и естественнонаучных знаний при решении образовательных задач;
- развития навыков формулирования гипотез, планирования и проведения экспериментов, оценки полученных результатов;
- в проектные группы стали подключать учеников по выбору учителей и по желанию учеников. Для этого элементы STEM-образования включаются в учебные планы учителей;
- Предметы STEM при обучении преподаются интегрировано – учащиеся учат находить связи между разными областями знаний;
- Проблемно-ориентированная учебная деятельность – перед учащимися ставят задачу, с которой сталкиваются ежедневно в быту и жизни в реальном мире, и они решают ее в команде;
- Команде необходимо создавать реальный материальный объект, модель. Полученный проект необходимо защитить, провести демонстрацию: анализ над своей работой, обоснование полученного результата, объяснение явлений и закономерностей, на которых основан проект группы;
- Делается упор на дополнительное образование (школьные кружки авиамоделирования, робототехника, технология материалов) STEM: моделирование и прототипирование, робототехника и конструирование;
- Неформальные программы STEM-образования: летние обучающие группы, внешкольные мероприятия, конкурсы, которые привлекают внимание детей к STEM-профессиям.

Каким видим будущее выпускников нашей школы

STEM-образование является одним из направлений развития у учащихся ключевых компетенций. В будущем будут необходимы специалисты, которые бы могли решать разноплановые и разномасштабные междисциплинарные задачи, разрабатывать и конструировать объекты и материалы для реализации проектов по решению глобаль-

ных и региональных проблем.

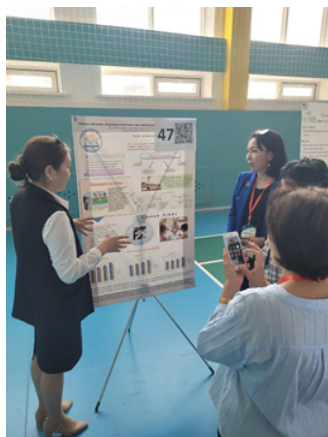
В учебном процессе у студентов обязательно формируют функциональную грамотность – способность применять полученные знания в реальном мире. Их ориентируют на новые результаты, связанные с навыками XXI века. Важнейшей задачей обучения является подготовка кадров высокотехнологических областей.

Проводится углубленное STEM-обучение мотивированных старшеклассников, чтобы дать им возможность добиться успеха в области науки и техники, войти в технологический сектор и преуспеть. Важный элемент обучения - эффективная профориентация - знакомство с перспективными STEM-профессиями.

Исходя из всего вышесказанного, STEM-образование в школе за два года внедрения в практику, становится все более популярным и востребованным как среди обучающихся, так и среди учителей, вся школьная общественность стали интересоваться проектами и работой команд. В начале марта 2022 года было участников 19 человек во втором блоке учителей стало 22 и учащихся 18 на конец 2022-23 учебного года. С началом 2023-24 учебного года в проектные команды вошли еще 9 учителя и 12 учащихся. Завершили второй учебный год 28 учителя и 23 учащихся с 5-11 классы. В 2024 году 16 сентября и 2 октября провели семинар-коучинг для вновь прибывших учителей в проектные группы, наметили план работы и направления работы.

Результаты:

- В командах стали принимать участие неформальные лидеры, которых на обычных уроках трудно привлечь.
- Заметно развитие речи участников и оформление проектов, анализ своих работ.
- Видение перспективы развития своих проектов. Получили массу навыков.
- Есть понимание информации и навыки их дифференциации, понимание свойств материалов.

- Развитие навыков практической работы дало понять участникам, что по силам им и технологий, инженерии, открывает новые возможности для личностного и профессионального роста.

- Менторство в школе способствует успешной адаптации как учителей, так и учащихся, развитию навыков и формированию идентичности. И STEM-образование особенно актуальна в современном цифровом мире, где технологии и инновации играют определяющую роль в различных сферах деятельности человека, начиная от медицины и инженерии и заканчивая экологией.

Выводы:

Получение STEM-образования – это инвестиция в будущее, которая позволит успешно адаптироваться к быстро меняющемуся миру и достичь успеха в различных сферах деятельности. Получить STEM-образование не только значимо для личного развития ребенка, но и открывает широкие перспективы для будущей его карьеры. Такой комплексный подход к обучению поможет подготовить специалистов, способных эффективно решать жизненные проблемы и задачи.

Образование играет ключевую роль в подготовке учащихся к современному миру, где технологии стремительно развиваются, а потребность в специалистах в этих областях постоянно растет. Помимо освоения конкретных научно-технических знаний, учащиеся, получая STEM-образование, развивают универсальные навыки, которые пригодятся им в любой сфере жизни: умение работать в команде, решать проблемы, адаптироваться к

новым условиям и технологиям.

Список используемой литературы

1. Методические рекомендации по внедрению STEM образования в Казахстане URL: <https://nao.kz/loader/fromorg/2>
2. Шатунова О.В. STEAM образование в технологической подготовке школьников. Елабужский институт К(П)ФУ.2017
3. STEM как «серебряная пуля» для образования. URL: [https:// mel.fm/partnersky-material/9745380-gpn_stem](https://mel.fm/partnersky-material/9745380-gpn_stem)
4. Что такое STEM-образование URL: <http://robooky.ru/chto-takoe-stemobrazovanie/>
5. STEM – ОБРАЗОВАНИЕ В СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЕ: НЕОБХОДИМОСТЬ И ПРЕИМУЩЕСТВА URL: <http://www.zkoipk.kz/ru/nconf2018/3-section/4064-stem-.html>
6. Проект Назарбаев Интеллектуальных школ «BOOKCROSSING» URL: <http://iac.kz/sites/default/files/no20.pdf>

**ВЛИЯНИЕ УРОВНЯ СФОРМИРОВАННОСТИ УЧЕБНЫХ НАВЫКОВ
НА КАЧЕСТВО ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО
РАЗВИТИЯ (ЗПР)**

**Ерназарова Бибигуль Алпыспаевна,
ГКП на ПХВ «Средняя школа №13» акимата города Астана**

Аңдатпа: Мақалада психикалық дамуы тежелген оқушылардың оқу дағдыларының қалыптасуын объективті бағалауға және білім беру процесінің сапасын арттыруға мүмкіндік беретін критерийлер жүйесін әзірлеу қажеттілігі мәселесі зерттеледі. Психикалық дамуы тежелген балалардың оқу дағдыларын қалыптастырудың теориялық негіздері зерттелді. Зерттеу ғылыми әдебиеттерді талдауды, эксперименттік зерттеулерді, әлеуметтанулық әдістерді (сауалнама, сұхбат, бақылау) қамтитын кешенді әдіснамалық тәсілді қолданды. Оқу дағдыларын қалыптастыру критерийлері мен көрсеткіштері анықталды. Зейін, есте сақтау, ойлау, сөйлеу, оқу, жазу және психикалық дамуы тежелген бар балаларда дамуды қажет ететін математикалық қабілеттер сияқты негізгі оқу дағдылары анықталды. Диагностика әдістері әзірленді және сыналды. Мұғалімдерге жеке көзқарас пен сапалы оқытуды қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін әзірленген критерийлердің практикалық маңыздылығы атап өтіледі.

Түйінді сөздер: психикалық дамудың кешігуі, бағалау критерийлері, дағдыларды қалыптастыру, әдістемелік ұсыныстар, білім сапасы, әлеуметтанулық әдістер.

Аннотация: В данной статье исследуется проблема в необходимости разработки системы критериев, которая позволила бы объективно оценивать сформированность учебных навыков у учащихся с задержкой психического развития и повысить качество образовательного процесса. Изучены теоретические основы формирования учебных навыков у детей с задержкой психического развития. В исследовании применялся комплексный методологический подход, включающий анализ научной литературы, экспериментальные исследования, социологические методы (анкетирование, интервьюирование, наблюдение). Определены критерии и показатели сформированности учебных навыков. Идентифицированы основные учебные навыки, такие как внимание, память, мышление, речь, чтение, письмо и математические способности, требующие развития у детей с задержкой психического развития. Разработаны и апробированы методики диагностики.

Подчеркивается практическая значимость разработанных критериев и методических рекомендаций, которые позволят педагогам обеспечить индивидуальный подход и качественное обучение.

Ключевые слова: задержка психического развития, критерии оценки, формирование навыков, методические рекомендации, качество образования, социологические методы.

Введение.

Современная образовательная система ориентирована на создание условий для успешной социализации и обучения всех категорий учащихся, включая детей с задержкой психического развития (ЗПР). [1] Эти дети сталкиваются с трудностями в освоении учебных навыков, а успешность их обучения во многом зависит от качества работы педагогов и точности диагностических инструментов. Однако отсутствие унифицированных критериев и адаптированных методик оценки навыков учащихся с ЗПР создаёт сложности в образовательной практике, особенно в условиях новых требований к аттестации педагогов. [2]

Несмотря на наличие обширной литературы, посвященной обучению детей с ЗПР, проблема системной оценки сформированности их навыков остается недостаточно изученной. Это затрудняет эффективное планирование образовательного процесса, выбор методик коррекционного обучения и объективное определение результатов работы с данной категорией учащихся. Проблемой формирования критериев для оценки навыков у детей с ЗПР занимались такие педагоги и психологи Дмитриева О.Ю., Ефимова Н.П., Корчак Т.А. Авторы предлагают различные приемы и методы по формированию учебных навыков, однако проблема их формирования остается актуальной. В связи, с чем перед учителем поставлена непростая задача, как подобрать эффективные критерии для наиболее результативного формирования учебных навыков.

Актуальность исследования обусловлена необходимостью разработки системы критериев, позволяющей объективно оценивать сформированность учебных навыков у детей с ЗПР, учитывать особенности их развития и облегчать работу педагогов. Дефицит методических материалов и системных подходов к диагностике усугубляет проблему и затрудняет выбор эффективных коррекционных методик.

Для решения проблемы были поставлены следующие задачи: изучение научной литературы, определение критериев и показателей навыков, разработка и апробация диагностических методик, а также оценка их практической применимости. Реализация этих задач способствует улучшению образовательного процесса и успешной социализации детей с ЗПР.

Методология.

В ходе исследования использовались комплексные методы, включающие:

1. Анализ научной литературы: изучение работ классиков и современных авторов в области коррекционной педагогики

2. Диагностические методики: применение существующих инструментов оценки учебных навыков, таких как методика «Простое письмо» (О.В. Кравцова) и тесты Пиаже.

3. Наблюдение: изучение особенностей учебной деятельности детей ЗПР на коррекционных занятиях.

4. Апробация диагностических критериев: тестирование разработанных подходов в школьной практике для оценки их эффективности и практической применимости.

5. Анализ данных: применение методов статистической обработки для интерпре-

тации и обобщения результатов исследования.

Исследовательская часть.

Для подтверждения проблемы нами было проведено экспериментальное исследование на базе ГКП на ПХВ «Средняя школа №13» Астана.

В учебном процессе школы, которая имеет 7 коррекционных (специальных классов), возникла проблема нехватки информации, дидактического материала для оценивания качества знаний учащихся с особыми образовательными потребностями.

Для учителей, работающих детьми с ЗПР, реализующий коррекционный компонент, выполнение этого критерия оказалось затруднительным из-за отсутствия чётких, унифицированных критериев и адаптированных методик диагностики.[3] Этот аспект вызвал необходимость в глубоком исследовании данной темы и разработке системы критериев, которая позволила бы объективно оценивать сформированность навыков у учащихся с ЗПР и повысить качество образовательного процесса.

С целью определения исходного уровня знаний педагогов, было проведено анкетирование учителей по вопросам формирования учебных навыков у детей. Это помогло понять текущий уровень компетенций педагогов и разработать инструменты эффективного их развития в обучении.

Интервью с родителями учащихся с ЗПР выявило основные трудности детей в низкой концентрации внимания, орфографической грамотностью и проблемы с анализом и синтезом. Родители считают эффективными игровые методы, чтение вслух и использование наглядных материалов, а также выражают готовность к совместной работе с педагогами. Обе стороны заинтересованы в сотрудничестве для создания условий, способствующих успешному обучению детей.

В ходе экспериментального исследования определены 7 ключевых учебных навыков, которые существенно влияют на качество обучения детей с ЗПР и соотнесена схема критериев сформированности навыков по уровням: высокий, средний, низкий, привели его к процентной шкале. Проведен первый замер и получены следующие результаты:

1. Высокий уровень показали навыки Внимания и Речи.
2. Средний уровень - Чтение и письмо.
3. Низкий уровень - Память, Мышление и Математические навыки.

Результаты входной диагностики сформированности учебных навыков у детей ЗПР показали, что особое внимание следует уделить таким процессам, как мышление, память и речь, которые требуют более интенсивной коррекционной работы.

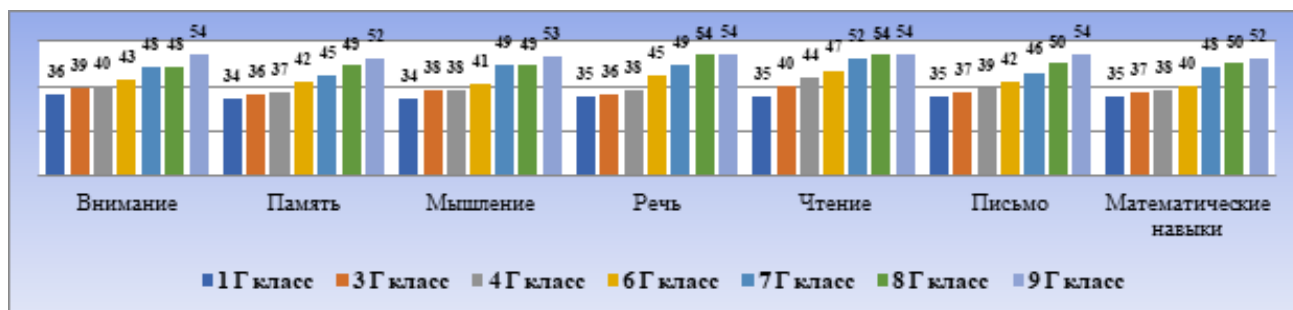

Диаграмма входной диагностики с количественными показателями

Наиболее слабые показатели сформированности отмечаются у младших классов (1-й и 3-й), что говорит о необходимости дополнительных занятий по развитию базовых навыков. Значительный прирост навыков наблюдается после 6-го класса, когда дети на-

чинают осваивать более сложные формы учебной деятельности. Речь, чтение и письмо развиваются наиболее гармонично, что может быть связано с комплексным подходом к их изучению в школьной программе.

Практическое применение.

Исходя из этих данных в классах ЗПР была организована работа по повышению уровня данных навыков.

1. Проведен обучающий семинар для учителей, преподающих в классах ЗПР.

2. Рекомендовано создать банк заданий, учителями предметниками были составлены задания по каждому навыку по их преподаваемым предметам.

В учебный процесс классов ЗПР были внедрены данные задания, мониторился процесс сформированности навыков, проводились наблюдения за детьми. После внедрения инструмента оценки сформированности навыком был проведен промежуточный замер.

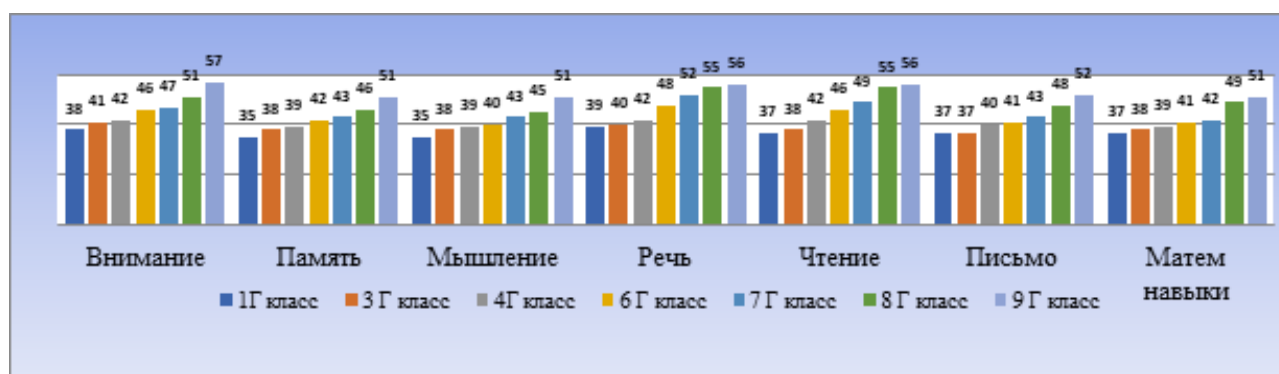

Диаграмма промежуточной диагностики

Данные на диаграмме демонстрируют положительную динамику в развитии учебных навыков у детей с ЗПР в среднем на 2%. Все навыки демонстрируют постепенное увеличение по мере перехода от младших классов к старшим. Это подтверждает стабильную положительную динамику, что свидетельствует о результативности педагогической работы.

По итогам 1 полугодия проведена очередная диагностика в сравнении показателей входных и итоговых результатов.

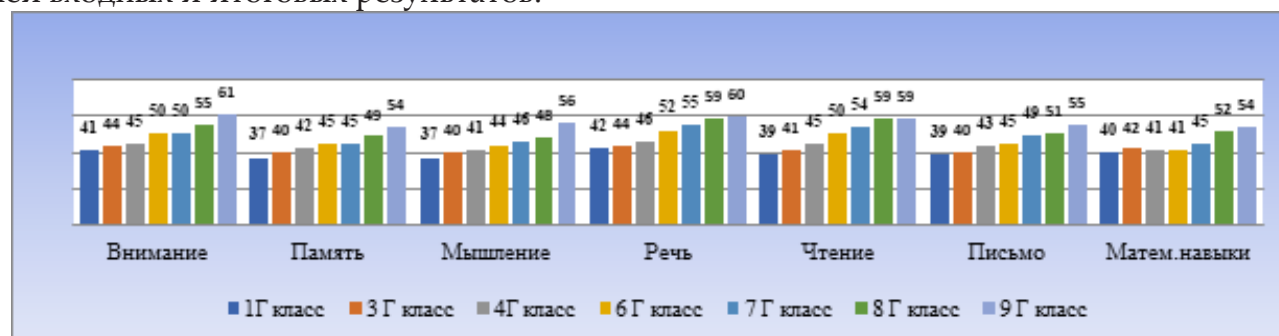

Диаграмма итоговой диагностики с количественными показателями

На завершающем этапе исследования результаты демонстрируют максимальный рост. Внимание, память и мышление достигли диапазона от 37 до 61, что указывает на высокий уровень когнитивного развития.

Например, в 1 классе внимание возросло до 41, а в 9 классе — до 61. Аналогич-

ные тенденции наблюдаются в речи, чтении и письме, где у старших классов показатели приближаются к максимальным значениям: чтение увеличилось до 59–60, письмо — до 55. Наибольший прогресс зафиксирован в навыках математического мышления, где итоговые значения составляют 54–56 у старших классов.

Итоговая диагностика подтвердила положительный результат проделанной работы. Результаты апробации свидетельствуют о высокой эффективности использования разработанных методических рекомендаций для педагогов по коррекционной работе с детьми с ЗПР:

1. Индивидуальный подход к обучению.

2. Развитие базовых учебных навыков: внимание (использовать упражнения для тренировки концентрации), память (применять методики мнемотехники, повторение материала малыми блоками, игровые задания на запоминание), мышление (включать логические задачи, упражнения на классификацию, сопоставление и анализ), речь и коммуникативные навыки (развивать навыки устной и письменной речи через диалоги, составление рассказов, чтение вслух, чтение и письмо (проводить регулярные занятия с использованием дидактических материалов, прописей, чтения с разбором текста), математические навыки (использовать визуальные пособия для развития понимания чисел и операций).

3. Активизация мотивации

4. Применение современных технологий

5. Сотрудничество с родителями

6. Организация коррекционной среды

Данные методические рекомендации способствуют повышению качества знаний, учащиеся демонстрируют глубокое понимание изучаемого материала, формирование учебных навыков, как чтение, письмо и мышление, которые формируют основу для успешного освоения учебных дисциплин. [4]

Все навыки показывают положительную динамику от младших к старшим классам в адаптации и дальнейшей социализации учащихся с ЗПР. Средний балл учащихся по результатам итоговой диагностики составил 47,8%, что на 24,09% выше, чем на начальном этапе.

Заключение.

Применение разработанных критериев и методических рекомендаций поможет педагогам выявлять сильные и слабые стороны учеников, своевременно корректировать образовательные программы и создавать условия для формирования базовых компетенций [5]. А также окажет помощь в аттестации педагогов при формировании динамики сформированности навыков у детей с задержкой психического развития по итогам реализации коррекционного компонента.

Результаты данного исследования подтверждают достижение ключевой цели обучения данной категории учащихся для их успешной социализации, личностного роста, раскрытию потенциала и интеграции в образовательное и социальное пространство.

Практическая значимость заключается в том, что предложенные инструменты и подходы могут быть применены в образовательной деятельности для создания комфортной и результативной среды, способствующей развитию детей с задержкой психического развития [6].

Перечень использованных источников.

1. Лукманова Я. Ф. «Развитие детей с задержкой психического развития.» Статья

по коррекционной педагогике, 2018.

2. Шевченко С. Г. «Коррекционно-развивающее обучение детей с задержкой психического развития.» Москва: Владос, 2018г.

3. Ефимова Н.П. «Диагностика и коррекция учебных навыков у детей с ОВЗ» - Москва: Русское слово, 2019г.

4. Засширинская О. В. «Психология детей с задержкой психического развития.» ЛитРес, 2020г.

5. Корчак Т.А. «Коррекционная педагогика для детей с нарушениями психического развития». – М.: Владос, 2023г.

6. Дмитриева О.Ю. «Разработка критериев оценки учебных достижений детей с ЗПР.» – Вестник инклюзивного образования, 2023г, №2.

ПРИМЕНЕНИЕ ЦИФРОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ

Русских Татьяна Аркадьевна
учитель географии, педагог-исследователь
КГУ Общеобразовательная средняя школа им И.Есенберлина,
Западно-Казахстанская область, район Бәйтерек, п. Атамекен

Аннотация: Қазіргі география сабақтарында цифрлық білім беру ресурстарын қолдану әдістері қарастырылады. Электрондық карталар (Google Maps, OpenStreetMap), спутниктік деректер (NASA Worldview, Sentinel Hub), интерактивті платформалар (National Geographic Education, Earth Nullschool) және жасанды интеллект чат-боттары пайдаланудың тиімді жолдары ұсынылады. Геоинформатика технологияларын, климаттық және экологиялық мониторингті оқу процесіне енгізу әдістері сипатталады. Сандық құралдарды бірлесіп пайдалану стратегиялары мен оқытушыларға арналған ұсынымдар беріледі.

Аннотация: В статье рассматриваются методы применения цифровых образовательных ресурсов на уроках географии. Представлены электронные карты (Google Maps, OpenStreetMap), спутниковые данные (NASA Worldview, Sentinel Hub), интерактивные платформы (National Geographic Education, Earth Nullschool) и чат-боты на основе ИИ. Описаны методы интеграции геоинформационных технологий, климатического и экологического мониторинга в учебный процесс. Предложены стратегии комбинированного использования цифровых инструментов и рекомендации для педагогов.

Кілт сөздер: Цифрлық білім беру ресурстары, География, Электрондық карталар,

Спутниктік деректер, Интерактивті платформалар.

Ключевые слова: Цифровые образовательные ресурсы, География, Электронные карты, Спутниковые данные, Интерактивные платформы.

В современном образовательном процессе интеграция цифровых технологий становится основополагающим элементом успешного обучения. Актуальность использования цифровых образовательных ресурсов на уроках географии определяется стремительным развитием информационных технологий и необходимостью адаптации традиционных методов преподавания к современным реалиям. Применение таких инструментов, как электронные карты, спутниковые данные, интерактивные платформы и искусственный интеллект, позволяет значительно расширить возможности учебного процесса, стимулируя у учащихся аналитическое мышление и интерес к исследованию окружающего мира. Цель данной статьи заключается в анализе потенциала цифровых

ресурсов в контексте уроков географии, а также в выявлении эффективных методик их интеграции. Задачи исследования направлены на оценку влияния цифровых инструментов на качество образования, определение перспектив дальнейшего развития и формирование рекомендаций для педагогов, стремящихся повысить уровень взаимодействия с учащимися через современные технологии. Внедрение данных технологий открывает новые горизонты для обучения, позволяя создавать динамичные и адаптивные образовательные среды, способствующие развитию творческих способностей и самостоятельному поиску знаний, что является залогом успешной интеграции информационных ресурсов в образовательный процесс для будущего успеха.

В настоящем исследовании применяется комплексный подход, объединяющий качественные и количественные методы анализа, что позволяет обеспечить всестороннее изучение использования цифровых образовательных ресурсов в уроках географии. Методология базируется на сравнительном анализе существующих инструментов, а также на изучении опыта применения интерактивных платформ и искусственного интеллекта в образовательном процессе. Для сбора данных используются анализ научной литературы, интервью с педагогами и наблюдения в учебных учреждениях, что дает возможность выявить реальные тенденции и особенности внедрения технологий. Обработка полученных данных осуществляется с помощью статистических методов, позволяющих оценить эффективность цифровых инструментов в повышении качества обучения и развитии критического мышления учащихся. Процедуры исследования включают этапы планирования, реализации и оценки результатов, что обеспечивает достоверность и объективность выводов, направленных на дальнейшую интеграцию инновационных технологий в образовательную практику, способствуя модернизации учебного процесса и расширению возможностей педагогической деятельности. Применение данной методологии позволяет получить всестороннюю картину влияния цифровых инструментов на педагогический процесс, стимулируя инновационное развитие образования и обеспечивая качественное взаимодействие между учениками и преподавателями.

В современной образовательной практике, ориентированной на развитие цифровых технологий, цифровые образовательные ресурсы становятся неотъемлемой частью уроков географии. В условиях быстрого развития информационных технологий и возрастающей потребности в наглядном, интерактивном и практико-ориентированном обучении географическим наукам использование таких инструментов, как электронные карты и геоинформационные системы, спутниковые снимки, интерактивные онлайн-платформы и искусственный интеллект, приобретает особую значимость. Преподаватели, используя такие сервисы, как Google Maps и Google Earth, обеспечивают учащимся возможность изучения глобальных картографических данных, позволяя детально просматривать спутниковые снимки, измерять расстояния и проводить анализ рельефа местности. Применение Яндекс Карт, Bing Maps и OpenStreetMap расширяет спектр возможностей для анализа маршрутов, создания виртуальных экскурсий и проведения сравнительного исследования географических объектов, что позволяет формировать пространственное мышление и развивать навыки работы с современными информационными технологиями [1].

При переходе к использованию спутниковых снимков и инструментов мониторинга Земли особое внимание уделяется таким ресурсам, как NASA Earth Observatory и NASA Worldview, предоставляющим доступ к актуальным спутниковым фотографиям и интерактивным картам, отображающим динамику климатических и природных процессов. Платформа ESA Sentinel Hub позволяет проводить анализ многоспектраль-

ных снимков, полученных с помощью спутников Sentinel-1 и Sentinel-2, что существенно расширяет возможности изучения географических особенностей и природных явлений. Дополнительно сервис NOAA Data предлагает данные по океанам, атмосфере и климату, включая интерактивные карты и прогнозы, что позволяет детально анализировать изменения в окружающей среде и проводить сравнительный анализ различных регионов. Использование этих цифровых инструментов способствует более глубокому пониманию процессов, происходящих в природе, и помогает учащимся выявлять закономерности и тенденции в развитии природного мира.

Интерактивные образовательные ресурсы играют важную роль в формировании информационной базы для уроков географии. Онлайн-платформа National Geographic Education предоставляет широкий спектр материалов, таких как статьи, карты, проекты и тематические ресурсы, способствующие углубленному изучению географических процессов и явлений. Платформа Earth Nullschool, визуализирующая атмосферные явления в реальном времени, демонстрирует данные о ветровых потоках, температуре и осадках, что позволяет проводить анализ климатических изменений непосредственно в ходе урока. Ресурс Global Forest Watch предоставляет аналитическую информацию о состоянии лесных массивов и их динамике, способствуя развитию экологической осведомленности и формированию экологического мировоззрения у учащихся. В дополнение к этому современные инструменты искусственного интеллекта, такие как ChatGPT и Bing Chat, предоставляют возможность оперативного получения справочной информации, уточнения сложных терминов и получения методических рекомендаций, что значительно повышает интерактивность и качество образовательного процесса [2].

Внедрение цифровых образовательных ресурсов в уроки географии предполагает разработку методических стратегий, направленных на интеграцию электронных карт в практическую деятельность. Преподаватель может организовать занятия, в рамках которых учащиеся определяют координаты, измеряют расстояния и проводят сравнительный анализ рельефа с использованием сервисов Google Maps, Яндекс Карт или OpenStreetMap. На уроках географии подобный подход позволяет не только развивать навыки работы с цифровыми инструментами, но и стимулировать аналитическое мышление через исследование природных объектов и ландшафтов. Примером может служить задание, в ходе которого учащиеся анализируют изменения территории, сравнивая современные спутниковые снимки с историческими картами, что позволяет самостоятельно выявлять влияние природных и антропогенных факторов на формирование ландшафта. Такой практический опыт способствует формированию у учеников глубокого понимания географических процессов и развитию самостоятельности в поиске и обработке информации [3].

Значимым направлением является использование спутниковых данных и интерактивных платформ для наблюдения за климатическими и погодными условиями. Регулярное применение ресурсов NASA Worldview и Earth Nullschool позволяет учащимся отслеживать изменения атмосферных явлений в реальном времени, что помогает им лучше понимать динамику климатических процессов и закономерности погодных условий. Использование данных сервиса Global Forest Watch даёт возможность проводить экологические проекты, направленные на оценку состояния окружающей среды и выявление факторов, влияющих на изменение природного ландшафта. На уроках географии такие задания могут включать анализ климатических изменений, где учащиеся сопоставляют данные различных цифровых платформ, проводят сравнительный анализ и формулируют выводы, опираясь на объективные цифровые данные. Такой подход зна-

чительно обогащает учебный процесс, делая его более практическим и ориентированным на современные реалии [4].

Использование инструментов искусственного интеллекта, таких как ChatGPT и Bing Chat, в образовательном процессе открывает дополнительные возможности для получения справочной информации и поддержки при изучении сложных тем. Преподаватели могут применять ИИ-чат-боты для разработки индивидуальных заданий и тестов, а также для оперативной обратной связи при выполнении домашних заданий. Использование таких инструментов позволяет учащимся получать разъяснения по сложным вопросам, оперативно уточнять непонятные моменты и расширять информационное поле урока за счёт интерактивных консультаций. В результате интеграция ИИ-чат-ботов способствует не только повышению качества усвоения материала, но и развитию самостоятельности учащихся в поиске и анализе информации, что является важным компонентом современной образовательной практики.

Немаловажным аспектом применения цифровых образовательных ресурсов является соблюдение принципов безопасности и этики в цифровой среде. Преподаватели должны уделять особое внимание правильному цитированию источников, будь то данные, полученные с помощью Google Maps, NASA Worldview или Global Forest Watch, и строго соблюдать авторские права на используемые материалы. Обучение навыкам медиа- и информационной грамотности становится неотъемлемой частью уроков, позволяя учащимся критически оценивать получаемую информацию и использовать её в рамках учебного процесса. Соблюдение этических норм и принципов безопасности в цифровой среде способствует формированию у школьников ответственности при работе с информационными ресурсами и обеспечивает надежную защиту их персональных данных, что является важным условием успешной интеграции инновационных технологий в образовательную практику [5].

В ходе первого эксперимента ученики приступили к сравнительному анализу цифровых карт, используя платформы Google Maps, Яндекс Карты и OpenStreetMap. На начальном этапе занятия преподаватель кратко объяснил назначение каждой из систем, акцентируя внимание на их функциональных возможностях и принципах отображения информации. Затем учащимся было предложено самостоятельно изучить карту выбранного региона с помощью каждой платформы, фиксируя особенности отображения географических объектов, характерные рельефные детали и уровень детализации. В процессе работы ученики обращали внимание на то, как изменяются масштабы, как представлены водные объекты, дороги, населённые пункты и природные объекты, а также на наличие дополнительных слоёв информации, таких как транспортная инфраструктура или данные о ландшафте. По завершении самостоятельного исследования состоялся коллективный анализ, в ходе которого участники обсуждали выявленные различия и сходства, делились наблюдениями и аргументированно отстаивали свои выводы. Результаты эксперимента показали, что каждая из систем обладает своими преимуществами: Google Maps демонстрирует высокую детализацию спутниковых изображений, Яндекс Карты предоставляют удобный функционал для исследования маршрутов и панорамных видов, а OpenStreetMap, будучи проектом с открытым исходным кодом, позволяет наблюдать за динамикой обновления информации и вносить собственные корректировки. Обсуждение выявило, что использование нескольких источников картографических данных способствует формированию у учащихся навыков критического анализа и самостоятельного поиска информации, что является важным аспектом формирования цифровой грамотности.

Второй эксперимент был направлен на использование инструментов искусственного интеллекта для углубленного изучения сложных географических тем. На уроке преподаватель представил учащимся возможности ИИ-чат-ботов, доступных через современные онлайн-сервисы, и объяснил принципы их работы, а также способы формулирования вопросов для получения максимально точных и информативных ответов. Учащиеся самостоятельно сформулировали вопросы по таким темам, как климатические изменения, геоморфологические процессы и динамика урбанизации, после чего ввели их в систему чат-бота. Полученные ответы были тщательно проанализированы с точки зрения полноты информации, точности данных и соответствия имеющимся в учебниках сведениям. В ходе практической работы учащиеся проводили сравнительный анализ информации, полученной от ИИ-чат-бота, и традиционных источников, таких как учебные пособия и энциклопедические материалы. Дискуссия в классе позволила выявить, что ИИ-чат-боты могут предоставить оперативные ответы на вопросы, однако в некоторых случаях требовалась дополнительная проверка фактов. Итог эксперимента показал, что интеграция ИИ-технологий в уроки географии способствует развитию аналитического мышления и умению формулировать вопросы, что напрямую влияет на качество усвоения материала. Учащиеся отметили, что данный подход позволяет им глубже понять сложные географические процессы, а также стимулирует интерес к самостоятельному поиску дополнительной информации.

На основании проведенного исследования по применению цифровых образовательных ресурсов на уроках географии рекомендуется систематически интегрировать электронные карты, спутниковые данные и инструменты искусственного интеллекта в учебный процесс, уделяя особое внимание предварительной подготовке преподавателей и техническому обеспечению классов. Важно организовывать тренинги, направленные на освоение цифровых платформ, а также применять методы регулярной оценки результатов через практические задания и мониторинг успеваемости. Методика должна адаптироваться с учетом возрастных и образовательных особенностей различных групп, обеспечивая гибкость подходов как в условиях городских, так и сельских школ. Проведенное исследование показало, что использование современных цифровых инструментов способствует развитию критического мышления и самостоятельного поиска информации, что положительно сказывается на качестве обучения. Итог работы подчеркивает значимость внедрения инновационных технологий в образовательную практику и открывает возможности для дальнейших исследований в области цифровизации учебного процесса, стимулируя педагогическую активность и профессиональный рост. Эффективное применение данной методики позволяет создать динамичную образовательную среду, способную удовлетворить индивидуальные потребности ученика, что является ключевым фактором успешного освоения географических знаний.

Список использованных источников

1. Чистяков Л. В. Геоинформационные системы. – М.: Горячая линия-Телеком, 2007.
2. Горбачёв А. Г. Информационные технологии в образовании: учебное пособие. – М.: Академический проект, 2012.
3. Смирнов А. И. Использование цифровых образовательных ресурсов в преподавании географии // Вестник образования. – 2019. – Т. 20, № 4. – С. 55–70.
4. Козлов М. В. Геоинформационные технологии в образовательном процессе: опыт применения // Образовательные технологии. – 2020. – Т. 21, № 2. – С. 112–128.
5. Иванова Е. Н. Цифровые образовательные ресурсы: методика и практика. – СПб.: Питер, 2016.